

УБ-АФ

МУАД

ШКОЛА

АРХИТЕКТУРЕ

УНУТРАШЊЕГ

ПРОСТОРА

УБ-АФ

МУАД

ШКОЛА

АРХИТЕКТУРЕ

УНУТРАШЊЕГ

ПРОСТОРА

УБ-АФ МУАД Школа архитектуре унутрашњег простора

Аутори:
Игор Рајковић
Милена Кордић
Ивана Ракоњац
Ана Зорић

Издавач:
Универзитет у Београду – Архитектонски факултет

Дизајн и прелом:
Ана Зорић
Ивана Ракоњац

Лектура:
Соња Шоћ

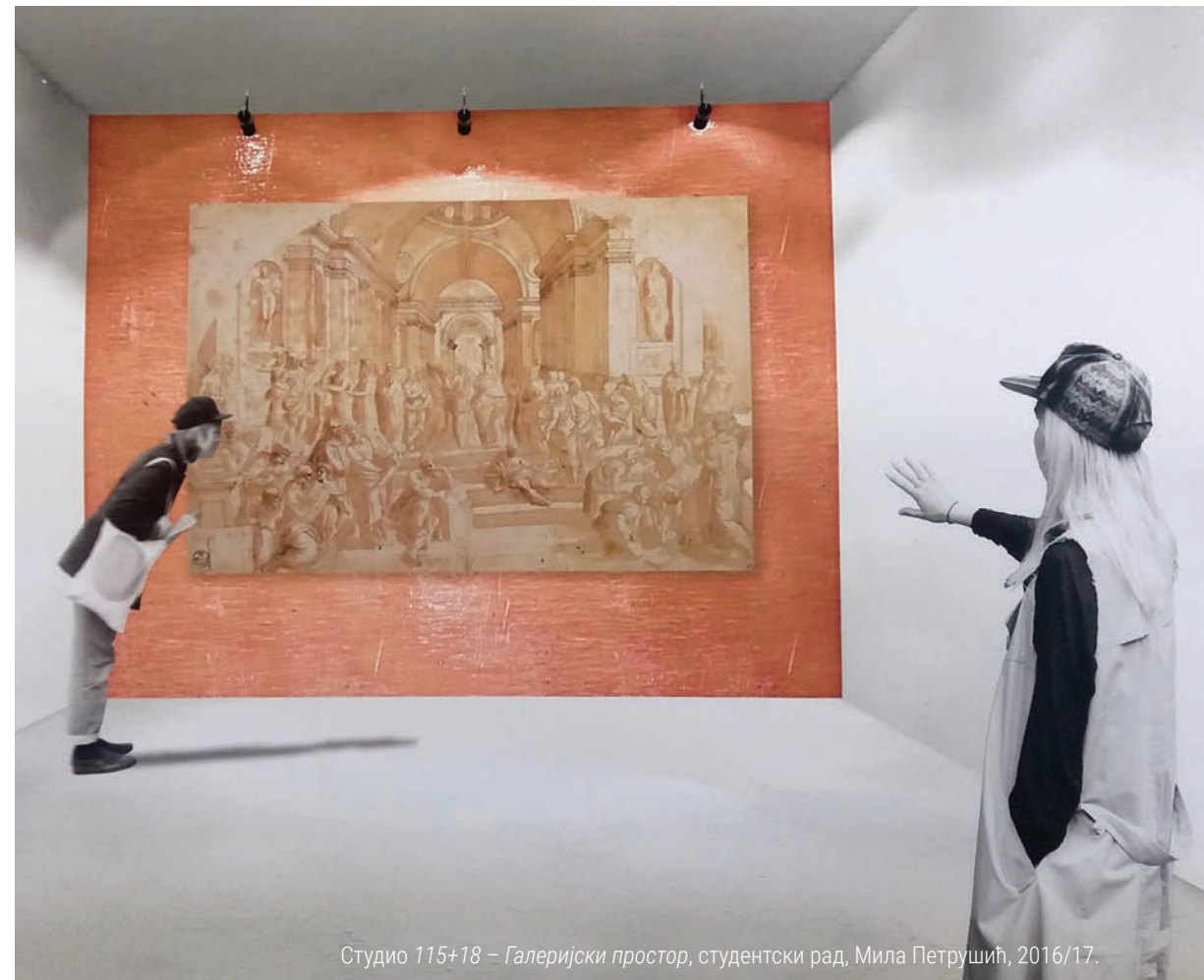
Тираж:
300

Штампа:
Књига комерц д.о.о. Београд

Година издања:
Прво издање, 2023.

Место издања:
Београд, Србија

ISBN 978-86-7924-328-7

Студио 115+18 – Галеријски простор, студентски рад, Мила Петрушић, 2016/17.

УБ-АФ МУАД Школа архитектуре унутрашњег простора
РЕЗИМЕ

Монографија *УБ-АФ МУАД Школа архитектуре унутрашњег простора* основну намену налази у процесу едукације у области пројектовања унутрашње архитектуре кроз приказ модела наставног програма Универзитета у Београду – Архитектонског факултета (УБ-АФ). У Публикацији је представљен период првог акредитованог наставног програма архитектуре унутрашњег простора на Универзитету у Београду који је покренут 2014. године. Значајан допринос ове публикације је ретроспектива развоја специфичне области архитектонског пројектовања унутрашњег простора на УБ-АФ и осветљавање значаја едукације пројектаната – инжењера унутрашње архитектуре. Седмогодишње искуство током првог акредитационог циклуса студијског програма Мастер академске студије Унутрашње архитектуре (МУАД) представљено је кроз курикулуме предмета, резултате и достигнућа студената током наставе. Публикација даје приказ Едукативног модела УБ-АФ МУАД илустрованог конкретним задацима и резултатима у оквиру наставе уз критички осврт аутора на образовни процес и потребе за унапређењем. Посебан фокус је на аспекту евалуације наставног процеса и исхода учења кроз приказ постигнутих резултата студената након завршетка школовања. Значај Монографије огледа се у тежњи за унапређењем едукативног модела у области архитектонског пројектовања унутрашњих простора, са циљем остваривања неопходне флексибилности која прати тенденције савременог друштва. Посебан циљ Публикације је промовисање мастер академског програма УБ-АФ који тежиште поставља на актуелну област архитектонског пројектовања унутрашњег простора. Приказ наставног процеса, слојевитости и разноликости у приступу карактеристичним темама из области архитектуре и дизајна, за циљ има мотивацију студената за остваривање формалног образовања у области унутрашње архитектуре.

UB-FA MIAD The Interior Architecture School
SUMMARY

The monograph UB-FA MIAD School of Interior Architecture has its primary purpose in education in interior architecture, presenting the educational model of the University of Belgrade - Faculty of Architecture (UB-FA). It covers the period of the first accredited interior architecture program launched in 2014 at the University of Belgrade. The publication makes a significant contribution by providing a retrospective view of the development of the specific field of interior architecture at UB-FA, emphasizing the importance of educating interior architects – master engineers in interior architecture. The seven-year experience during the first accreditation cycle of the Master's study program in Interior Architecture (MIAD) is presented through subject curricula, students' achievements, and results during their studies. The publication presents the Educational Model UB-FA MIAD, illustrated with specific tasks and teaching outcomes, accompanied by the authors' review of the educational process and the possibilities for improvement. The evaluation aspect of the teaching process and learning outcomes is a particular focus, demonstrating students' achievements upon completion of their education. The tendency to enhance the educational model in the field of interior architecture, in line with the necessary flexibility that follows the trends of contemporary society, represents a significant contribution to a wider field of architectural design. A specific goal of the publication is to promote the UB-FA Master's study program, which focuses on the current field of interior architecture. Illustrating the learning process and its multi-layered and diverse approach to characteristic topics in architecture and design, the UB-FA MIAD School of Interior Architecture aims to motivate students to pursue formal education in the field of interior architecture.

САДРЖАЈ

ИЗ РЕЦЕНЗИЈА

01

1. КОНТЕКСТ

Идеја програма Унутрашња архитектура на УБ-АФ

- 1.1. Архитектура унутрашњег простора – опште одреднице
  - 1.1.1. Дефиниције појмова
  - 1.1.2. Специфичност пројектантског приступа
- 1.2. Едукација у области унутрашње архитектуре УБ – АФ
- 1.3. Историјат развоја едукације унутрашње архитектуре на УБ-АФ

02

2. КОНЦЕПТ ЕДУКАТИВНОГ МОДЕЛА УБ-АФ МУАД

Успостављање едукативног модела Мастер академске студије Унутрашња архитектура (МУАД)

- 2.1. Повод и концепција МУАД
- 2.2. Садржај и структура по годинама и семестрима
- 2.3. Атмосфера рада на настави
- 2.4. Додатне активности – изложбе, радионице, публикације и номинације студентских радова

03

3. ИСХОДИ ЕДУКАТИВНОГ МОДЕЛА УБ-АФ МУАД

Евалуација едукативног модела

- 3.1. Евалуација едукативног модела УБ-АФ МУАД коју спроводи високошколска установа
- 3.2. Исходи едукативног модела УБ-АФ МУАД кроз примену у пракси
- 3.3. Мултидисциплинарност
  - 3.3.1 УБ-АФ МУАД Искуства привредних субјеката
  - 3.3.2. УБ-АФ МУАД Алумни

04

4. ИСКУСТВА ЕДУКАТИВНОГ МОДЕЛА МУАД

Рефлексије исхода учења на могућности унапређења едукативног модела

ИЗ РЕЦЕНЗИЈА

Горан Војводић, редовни професор
Департман за архитектуру,
Универзитет у Београду – Архитектонски факултет

У време глобалних феномена, позиција унутрашњег простора као дела много ширег архитектонског дискурса партиципира значајним уделом, негирајући временска и просторна ограничења, у нашој свакодневици, животима. За исправно тумачење, разумевање комплексног друштвеног и историјског контекста, аутори овом публикацијом дају адекватне одговоре користећи различите концепте и моделе, употпуњене приказом конкретних студентских пројеката (наглашавајући интензитет и динамику садржаја). У Монографији се испитују механизми и ресурси којима би се интензивирала тема унутрашњег простора архитектуре у светлу свеопштих потреба за променом доминантних наратива, преиспитивањем постојећих методологија и алата дизајна, као и креирањем и структурирањем архитектуре унутрашњих простора партиципирањем других научних дисциплина и процеса. Архитектура је мултидисциплинарна делатност која се ослањања на техничка, инжењерска знања, али је у великој мери окренута ка уметничком, креативном, нарочито у аспекту обликовања унутрашњег простора.

(...) Публикација је обојена ентузијазмом, систематичношћу, истраживачким заносом али и нечим што јој даје на специфичној тежини – знањем аутора да се искуства у реализацији наставе на адекватан начин уобличе и презентују не само струковној публици, већ и свим поклоницима естетике архитектуре унутрашњих простора. Поменута референтност аутора је значајна управо због публике (студентске популације) којој је примарно намењена као едукативно штиво, али и због (савремене и свеобухватне) литературе на коју се указује, чинећи добар основ ка препознавању шире информатичке потке референтне за област којом се бави.

Весна Цагић Милошевић, редовни професор
Департман за архитектуру,
Универзитет у Београду – Архитектонски факултет

(...) Свеобухватност и систематичност предметног штива, тематски готово уникатнога на нашим просторима, чине га драгоценим доприносом како за учеснике у образовању будућих архитеката, истраживаче и студенте, тако и за ширу стручну јавност. Разматрање односа човека и простора, присутно као лајтмотив, ову публикацију приближава и лаичкој јавности мотивишући је да преиспита свој однос према простору и утицај обликовања унутрашњег простора као ресурса сопствене среће.

Научни и практични доприноси **Монографије, УБ-АФ МУАД Школа архитектуре унутрашњег простора** су, као и њен садржај, вишеслојни и вишезначни. Целовит и свеобухватан приказ искустава првог акредитационог циклуса студијског програма Мастер академских студија Унутрашње архитектуре (МУАД), афирмишу архитектонско пројектовање унутрашњег простора као посебно, са сопственим парадигмама, као и значај академске едукације у овој области. Приказ на начин који уз концепцију програма, курикулуме предмета, активности, резултате и достигнућа студената, позиционира едукативни модел и евалуацију наставног процеса и исхода учења као кључне елементе развоја, конкретизујући њихов утицај, посебно је вредан допринос у контексту савременог поимања како академског тако и формалног образовања уопште. Формулисање појмовника у оквирима присутне терминологије (ентеријер, унутрашња архитектура, дизајн, декорација) и успостављање релација између еволуције друштвених и појединачних потреба корисника и развоја делатности пројектовања унутрашњег простора, као основа дискусије о статусу архитеката унутрашње архитектуре, суштински су значајни за афирмацију унутрашње архитектуре као дисциплине и заштиту њеног идентитета кроз професионализацију.

Јелена Атанацковић Јеличић, редовни професор
Департман за архитектуру и урбанизам
Факултет техничких наука, Универзитет у Новом Саду

Монографија Школа архитектуре унутрашњег простора аутора Игора Рајковића, Милене Кордић, Иване Ракоњац и Ане Зорић представља изузетно значајан допринос делу академске заједнице укљученом у школовање будућих архитеката на територији Републике Србије, а може се рећи и у ширем географском и истраживачком контексту.

Један од аргумената за овакву тезу базира се на теми са којом аутори отварају издање: питање статуса пројектанта унутрашње архитектуре у постојећим националним, али и интернационалним законским оквирима, које може се слободно рећи, не одговара значају и утицају које пројектант унутрашње архитектуре остварује. Како би додатно елаборирали ову дисонанцу, аутори се позивају на читав низ значајних истраживања у последњих неколико деценија, фокусирајући теоријски основ ка темама „утицаја места где се налазимо на то ко и какви можемо бити“ (De Botton, 2006).

Ова потреба за бољим статусом пројектанта унутрашњег простора, у општем дискурсу архитектуре као дисциплине, те прецизнијим и комплекснијим дефинисањем терминологије који се у датом контексту користи (изван уобичајеног дизајна ентеријера који се подразумевано, а недовољно, односи за ситније интервенције блиске уређењу и декорисању) додатно је потврђена кроз четири поглавља овог издања (...).

(...) Опремљено богатим илустрацијама из академске праксе и кратким запажањима бивших студената, а садашњих професионалаца, ово издање доноси свеобухватан поглед на учење пројектовања унутрашњег простора, драгоцено како за садашње студенте, тако и за све оне који ће се наведеном темом у будућности бавити.

01

КОНТЕКСТ

Идеја програма Унутрашња архитектура на УБ-АФ

УБ-АФ

МУАД

(...) Унутрашњост има моћ над нама коју фасаде никада не могу имати. Ово није због уобичајене чињенице да већину времена проводимо у затвореном простору, већ због чињенице да нас унутрашњост окружује... Када уђемо у зграду, престајемо да будемо само њен посматрач; постајемо њен садржај. Никада у потпуности не познајемо зграду док не уђемо у њу.

(Abercrombie, 1990:3)

1. КОНТЕКСТ

ИДЕЈА ПРОГРАМА УНУТРАШЊА АРХИТЕКТУРА НА УБ-АФ

Блискост човека и простора у пројектантском смислу представљена је мањом размером деловања и захтева најпрецизнија и најпрефињенија знања у дисциплини архитектуре. Тај ниво блискости у овој области припада унутрашњем простору. Захтевност пројектовања унутрашњег простора огледа се управо у смањеном обиму простора који са собом носи тежину потпуне дефинисаности просторно-програмског оквира. У таквом оквиру су сваки угао, текстура или детаљ важни и неизоставни, отварајући нову димензију доживљаја и познавања простора.

Овај однос у архитектонској теорији освешћује Башлар (Bachelard, 1964) који у делу Поетика простора по први пут издваја његову поетичну димензију, објашњавајући везу човека, простора и својстава простора. Користећи елементе унутрашњег простора као фрагменте преко којих се простор анализира и описује, скреће пажњу на могућност сагледавања простора кроз дијалектику унутрашњег и спољашњег, односно отвореног и затвореног, великог и малог, скривеног и манифестног, и слично. На овај начин Башлар објашњава кључне разлике сагледавања и разумевања унутрашњег и спољашњег простора, уводећи тиме и разлику пројектантског приступа једном и другом, као два различитим сферама архитектонске делатности.

Унутрашњи простор има највећу одговорност у обликовању живота корисника, па је и значај пројектовања овог простора неизоставан део професије архитекте. Филозоф Алан де Ботон (Alain de Botton) наводи да је један од највећих узрока и среће и беде квалитет нашег најближег окружења: врста зидова, столица, зграда и улица које нас окружују (De Botton, 2006). Самим тим и архитектура среће полази од идеје да место где се налазимо у великој мери утиче на то ко и какви можемо бити. Тиме он појашњава важност унутрашње архитектуре као најближег окружења које у великој мери утиче на нас и квалитет нашег живота. Имајући у виду да је значај бриге за архитектуру која нас окружује често скрајнут, Де Ботон тврди да је „задатак архитектуре да стоји као елоквентни подсетник на наш пуни потенцијал”, што је својеврстан апел заједници архитеката на важност адекватног бављења обликовањем унутрашњег простора. Он је директно одговоран за пријатна, смислена искуства која доприносе добробити људи (Desmet & Pohlmeier, 2013), и има потенцијал да функционише као платформа за срећу и благостање, односно комбинацију позитивних осећања и оптималног људског функционисања (Huppert & So, 2013). Поред просторних компоненти као објективних услова креирања окружења, неопходно је нагласити значај искустава људи, као субјективних услова од велике важности за психологију животне средине (Корес, 2006), која су у пројектовању унутрашњег простора најдиректније применљива.

Архитектура унутрашњег простора у овом тренутку неправедно заузима маргиналну позицију у односу на остале архитектонске дисциплине. Њен идентитет остаје нејасан и подељен између технологије, науке, уметности и производње (Perolini, 2011). Недовољно познавање обухвата и значења појма унутрашње архитектуре, у релацији са мањком интересовања за ову област, доводи у питање његову сложеност. Често се повезује са појмом декорације или уређења, који подлеже трендовима. Пројектовање унутрашњег простора најчешће је производ компромиса и ограничења (буџета), исплативости и рационалности, те је пројектовани простор углавном тумачен као физичка структура у недовољној релацији са корисницима простора (Perolini, 2011).

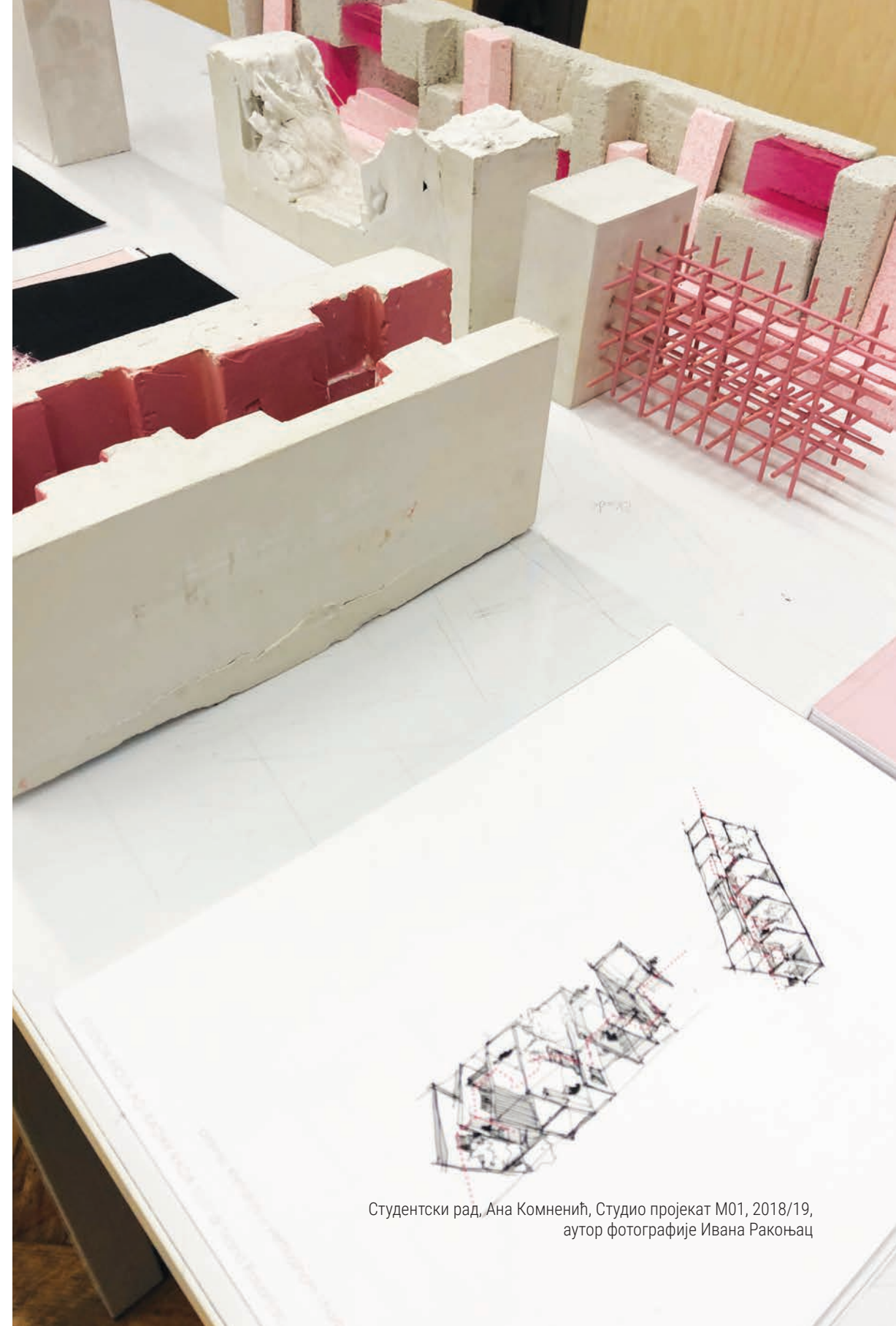
Статус архитектата унутрашње архитектуре у свету још није у потпуности уједначен. У већини случајева делатност пројектовања унутрашњег простора дуго се сматрала површном, стога постоји тежња да се заштити идентитет ове професије образовањем и стицањем

одговарајуће лиценце. Међународна Федерација архитеката/дизајнера ентеријера (International Federation of Interior Architects/Designers – IFI) као међународно тело које се бори за статус професије, расправља о дефиницијама и правцима ове дисциплине (Perolini, 2011). У Сједињеним Америчким Државама је у великој мери успостављен идентитет професије, заштићен називом, праксом и законодавством, што подразумева обавезност пре свега адекватног вида образовања, а затим и стицања лиценце за бављење овом делатношћу (Америчко друштво дизајнера ентеријера 2006, стр. 2). Образовање архитектата унутрашње архитектуре представља примарну етапу дефинисања и профилације струке, усмереним, уско специфичним програмом који су акредитовале надлежне институције. За разлику од ове ситуације, у Аустралији је пракса дизајна ентеријера нерегулисана тако да се ни образовање у овој области не признаје. Наиме, Закон о архитекатама у Аустралији нема регулисан професионални статус за оквир унутрашње архитектуре, што даје могућност самопроглашавања (Cus, 2006), па се „дизајнером ентеријера” може назвати свако, без обзира на образовне квалификације.

Статус унутрашње архитектуре се у одређеном смислу може тумачити као инфериоран у односу на архитектуру у целости. Разлози за то могу бити у традицији постојања архитектуре која је учврстила свој статус и значај, који младе поддисциплине још нису стекле. Са друге стране, унутрашња архитектура се веома дуго сматрала саставним делом архитектуре уопште, чије компетенције покрива основно образовање архитекте, као шире и свеобухватније. Ова разлика препознаје се као „упорна граница између два поља: мушко наспрам женског, структура наспротив декорације и супериорно наспрам инфериорног” (Havenhand, 2004). С тим у вези, осамостаљивање дисциплине унутрашње архитектуре у сопственој комплексности и значају представља и даље тежак, али свакако важан, пут успостављања идентитета професије, пре свега кроз образовање и профилацију, а затим и трајање у пракси и науци.

Еволуција унутрашње архитектуре у пракси показала је извесне помаке, који подстичу потребу њеног издвајања као довољно сложене и независне струке. Од декорисања затеченог ентеријера, преко дизајна појединачних елемената простора, до трансформације комплетног обликовно-функционалног карактера, професија инжењера унутрашње архитектуре полако али сигурно утврђује своју

позицију. До краја прошлог века интервенције у ентеријеру ослањале су се пре свега на коришћење актуелних материјала, елемената и боја, где је до краја 1990-их година фокус интервенција диктирао искључиво пројектант (Edwards, 2011). Савремени тренутак у овој области све више потенцира важност клијента, те његове жеље и потребе ставља у први план (Vaikla-Poldma, 2003). Тиме ова професија шири обим вештина пројектанта и на значај комуникације са клијентом и препознавање његових идеја и потреба, а затим и умеће да се ове жеље преточе у адекватан архитектонски концепт. Савремени дискурс архитектуре унутрашњег простора потенцира препознавање потреба, брига, жеља и емоција клијената у креирању идентитета унутрашњег простора (Petermans & Pohlmeier, 2014).

Студентски рад, Ана Комненић, Студио пројекат М01, 2018/19,
аутор фотографије Ивана Ракоњац

Као последица различитог схватања граница од стране корисника, јавља се мноштво доживљаја визуелне динамике простора услед промене разумевања хијерархије архитектонских елемената. Корисников доживљај граница у оквиру простора може редефинисати разумевање односа између приватног и јавног, отвореног и затвореног, примереног и непримереног, доступног и недоступног, што за последицу може има и промену активности у простору, али и трансформацију карактера датог простора.

(Ракоњац, 2016:33)

1.1. АРХИТЕКТУРА УНУТРАШЊЕГ ПРОСТОРА ОПШТЕ ОДРЕДНИЦЕ

Смисао бављења архитектуром уопште своди се на хумани циљ увећања квалитета живота кроз дефинисање просторног окружења. Обликовање простора, понуда програма, омогућавање функција, креирање естетике, успостављање доживљаја и искустава... све су то улоге које има архитектура. Разлика домена деловања, од обликовања градова кроз најшире урбанистичке размере, до пројектовања објеката и дефинисања елемената осетних у размерама архитектуре, свде се на креирање света који нас окружује, у ком живимо и обликујемо нашу стварност. Разлика тих домена је у нивоу близине простора који пројектујемо, детаљности и осетљивости размере окружења које обликујемо. У сваком наредном нивоу пројектовања, у свакој новој размери, сужава се фокус деловања, изостављајући ширину и значај претходног корака. Међутим, сваки корак приближавања открива нови слој простора и нови домен његовог утицаја, препознаје све финије разлике, специфичности, детаље. У том смислу, унутрашња архитектура, као најближа кориснику, па и пројектанту, представља посебно пројектантско поље одређено специфичним приступом, знањима и вештином. Пројектовање унутрашњег простора је обликовање окружења које ће најдиректније утицати на корисника. Обликовање унутрашњости је привилегија!

Реалност у свим својим облицима (замишљена, стварна, физичка или виртуелна) чине проживљена искуства која се дефинишу кроз праксу, а праксу дефинише простор по себи (Poldma & Wesolkowska, 2005, стр. 56). Стога унутрашњи простор директно обликује понашање и утиче на начин живота. Ова констатација представља још један ниво одговорности унутрашње архитектуре, која ће на непосредан начин обликовати доживљај корисника, утицати на његову емоцију,

усмеравати његово понашање и расположење. Самим тим, поред жељене намене и физичког оквира деловања, важан контекст бављења унутрашњим простором представља корисник сам по себи, његов сензибилитет, културна подлога и индивидуалне потребе. Пројектовање унутрашњег простора захтева способност размишљања слично истраживању хуманистичких наука, усмереном да разуме комплексност културе, социјални контекст и свет у коме живимо (Perolini, 2011).

Архитектура унутрашњег простора је вишеструко сложена. Процес пројектовања као апстрактна активност креирања стварности, донекле посматра простор измештено из његове будуће реалности. Комплетан идентитет простора допуњује живот у њему, па се слојевитост Лефевровог (Lefebvre) тумачења простора кроз три нивоа (физички, ментални и друштвени простор) итекако може применити у области унутрашње архитектуре. Према Лефевру, простор није само нешто што смо наследили из прошлости или је одређен правилима просторне геометрије, већ простор производе и репродукују људи у којима они конструишу свој живот. „Простор производе људи који га заузимају и под утицајем оних који га пројектују и производе“ (Lefebvre, 1991). Због тога је важно имати у виду и флексибилност унутрашње архитектуре као процеса константне производње простора који се мења и живи.

Архитектура је увек више од пуке функције и форме, стога и унутрашњи простор одликује неопипљива и немерљива доживљајна димензија, прожета личним и културним значењем, која симболизује историју, међуљудске односе, рефлектује људске вредности и осећај припадности. Један од основних мотива унутрашњости јесте да омогући сигурност, осећај припадности, идентитета, приватности и друштвене интеракције (Butterworth, 2000), што је такође задатак унутрашње архитектуре. Доживљајна димензија простора пре свега се постиже визуелним идентитетом, који доказано има моћне ефекте на људска искуства, и стимулише понашање, продуктивност, опште благостање, или пак потпуно контрасне осећаје (Nasar & Augustin, 2007). Према Бернсу (Burns, 2003) формирање окружења у коме смо у стању да извршавамо своје улоге и идентитете јесте задатак унутрашњег простора. Стога је једна од важних разлика у односу на развој концепата архитектонских објеката далеко од места изградње, кроз апстрактне идеје о форми, функцијама и материјалима, то што пројектовање унутрашњег простора неминовно укључује разумевање света клијента и претпоставља процес и будуће интеракције у том

свету (Silverstein, 1993). На основу претходно реченог, вишеструкост простора кроз статичан и конкретан облик, кроз простор за објекте или субјекте и догађаје, простор односа и простор форме коју намећу људи (Burns, 2003) представља сложеност унутрашње архитектуре.

Кад говоримо о унутрашњем простору у архитектури, иако најпре помислимо на геометријску, физичку категорију – унутрашњост архитектонске форме, искуствено га заправо разумемо као место разрешавања питања смисла кроз непосредни контакт тела и простора.

Унутрашњост и унутрашњи простор се првенствено сагледавају као једно од места пресека различитих сфера живота, од психолошких и филозофских питања индивидуе преко социјалних и економских услова заједнице до технолошких и научних парадигми развоја културе и цивилизације. Дијалектичка логика разумевања односа унутрашњости и спољашњости (и на ужем просторном плану и на ширем, принципијелном плану) показује се органиченом и неоперабилном у клими великих и брзих друштвених промена које почињу са индустријализацијом друштва почетком прошлог века, а у поље креативних дискурса упловљавају директно кроз свакодневне животне праксе.

Данас се нестабилност и сложеност постмодерног друштва у савременом архитектонском контексту показују као опредељујући чиниоци за формирање архитектонских пројектантских теорија и стратегија. Праксе уређења и промишљања унутрашњег простора имају флексибилност и ефемерност које дају потенцијал за савладавање, а уједно и креативну употребу, поменутих нестабилности и сложености.

У односу на матично поље архитектуре, кроз примену (историјски) наслеђених категорија и модела, функционалистичким прецизирањем и фиксирањем форме, деловање у унутрашњем простору клизи ка примењеним пољима дизајна и декорације, док се испушта основни капацитет места унутрашњости као превеза или зглоба ка другим дисциплинама које ће га теоријски и практично раслојавати а не сводити. Стога је утврђивање потенцијала за враћање пројектовања унутрашњег простора у поље експерименталног архитектонског деловања, насупрот постојећем тренду губљења теоријског потенцијала овог дискурса и клизању ка примењеним праксама које се налазе ван поља архитектуре, један од мотива да се реструктурира и учење из области пројектовања унутрашњег простора.

Изграђено спољашње/унутрашње окружење је кључни играч у успостављању смисла у животима људи. Доприноси емоцијама људи, физичкој удобности постојања, општем благостању и осећају припадности.

(Perolini, 2011:164)

1.1.1. ДЕФИНИЦИЈЕ ПОЈМОВА

ЕНТЕРИЈЕР И УНУТРАШЊА АРХИТЕКТУРА, ДИЗАЈН И ДЕКОРАЦИЈА

Као што је претходно појашњено, пројектовање унутрашњег простора дуго је било подразумевани део целокупне архитектонске делатности, чије је изучавање покривао програм општег образовања инжењера архитектуре. Ова област, као засебна тема, подстакнута увећаним потребама тржишта у претходној деценији, добија свој значајнији едукативни простор, и још је млада у оквиру савременог архитектонског образовања. Сам недефинисан законски статус и позиција архитекте унутрашњег простора као лиценцираног стручњака, оставља и даље простор за непрофесионално бављење овом струком, као и различита тумачења њеног значења и обухвата. Недовољна едукованост клијената, а затим и недовољно дуг стаж образовања професионалаца у области унутрашње архитектуре остављају простор за слободне интерпретације и вредновања тежине ове професије.

Уобичајени назив за ову област преузет је из енглеског језика и гласи *interior design*, што је на наш језик преведено у дословну и донекле баналну форму *дизајна ентеријера*. Ова интерпретација назива недовољно и површно представља домен деловања у професији. Наиме овакав превод дизајна упростио је значење деловања обухваћених термином, које се у нашем језику везује за ситније интервенције блиске уређењу и декорисању. Неопходно је напоменути да наведене интервенције свакако спадају у домен бављења ентеријером, али само као део ширег обухвата. С друге стране, ентеријер (fr. *interieur*, lat. *interior* – унутрашњи) значи унутрашњост и

најчешће се примењује у архитектури, као означитељ унутрашњости неког објекта и простора (Вујаклија, 1986). У контексту претходно појашњеног тумачења дизајна, ентеријер најчешће означава површински, визуелни и доживљајни аспект унутрашњости. У прилог том тумачењу говори и веома често погрешна интерпретација професије дизајнера ентеријера од стране клијената, као особе са више осећаја за избор боје, материјала и намештаја у простору. Веома блиска овом тумачењу је професија декоратера која се често поистовећује. Оваква интерпретација искључује велики део домена области и компетенција архитекте унутрашњег простора, као што су познавање конструктивних карактеристика, трансформација форме и функције простора, препознавање сензибилитета и карактера места, претпоставка будућих догађаја у простору, утицај на корисника, итд. У контексту овога, изворно значење термина *дизајн* на наш језик би се тачније могло превести као *пројектовање*, подразумевајући сложен, креативни процес дефинисања корака и доношења пројектантских одлука (Зорић, 2021), у овом случају у домену концепције унутрашњости простора. Под ентеријером се, у овом случају, подразумева читав комплекс просторно-програмских односа који по сложености одговарају значењу архитектуре. С тим у вези, ова област као посебно поље образовања изискује, пре свега, довољно едукативан назив који ће направити разлике од уобичајених термина и онемогућити погрешна тумачења професије. Назив *архитектура унутрашњег простора* или *унутрашња архитектура* формиран је као синтагма која отклања све дилеме значења овог дела архитектонске делатности и најављује нову струју архитектонског образовања.

Унутрашња архитектура у теорији је углавном обрађивана кроз анализу физичких и визуелних карактеристика попут материјала, боја и осветљења (Malnar & Vodvarka, 1992), па се и образовање дуго заснивало на посматрању унутрашњег простора као статичног физичког ентитета заснованог на површинској материјализацији и декорацији (Poldma & Wesolkowska, 2005). Ова истраживања изостављају домен деловања на структуру и идентитет простора као суштинске карактеристике, док пракса све више захтева пројектовање флексибилне и динамичне унутрашњости (Poldma, 2010). С друге стране, одређене теорије о унутрашњем простору отварају сложеније гледиште, кроз разумевање узрочно-последичних односа човека и окружења (Hall, 1969; Lang, Burnette, Moleski, Vachon, 1974) односно утицаја просторних елемената који нас окружују као и њихових међуодноса на наше расположење и доживљај. Искуство унутрашњег простора и деловање на корисника

дефинишу односи елемената попут подова и плафона, зидова, отвора, типа осветљења и материјала (Dickinson & Marsden, 2009; Zeisel, 2006). Дејство унутрашње архитектуре сеже до инкорпорирања субјективних искустава и индивидуалних улога корисника (Belenky, Clinchy, Goldberger & Tarule 1997; Code, 1991), као и културних образаца и друштвених конструката (Spain, 1992; Ainley, 1998; Rothschild, 1999; Rose, 2001). Говорећи о сећању на елементе унутрашњег простора, Башлар истиче да су управо фрагменти унутрашњости неизоставан носилац идентитета простора (Bachelard, 1964), што потенцира дубину и значај унутрашњег простора као посебног архитектонског дискурса. Сходно наведеном, приступ истраживању унутрашње архитектуре, и у теорији и у пракси, изискује савладавање сложености и слојевитости односа како међусобних елемената унутрашњег простора, тако и блиског утицаја на корисника, обрађујући их као део посебне и самосталне дисциплине у архитектури.

У тако сложеном окружењу развија се подједнако сложен сет људских потреба на које реагују пројектантске методологије и пројектантско знање у унутрашњем простору. Када је у питању диференцирање дискурса унутрашње архитектуре у оквиру матичног поља архитектуре, иако полазимо од заједничке основе усмерене ка дефинисању проблема (потреба) и процесима решавања проблема (задовољавању потреба) у сталној релацији према животној средини, појављује се место „када треба да се нагласе питања смисла која архитектура генерално третира, а не само практична, економска или маркетиншка подлога ентеријера у професионалном контексту“ (Hildebrandt, 2004:1).

Овај континуитет архитектонске идеје у промењеној размери је можда нијанса која најизразитије уводи разлику између дискурса унутрашње архитектуре и пракси дизајна ентеријера. Оно чему је окренута методологија пројектовања унутрашње архитектуре је трансфер „апстрактних концептуалних мишљења и симболичког садржаја на практичан и примењен језик којим говоре професионалци и публика“ (Hildebrandt, 2004:2).

Не треба губити из вида да се унутрашњој архитектури, у овој борби за начелно бољу будућност, придружују архитектура подједнако колико и индустријски дизајн, пејзажна архитектура, графички дизајн и уметност. Сви ови тангентни дискурси су у функцији тражења нових облика живота за појединце и њихове заједнице у контексту осетљивих баланса културе и природе.

Можда би требало директно истаћи разлику између унутрашње архитектуре и дизајна ентеријера кроз концептуални оквир а не маркетиншким манипулацијама тржиштем или општим условима пословања. Унутрашња архитектура би овде могла да осигура везу између академског окружења и професионалног контекста јер обавезује, заправо, на дисциплинарне одреднице, на вредности и концептуална питања. Дизајн ентеријера пре има прилику да се окрене професионалном реализовању, практичним питањима тржишта и организационо-техничко-економским условима извођења, а не толико концептуалним и друштвено одговорним питањима. Дизајн ентеријера би стога пре зашао у домен примењених пракси него у домен развоја идеја дискурса које су третиране у академској заједници.

Унутрашња архитектура тако, отарајући се за питања дискурса првенствено у односу на питања професије, природно припада академским студијама архитектуре које омогућавају и даље нивое образовања у овој области, па се јавља и одлука да мастер студије буду академског типа и стога се термилошки прецизирају као студије *унутрашње архитектуре*.

Као што смо нагласили, унутрашња архитектура треба да се постара да дискурзивне идеје буду уграђене у професионалне праксе, због чега је њен производ увек позициониран унутар праксе и њених правила пословања. Тако се у оквиру Мастер програма унутрашње архитектуре и организује линија знања и вештина из области професионалног контекста, неопходна да би ова веза била загарантована. У области унутрашње архитектуре, уговор или договор корисника/клијента и пројектанта је личнији, интимнији и интензивнији. Ако архитектура има право да се одиграва у међупростору између програма, анализе услова и архитектонске идеје која не укључује размену и разумевање од стране корисника или клијента, у области унутрашње архитектуре овај контакт је неопходан (Henry Hildebrandt). Архитектура и Унутрашња архитектура просто деле дисциплинарно језгро, па чак и вокабулар, и стога је реч о координисаној контроли свих елемената кроз позиције и размере. Тако у процесу пројектовања унутрашња архитектура има обавезу логике развоја архитектонске идеје, чак и саме методологије развоја, док дизајн ентеријера може у потпуности бити лишен тежине архитектонске концепције.

Дизајнски рад, Ана Комненић, Мастер завршни рад, 2019/20,
аутор фотографије Ивана Ракоњац

Зграде не функционишу као готов објекат, већ као посебан процес, отворен за било коју употребу у неодређеној будућности, не само као контејнер од чврстих материја, већ као олакшивач токова.

(Grosz, 2001:165).

1.1.2. СПЕЦИФИЧНОСТ ПРОЈЕКТАНСКОГ ПРИСТУПА

РАЗМЕРА, ПРИСТУП ИЗНУТРА, ОДНОС ПРЕМА ПРОСТОРУ, СФЕРЕ ПОЗНАВАЊА, СПЕЦИФИЧНОСТ ПОСТУПКА

Према Лефевру, улога простора је веома значајна, а то је да подстиче и обесхрабрује одређене облике понашања и интеракције и даје форму друштвеним структурама и идеологијама (Lefebvre, 1991), што би се у контексту унутрашње архитектуре могло директно применити. С тим у вези, унутрашња архитектура даје одговор на три сфере простора: његову физичку, објективну димензију, функционалност и појавност; његову менталну, доживљајну димензију под утицајем социо-културног и идеолошког конструкта; и друштвену, динамичну димензију која га чини променљивом категоријом која живи и мења се.

Унутрашња архитектура је жив процес сачињен од међуодноса простора и живота у њему, догађаја и просторне опне која га окружује. У овом односу, простор је и узрочник догађаја унутар њега, и последица односа корисника, његових индивидуалних особина, али и културне потке коју као део друштва носи. Самим тим, бављење архитектуром не представља само креирање форми и облика који ће се спонтано попунити већ и савладавање свих узрочно-последичних односа простора, његовог окружења и његове испуне. У случају унутрашњег простора, као нечег што нас окружује, пројектантски приступ заснива се на само једном аспекту интерпретације простора у исходу пројекта – унутрашњости, док свакако у процес укључује све сложене утицаје,

и изнутра и споља. Дакле, концепција унутрашњег простора је концепција нашег блиског окружења, што најдиректније обликује и рефлектује наше утиске, емоције, понашање. Пројектантски приступ „изнутра“ назначавача другачије полазиште, фокус и циљ, као и размеру пројектантског деловања. Из тог разлога, као што се и доживљај и тумачење простора унутра и споља заснива на дијалектици (Bachelard, 1964), тако се и процес њиховог пројектовања, без обзира на исти ниво едукације и архитектонску вештину, заснива на приступима који се могу сматрати неупоредивим супротностима.

Ако бисмо целокупни опус архитектонске делатности посматрали као скалу деловања у простору од најдаљих до најближих размера, пројектовање унутрашњег простора могло би се позиционирати у завршном делу те скале. Дакле, почетна размера анализе простора и првих интервенција у њему 1 : 50, већ открива појединости које се у претходним фазама пројекта не сагледавају и не узимају у обзир. Крајња размера коју ова скала обухвата, 1 : 1, сликовито интерпретира потпуну једнакост између човека и простора, бавећи се њиховим директним односом, и у домену пројектовања, и у домену коришћења. Самим тим, контекст пројектовања унутрашње архитектуре је потпуно нови слој простора, нови домен његове видљивости и утицаја на корисника. Из тог разлога се у едукацији пројектанта унутрашње архитектуре, поред подразумевајућих вештина које укључује образовање архитекте, инсистира на продубљивању домена знања која су неопходна за савладавање овог просторног нивоа. Ту спадају, поред постизања одговарајућег програма, функционалности и просторног капацитета, доживљајни аспект простора, обликовни карактер унутрашњости, утицај на понашање, продуктивност и емоцију корисника, социо-културна контекстуализација у шире окружење, итд. Ове вештине подразумевају: познавање историје архитектуре и конструктивних карактеристика и могућности објекта као затеченог контекста деловања, технолошка знања за могуће трансформације простора, од нивоа композиције до нивоа детаља, логику концепције детаља, од конструктивног до орнаменталног, познавање материјала у различитим својствима примене, улога осветљења, константно праћење трендова и савремених токова архитектуре, а затим и познавање целокупне технологије извођења и реализације.

Еволуција праксе пројектовања унутрашњег простора донедавно се фокусира на прагматична питања, ради што интензивније реализације која би допринела озаконењу професије (Abercrombie,

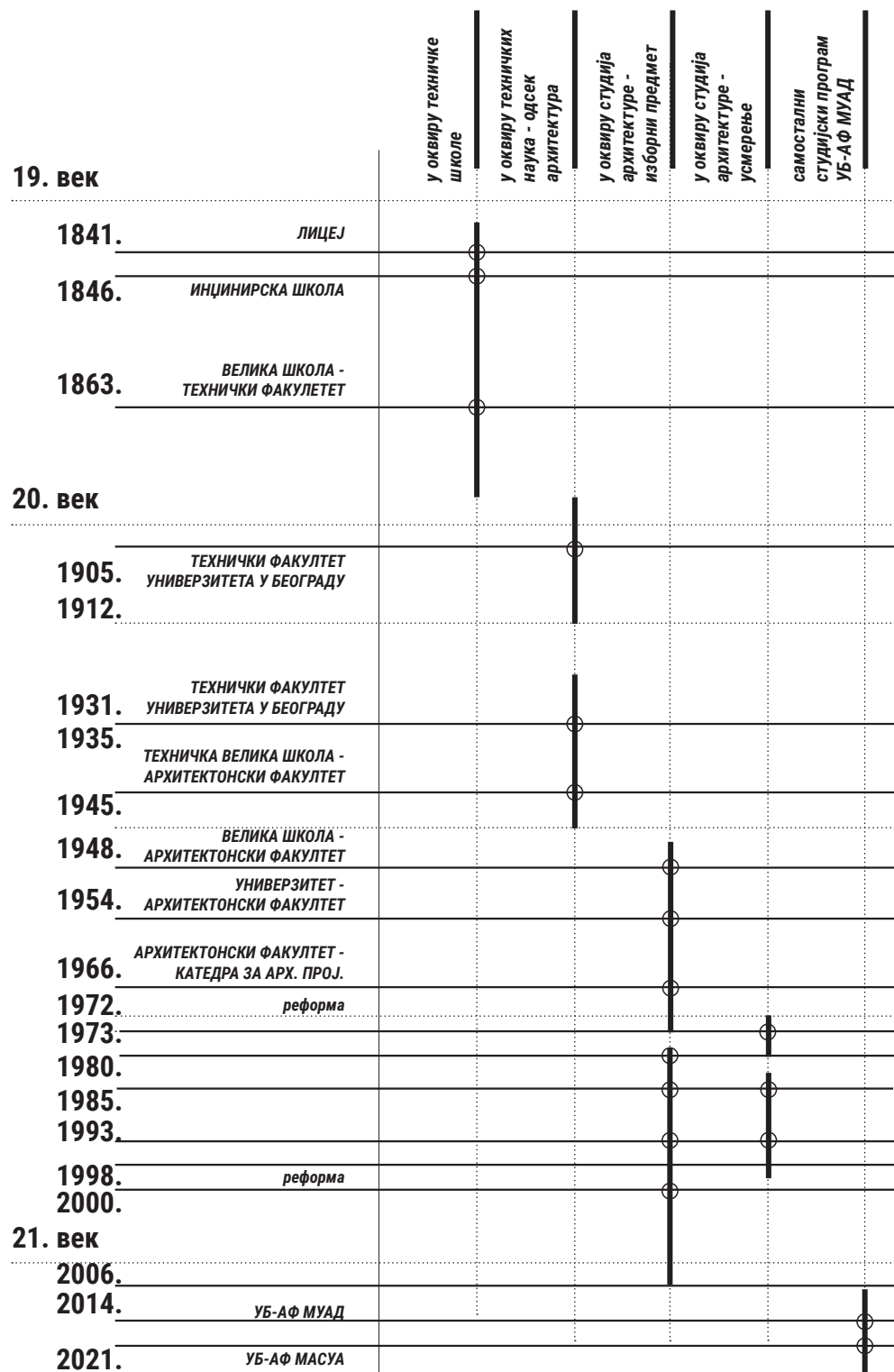
1990; Hildebrandt, 2000; Malnar & Vodvarka, 1992). Међутим, са развојем едукације у области унутрашње архитектуре, све више се инсистира на разумевању клијента као будућег корисника простора, како би се пројектом омогућила најбоља подршка његовом раду, животу, личним или друштвеним активностима. Пројектант мора да разуме и укључи више питања, као што су потребе корисника, контекст зграде, садржаји, одговарајући материјали, боја и осветљење, намештај, друштвене потребе, културно окружење, а затим све то у концепцији синтетичке унутрашњи простор (Poldma, 2010). Концепција унутрашње архитектуре заокупљена је материјалним и нематеријалним аспектима – запремином, физичким карактеристикама, будућим односима људи, искуствима која ће проживљавати, али и променама свега наведеног током времена (Malnar & Vodvarka, 1992; Mitchell, 1993). Због великог утицаја корисника у креирању ентеријера, али пре свега разумевања и адекватне интерпретације његових захтева, процес концепције и реализације често се сматра заједничком заслугом архитекте и клијента (Nelson & Stolterman, 2003). Поред успостављања објективних услова за жељене функције, постоје субјективна значења простора и активности које корисник везује за простор, што је важна категорија савладива искључиво кроз њихову комуникацију (Creswell, 1998; Merriam, S., & Associates, 2002; Vaikla-Poldma, 2003). То је још једна специфичност пројектантског приступа у области унутрашње архитектуре која изискује и вештину успешне комуникације са клијентом, што је један од важних задатака едукације.

Простор унутар зграде је стварност те зграде.

Frank Lloyd Wright

1.2. ИСТОРИЈАТ РАЗВОЈА ЕДУКАЦИЈЕ УНУТРАШЊЕ АРХИТЕКТУРЕ НА УБ-АФ

Развој едукације у области пројектовања архитектуре унутрашњег простора у Србији представљена је хронолошки кроз приказ трансформације високог школства, паралелно и са приказом начина учења о простора кроз инжењерску струку. Едукација архитектуре у Србији дужа је од 180 година, док се наставни процес са фокусом на архитектуру унутрашњег простора временом трансформисао, од теоријских и практичних предмета у оквиру одсека за архитектуру на Инџинирској и Великој школи, преко изборних предмета на Техничком факултету, а потом и Архитектонском факултету. Напредак изучавања архитектонског пројектовања унутрашњег простора евидентан је након формирања Катедре за архитектонско пројектовање Архитектонског факултета, када се појављује као засебно усмерење у наставном процесу у другој половини 20. века. Међутим, крајем 20. века, ова се област враћа на групацију изборних предмета на Архитектонском факултету Универзитета у Београду. Значајан напредак у образовном процесу настао је формирањем засебног студијског програма, покретањем Мастер академских студија Унутрашња архитектура (УБ-АФ МУАД).

Временски след развоја Школе архитектуре унутрашњег простора у Београду

Настава из области архитектуре у Србији почела је да се изводи првом половином 19. века. На **филозофском одељењу Лицеја**, постојао је предмет општеобразовног карактера под називом **Грађанска архитектура**.

Паралелно са Лицејем, 19. јуна (по старом календару) 1846. године, основана је **Инџинирска школа** у Београду. Акт о њеном оснивању потписао је кнез Србије Александар Карађорђевић. Школа је имала укупно пет предмета: Практическо земљемерије, Механику, **Архитектуру**, Начертаније (писовање) и Немачки језик. Инџинирска школа је својим називом указивала на јасну оријентацију ка градитељској струци, са програмом који следи логику по којој се и данас образују архитекти. Дан 19. јуни, односно по новом календару 1. јули, 1846. године, сматра се традиционалним почетком високошколске наставе архитектуре у Србији (Univerzitet u Beogradu – Arhitektonski fakultet, 2018).

Лицеј прераста у **Велику школу** Законом усвојеним 24. септембра 1863. У склопу школе налазе се три факултета: Правнички, Филозофски и Технички. **Настава на Техничком факултету** траје четири године. Велику улогу у афирмацији предмета **везаних за архитектонску струку и градитељство** имају професори Емилијан Јоксимовић и Михајло Валтровић. Њихова промоција архитектонске делатности, доприноси великом интересовању студената за предмете из архитектуре (Универзитет у Београду, 2023).

Технички факултет се 1889. године издваја из опште заједнице Велике школе **као посебна целина**. Први дипломирани архитекта који је радио као професор, Михајло Валтровић, успео је да унапреди програм и сложу материју предмета коју су чинили **основе архитектонског пројектовања, грађевинске конструкција и стилови у архитектури**. Захваљујући његовом ангажовању у настави архитектуре, она почиње да се грана и да се поједини предмети продубљују. Најважније је било **оснивање Кабинета за архитектуру** на Техничком факултету, који 1897. године прераста у **Архитектонски одсек**.

Законом о оснивању Универзитета, који је усвојила Скупштина Краљевине Србије 27. фебруара 1905, а указом прогласио краљ Петар Први, зајамчена је **аутономија Универзитета** којом се наставницима омогућава да слободно излажу своје науке. **Технички факултет у оквиру Универзитета је подељен на одсеке** за грађевинске инжењере, **архитекте** и машинске инжењере. Настава на одсеку је трајала осам

семестара, у склопу којих је било тридесет осам предмета. Програми ових предмета били су веома актуелни и блиски програмима сличних школа у Централној Европи. Током Првог светског рата настава се одржавала у прекидима.

Технички факултет Универзитета у Београду се 1931. године сели у нову зграду, у данашњем Булевару краља Александра, која је наменски изграђена за потребе сва три одсека Техничког факултета. Зграду су пројектовале архитекте Никола Несторовић и Бранко Таназевић. **Архитектонски одсек** води професор Андра Стефановић. У склопу Одсека формиран су Кабинети са својим управницима. Ванредни професор Бранко Таназевић води **Кабинет за орнаменту, декорацију у боји и уређење градова**. Миливоје Тричковић од 1933. године постаје асистент на **Одсеку за декоративно пројектовање**.

Уредбом из 1935. године учињене су одређене измене на Архитектонском одсеку. Дефинисан је нови наставни план и програм, обавезе студената у вези са израдом графичких радова, полагање испита, припреми испит и стручни дипломски испит. Образовани су **Колегијуми наставника блиских дисциплина**, који представљају претече данашњих Департмана, затим заводи и кабинети. Предмете **Орнаментика и Декорација у боји** води Миливоје Тричковић. Орнаментика је у то време обухватала читаву Теорију архитектуре. Делови наставе су се односили на систем пројектовања орнаментских и архитектонских облика, врсте и постанак појединих орнаменталних облика и њихову примену код разних стилова, фигуру орнамената и уметничких форми. На вежбама су рађена два самостална пројекта. **Декорација у боји представља претечу предмета Ентеријер**, а на предавањима се говорило о формама зидних декорација, декоративном сликарству, о таваницама и њиховој декоративној обради, а на вежбама су рађена два пројекта.

Настава се по други пут прекида током Другог светског рата.

Крајем 1948. године, Уредбом Владе Народне Републике Србије, **Универзитет је подељен** на три самосталне организације: Универзитет, Велику медицинску школу и Велику техничку школу. **Велику техничку школу** је чинило шест независних факултета: **Архитектонски**, Грађевински, Електротехнички, Машински, Технолошки и Рударски. Настава на Архитектонском факултету се увелико ослањала на предратну структуру програма, али су увођене и промене, у зависности од састава катедри и врста предмета.

За ванредног професора Миливоје Тричковић је постављен 1946, а за редовног 1959. године, и то на предметима Архитектура новог века и Унутрашња архитектура. **Унутрашња архитектура** је у овом периоду подразумевала, са знатним изменама, предмете **Орнаментика и Декорација у боји**. Проблематика ових предмета више пута је разматрана и 1951. године донета је одлука да се елементи тог предмета **прикључе предмету Елементи пројектовања**, да се историјска материја закључно са 19. веком излаже студентима на предавањима које је држао професор Тричковић, а да се вежбања повере асистенту архитекти Милораду Пантовићу (Покрајац, 2021). Видан помак ка методској реорганизацији наставе може се уочити преласком на **систем ателеа**, у коме студенти под окриљем једног професора и његових сарадника, развијају своје пројектантске способности (Univerzitet u Beogradu – Arhitektonski fakultet, 2006).

Архитектонски факултет, након укидања Велике техничке школе 1954. године, **улази у састав Универзитета**. Декан факултета у периоду од 1954. до 1956. је проф. Димитрије М. Леко. Архитекта Зоран Петровић се, након рада у Урбанистичком заводу града Београда, 1955. године запошљава на Архитектонском факултету у Београду у својству асистента а, након пензионисања професора Миливоја Тричковића 1966. године, преузима руковођење **предметом Унутрашња архитектура**.

Покушај увођења степеновања студија 1963. године, завршава неуспехом. Препознат је проблем непотребности кадрова са завршеним првим степеном образовања.

У време мандата декана, редовног професора архитекте Уроша Мартиновића, ступио је на снагу нови Статут Архитектонског факултета из 1966. године, који, између осталог, дефинише план и програм наставе као и предмете по семестрима и годинама студија. Настава на факултету траје четири и по године, односно девет семестара. Наставне и научне јединице, са наставницима и сарадницима, организоване су у пет група сродних предмета за које се формирају **засебне Катедре**. То су: Катедра за статику конструкција, Катедра за архитектонске конструкције, Катедра за опште предмете, Катедра за урбанизам и **Катедра за архитектонско пројектовање**. На Катедри за пројектовање проучава се група од девет предмета. **Део наставе на предмету Пројектовање зграда II**, чија је позиција на IV години студија, **посвећен је и области која се бави ентеријером**. Њиме руководи

доцент Зоран Петровић који даље усавршава овај сегмент наставе и унапређује методологију рада наслеђену од професора Тричковића (Универзитет у Београду – Архитектонски факултет, 1966).

Промовисање идеје Нове школе почиње 1970. године. У склопу реформе наставе на Архитектонском факултету, 1972. године је издата Школска књига 1972/1973 која пружа увид у целокупну наставу на четири године студија. У уводној речи, коју је написао тадашњи декан Факултета ванредни професор архитекта Бранислав Миленковић, истиче се да су дотадашњи напори у реформи наставе коначно добили прави облик у виду прве званичне публикације о будућој настави за школску 1972/1973. годину (Универзитет у Београду – Архитектонски факултет, 1972). Коначни облик наставног програма дат је за прве две године студија. Програми за наредне две године студија су подложни даљим испитивањима, а након њиховог коначног усвајања, они би требало да постану недељива целина Школске књиге за 1973/1974. годину. Кључна промена уведена новим програмом је да се настава одвија у триместрима у склопу једне школске године. Предвиђене су следеће **линије усмерења**: планирање и програмирање (А.1), **пројектовање** (А.2), конструисање (А.3), реализација (А.4) и, на крају, заштита, конзервација, критичко теоретско праћење развоја (А.5). **Настава (курс) из Архитектуре унутрашњег простора – ентеријера**, предвиђена је у **склопу линије пројектовања** у триместрима четврте године студија. Руководилац предмета је арх. Зоран Петровић, доцент. Битно је поменути да образовање студената на ранијим годинама студија, подразумева упознавање елемената пројекта који користе размере карактеристичне за пројектовање ентеријера. У **склопу предмета Архитектонска анализа**, који води ванредни професор Бранислав Миленковић, предвиђена је студија типичне јединице (други триместар) кроз анализу употребних вредности, атмосфере и трансформације, као и израду модела у размери 1 : 50. У размери 1 : 25 предвиђа се студија опреме, односно, употребних предмета.

Први циклус траје прве две године и представља први део општег архитектонског образовања. Задатак циклуса је да студентима пружи, преко различитих видова информација, сва потребна знања, која ће их оспособити да успешно прате комплексне студије на старијим годинама. То потврђује чињеница да се на предмету Архитектонска анализа, поред већ описане наставе у склопу првог циклуса реформе, уводи анализа радног места као базе за даље усавршавање пројектантских вештина. На четвртој години студија, у Циклусу II А, у

линији пројектовање, у склопу комплексног пројекта, као део курса за само једну линију усмерења, изучава се предмет **Архитектура унутрашњег простора – ентеријер** кроз триместре. Руководилац предмета је арх. Зоран Петровић, ванредни професор (Универзитет у Београду – Архитектонски факултет, 1973).

Идеја Нове школе била је превише либерална за тадашњи образовни систем и друштвено-политичку ситуацију, па се овакав начин студирања није задржао. **Новонастали наставни** програм преузима делимично искуства из претходног. Статутом факултета из 1980. године предвиђено је да редовне студије трају четири године, односно, осам семестара. Прве две године су опште, док трећа и четврта година студија препознаје интегрални део наставе за све студенте, као и линије **усмерења** ка пројектовању (линија П), архитектонском инжењерству (линија АИ) и урбанизму (линија У). У **склопу линије усмерења (диференциране наставе) ка пројектовању**, на четвртој години студија у седмом семестру, предвиђен је **теоријски предмет Архитектура унутрашњег простора** са испитом који се полаже писмено. Такође, **практична примена стечених знања** се практикује израдом графичког рада на **предмету Комплексни задатак – посебни програм – ентеријер**.

Значај пројектантског деловања у области архитектуре унутрашњег простора верификован је Статутом АФ (члан 271) којим се дефинише да је могуће напредовати у више наставничко звање верификацијом стручно-уметничких остварења из области архитектонске организације простора преко стручно-уметничког предмета Архитектура унутрашњег простора. Ова чињеница говори да је академска заједница препознала важност бављења овим делом пројектантске делатности (Универзитет у Београду – Архитектонски факултет, 1980).

Школска књига Архитектонског факултета из 1985. представља наставак на рада на реформи наставе започетој крајем седамдесетих година. Практична провера ставова и начела из прве две Школске књиге водиле су даљем усклађивању наставе са новим потребама чвршћег повезивања науке, истраживања и праксе. Специфичности наставе довеле су до конципирања шест катедри: Катедре за архитектонску организацију простора, Катедре за урбану организацију простора и просторно планирање, Катедре за архитектонску материјализацију простора, Катедре за статику архитектонских конструкција, Катедре за визуелне комуникације у архитектури и Катедре за развој архитектуре

и уметности. Настава се продужава на пет година студирања, а у складу са новим Законом о универзитету, (Univerzitet u Beogradu – Arhitektonski fakultet, 2006), проширени су услови студирања.

На четвртој години студија у седмом семестру, у склопу линије **пројектовања, теоретским предметом Архитектура унутрашњих простора** руководи професор арх. Зоран Петровић (Универзитет у Београду – Архитектонски факултет, 1985). На предавањима, студенти се упознају са примарним, секундарним и терцијарним елементима који формирају атмосферу и амбијент унутрашњег простора, материјалима, бојом, као и основама физичке и физиолошке акустике (др Хуснија Куртовић, редовни професор, дипл. инж. ел.) и вештачким осветљењем (Риста Палигорић, дипл. инж. ел.). На истој години студија у осмом семестру, кроз диференцирану наставу, у блоку наставе који је намењен посебним проблемима пројектовања – алтернативним програмима, кроз два часа предавања и пет часова вежби недељно, **студенти практично примењују знања на предмету Ентеријер**. Задаци се односе на пројекат који је рађен у склопу Комплексног задатка из претходног семестра или се ради на проблему адаптације постојећег објекта. Учесници у настави су доцент Милан Ракочевећ, дипл. инж. арх., и асистент Слободан Рајовић, дипл. инж. арх.

Потреба за интензивном комуникацијом Архитектонског факултета са другим факултетима и институцијама у иностранству резултовала је издавањем наставног плана и програма у двојезичном формату. Обухваћен је период од школске 1993/94. до 1997/98. (Универзитет у Београду – Архитектонски факултет, 1998). Начин студирања на Архитектонском факултету и садржај курикулума су препознати у одређеном броју архитектонских школа у Европи. Склапа се уговор са париским школом Paris La Defence са намером увођења система узајамног препознавања диплома. Факултети размењују студенте, наставнике и чланове дипломских комисија.

Настава на Факултету траје пет година, односно, десет семестара. Наставни план и програм спроводе следеће катедре: **Катедра за пројектовање**, Катедра за урбанизам и просторно планирање, Катедра за материјализацију архитектонских простора, Катедра за статистику архитектонских конструкција, Катедра за развој архитектуре и уметности и Катедра за визуелне комуникације. **У склопу предмета Пројектовање III**, у шестом семестру **се изводи настава из предмета Архитектура унутрашњег простора** којом руководи професор арх.

Зоран Петровић. Настава се не разликује од оне која је дефинисана претходном Школском књигом. Учесници у настави су професор др Хуснија Куртовић, за део наставе који се односи на акустику, а вештачко осветљење предаје дипл. инж. ел. Риста Палигорић.

Јасним издвајањем дванаест понуђених програма изборних предмета на четвртој и петој години студија, омогућено је усмеравање и даље усавршавање интересовања студената у специфичним областима које нису део основне наставе. **Катедра за пројектовање**, између осталог, предлаже **Изборни програм 11 који је посвећен пројектовању ентеријера**. Програм води професор арх. Зоран Петровић. У склопу програма **формирана су четири предмета: Ентеријер I – Архитектура унутрашњег простора грађанске и куће наших регионалних подручја** (VII семестар, 1 + 2); **Ентеријер II – обликовање, организација и анализа фактора који одређују квалитет архитектуре унутрашњег простора** (VIII семестар, 1 + 5); **Ентеријер III – текстура, обрада површина и примена материјала у креирању архитектуре унутрашњег простора** (IX семестар, 1 + 0); **Ентеријер IV – тенденције, проблеми и захтеви савременог уређења архитектуре унутрашњих простора за архитектонске објекте различитих функција** (IX семестар, 1 + 6).

Увођењем санкција и међународном изолацијом, сарадња Архитектонског факултета са факултетима и институцијама из иностранства је потпуно прекинута.

Потписивање Болоњске декларације 19. јуна 1999. остало је у сенци проглашења престанка НАТО бомбардовања Србије десетак дана раније. Октобарске промене 2000. године окончавају десетогодишњу маргинализацију академске заједнице. Неколико месеци раније су успостављени први међународни контакти након дугогодишње изолације. Размишља се о новој реформи наставе која се не може наслутити из презентованог наставног плана и програма за школску 2000/01. годину.

Наставни програм препознаје претходно формиране Катедре, као и предмете који су распоређени у уже научне/стручно-уметничке области. **Теоријска настава из архитектуре унутрашњег простора припада ужој области архитектонско-урбанистичког пројектовања**. Она је и даље позиционирана у шестом семестру студија у **склопу предмета Пројектовање III**, у коме учествују наставници Катедре за пројектовање. Предметни наставник је ванредни професор. арх. Слободан Рајовић, који се ослања на систем који је увео професор арх. Зоран Петровић.

Претходно уведен систем изборних група предмета је препознат као висококвалитетан, веома функционалан програм за едукацију у области унутрашње архитектуре. Доласком на факултет доцента арх. Тамаре Шкулић, настава на ИГ 11. – Пројектовање ентеријера оријентише се ка актуелним темама из ове области. Предмет **Ентеријер 1** (VII семестар, 1 + 2) за тему има **ентеријер стамбених објеката**, **Ентеријер 2** (VIII семестар, 1 + 5) **ентеријер јавних објеката**, **Ентеријер 3** (IX семестар, 1 + 6) **разрађује тему дела пројекта са предмета Синтезни пројекат 3**; **Ентеријер 4** (IX семестар, 1 + 0) третира **посебне теме везане за пројектовање ентеријера**. Сарадници у настави су: асистент приправник арх. Весна Цагић Милошевић и асистент приправник арх. Игор Рајковић. У школској 2005/2006. са доцентом арх. Тамаром Шкулић сарађује асистент приправник арх. Милена Кордић.

Ново поглавље у образовању архитеката у Србији почело је након што је Европска комисија прихватила апликацију Архитектонских факултета под називом: Реформа наставног плана Архитектонског факултета Универзитета у Београду, на међународни пројекат ТЕМПУС. Архитектонски факултет постаје 2003. године члан Европске асоцијације за архитектонску едукацију ЕААЕ (European Association for Architectural Education), организације која окупља око 100 архитектонских школа из преко двадесет европских земаља. Захваљујући програму ТЕМПУС, једном од првих међународних програма који **за циљ има укључивање универзитета у Србији у Европски простор високог образовања, на Архитектонски факултет се уводе савремени и европски признати студијски програми који су усклађени са принципима Болоњског процеса** (Univerzitet u Beogradu – Arhitektonski fakultet, 2006). Вишегодишњи рад је резултовао новим наставним планом и програмом који је увео Основне академске студије (*Bachelor*) у трајању од три школске године и Дипломске академске студије (*Master*) које трају две школске године. Основне академске студије представљају основно образовање, а након њиховог завршетка, студент има квалификацију за одабир наставка студија на Архитектонском факултету или на факултетима у земљи и иностранству који имају слично структуриране програме. Завршетак овог нивоа студија не квалификује, у складу са легислативом Европске уније, у потпуности за позив архитекте, али омогућава запослење у својству сарадника у пројектантском процесу и низу других занимања. Завршетак дипломских академских студија даје могућност за даљи наставак усавршавања на докторским студијама у земљи и иностранству, као и квалификацију за самостално бављење професијом.

Од почетка последње реформе, 2006. године, све до 2014. године, **наставу која се бави архитектуром унутрашњег простора одржавало је неколико наставника индивидуално, у складу са наставним планом и програмом**. У одређеним фазама рада, у току реализације наставе на Студио пројекту, фокус је стављан на пројектантски процес и разраду на нивоу пројекта архитектуре унутрашњег простора. Нова реформа едукативног процеса довела је и до реструктурирања организационих јединица Факултета формирањем три департмана: Департмана за архитектуру, Департмана за урбанизам и Департмана за архитектонске технологије. **Идеја о формирању мастер студијског програма, са фокусом на унутрашњу архитектуру и дизајн, иницирана је 2012. године**, када је као декан Факултета изборни период започео професор др Владан Ђокић. **Од школске 2014/2015. Архитектонски факултет Универзитета у Београду отпочео је нови акредитовани програм Мастер академских студија Унутрашња архитектура (УБ-АФ МУАД)**. Тежиште програма је на Департману за архитектуру којим је руководио професор арх. Михајло Тимотијевић. Први руководилац Студијског програма био је ванредни професор арх. Горан Војводић, а од 2015. године ову функцију је преузео доцент арх. Игор Рајковић. Након завршеног акредитационог циклуса од седам година, **студијски програм Мастер академске студије Унутрашње архитектуре наставља своје постојање, иако се УБ-АФ МУАД трансформише и до одређене мере реструктурира у унапређени Едукативни модел МАСУА**.

02

КОНЦЕПТ ЕДУКАТИВНОГ МОДЕЛА УБ-АФ МУАД
Успостављање едукативног модела Мастер академске студије
Унутрашња архитектура

УБ-АФ
МУАД

Ако оквир архитектонског образовања тежи да додели стручне компетенције и вештине потребне за суочавање са светом који се мења, затим континуирано редефинисање и надоградњу наставних планова и програма, педагошки приступи су неки од водећих задатака архитектонских педагога у школама архитектуре. То значи да нови наставни планови и програми и наставни облици треба да буду конципирани на иновативан начин како би се обезбедиле компетенције за разумевање индивидуалних и заједничких система вредности и културних разлика.

(Milovanović, Kostić, Zorić, Đorđević, Pešić, Bugarski, Todorović, Sokolović, & Josifovski, 2020:7)

2. КОНЦЕПТ ЕДУКАТИВНОГ МОДЕЛА УБ-АФ МУАД УСПОСТАВЉАЊЕ ЕДУКАТИВНОГ МОДЕЛА МАСТЕР АКАДЕМСКЕ СТУДИЈЕ УНУТРАШЊА АРХИТЕКТУРА

Свет се континуирано мења, па пре свега морамо остати повезани са њим и о њему непрекидно учити, да бисмо као архитекте стварали концепте који нису превазиђени и застарели. Стога је пресудно да будемо ангажовани и заинтересовани за сопствено окружење, јер се дисциплина архитектуре и може практиковати само кроз посвећеност, а то је вредност коју пре свега морамо развијати у школама архитектуре.

Да бисмо опремили студенте за размишљање о свету у стању константне промене, морамо им понудити алате за кретање кроз поља знања, праксе и иновација. Знање се представља као активно интерактивно поље које се стално проширује да би се формирала нова разумевања феномена живота. Избор и обједињавање примера и литературе у нова поља и односе знања и пракси и отварање нових разумевања света већ само по себи представља архитектонски чин.

То што зграде јесу састављене од елемената не значи да је архитектура базирана на елементаризму; напротив, требало би тежити архитектури континуитета која спаја тектонику са текстилом, апстракцију са емпатијом и материју са експресивношћу.

(Spruybroek, 2009)

2.1. ПОВОД И КОНЦЕПЦИЈА УБ-АФ МУАД

Студијски програм Мастер унутрашња архитектура настаје у време када се јавља потреба да се прошири понуда образовних профила наше школе, ка дисциплинама које се баве пројектовањем унутрашњег простора, дизајном у архитектонском контексту и интердисциплинарним праксама актуелним на тржишту. Ослањајући се на матично поље архитектуре, овде се трага за компетенцијама које су проширене ка областима дизајна (индустријског, графичког дизајна, сценографији и дизајну намештаја) и уметности.

У ширем контексту, с обзиром на професионалне лиценце које добијају студенти за рад у области ентеријера и дизајна, препознате су две линије образовања: Унутрашња архитектура (*Interior Architecture*) и Ентеријер (*Interior Design*). Ентеријер се изучава превасходно на Академијама примењених уметности, док се Унутрашња архитектура изучава на архитектонским школама, па је жеља наставника овог мастер програма била да се називом мастер студијског програма термилошки нагласи та разлика.

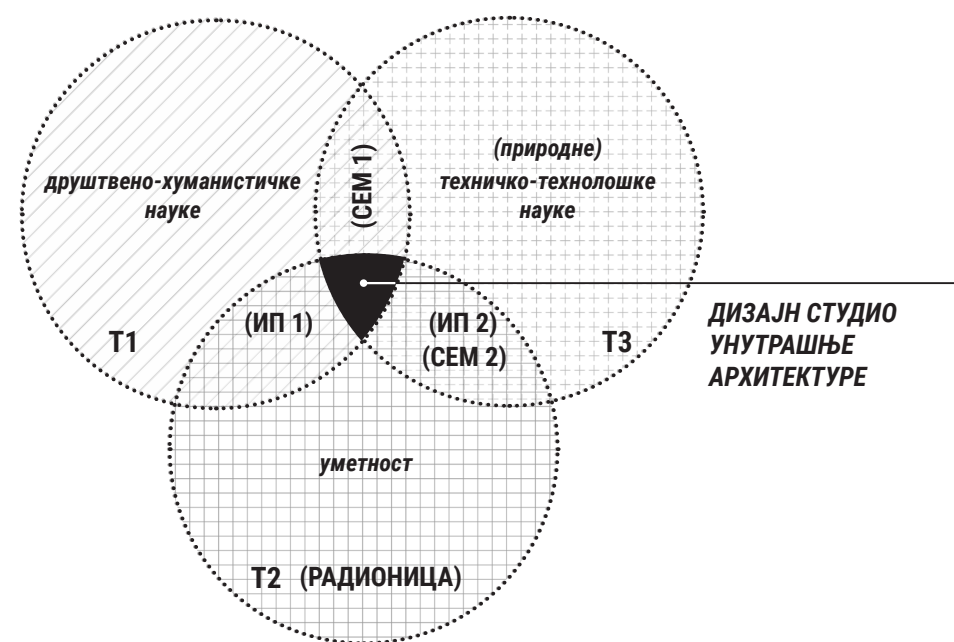
Назив студијског програма *унутрашња архитектура* превод је термина *Interior Architecture*, и разликује се од појма архитектура унутрашњих простора који подразумева ограничење на унутрашњост архитектонске опне. Унутрашња архитектура означава проширивање архитектонских пракси ка уметности и дизајну, и дефинише се не у односу на просторну диспозицију него као место разрешења питања смисла у директном контакту човека и простора. Тиме би се омогућило савремено разумевање пројектантског дискурса отвореног за размену са другим дискурсима, што одговара актуелним академским трендовима.

Култура, као и однос природе и културе, у сталном је стању промена које су у овом веку само убрзане развојем дигиталних технологија и климатским променама. Архитектура, као и други дискурси, развија сопствене стратегије и алате којима реагује на промене, па захтев за иновацијама постаје готово стандард развоја пракси и знања из области архитектонског пројектовања. Да би студенти били спремни да предлажу нове адаптивне и иновативне концепте, морају имати увид у постојећи контекст и друштвене и природне феномене који детерминишу нашу реалност. Студијски курс је стога структуриран кроз неколико линија учења које би омогућиле увид, односно знања о овом проширеном контексту, затим које би омогућиле професионалну оријентацију са циљем да студенти последично позиционирају своје појединачно деловање у том сложеном контексту, али на крају и опремиле студента за реаговање, ангажовање, односно креативност и иновативност у овим условима.

Изазов специфичан за поље унутрашње архитектуре у односу на архитектуру је изражена димензија ефемерности, изменљивости, краћег трајања, која за собом повлачи обавезу актуелности, односно временске оперативности. Простори унутрашње архитектуре мењају се брже али се у њима и огледају прецизнији временски тренуци и актуелне модификације феномена савременог живота. У овом тренутку, у процесу обликовања животне средине технолошка димензија је израженија него икада до сада. Са друге стране, у пољу унутрашње архитектуре директно се нуди непосредни просторни оквир за сценарије живота, па он мора бити избалансиран у свим аспектима од функционалног и техничког до друштвеног и перцептивног нивоа. Стручна и научна потпора потребне су симултано да би се задовољила сложеност управљања простором као ресурсом. На првом нивоу, унутрашња архитектура мора се читати као део, и то кондензовани,

кохабитације у ширем урбаном ткиву, тако да се не изгуби из вида да је однос дела и целине кључан за остваривање начелних концепција живота у осетљивом окружењу.

С друге стране, из перспективе индивидуе, кроз пројекат унутрашње архитектуре управља се перцепцијом и просторним искуством. Самим давањем облика, односно отелотворавањем апстрактних појмова у живљену стварност ми омогућавамо развој и одрживост сталног протока људи, идеја и простора.

Разумемо ли било који дискурс људскога знања, па тако и архитектуру, као један од покушаја да се разреше питања „смисла“, унутрашњи простор пружа могућност да се до ових разрешења дође кроз директан контакт човека и простора.

(Kordić, Todorović, 2015:34)

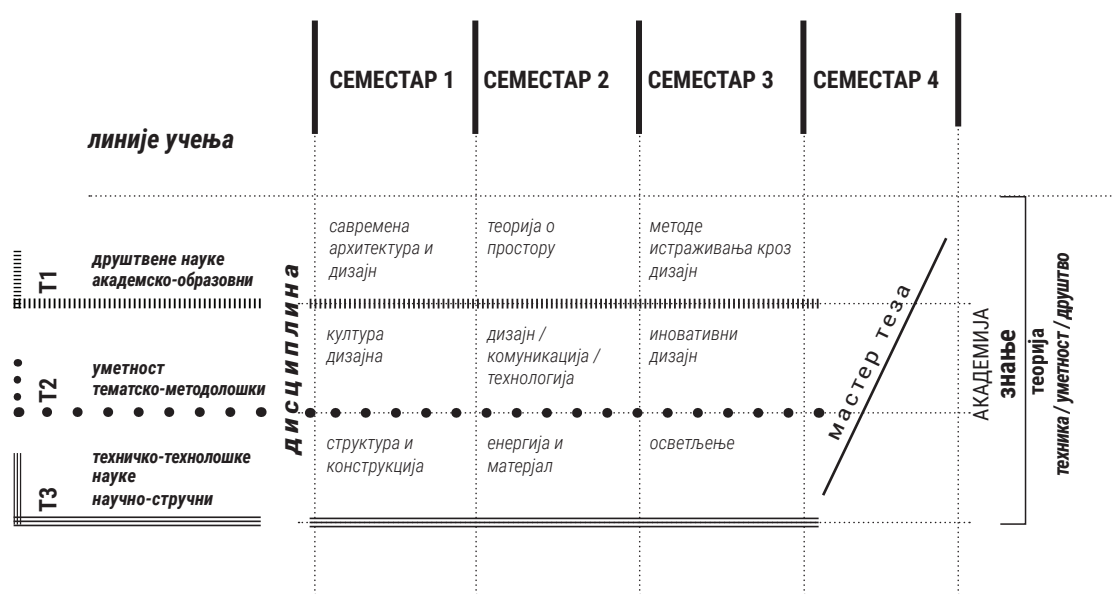
2.2. СТРУКТУРА НАСТАВЕ НА УБ-АФ

САДРЖАЈ И СТРУКТУРА ПО ГОДИНАМА И СЕМЕСТРИМА

У претходном поглављу представили смо архитекту унутрашње архитектуре као мислиоца који успоставља корелације између разноврсних аспеката и фрагмената стварности у којој делује. Предуслов успостављању ових релација је **знање о свету**, знање које је пре релационо него фундаментално, знање које се развија по ширини пре него по дубини, баш зато да би идентификовало са чим су све у вези феномени свакодневног живота на које реагује унутрашња архитектура. Теоретизовањем, односно теоријским разлагањем актера савременог живота, друштвеног и природног развоја, па последично уметничких и архитектонских артефаката, продубљујемо њихово разумевање. Истовремено, проширујемо и поље у оквиру ког је могућа креативна реакција на постојеће артефакте, односно проширујемо поље за формулисање нових акција.

Ово **знање о свету** се у оквиру Мастер студијског програма преноси кроз **три перспективе**: друштвених наука, уметности и природних наука. Студенту који се кроз ове три перспективе води ка специјализованим знањима, која се усложњавају сваког семестра на путу ка завршном раду, обезбеђује се основа за промишљање и даље конструисање посебних склопова веза за сваки појединачан случај који архитекту затиче у професионалном деловању.

Тако се формирају три равни у којима се тражи знање о контексту. Прва раван сагледавања из области друштвених наука нуди предмете који обрађују историјски развој дискурса Унутрашње архитектуре и Дизајна. Познавање историјских околности постаје неопходни ослонац у разумевању савремених пројектантских/дизајнерских проблема и задатака. Сагледавање традиције развоја дисциплине открива и њену улогу у формулисању савремених пракси.

Едукативни модел УБ-АФ МУАД – Линије учења ЗНАЊЕ/ТЕОРИЈА

ЗНАЊЕ/ТЕОРИЈА

друштвене науке / техничко-технолошке науке / уметност

Када оформи активни однос према прошлости, студент ће бити у стању да прикупљањем знања и тумачењем развоја дисциплине формулише и критичко мишљење о актуелној, а посебно сопственој, пракси. Будући да проширивање знања омогућава и ширење основе за креативно мишљење, у оквиру ове линије теоријских предмета друштвених наука показује се на који начин студент развија сопствене системе вредновања својих и туђих замисли – увек на основу знања а не на основу произвољних неутемељених утисака.

Теоријска настава ове линије знања приказује преломна места у развоју архитектонских и дизајнерских парадигми, али са посебним акцентом на сагледавање узрока, генезе и последица ових прелома. Сагледавањем ширег друштвеног контекста, великих научних открића, промена друштвених односа и односа индивидуе и заједнице развија се разумевање савремених парадигми дисциплине. Тиме се студенту омогућава увид у позицију дисциплине у ширем друштвеном контексту, као и карактер међузависности знања уопште.

Посебна пажња се посвећује специфичностима дисциплине унутрашње архитектуре и дизајна као места пресека архитектонских, естетичких, филозофских и психолошких теорија. Теорије о простору

формулишу се у односу на његове бројне и разноврсне аспекте, али недетерминисаност и некохерентност теоријског поља на којем почива разумевање простора, отвара стално истраживачко поље разрешења питања смисла кроз однос човека и простора.

Кроз семестре се повећава ниво сложености које студент савладава, са циљем да формира методолошки апарат којим конципира сопствена теоријска упоришта за рад, да формулише однос теоријског и практичног аспекта кроз пројект, односно интегралну верзију производа материјализације и идеје о архитектури и дизајну.

Због континуиране промене услова живота, посебно је важно увек се враћати избалансираности функционалног, техничког, друштвеног, културног и перцептивног аспекта просторних пракси. Зато се друштвени контекст сагледава из перспективе уметности кроз три предмета, у току три семестра, чије градиво такође расте на скали сложености.

Поглед из области уметности се представља кроз перспективу културних феномена, „дизајна у доба културе“ и односима визуелне културе, материјалне културе и културе дизајна. За ову перспективу важан је однос пројектанта према другим академским дисциплинама: студијама културе, антропологији, материјалној култури, визуелној култури и политичкој економији. Посебна пажња посвећује се утицају технологија на развој свих поменутих области јер технолошки аспект, као заједнички именоватељ развоја, нуди простор за повезивање и умрежавање знања појединачних дискурса. Када студент развије знање из ових области, следи и разумевање савремене културе и појединачних случајева учешћа и обликовања савремене реалности.

Рекли смо да је крајњи циљ схватања контекста кроз сочиво нагомиланог знања могућност да се иновативно делује у сагледаној реалности. Тако се акценат на крају ове линије предмета, а ка мастер тези као делу групе предмета завршног рада, ставља на разумевање културолошког контекста, традиције и услова у којима настају иновације како у технолошком тако и у креативном смислу. Овим се развија свест о повезаности друштвених околности у формирању иновативних експресија и поетика. Разумевање и упознавање са иновативним производом, иновативним процесом и развојем пратећих технологија постаје предуслов самосталном креативном деловању у сложеним услова живота.

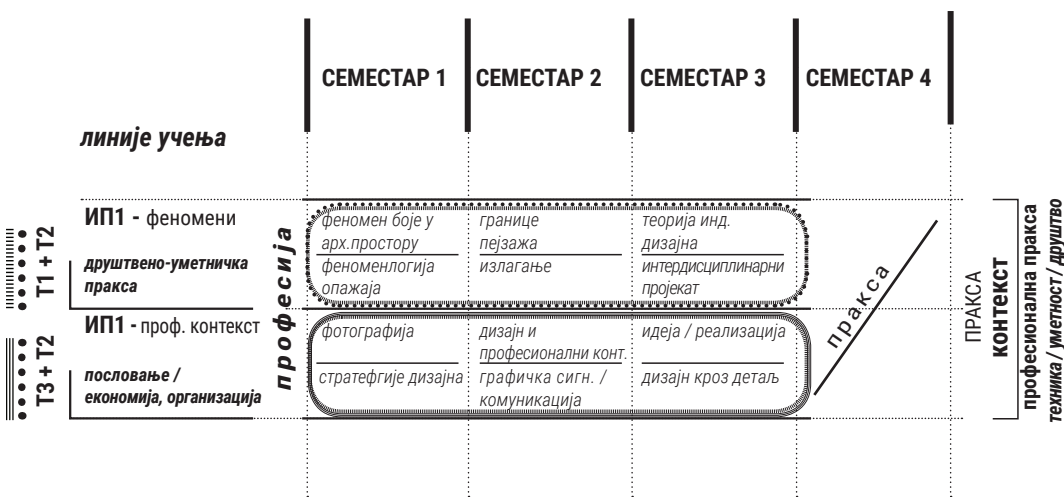
Кроз перспективу знања из области природних наука, а још прецизније техничко-технолошких наука, студенту се омогућава да стекне инжењерска знања. Да би развио пројектантску слободу у досезању нових концепата и решења, студент овде стиче сазнања о ограничењима и условима интервенција у постојећој конструкцији. Пажња се посвећује деликатним инжењерским темама решавања спојева, зглобова и превеза између конструкције, испуна и облога. Перспектива архитектонског инжењерства осветљава везе између примарне конструкције, форме и ефекта. Знања стечена кроз теоријску наставу ове линије предмета представљају материју неопходну за даљи успешан рад на материјализацији архитектонских објекта, али и отварање погледа ка савременим технолошким темама, новим smart технологијама и активним материјалним системима.

Технолошка перспектива се развија из знања о сложеним аспектима идентификовања, тумачења, откривања и апстраховања природних појава и елемената, као и процеса укупне енергетске оптимизације. Парадоксално, о култури учи учењем о природи и од природе, и то је кључни моменат сагледавања сложеног односа друштвено и природно произведеног контекста.

Додирују се и нова поља истраживања биолошки произведених супстанци и материјала и биолошких механизма и процеса. Успостављање везе између природе, дизајна, енергетских потенцијала и технологије реализације са утицајима на животну средину јесте смисао ове равни сагледавања контекста.

Разматрају се и технолошки услови категорија као што су перцепција, атмосфера и комфор кроз раван квалитета природног и вештачког осветљења или светлосног комфора у ширем смислу, али увек у оквиру опште архитектонске концепције.

Разумевање савремених теоријских одредница из природних, друштвених наука и уметности и разумевање њихових импликација на пројектантски поступак је коначни циљ ове линије знања која се обезбеђује студенту. Обогаћивањем мисаоне основе проширују се и могућности за креативни приступ актуелним темама савременог архитектонског контекста унутрашње архитектуре и дизајна.

Едукативни модел УБ-АФ МУАД – Линије учења ПРАКСА/КОНТЕКСТ

ПРАКСА/КОНТЕКСТ

дисциплинарност / интердисциплинарност

У професионалном контексту, у којем делују аутори креативних дискурса, све више послова се појављује на раскршћу архитектуре, визуелне и аудио-визуелне уметности, дизајна производа, сценографије, графичког дизајна, мултимедијалних и интердисциплинарних пракси.

Вредности које воде приступ пројектовању и дизајну на овом раскршћу су културна специфичност и аутентичност, јер се пажљивим балансирањем знања и вештина из ових међу собом тангентних области отвара могућност ангажовања будућих аутора у реалном друштвеном тренутку и у односу на актуелне задатке свакодневног живота. Посебно се реагује на разлике у размери, јер исти феномени своја отелотворења имају у различитим скалама, тако да се пажња усмерава на ту гипкост кроз размере да би се проблеми или захтеви решавали систематски и принципијелно.

Концептуални ниво промишљања питања конструисања човековог окружења промовише врсту архитектонског размишљања која је окренута критичком разумевању окружења и смешта се у живо поље деловања које се не затвара у ограничене дисциплинарне категорије већ користи интердисциплинарне перспективе за бављење комплексним питањима одрживости људских станишта.

Покушаји да се превазиђе представа о улози архитекте као неког ко обликује физичке објекте као споменике стабилности и сигурности све су експлицитнији, подједнако у теорији и пракси. Архитекта данас постаје мислилац кроз корелације и спреман је да преузме ризик контингентности удруживања са окружењем, јер тек у овој корелационој перспективи може да назире нове обресе свог дисциплинарног деловања.

У оквиру изборне групе предмета, кроз опет две линије учења и практиковања, дискутују се и савладавају разлике између *дисциплине* и *професије* аутора унутрашње архитектуре. У првој изборној групи предмета инсистира се на интердисциплинарности као окружењу у оквиру којег се тражи ауторски израз и развијају архитектонске идеје. Представљају се, с једне стране, интердисциплинарност и мултидисциплинарност као позиције и, са друге стране, тангентне дисциплине у оквиру својих поља, да би се заправо могла конструисати одлука о начину на коју аутор повезује различите дискурсе кроз генерисање мреже дисциплина између којих делује, или искорак из једне ка другој, и томе слично.

Зато се у оквиру ове изборне групе предмета у линији **ФЕНОМЕНИ** представљају додирне области психологије, филозофије, индустријског дизајна, пејзажне архитектуре и уметности, али и њихови превези и међусобна иступања. У овој линији изборних предмета изучавају се односи визуелног опажања као филозофске и психолошке категорије према методологији архитектонског пројектовања и уметности, кроз неколико модуса рада, од анализе преко критике до експеримента. Представљају се феномени који осим обликовања предлажу начине успостављања и трансформације еколошких, функционалних, уметничких, културних и социјалних вредности архитектонских простора. Феномени имају разнолика поља појавности различитих карактера и димензија, тако да се препознавањем могућности просторно-програмског укидања јасних граница остварује могућност непосредне интеграције архитектуре, дизајна и различитих пракси визуелних уметности.

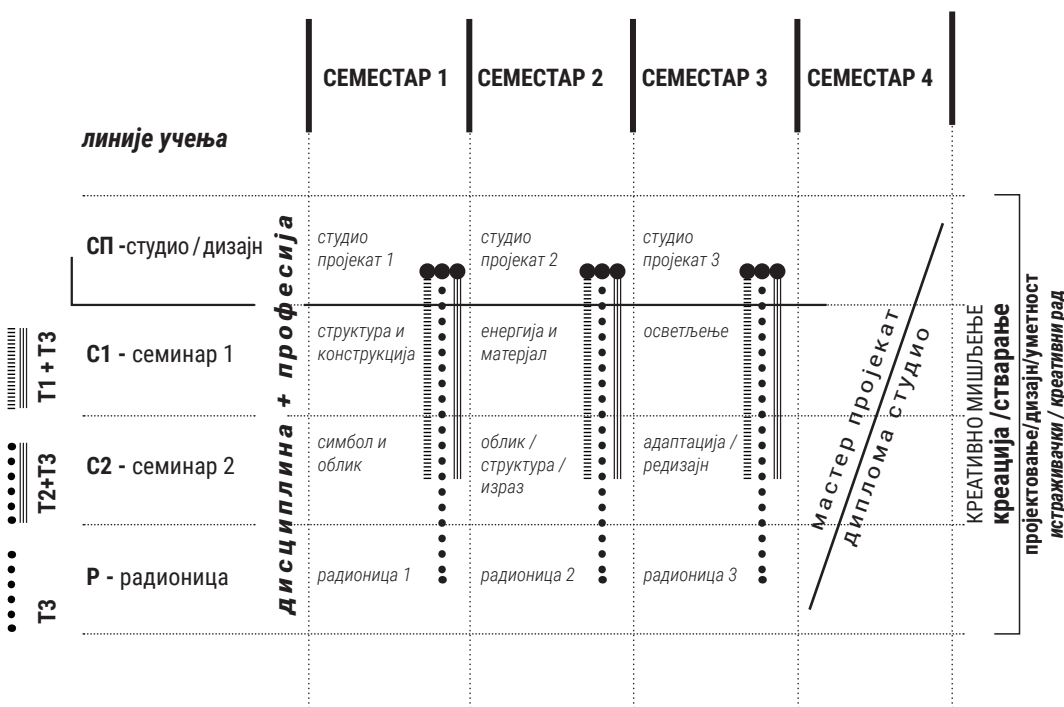
Теорија у ширем филозофском, културном, социјалном, политичком и естетичком контексту из прве линије **ЗНАЊА** и релације ка теоријама дугих дисциплина овде представљају солидну базу за разумевање намера и садржаја интердисциплинарног деловања.

У оквиру друге изборне групе предмета у линији **ПРОФЕСИОНАЛНИ КОНТЕКСТ**, инсистира се на оријентацији у постојећем пословном окружењу где у одређеном контексту постоје јасни облици креативних пракси и структура њихових међусобних односа. Представљају се проблеми организације, уређивања односа актера у процесу производње архитектонско-дизајнерских артефаката и њихови економски параметри. Могућности употребе различитих медија ауторског израза у оквиру реализације концепта само проширује поље практичног деловања. Студент учи да ауторски концепт не трпи компромисе већ мења облике испољавања у односу на реалност услова у којима се пласира. Ови различити медији презентације идеја повратно утичу на саме идеје, прилагођавајући се структури и односима сложеног, формалног, естетског и социјалног контекста.

Кроз облике практичног рада на овим предметима студенти истражују појединачне и групне могућности обликовања јединственог и аутентичног ауторског израза који на вежбама артикулишу у реалистичан пројекат, презентацију, производ или инсталацију која тематизује интеграцију знања и вештина у изабраном професионалном оквиру. Даље они дефинишу употребну вредност контекстом условљеног дизајна, стичу практична знања која ревидирају, надограђују и чине их применљивим у реалним друштвеним условима.

Фокус ове линије предмета је сагледавање и савладавање специфичних вештина потребних за трансформацију идеја у пројекат и процес реализације у условима реалних специфичних задатака савременог архитектонског контекста.

Као завршни чин у овој линији образовања студент похађа стручну праксу да би кроз боравак у професионалном окружењу научио односе свих интересних група и учесника у сложеном процесу планирања и грађења, као и разлике у фазама пројекта од најраније фазе концептуализације, преко конкретизације, до реализације.

Едукативни модел УБ-АФ МУАД – Линије учења ИНОВАЦИЈА/КРЕАЦИЈА

ИНОВАЦИЈА/КРЕАЦИЈА архитектура / дизајн / уметност

Архитектонско пројектовање отвара путеве до посебних облика знања која измичу аналитичким и рационалистичким методама. Креативни дискурси представљају могућност прикупљања знања која су неприступачна рационалном закључивању. Будући да је реч о знањима која измичу свесном и детерминисаном, поступци којима се она могу докучити нису аналитички. Низање свесних веза између пројектантског мишљења и стварања, један је од начина да се приступи несвесном које представља извор креативног понашања и мишљења. Неизбежни део процеса пројектовања је логичка нејасноћа, апорија, кроз коју се пројектант креће креативним искорацима. Средином прошлог века појављују се психолошке теорије о креативном размишљању које менталну ригидност препознају као главну препреку креативности (Broadbent & Ward, 1969), јер се у жељи за сигурношћу, за ослањањем на познато, губи полука за развој нових идеја. Амбивалентност природе пројектантског поступка истиче и дизајнер Џон Крис Џоунс, седамдесетих година прошлог века, када тврди да пројектант мора развити толеранцију на амбивалентност и конфликтност, да би произвео нестереотипан дизајн (Jones, 1970). Свет у константној промени као контекст нуди увек нове проблеме који траже нове приступе, нова решења, иновације. Зато је овај аспект образовања аутора креативних дискурса најсложенији али и најесенцијалнији.

Савремени свет као универзум дисконектованих слика (Badiou, 2007) могуће је сагледати само уз одустајање од чврстих модела логичког мишљења. Креативни чин гради нове везе између некохерентних услова живота и параметара пројектантског поступка. У овом превазилажењу логичких нестабилности, крију се иновације и нова знања. Тако пројектовање, иако се ослања на одређења сазнања, односно предузима се у односу на одређени фондус знања, представља један од начина да се до сазнања и дође. У светлу савремених теоријских поставки, на којем се савладава плуралност постмодерног контекста и у односу на оријентацију у професионалном контексту у датом тренутку, студент у оквиру линије креативног мишљења и понашања, развија свеобухватни одговор на све неподударне услове пројектантског процеса. Истовремено, одговарање на функционалне, техничке, друштвене, културне и перцептивне факторе уз стално балансирање, омогућава студенту да сагледа своју идеју на скали од концептуализације до изводљивости.

Способност за иновацију вежба се подстицањем креативног мишљења и понашања у оквиру групе предмета Студио пројекта. Вежбе пројектовања су тежиште модела учења, који се заснива на примени свег знања освојеног кроз теоријске предмете и свих вештина стечених кроз изборне предмете на конкретном питању које третира савремене догађаје и феномене.

Циљ наставе на групи предмета Мастер студио 1, 2 и 3 је формирање креативног, радозналост и аутономног аутора који је осетљив на проблеме окружења и савременог света, који показује посвећеност и мотиве за изградњу боље будућности. Важно је да има јасан поглед на релевантност архитектуре и дизајна као дискурса људског знања и вештина, како би могао да формира сопствену улогу.

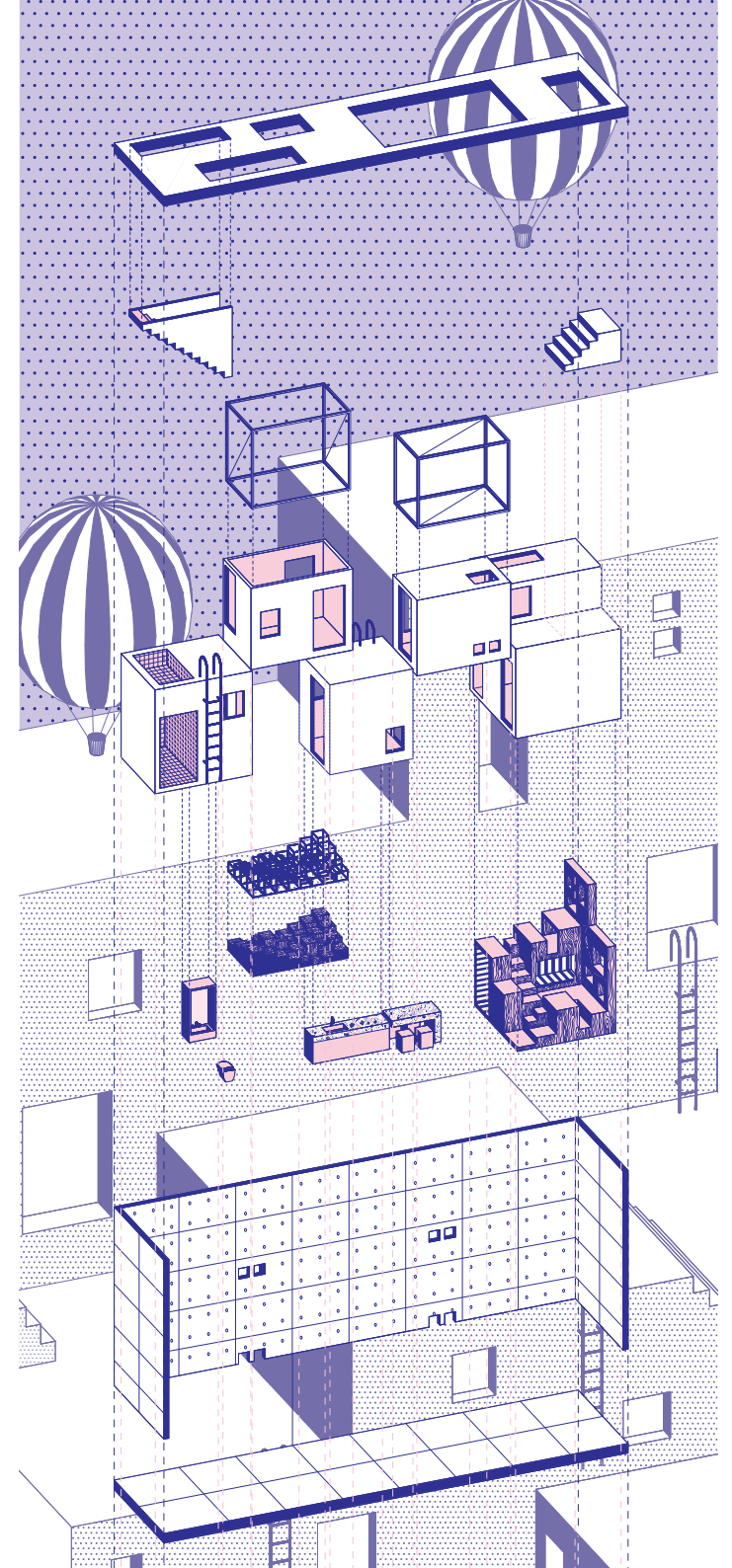
Будући да настава у пројектантском студију представља баланс између практичних и концептуалних учења, фокусирана је на механизме како се апстрактно мишљење уграђује у прагматичне вештине. Карактер наставе огледа се у методи учења кроз рад која тежиште поставља на јасан индивидуални став и посебност индивидуалног сензибилитета, организованих тако да се савлада разноликост области које пројектовање обухвата, да би се објединили некохерентни квалитети архитектонског окружења.

Пројектантски студио прате две линије семинара, један из области уметности а други из области синтезе перспектива друштвених и техничко-технолошких наука. Кроз ове равни се студенту омогућава сагледавање специфичних услова везаних за пројектантски проблем који се обрађује у студију. Предмет представља студенту сложен однос знања и вештина, мишљења и стварања, који је пресудан да би креативне дисциплине оствариле активну улогу у савременом животу. Експериментисањем односом теорије и праксе у изучавању просторних питања гради се баланс између практичних и концептуалних учења, неопходан да би се идеја реализовала материјалом архитектуре и дизајна.

У оквиру Радионице, која такође долази из уметничког дискурса, охрабрује се експеримент, разбијање унапред утврђених модела размишљања и понашања и креира се простор у којем су индивидуалност и субјективност ојачане. Радионица развија индивидуалне изражајне способности кроз практичну реализацију малог задатака употребом различитих савремених материјала и концепција.

Синтеза ове линије учења презентује се самосталношћу и оформљеношћу индивидуалне методологије истраживања и пројектовања студента коју он доказује кроз савладавање модула: Мастер завршни рад. Модул Мастер завршни рад се састоји од три предмета: Мастер Тезе, Мастер Пројекта и Мастер завршног рада. Кроз овај сет активности студент, аутор, пројектант доказује своју свеукупну компетентност у посматрању, разумевању и деловању у савременом свету. Ангажованост аутора тако произлази из знања/мишљења, оријентације/практиковања и креације/иновације, у нади да сви заједно градимо бољу будућност.

		СЕМЕСТАР 1	СЕМЕСТАР 2	СЕМЕСТАР 3	СЕМЕСТАР 4	
линије учења						
T1	друштвене науке академско-образовни	савремена архитектура и дизајн	теорија о простору	методе истраживања кроз дизајн	мастер теза	АКАДЕМИЈА ЗНАЊЕ теорија / уметност / друштво
T2	уметност тематско-методолошки	култура дизајна	дизајн / комуникација / технологија	иновативни дизајн		
T3	техничко-технолошке науке научно-стручни	структура и конструкција	енергија и материјал	осветљење		
T1 + T2	ИП1 - феномени друштвено-уметничка пракса	феномен боје у арх. простору феноменологија олажаја	границе пејзажа излагање	теорија инд. дизајна интердисциплинарни пројекат	ПРАКСА	КОНТЕКСТ професионална пракса техника / уметност / друштво
T3 + T2	ИП1 - проф. контекст пословање / економија, организација	фотографија стратегије дизајна	дизајн и професионални конт. графичка сигн. / комуникација	идеја / реализација дизајн кроз детаљ		
T1 + T3	СП - студио / дизајн	студио пројекат 1	студио пројекат 2	студио пројекат 3	мастер пројекат диплома студио	КРЕАТИВНО МИШЉЕЊЕ креација / стварање пројектовање/дизајн/уметност истраживачки / креативни рад
T1 + T3	С1 - семинар 1	структура и конструкција	енергија и материјал	осветљење		
T2+T3	С2 - семинар 2	симбол и облик	облик / структура / израз	адаптација / редизајн		
T3	Р - радионица	радионица 1	радионица 2	радионица 3		
		дисциплина				
		професија				
		дисциплина + професија				

Цртање слободном руком подстиче машту, али логика процеса цртања утиче на логику разумевања и перцепције простора. Пратећи све фазе процеса пројектовања, логика слободног цртања симулира логику простора – прво у машти, а затим у стварности. Дакле, у процесу стицања пројектантских вештина, цртеж је утицајан фактор будућег квалитета простора.

(Rajković, Radosavjević, Zorić, 2016:8)

2.3. АТМОСФЕРА РАДА НА НАСТАВИ

Начин извођења наставе на Архитектонском факултету у Београду усклађен је карактером наставних области у којима су уметнички, стручно-апликативни и теоријско-методолошки предмети. Стога се активна настава спроводи **предавањима, вежбама**, али доминантно **другим облицима наставе** који подразумевају интерактивни рад наставника/сарадника са студентима кроз истраживачки рад, дискусије, презентације, менторски рад и слично. У едукативном моделу УБ-АФ МУАД преко 60% наставе је конципирано кроз дизајн студио, односно стручно-апликативне предмете типа Студио пројекат који се базирају на наведеним другим облицима наставе. Имајући у виду да се настава одржава у малим групама (до 16 студената у оквиру дизајн студија), радни амбијент осликава веома динамична атмосфера коју одликује снажан креативни капацитет студената током активног рада на настави, праћен дискусијама и честим презентацијама резултата током семестра. Усмереност на појединачни рад, као и рад у форуму, даје прилику за креативну размену идеја и ставова, као и њихову проблематизацију у складу са савременим културолошким трансформацијама.

Семинар Тело и перцепција,
Радионица у сали 301,
аутор фотографије Иван Ракоњац

Атмосфера на настави
M01, сала 218, 2018/19,
аутор фотографије Ивана Ракоњац

Атмосфера на настави
M01, сала 218, 2018/19,
аутор фотографије Ивана Ракоњац

Атмосфера на испиту M02, сала 2018, 2020/21,
аутор фотографија Павле Стаменовић

Испит M01, сала 218,
2018/19,
аутор фотографије Ивана Ракоњац

Семестрална изложба M01,
сала 200, 2018/19,
аутор фотографије Ивана Ракоњац

Испит M02, сала 301, 2014/15,
аутор фотографије Маја Булатовић

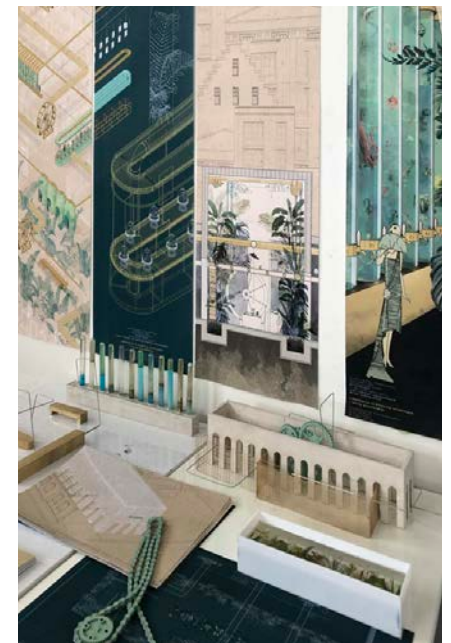
Мастер завршни рад,
Менторски обилазак сала 2015/16,
аутор фотографије Маја Булатовић

Мастер завршни рад,
Одбрана радова 2019/20,
аутор фотографије Ивана Ракоњац

Мастер завршни рад,
Одбрана радова 2019/20,
аутор фотографије Ивана Ракоњац

Мастер завршни рад,
Одбрана радова 2019/20,
студентски рад, Ана Комненић,
аутор фотографије Ивана Ракоњац

Са гледишта методологије архитектонског пројектовања унутрашњег простора, уметничка позиција има капацитет да обухвати интуитивни поступак кретања кроз процес доношења пројектантских одлука. На тај начин може се говорити о посебној улози окретања ка уметности у пројектовању ентеријера не би ли се проширили алати за конципирање архитектонског деловања.

(Kordić, Todorović, 2015:34)

2.4. ДОДАТНЕ АКТИВНОСТИ

ИЗЛОЖБЕ, РАДИОНИЦЕ, ПУБЛИКАЦИЈЕ И НОМИНАЦИЈЕ СТУДЕНТСКИХ РАДОВА

Архитектонски факултет негује праксу промовисања резултата наставног процеса, као и традицију организација студентских радионица. Континуирана дисеминација резултата наставног процеса остварује се изложбама и публикацијама које приказују исходе учења на свим годинама основних и мастер студија. Исходи учења на предметима типа студио пројекат представљају се семестралним изложбама студентских радова у просторијама Факултета, али и кроз дигитални облик веб-изложби на званичној интернет страници УБ-АФ (у секцији Најновије – Веб-изложбе). Подизање свести о резултатима наставе и програмима, као и отварање Факултета за будуће студенте, али и ка другим институцијама и широј јавности, конципирано је кроз манифестације Отворена врата Архитектонског факултета од 2016. године. Резултати наставе и активности на АФ, од 2021. године, промовишу се на годишњој манифестацији Недеља са архитектуром. Поменути облици презентовања могу допринети информисању будућих студената о резултатима наставног процеса, што пружа могућност за одабир студентског програма у складу са афинитетима. Са друге стране, могуће је и повећање информисаности заинтересованих страна за ангажовање студената у оквиру својих професионалних делатности (Рајковић, Милојевић, Ракоњац, 2018). Активности студената, као и

результати наставних процеса, често су излагани и на националним и међународним манифестацијама и изложбама, на иницијативу како наставника и сарадника, тако и студената. Ангажовање наставника и сарадника у организацији изложби студентских радова неретко излази ван оквира Факултета и доприноси промовисању резултата nastave јавности и широј друштвеној заједници у галеријама широм Србије.

Студентски радови са предмета типа Студио пројекат (дизајн студио) промовишу се серијским публикацијама, које су такође доступе на званичној интернет страници Факултета (у секцији Најновије – Серијске публикације). Годишњак студентских радова Архитектонског факултета (*УБ-АФ Годишњак студентских радова, 2023*) даје увид у радове студената свих програма основних и мастер студија почевши од школске 2020/21. године. Затим, серијска публикација *AF Files* за циљ има промовисање најуспешнијих завршних радова основних и мастер студија на годишњем нивоу и објављује се од школске 2018/19. године. У оквиру издања *AF Files* могу се видети и номинације завршних радова за аплицирање за националне и међународне награде у области архитектуре. Резултати nastave представљају се и у тематским публикацијама које илуструју рад на конкретне теме у оквиру предмета апликативног карактера. Представљање резултата наставног процеса често проналази место и у научним радовима наставника и сарадника у области архитектонске едукације (Rakonjac, 2023; Djokic et al., 2018; Djokic et al., 2019).

Студентске радионице представљају још једну од додатних активности Архитектонског факултета која доприноси едукацији студената и продубљивању њихових интересовања кроз различите аспекте области архитектуре. Радионице су конципиране као ваннаставне активности и често носе додатне ЕСПБ који сведоче о студентском ангажовању, чиме се унапређује њихов академски портфолио. У фокусу великог броја радионица су мултидисциплинарност и трансдисциплинарност, што резултује умрежавањем студената различитих програма Архитектонског факултета, али и иностраних високошколских установа и научних институција. Студентске радионице често су везане за теме које се обрађују на научним међународним пројектима у којима је Факултет ангажован.

Изложба „Бело 115“, Галерија-легат Чолаковић, 2015,
аутор фотографије Дејан Тодоровић

ИЗЛОЖБА „БЕЛО 115“

аутори: др Милена Кордић, доцент; арх. Игор Рајковић, доцент;
арх. Дејан Тодоровић, асистент; арх. Ана Зорић, асистент

Изложба студената Архитектонског факултета Универзитета у Београду под називом „Бело 115“ одржана је у Галерији–легату Милице Зорић и Родољуба Чолаковића, 3–5. јула 2015. На изложби је представљен 31 рад студента прве године Мастер академских студија Унутрашња архитектура. У својим радовима студенти су се бавили ентеријером галерије.

Изложени радови су одговор на задатак постављен пред студенте у пролећном семестру школске 2014/15. године, који представља наизглед једноставну архитектонску интервенцију – пројекат ентеријера галеријског простора. Истраживањем дијапазона промена постојеће физичке структуре Галерије–легата Милице Зорић и Родољуба Чолаковића, откривају се концептуални и технички услови за минималне просторне интервенције којима би се постигао максимални капацитет за прилагођавање изложбеног простора различитим врстама догађаја.

Овај пројекат је реализован у сарадњи Архитектонског факултета и Музеја савремене уметности. Тим стручњака из МСУ одржао је уводна предавања о згради Галерије–легата и разним аспектима архитектуре изложбених простора, а потом учествовао у консултацијама приликом израде студентских радова.

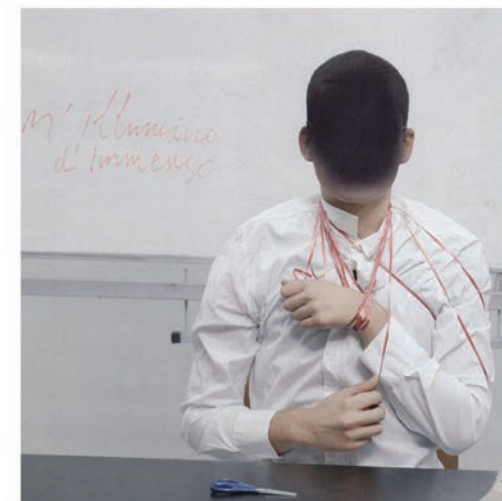
Изложба Бело 115, Галерија–легат Чолаковић, 2015, аутор фотографије Дејан Тодоровић

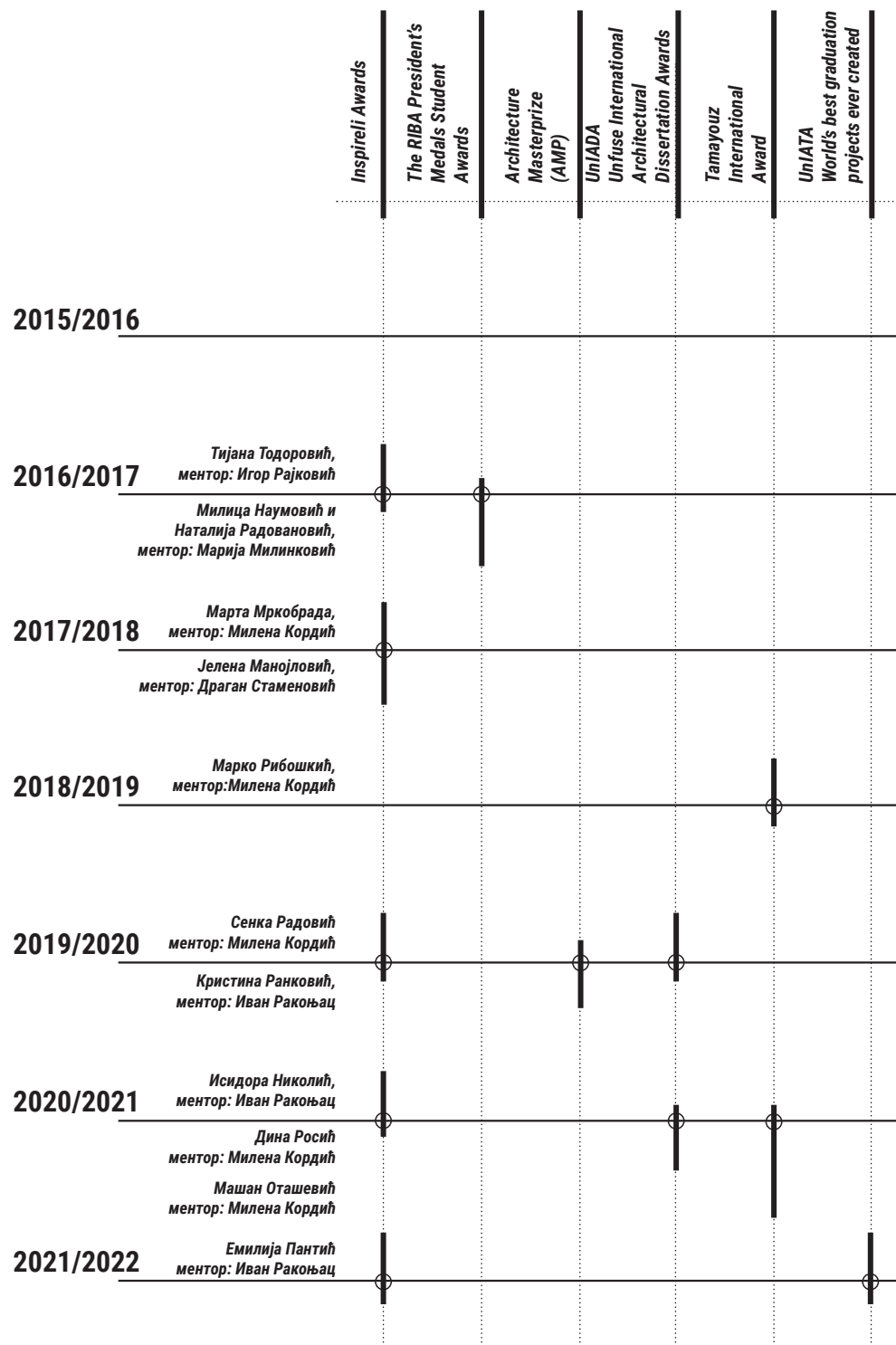
ПУБЛИКАЦИЈА X UAD

уредник: др Драган Јеленковић, професор;
учесници: арх. Марко Салапура; др ум. Бранка Кузмановић, в. професор;
арх. Игор Рајковић, доцент; др Милена Кордић, доцент;
арх. Ана Зорић, асистент; арх. Дејан Тодоровић, асистент

Публикација *X UAD* резултат је учешћа студената Мастер студија Унутрашња архитектура, Архитектонског факултета у Београду, у оквиру манифестације Уметност, архитектура, дизајн (УАД), у организацији Културног центра Панчева. Тема ове манифестације била је феномен галерије и галеријског простора заснована на истраживању и синтези различитих дисциплина уметности, архитектуре и дизајна.

Публикација садржи текстове на тему: Институција галерије у посттранзиционом друштву; резултати студентске радионице; документација досадашњих издања УАД-а.

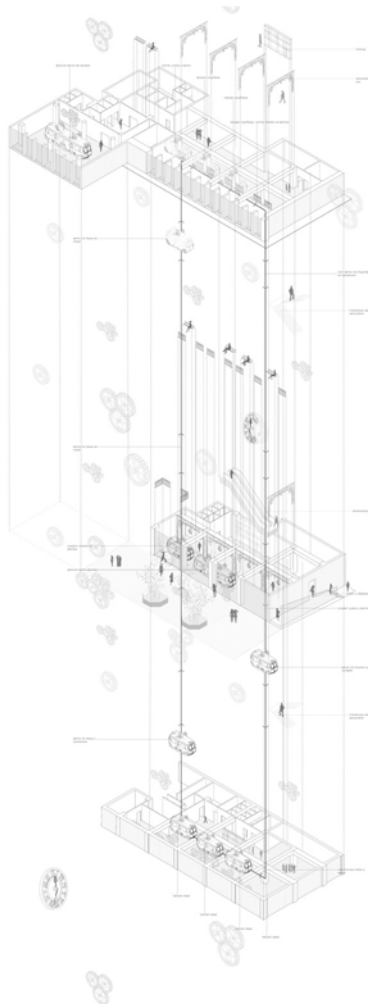

Номинације студентских Мастер завршних радова – студенти УБ-АФ МУАД

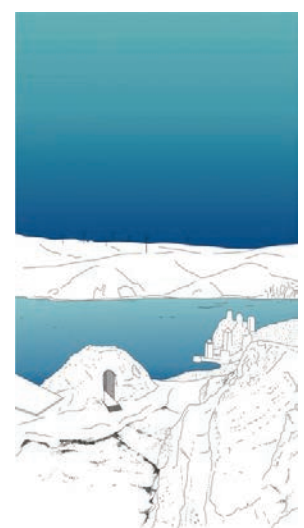
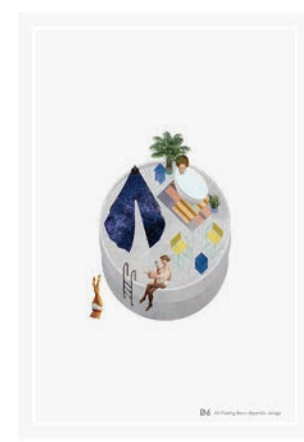
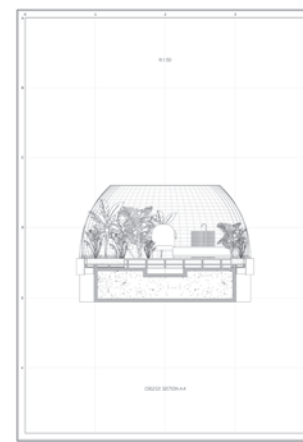
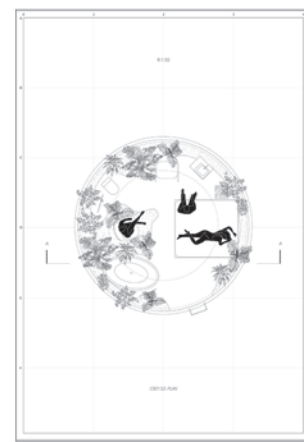
НОМИНАЦИЈЕ СТУДЕНТСКИХ РАДОВА

Номинације студентских радова за аплицирање на конкурсе за националне и интернационалне награде у процесу едукације у области архитектуре у име Универзитета у Београду – Архитектонског факултета представљају праксу која је почела 2011. године. Селекцију Мастер завршних радова на нивоу генерације, што је подразумевало увид у све радове на Мастер студијама Архитектура, вршила је Комисија за селекцију коју су на почетку чинили руководиоци департмана УБ-АФ и руководилац Студијске целине Мастер завршни рад. Од школске 2016/17, са другом генерацијом студената који су израђивали Мастер завршни рад на Мастер академским студијама Унутрашња архитектура (УБ-АФ МУАД) и овај студијски програм укључен је процес селекције поменуте комисије. Школске 2018/19. године саставу Комисије прикључени су екстерни чланови из професионалног контекста и академске заједнице, а потом школске 2019/20. састав се у потпуности мења и формира се Екстерна комисија коју чине професионалци из струке и професори са других високошколских установа. Номинавање студентских радова представља и облик евалуације исхода учења УБ-АФ МУАД, имајући у виду да је обавезно праћено извештајима који пружају увид у остварене резултате студената у односу на постављене циљеве едукације на високошколској установи.

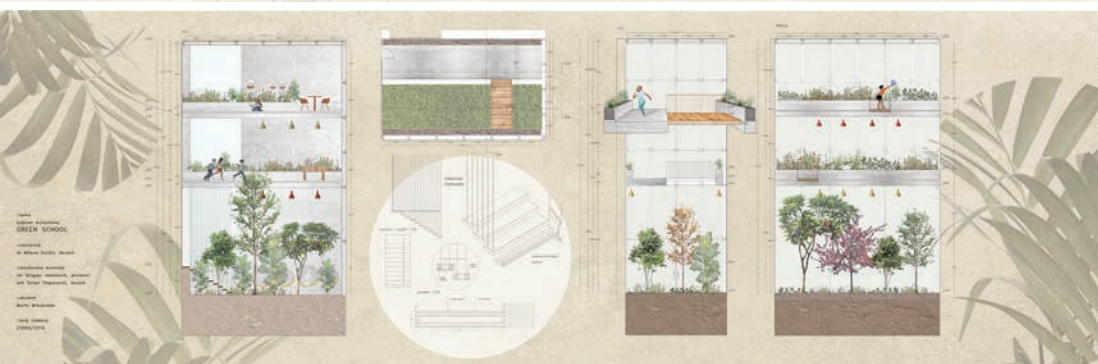
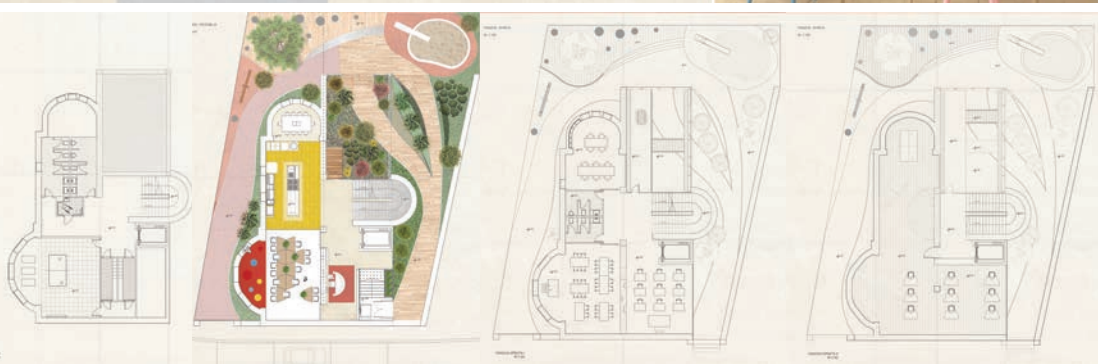
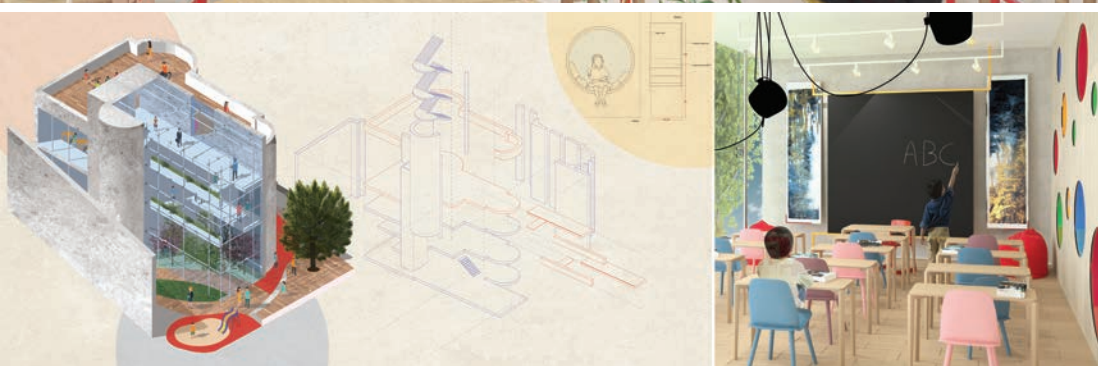
Први номиновани радови са УБ-АФ МУАД били су селектовани у школској 2016/17. години. Из године у годину, селекциона комисија је препознавала успех студената који су завршавали овај студијски програм, о чему сведочи и листа номинованих студената представљена по школским годинама.

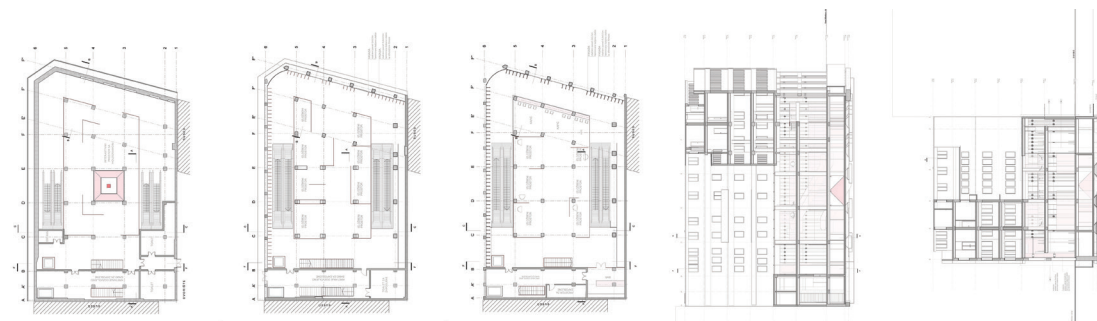
Тијана Тодоровић, ментор: арх. Игор Рајковић, доцент
2016/17, Мастер завршни рад номинован за *Inspireli Awards 2017*

Милица Наумовић, Наталија Радосављевић, ментор: др Марија Милинковић, доцент
2016/17, Мастер завршни рад номинован за *The RIBA President's Medals Student Awards 2017*

Марта Мркобрада, ментор: др Милена Кордић, доцент
2017/18, Мастер завршни рад номинован за *Inspireli Awards 2018*

Јелена Манојловић, ментор: арх. Драган Стаменовић, доцент
2017/18, Мастер завршни рад номинован за *Inspireli Awards 2018*

KONSTRUISANJE PRAZNINE: ESTETIKA SLUČAJNOG

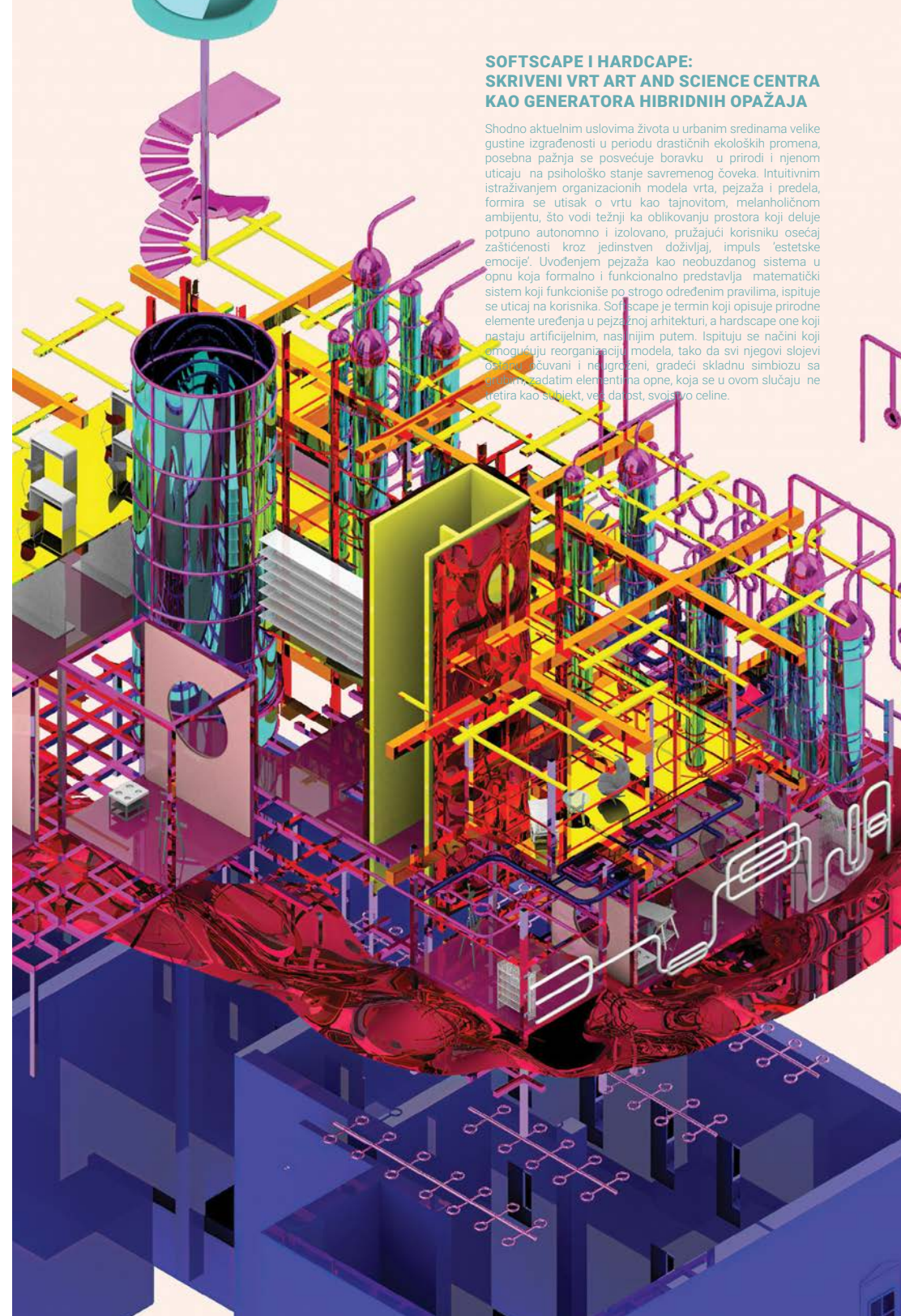
U radu se razmatra proces arhitektonskog projektovanja koji se fokusira na transformaciju praznina u program, a dok se razvija osećaj programa. Rad sugerise da takva transformacija praznina ima potencijal da integriše unutrašnje i spoljašnje prostore. Ključni element dizajna je definisanje arhitektonskih preduslova koji nameću korisniku da zauzme (ko)autorstvo sopstvenog javnog prostora. Odnos između je ono što će upoznati nove prostorne dimenzije sa dinamičnom koegzistencijom različitih aktivnosti zasnovanih na poziciji struktura, sa naglaskom na neprogramiranu i ljudsku maštu tog prostora. Ako bi dizajniranje elemenata s namernim razmatranjem minimalističkih i apstraktnih oblika rezultiralo neograničenim vlastitim ograničenjima, stoga bi bilo moguće da prilagodljive i fleksibilne jedinice služe ne samo jednoj svrsi, nego i mnogim. Estetika slučajnog bavi se time kako se predložene i nametnute strukture apsorbuju i koriste od strane okoline. Lepota i poezija prolaznosti mogu se ceniti za dizajniranje razmišljanja da je sve prolazno i da se neizbežno menja u konceptu vremena.

Марко Рибошкић, ментор: др Милена Кордић, доцент
2018/19, Мастер завршни рад номиниран за Tamayouz International Award

SOFTSCAPE I HARDCAPE: KRIVENI VRT ART AND SCIENCE CENTRA KAO GENERATORA HIBRIDNIH OPAŽAJA

Shodno aktuelnim uslovima života u urbanim sredinama velike gustine izgrađenosti u periodu drastičnih ekoloških promena, posebna pažnja se posvećuje boravku u prirodi i njenom uticaju na psihološko stanje savremenog čoveka. Intuitivnim istraživanjem organizacionih modela vrta, pejzaža i predela, formira se utisak o vrtu kao tajnovitom, melanholičnom ambijentu, što vodi težnji ka oblikovanju prostora koji deluje potpuno autonomno i izolovano, pružajući korisniku osećaj zaštićenosti kroz jedinstven doživljaj, impuls 'estetske emocije'. Uvođenjem pejzaža kao neobuzdanog sistema u opnu koja formalno i funkcionalno predstavlja matematički sistem koji funkcioniše po strogo određenim pravilima, ispituje se uticaj na korisnika. Softscape je termin koji opisuje prirodne elemente uređenja u pejzažnoj arhitekturi, a hardscape one koji nastaju artifičijelnim, nasimijim putem. Ispituju se načini koji omogućuju reorganizaciju modela, tako da svi njegovi slojevi ostaju očuvani i neograničeni, gradeći skladnu simbiozu sa prirodom. Zadanim elementima na opne, koja se u ovom slučaju ne tretira kao subjekt, već kao post, svojstvo celine.

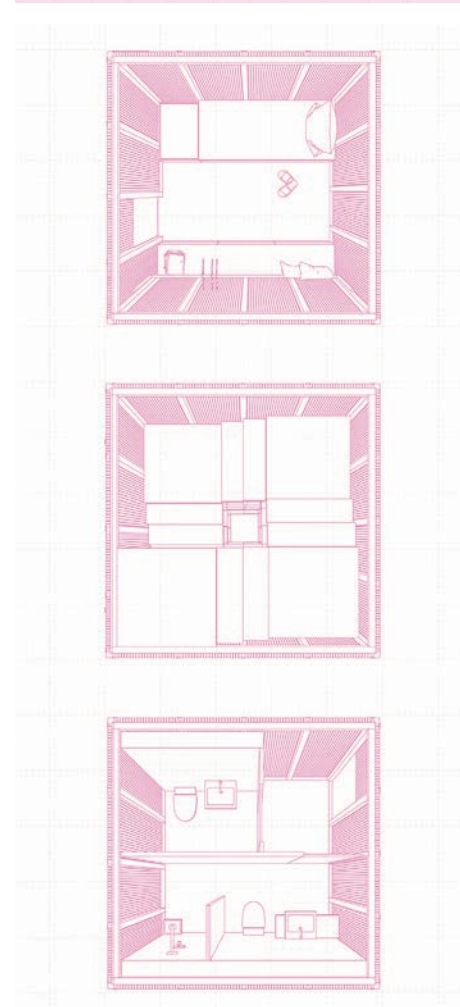
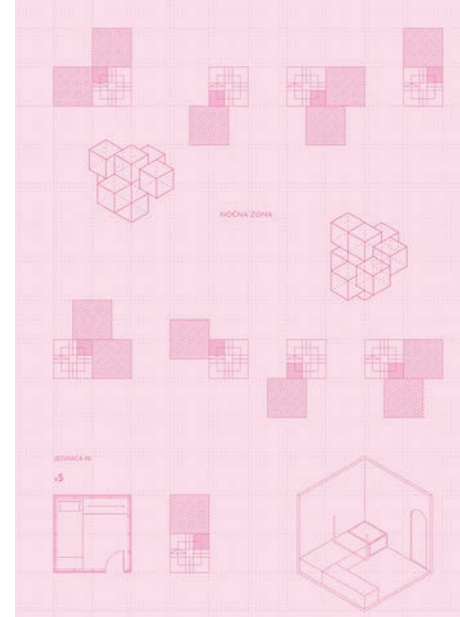
Сенка Радовић, ментор: др Милена Кордић, доцент; 2019/20, Мастер завршни рад номиниран за Inspireli Awards 2019 и UniADA '21 Unfuse International Architectural Dissertation Awards

BAMBUS CENTAR

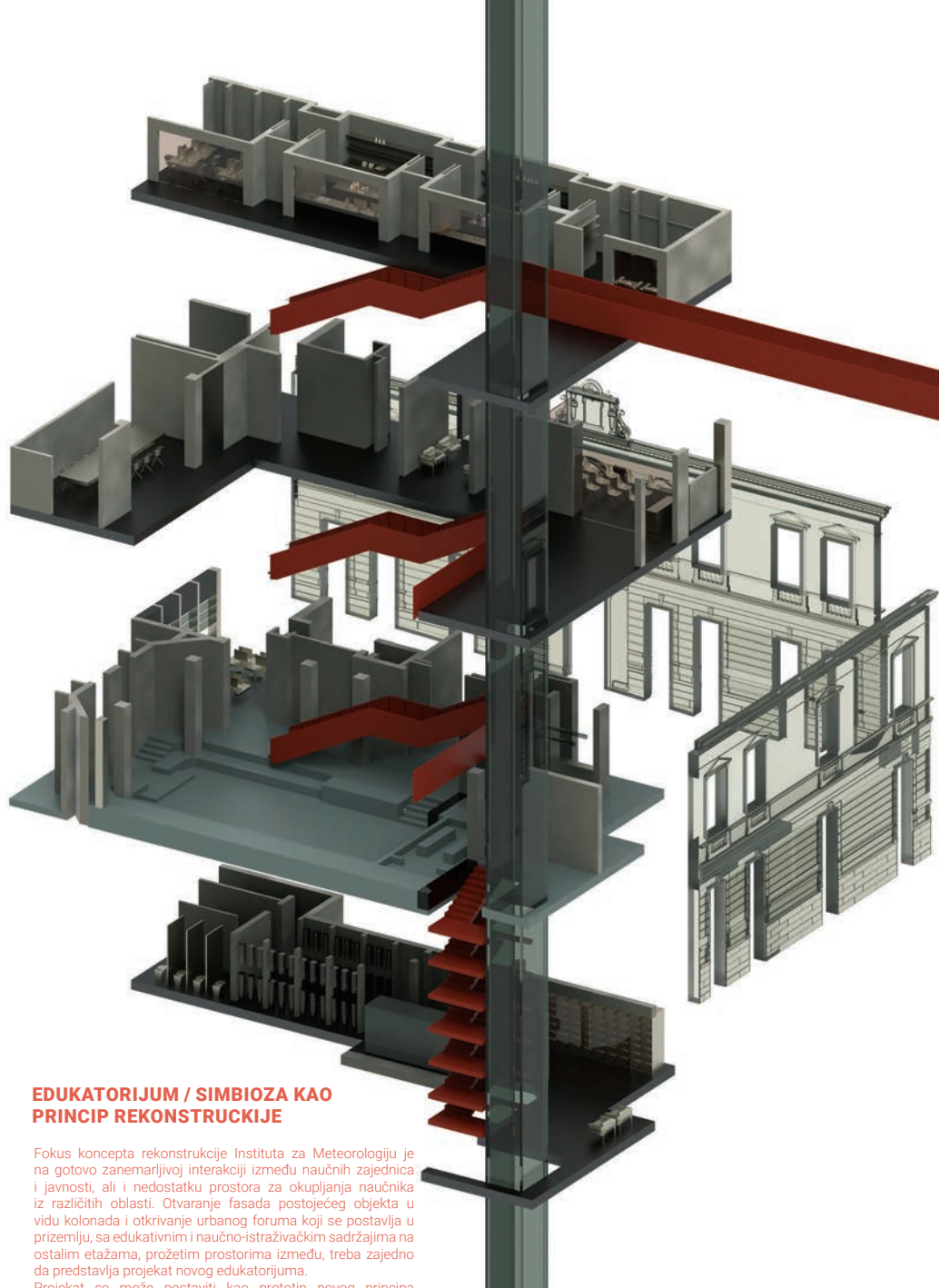
Pojavom parne mašine uticalo je da se izrada predmeta i obrada sirovina obavlja brže. Zanati bivaju gurnuti po strani zbog nemogućnosti konkurentnosti sa serijskom proizvodnjom. Konzumerizam prevladava što za posledicu ima hiperprodukciju artefakata. Kako bi se ispratili globalni trendovi, manufakturna odlazi u zaborav. Beograd, a naročito Dorćol u 17. i 18. veku je bilo mesto gde su se okupljali trgovci kako srpski, tako i turski. Možemo reći da je ovaj deo grada mesto koje spaja kulturu istoka i zapada. Ako bismo tradicionalnim zanatima ponudili mogućnost rada koristeći sirovinu koja potiče sa istoka, dobili bi novu genezu delatnosti. Odabirom bambusa, „super sirovine“ koja u proseku dnevno može narasti 20cm i vrlo je lak za obradu, otvara se mogućnost dobijanja artefakata od vrlo pristupačne sirovine. Finalni proizvod treba da zadovolji potrebe lokalne zajednice i doprine očuvanju kulture i zanatstva, kao i da edukuje korisnike u cilju daljeg razvoja potencijala koje nosi projekat.

Кристина Ранковић, ментор: др Ивана Ракоњац, доцент
2019/20, Мастер завршни рад номиниован за *Architecture Masterprize (AMP)*

Исидора Николић, ментор: др Ивана Ракоњац, доцент
2020/21, Мастер завршни рад номиниован за *Inspireli Awards 2020*

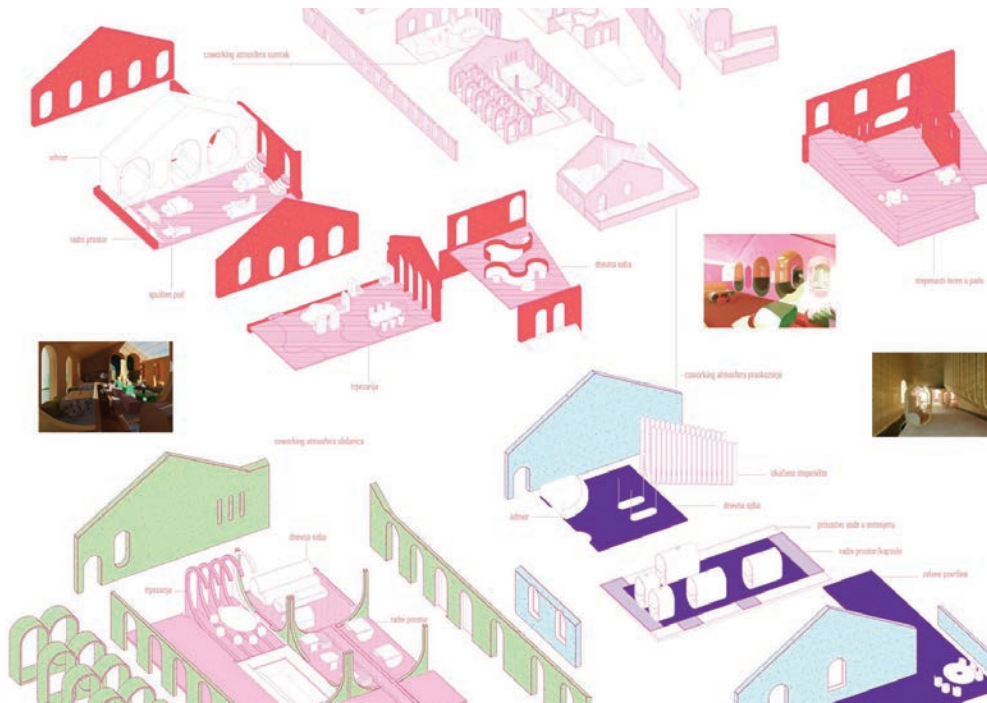
EDUKATORIJUM / SIMBIOZA KAO PRINCIP REKONSTRUKCIJE

Fokus koncepta rekonstrukcije Instituta za Meteorologiju je na gotovo zanemarljivoj interakciji između naučnih zajednica i javnosti, ali i nedostatku prostora za okupljanja naučnika iz različitih oblasti. Otvaranje fasada postojećeg objekta u vidu kolonada i otkrivanje urbanog foruma koji se postavlja u prizemlju, sa edukativnim i naučno-istraživačkim sadržajima na ostalim etažama, prožetim prostorima između, treba zajedno da predstavlja projekat novog edukatorijuma. Projekat se može postaviti kao prototip novog principa rekonstrukcije uz praćenje analogije istorijskih tragova. Simbioza kao princip rekonstrukcije otvara mogućnosti formiranja tipologije intervencija koje po istim principima, otvaranjem fasada prizemne etaže i kreiranjem urbanog prostora diskursa i interakcija, mogu oživljavati objekte od istorijskog značaja. Postojeći narativ se nastavlja, konačni cilj intervencije je postizanje odnosa između nasleđenog i implementiranog, enterijera i eksterijera, i istorije, kulture i tehnologije. Ovim metodološkim pristupom projektovanja postiže se simbioza u prostoru i otvaranje objekta ka heterogenom kontekstu.

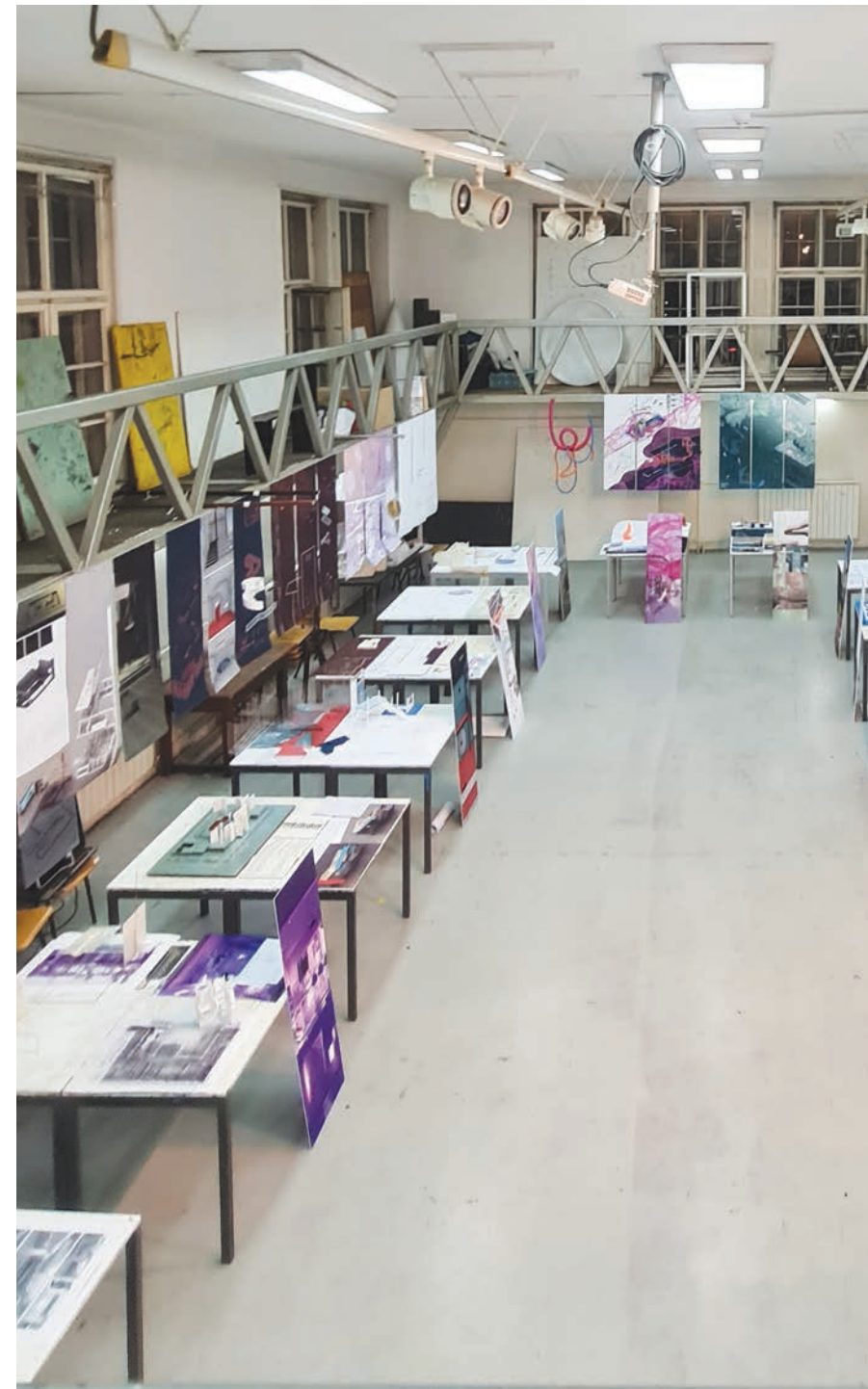
Дина Росић, ментор: др Милена Кордић, доцент
2020/21, Мастер завршни рад номинован за *UniADA '21 Unfuse International Architectural Dissertation Awards*

Машан Оташевић, ментор: др Милена Кордић, доцент
2020/21, Мастер завршни рад номинован за *Tamayouz International Award*

Емилија Пантић, ментор: др Ивана Ракоњац, доцент ; 2021/22, Мастер завршни рад номиниован за Inspireli Awards и UNIATA '22 World's best graduation projects ever created

2020/21, Мастер завршни рад – Изложба радова, аутор фотографије Ивана Ракоњац

03

ИСХОДИ ЕДУКАТИВНОГ МОДЕЛА УБ-АФ МУАД
Евалуација едукативног модела

УБ-АФ
МУАД

Архитекта је више од било кога другог јавни интелектуалац.

Mark Wigley (Bessing, 2007)

3. ИСХОДИ ЕДУКАТИВНОГ МОДЕЛА УБ-АФ МУАД ЕВАЛУАЦИЈА ЕДУКАТИВНОГ МОДЕЛА

Исходи учења Едукативног модела УБ-АФ МУАД омогућавају завршеним студентима даље академско усавршавање на специјалистичким и докторским студијама у земљи и иностранству. Самостално бављење архитектуром унутрашњих простора, у научноистраживачком и/или стручно-уметничком контексту, омогућено је исходом процеса учења – стицањем адекватних знања, вештина и компетенција, као и професионалних квалификација, у складу са националном регулативом и регулативом Европске уније.

Евалуација Едукативног модела УБ-АФ МУАД може се сагледати кроз процену високошколске установе (процес самовредновања) и примену стечених знања у професионалном контексту, односно едукованост и спремност студената да одговоре на потребе праксе. Такође, један од облика процене исхода учења представља и евалуација завршних радова основних и мастер студија коју ради Екстерна комисија, што је претходно представљено у оквиру поглавља *Додатне активности – Изложбе, радионице, публикације и номинације студентских радова*.

Вредновање исхода учења кроз примену у пракси представља кључну позицију која дефинише значај едукације обликовања архитектуре унутрашњег простора. Компетенције студената се, стога, могу проценити са две позиције: (1) привреда / послодавац, односно субјекат који експлоатише знања / вештина и (2) мастер инжењер унутрашње архитектуре – особа која располаже стеченим знањем.

Образовање и професионално оспособљавање архитекте усмереног профила, који има способности интегралног проблемског приступа ширем спектру послова архитектонске, ентеријерске и праксе дизајна у архитектонском контексту и продубљеног деловања у једној од актуелних области праксе.

СТИЦАЊЕ професионалних вештина које омогућавају могућност конкурисања на тржишту рада у својству самосталног архитекте пројектанта унутрашње архитектуре и дизајнера у архитектонском контексту или консултанта у пројектантским, грађевинским, дизајнерским студијама, бироима или предузећима.

(Универзитет у Београду – Архитектонски факултет, Акредитациони документи, 2014)

3.1. ЕВАЛУАЦИЈА ЕДУКАТИВНОГ МОДЕЛА УБ-АФ МУАД КОЈУ СПРОВОДИ ВИСОКОШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ

Квалитет наставног процеса кроз примену Едукативног модела УБ-АФ МУАД праћен је систематски и уз сталне корекције. Процес самовредновања у оквиру високошколских установа подразумева и анкетирање студената након завршетка похађања предмета, као и након дипломирања. На овај начин идентификују се слабости едукативног модела, што доводи до унапређења наставних програма у складу са знањем које се потражује у пракси.

Извештај о квалитету студијског програма УБ-АФ израђује периодично, на сваке три године. Овај извештај се формира на основу података из акредитационих докумената (Универзитет у Београду – Архитектонски факултет, 2014), Извештаја о квалитету наставе на обавезним предметима, као и фактографији о студентима на бази статистике студентске службе. Едукативни модел УБ-АФ МУАД прошао је кроз два процеса самовредновања, како би се утврдиле предности, слабости, могућности и препреке у процесу едукације у области унутрашње архитектуре. *SWOT* анализа (*S – Strength*/предности, *W – Weakness*/слабости, *O – Opportunities*/могућности, *T – Threats*/препреке) представља неизоставни сегмент у процени квалитета студијског програма.

Елементи анализе обухватају евалуације: (1) остварених резултата у односу на циљеве студијског програма и планиран исход учења; (2) метода извођења наставе и њихове оријентисаности ка исходима учења; (3) система оцењивања и заснованости на мерењу исхода учења; (4) усклађености планираних задатака са бројем сати рада изражених ЕСПБ бодовима са могућностима студената; (5) усаглашености исхода учења и очекиваних компетенција базираних на дескрипторима квалификација одређеног циклуса образовања; (6) способности функционалне интеграције знања и вештина студената у току студија; (7) поступака праћења квалитета студијских програма; (8) повратних информација из праксе о свршеним студентима и њиховим компетенцијама; (9) континуираности осавремењивања студијских програма; (10) доступности информација о стручној пракси; (11) доступности информација о студијским програмима и исходима учења.

Имајући у виду да је основни циљ процеса самовредновања евалуација едукативног модела и дефинисање предлог мера и активности за унапређење квалитета студијског програма, у наставку је приказана *SWOT* анализа са предлогом мера за унапређење у оквиру дефинисаних аспеката за вредновање наставног процеса.

(1) Остварени резултати у односу на циљеве студијског програма и планиран исход учења

Значајне снаге УБ-АФ МУАД испољене су исходима учења који су јасни, усаглашени са међународним тенденцијама и добро степеновани по нивоима сложености кроз године студирања. С друге стране, слабости едукативног модела огледају се у опште постављеним циљевима који се односе на образовање усмереног профила у области архитектуре – мастер инжењера унутрашње архитектуре компетентног за интегрални приступ ширем спектру деловања у оквиру праксе архитектонског пројектовања и дизајна. Стога се као могућности издвајају потенцијали корекције циљева и исхода у складу са претходним искуствима. Препознате претње су у аспектима финансијске и квалификационе одрживости, имајући у виду слаб одзив студената с обзиром на претходно свеобухватно образовање архитеката које подразумева и бављење архитектуром унутрашњег простора без ужих специјалности у овој области.

Могућности унапређења: Услови на тржишту оправдавају постојање студијског програма. Међутим, прилагођавање едукативног модела

захтевима професионалне праксе је отежано услед непрестане измене законске регулативе и нестабилности тржишта. Неопходност унапређења се огледа у додатном разјашњавању модела звања након финализације УБ-АФ МУАД, са циљем дефинисања услова за добијање лиценце самосталног пројектанта у области унутрашње архитектуре у оквиру стручних и професионалних организација. Такође, промовисање студијског програма са фокусом на унапређењу информисати стручне јавности и професионалних организација о циљевима и исходима учења истакло би недвосмислену потребу за специјализованим образованим профилом Мастер инжењера унутрашње архитектуре у односу на потребе тржишта.

(2) Методе извођења наставе и њихова оријентисаност ка исходима учења

Методе извођења наставе у оквиру студијског програма су разноврсне и усмерене ка исходу учења, што представља значајну снагу едукативног модела. Слабости су испољене у недовољном експлоатисању флексибилности едукативних метода, те су могућности препознате у развоју и дефинисању нових специфично усмерених методолошких приступа. Препреке се огледају у недовољној финансијској потпори за увођење нових наставних средстава, као и адекватно организованог и опремљеног простора за спровођење свих сегмената рада на факултету.

Могућности унапређења: Имајући у виду да наставни програм на стручно-апликативној групацији предмета, поред осталог, предвиђа и тродимензионалну проверу промишљања и постигнутих резултата, формирање радног простора радионице– макетарнице, у којем ће студентима бити доступни материјали и опрема за израду макета уз надзор стручно обучених лица један је од основних видова унапређења. На овај начин умањило би се додатно ангажовање студената ван наставе на изради физичких 3Д модела. Увећању квалитета одржавања наставе у просторијама Факултета допринело би и усклађивање простора и опреме која омогућава рад на рачунарима.

(3) Систем оцењивања и заснованости на мерењу исхода учења

Флексибилност система оцењивања и усклађеност са специфичностима области едукативног модела сматра се значајном снагом. С друге стране, изузетну слабост представља немогућност успостављања јасног односа између рада у току семестра и коначног резултата – пројекта, имајући у виду континуално

и циклично сазревање студента у том периоду. Ова слабост је најпрепознатљивија у немогућности поправљања броја поена стечених у току семестра. Могућности су препознате у анализи циљева и исхода наставе уз рационални приступ студентским радовима како би се унапредио систем оцењивања.

Могућности унапређења: Концепција едукативног модела пружа могућност студентима који долазе са факултета чији наставни програми нису у складу са стандардима успостављеним на основним студијама Архитектонског факултета да успешно стичу знања и вештине, с обзиром на то да је током едукације предвиђено нивелисање претходно стечених знања. Исход оваквог приступа је прогресивни развој у току семестра. Међутим, имајући у виду да је вредновање рада у току активне наставе фиксно и да је немогуће извршити корекцију након завршетка предиспитних обавеза, укупан резултат исказан оценом студента повремено доводи до нереалне слике постигнутог на завршетку наставе, односно на самом испиту. Унапређење система оцењивања могуће је у извесним корекцијама и ревизији поена који се стичу у склопу наставе везане за предиспитне обавезе, што би допринело адекватнијем вредновању континуалног и цикличног сазревања. Омогућавање веће флексибилности наставницима приликом дефинисања сопственог система оцењивања, који би пратио процес и методологију рада на конкретном предмету, унапредило би систем вредновања и исказивање прогресије студената.

(4) Усклађеност планираних задатака са бројем сати рада изражених ЕСПБ бодовима са могућностима студената

Снага едукативног модела испољена је и усклађеношћу могућности студената са бројем сати рада на планираним задацима. Међутим, изузетна слабост огледа се у недовољној искоришћености предвиђених сати за рад у школи услед нередовног доласка студената на предавања и вежбе. Могућност је идентификована у увођењу обавезности предавања и развијања свести студената да вежбе нису консултативног карактера већ време за активан рад. С друге стране, имајући у виду да студенти долазе из различитих школа, претњу представља неусаглашеност претходно стечених знања и вештина са едукативним моделом УБ-АФ МУАД.

Могућности унапређења: Приликом формирања Едукативног модела УБ-АФ МУАД усаглашавано је ЕСПБ оптерећење са радним активностима потребним за достизање очекиваних исхода учења. Међутим, реално оптерећење студената на појединим предметима

је велико и у нескладу са ЕСПБ којим су одређени. Унапређења се огледају у примени савремених метода учења, као и у рационализацији одређених сегмената наставе које би допринеле оптимизацији оптерећења студената. С друге стране, неопходно је и активније учешће студената у наставном процесу помоћу анкета. Осигурање повратних информација од студената кроз њихове сугестије, предлоге и критику пружило би увид у њихове могућности и оптерећеност приликом реализације појединих задатака, што би могло допринети формирању корекција и повећању квалитета студијског програма.

(5) Усаглашеност исхода учења и очекиваних компетенција базираних на дескрипторима квалификација одређеног циклуса образовања

Значајна снага едукативног модела огледа се у могућностима студената да након савладаног студијског програма примењују стечена знања и вештине из области архитектуре, унутрашње архитектуре, уметности и дизајна у оквиру професионалног бављења струком на различитим пословима у области архитектонског пројектовања. С друге стране, изузетну слабост представља неусаглашеност развијености професионалног тржишта у Србији са земљама Европске уније, као и ограниченост локалног контекста у односу на палету знања која се нуди у ЕУ земљама. Имајући у виду наведено, могућности су препознате у развоју више студијских програма са исходима усмереним ка локалним потребама и ЕУ стандардима. Велика препрека огледа се у све већем броју студената који други степен студија настављају у иностранству.

Могућности унапређења: Изузетан утицај на остваривање потенцијала УБ-АФ МУАД има неусаглашеност развијености професионалног тржишта у Србији са земљама ЕУ, што ограничава могућност развијања палете применљивог знања. Унапређење је могуће формирањем стратегије краткорочног и дугорочног развоја студијског програма.

(6) Способности функционалне интеграције знања и вештина студената у току студија

Изражена снага препозната је у способностима студената, већ након савладаног дела студијског програма, у прикупљању и тумачењу релевантних података, што је адекватан основ за наставак студија на овом програму, са циљем остваривања функционалне интеграције знања при савладавању комплексних проблема у оквиру струке. Слабост се огледа у недовољној хоризонталној повезаности и сарадњи наставника на изради курикулума предмета, што може

имати негативан утицај на способност интеграције знања и вештина. Стога, прилике су идентификоване у тематском повезивању предмета, као и међудепартманским сарадњама. Препреку за остваривање функционалне интеграције знања и вештина представљају студенти који нередовно похађају наставу, што резултује дисконтинуитетом у праћењу тематских јединица које су предвиђене као потпора раду на осталим предметима.

Могућности унапређења: Едукативним моделом је омогућено функционално интегрисање стечених знања и вештина кроз велики број часова практичне наставе. Модел наставе може се унапредити преиспитивањем корелације курикулума предмета и међудепартманске сарадње, координацијом предметних материја ради елиминације садржаја који се понављају. Укључивање већег броја релевантних експерата из праксе у наставни процес допринело би додатној интеграцији стечених знања кроз практичну примену у разноликим пољима деловања.

(7) Поступак праћења квалитета студијских програма

Иницијатива наставника и сарадника за унапређење наставе, као резултат сагледавања савремених тенденција у струци и образовању, представља снагу. Међутим, слабост се огледа у недовољној транспарентности резултата студентске евалуације наставе. Могућности су препознате у активацији свих референтних органа и тела УБ-АФ који учествују у систему обезбеђења и унапређења квалитета.

Могућности унапређења: Могућности праћења квалитета едукативног модела препознати су увидом у ангажовања студената након завршетка факултета и њиховог професионалног ангажовања. Такође, процена квалитета знања дипломираних студената коју би дао послодавац, као и прибавља мишљење студената о њиховом радном оптерећењу значајно би допринели могућностима унапређења Едукативног модела. Информације би се могле прикупљати анкетама.

(8) Повратне информације из праксе о свршеним студентима и њиховим компетенцијама

Значајну снагу представљају повратне информације из праксе јер омогућавају корекције едукативног модела ка постизању компетенција које се траже. Међутим, изузетна слабост идентификована је у непостојању система који би омогућио информације о завршеним студентима, што уједно представља и препреку. Прилике за унапређење

огледају се у промоцији програма и резултата едукативног процеса, али и у формирању платформе која омогућава умрежавање студената УБ-АФ и њихових постигнућа након завршетка школовања.

Могућности унапређења: Формирање алумни платформе допринело би презентовању резултата студијског програма увидом у информације о дипломираним студентима. Перманентно ажурирање омогућило би и разјашњавање компетенција које се у току студирања усавшавају. Такође, потенцијал је препознат и у формирањем платформе на којој би се омогућило умрежавање и бивших студената и послодаваца који представљају активно тржиште рада.

(9) Континуираност осавремењивања студијских програма

Студијски програм се континуирано осавремењује имплементацијом најновијих сазнања у области архитектуре, што представља изузетну снагу. Међутим, изразито слаба тачка су лимитирана финансијска средства, услед чега је отежано увођење нових метода наставе усклађених са актуелним кретањима едукације у области архитектуре. Значајни потенцијал студијског програма испољен је развојем сарадње са домаћим и страним факултетима и институцијама чији је циљ трансфер знања и технологија. Такође, имплементацију нових сазнања у едукативни процес омогућава учешће наставника и сарадника на научноистраживачким пројектима и пројектима технолошког развоја, као и у стручно-уметничком раду. Могућности унапређења: Недовољну информисаност професионалног тржишта о компетенцијама студената који су успешно завршили УБ-АФ МУАД могуће је превазићи унапређењем презентовања резултата програма, као и приближавања циљева овог едукативног модела како би се идентификовала потреба тржишта за постојањем специјализованог образованог профила.

(10) Доступност информација о стручној пракси

Изузетну снагу представља доступност информација на званичној интернет странице УБ-АФ, као дисеминација преко званичних профила на друштвеним мрежама. Слабост је испољена у недостатку информација о релевантним фирмама и јавним институцијама у којима се може организовати стручна пракса. Стога се прилике огледају у успостављању дугорочне сарадње УБ-АФ са таквим фирмама и јавним институцијама. Препреке се могу испољити потенцијалном незаинтересованошћу предузећа и институција да ангажују студенте на кратак период стручне праксе који је дефинисан као обавеза у оквиру курикулума предмета.

Могућности унапређења: Остваривање дугорочне сарадње Архитектонског факултета са институцијама или одређеним предузећима у пракси допринело би формирању перманентних могућности за обављање стручне праксе студената.

(11) Доступност информација о студијским програмима и исходима учења

Као што је већ назначено, доступност информација на званичној интернет страници УБ-АФ, као дисеминација преко друштвених мрежа изузетна је снага. Слабост се огледа у неинтуитивном претраживању званичне интернет странице Факултета. Прилика је препозната у унапређењу модела претраге, као и у дисеминацији информација преко друштвених мрежа. Велика препрека огледа се у немогућности једноставног проналажења информација на интернет страници УБ-АФ, како за студенте, тако и за кандидате који желе да аплицирају на програм. Могућности унапређења: Адаптација постојеће интернет странице Факултета с циљем повећања интуитивности приликом претраживања садржаја ради информисања стручне јавности. Преношење информација преко званичних налога на друштвеним мрежама представља све већи потенцијал комуникације, и са студентима, и са широм публиком.

Изложба најуспешнијих Мастер завршних радова УБ-АФ, Недеља са архитектуром 2021, Универзитет у Београду – Архитектонски факултет, аутор фотографије Ивана Ракоњац

Посматрано кроз призму процеса пројектовања, архитектонски детаљ се може сматрати елементом разраде, али са друге стране детаљ може представљати и полазну фазу у формирању архитектонског концепта. Значајно је сагледати процес пројектовања кроз истраживање могућности за апстраховање архитектонске идеје до нивоа архитектонског детаља, али и обрнуто – изградњу архитектонске идеје у односу на разраду детаља и његов утицај на све аспекте процеса пројектовања. Тема архитектонског детаља у процесу пројектовања има велики значај имајући у виду да се на нивоу детаља остварује најинтимнији однос корисника и простора.

(Ракоњац, 2019:133)

3.2. ИСХОДИ ЕДУКАТИВНОГ МОДЕЛА УБ-АФ МУАД КРОЗ ПРИМЕНУ У ПРАКСИ

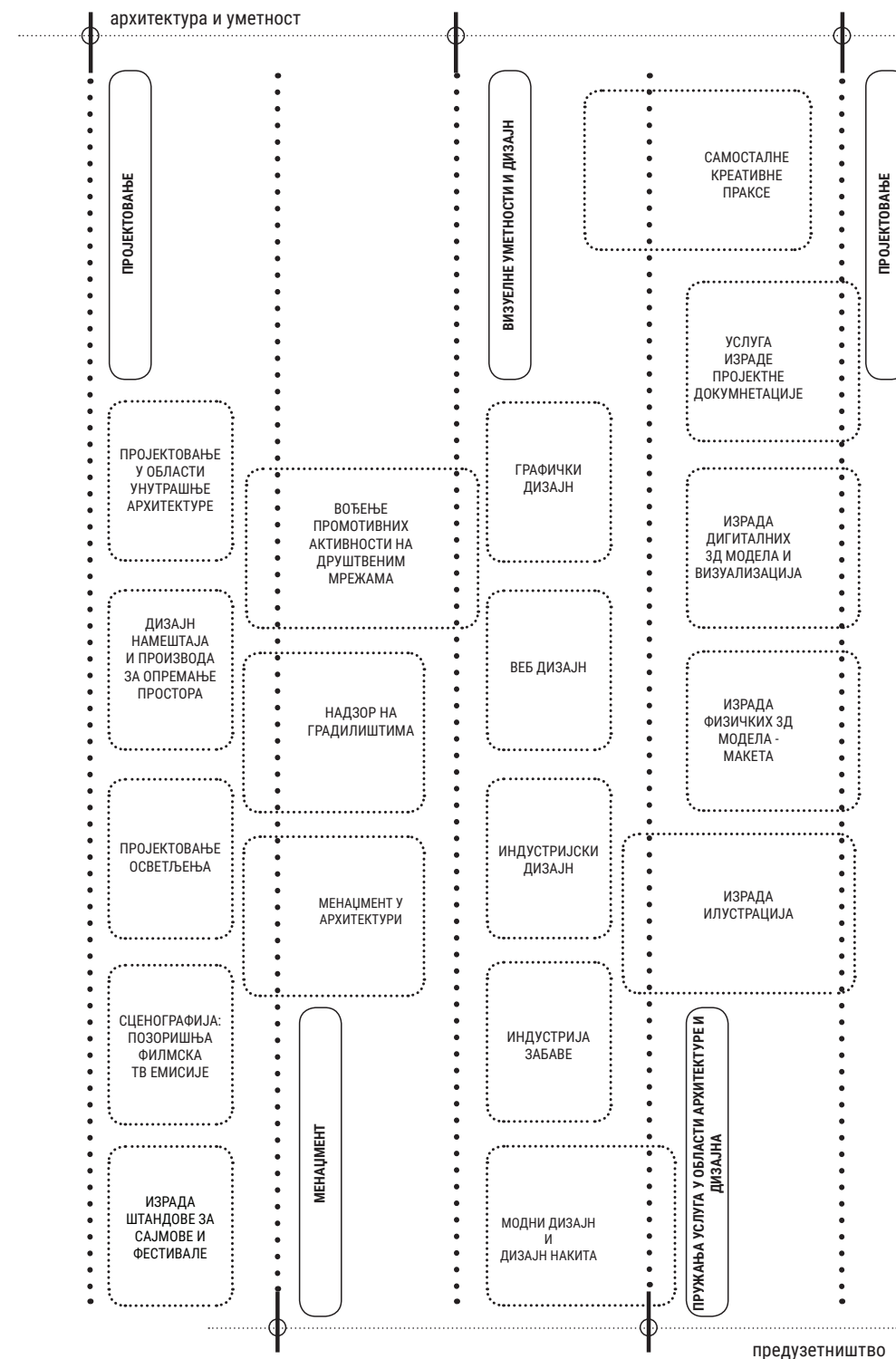
Исходи Едукативног модела УБ-АФ МУАД јасно показују компетенције (дипломираних) студената у области унутрашње архитектуре, али и у оквиру других додирних области, што се може закључити увидом у њихова ангажовања. Захтевана знања и вештине у делатностима за које припрема Мастер студијски програм могу се сагледати кроз искуства привредних субјеката који сарађују са нашим студентима. Са друге стране, едукованост и спремност наших (некадашњих) студената да одговоре потребама праксе огледа се и у разноликим ангажовањима и мноштву њихових креативних пракси.

Кроз анкету, спроведену са дипломираним студентима, приказани су исходи учења у области архитектуре и дизајна, као и рефлексije стечених знања и вештина на одлуке у формирању професионалног пута. На почку упитника прикупљене су основне информације о години уписа и завршетка студија, као и њиховим радним ангажовањима након завршетка студија и тренутном професионалном ангажовању. Упитник је подељен на три сегмента (а, б, в), са укупно девет питања. Први сегмент (а) упитника конципиран је кроз питања са дефинисаним одговорима у којима су бивши студенти валоризовали стечена знања на УБ-АФ МУАД кроз петостепену скалу (веома слабо, довољно, добро, врло добро, одлично): (П1) Да ли стечена знања пружају компетенције

за рад у различитим делатностима у пољу архитектуре и дизајна? (П2)
 Да ли стечена знања представљају адекватну базу за надоградњу кроз рад у пракси? (П3) Колико сте задовољни стеченим знањима?

Концепција другог и трећег сегмента упитника фокусирана је на питања која пружају могућност за слободне одговоре. Други сегмент (б) упитника односи се на професионално ангажовање и делатност за коју се бивши студент определио: (П4) кратак опис посла и (П5) везе са унутрашњом архитектуром, али садржи и (П6) дефинисање одлука које су довеле до опредељења. Трећи сегмент (в) упитника даје рефлексију професионалног ангажовања у односу на стечена знања на студијском програму УБ-АФ МУАД, где су бивши студенти дали одговор на питање (П7) да ли су структура студијског програма, знања или вештине стечене на програму утицали на одабир посла и како; затим представили (П8) рефлексије тренутне делатности у односу на стечена знања, и дефинисали (П9) недостатке студијског програма у односу на потребе у професионалном деловању.

Преглед могућих примена исхода учења УБ-АФ МУАД у привредним делатностима осветљене су структурираним интервјуима са низом привредних субјеката (предузетника / компанија / предузећа) који остварују сарадњу са (завршеним) студентима. Интервју је полуотвореног карактера са дефинисаним питањима која нуде флексибилност давањем слободних одговора. На почетку, представљене су делатности и пружа се увид у историјат сарадње са УБ-АФ. Фокус првог сегмента интервјуа односио се на дефинисање облика сарадње – студентска пракса, стипендирање, заснивање радног односа, учешће у едукацијама, учешће у радионицама, студентски конкурси, итд. Потом, у односу на облике остварених сарадњи и кроз призму сопствене делатности, привредни субјекти су дали осврт на стечена знања студената на УБ-АФ МУАД. Отворене су теме компетенција студената, оперативне примене стечених знања, праваца њихове надоградње у професионалном ангажовању, као и недостаци исхода учења који су испољени током сарадње са студентима. Са циљем унапређења Едукативног модела, питања су подстакла дискусију о могућностима проширења сарадње, као и испитивање будућих послодаваца за ширења опсега укључивања дипломираних инжењера унутрашње архитектуре са УБ-АФ у делатност компаније.

Исходи Едукативног модела УБ-АФ МУАД – Приказ компетенција студената у оквиру професионалног контекста на основу резултата анкете

На основу прикупљених података, могуће је закључити да исходи учења имају значајан утицај на формирање професионалног пута (дипломираних) студената. Бивши студенти су нагласили да стечена знања пружају компетенције за рад у различитим делатностима у пољу архитектуре и дизајна, будући да је спектар деловања студента који су похађали студијски програм изузетно широк. Такође, стечена знања и вештине представљају чврсту базу коју је могуће надоградити кроз рад у пракси, те је задовољство исходима учења изузетно високо. Рефлексије студијског програма на одабир професионалног пута су значајне. Највећи број студената ангажован је у раду у области архитектонског пројектовања, у оквиру архитектонских бироа или у самосталној архитектонској пракси. Након овог опредељења, најзаступљеније деловање дипломираних студената огледа се кроз покретање самосталних креативних пракси које имају упориште у личним афинитетима појединаца, као и у знању и вештинама који су резултат рада на студијском програму. Потом, веома заступљено опредељење некадашњих студената су консултантске услуге у области архитектуре и дизајна, с обзиром на разноврсност делатности у којима је неопходно присуство архитекте са специјализованим знањем у области унутрашње архитектуре. Консултантске услуге огледају се чешће у архитектонско-урбанистичким пројектима за које је неопходно разматрати и микро-амбијенте простора као и атмосферу. Такође, услуге консалтинга, али и дизајна, препознате су у сфери производње елемената за уређење простора, дизајна намештаја и опреме. Потребне за консултантским услугама мастер инжењера архитектуре препознале су и делатностима чији је фокусе на продаји елемената за опремање и уређење простора. Значајно присуство студената УБ-АФ МУАД препознато је и сфери графичког и веб дизајна, као и дизајна садржаја на друштвеним мрежама. Студенти су нагласили да је широк спектар обрађиваних тема у области архитектуре и дизајна кроз наставу на овом студијском програму допринео развоју разноликих вештина које омогућавају ангажовање у индустрији забаве (*gaming industry*), као и у раду на сценографијама различитих размера и типова (за потребе ТВ емисија, позоришта, филма, итд.). Мањи број студената определио се за делатности надзора извођења радова, међутим велики број студената у оквиру пројектантских ангажовања укључује и пројектантски надзор. И у пољу пројектовања осветљења, они такође остварују професионални допринос у области унутрашње архитектуре. Мали број студената фокусиран је на модни дизајн и производњу одевних предмета и накита, радећи у оквиру креативних пракси.

Број студената који се одлучио за даље академско усавршавање није велики, али је из године у годину приметан раст, било кроз аплицирање на докторске академске студије, било кроз наставак едукације на мастер програмима са другачијим фокусом у области архитектуре.

Искуства привредних субјеката истакла су изузетну оперативност (дипломираних) студената, као и припремљеност за рад на пројектима унутрашње архитектуре, као и дизајна елемената за уређење и опремање простора. Поред успешног рада на архитектонским пројектима адаптација, реконструкције и уређења унутрашњих простора, студенти показују изузетну способност за графички дизајн и дизајн производа, уз разумевање неопходности сарадње са инжењерима различитих струка. Компанија у које наши студенти долазе током студентске праксе, у складу са курикулумом наставног програма УБ-АФ МУАД која је дефинисана са 60 радних сати, истичу компетенције студената за рад на задацима који подразумевају знања и вештине у области графичког и индустријског дизајна. Задовољство исходима учења један број компанија исказао је стипендирањем студената током УБ-АФ МУАД, а потом и њиховим запошљавањем у оквиру делатности фокусираних на адаптације и реконструкције простора или дизајн елемената за опремање простора.

У оквиру дискусије о недостацима Едукативног модела, привредни субјекти су исказали недовољно познавање регулативе у области архитектуре. С друге стране, бивши студенти су као недостатке студијског програма, с обзиром на потребе у професионалном деловању, навели одсуство тематских јединица посвећених организацији активности потребних за самостално покретање архитектонских и креативних пракси и неопходности које прате тај процес. Студенти су истакли да је флексибилност метода извођења наставе изузетан квалитет овог студијског програма и да наставници у великој мери током наставе покрећу задатке који кроз практичну примену тестирају стечена знања. Међутим, УБ-АФ МУАД дипломирани студенти су нагласили потребу за додатним практичним проверама знања у оквиру теоријских предмета, јер сматрају да би се на тај постигао виши ниво овладавања материјом.

Архитекта данас постаје мислилац кроз корелације и спреман је да преузме ризик контингентности удруживања са окружењем, јер тек у овој корелационој перспективи може да назире нове обресе свог дисциплинарног деловања.

Кроз окружење које архитектура гради, дејство на људско понашање постаје свеобухватније и тиме комплексније за анализу.

(Kordić, Todorović, 2015:33)

3.3. МУЛТИДИСЦИПЛИНАРНОСТ

Компетенције у области унутрашње архитектуре које се испољавају едукованошћу и спремношћу студената да одговоре на потребе праксе, огледају се у ангажовању бивших студената у различитим областима архитектонске праксе, али и додирних дисциплина. Едукативни модел УБ-АФ МУАД оријентише студенте ка реализацији архитектонских пројеката у области ревитализације постојећег градитељског фонда и дизајна унутрашњих простора за специфичне потребе. Такође, кроз наставни процес који је заснован на предметима који су стручно-апликативни и теоријско-методолошки, студенти се оспособљавају за истраживачки приступ пројектовању. **Наставни процес, заснован на знањима и вештинама из области друштвено-хуманистичких, природних (техничко-технолошких) наука и уметности,** оснажује истраживачки и креативни капацитет студената и припрема их за рад у делатностима које у фокусу имају архитектонско пројектовање, дизајн и производњу елемената за опремање простора. Исоходе УБ-АФ МУАД одликује разноврсност знања и вештине засноване на мултидисциплинарној основи које доприносе развијању иновативности у области архитектуре и дизајна, што се огледа у сарадњи Архитектонског факултета са привредом, и у професионалном деловању и креативним праксама дипломираних студената.

Вишеслојност материје којом се архитекта бави је оно што се на први поглед тешко може разазнати, а борба коју свакодневно води са околностима и самим собом појашњава скривену поруку која говори о архитекти и пројектантском процесу који је потребно реализовати.

(Rajković, Zorić, 2015:80)

3.3.1. САРАДЊА СА ПРИВРЕДОМ

Тестирање едукативног модела кроз сарадњу са привредом допринело је евалуацији наставног процеса и истицању потребе за додатним усклађивањем курикулума захтевима тржишта са аспекта развоја мултидисциплинарних вештина у настави. Такође, искуства привредних субјеката, која су прикупљена кроз интервју, допринела су и резимирању облика сарадње Архитектонског факултета са привредом, као и могућностима ширења колаборације.

Сарадња академских институција и привреде представља основ за квалитетно образовање студената, док се многоструки значај испољава кроз основне циљеве који се огледају у: (1) могућности стицања знања изван академских институција посредством иновативних модела учења; (2) усклађивању наставног програма са потребама актуелног тржишта подстицањем професионалног учешћа представника из праксе у развоју наставног процеса; (3) оснаживању видљивости и препознатљивости факултета и резултата рада студената; (4) остваривању могућности за примену стеченог знања у пракси кроз интердисциплинарна и трансдисциплинарна истраживања на постдипломским студијама; (5) промовисању резултата наставних програма и обезбеђивање могућности да привреда стипендира студенте; (6) ефикаснијој комуникацији и промовисању релевантних

актуелности (догађаја и активности) за успостављање краткотрајне и дугорочне сарадње Факултета и привреде (Рашковић, Судимац, Крстић, 2018).

Сарадња високошколских установа са привредом представља изузетно важно подручје за наставни процес, пружајући могућност образовним институцијама за тестирање едукативних модела и њихову операционализацију. Архитектонски факултет је до сада сарађивао са локалним предузећима и компанијама, а сарадња са иностраним институцијама и привредним субјектима на различитим нивоима почиње да се остварује преко научних пројеката и учествовањем у удружењима која се фокусирају на едукацију у области унутрашње архитектуре и развој наставних курикулума. Тежи се развијању различитих модела формалне и иновативне сарадње, са циљем ефикасније едукације и усвајања знања развојем практичних вештина. На основу претходно успостављеног полазишта у оквиру практикума УБ-АФ *Успостављање сарадње са привредом у реализацији наставних програма* (Рашковић, Судимац, Крстић, 2018), представљени су облици сарадње Факултета са привредом кроз наставни програм УБ-АФ МУАД.

Сарадња са привредом у реализацији наставних курикулума представља веома чест облик колаборације у којој су, у оквиру наставних процеса, укључени представници из привреде или других друштвених сфер релевантних засавладавањем предвиђених задатака. Овај вид сарадње усмерен је на учешће професионалаца различитих профила из области архитектуре у виду гостујућих предавања, али и посете различитим институцијама и архитектонским бироима. Велики број стручних предавања и презентација реномираних компанија укључује се у наставни процес, како би студенти имали увид у актуелне тенденције развоја и технолошког напретка у сфери грађевинарства. Чести облик сарадње са привредом представљају студијске посете компанијама и производним погонима који се баве израдом материјала и елемената за опремање унутрашњег простора. Заступљена активност у реализацији наставних програма су и посете градилиштима.

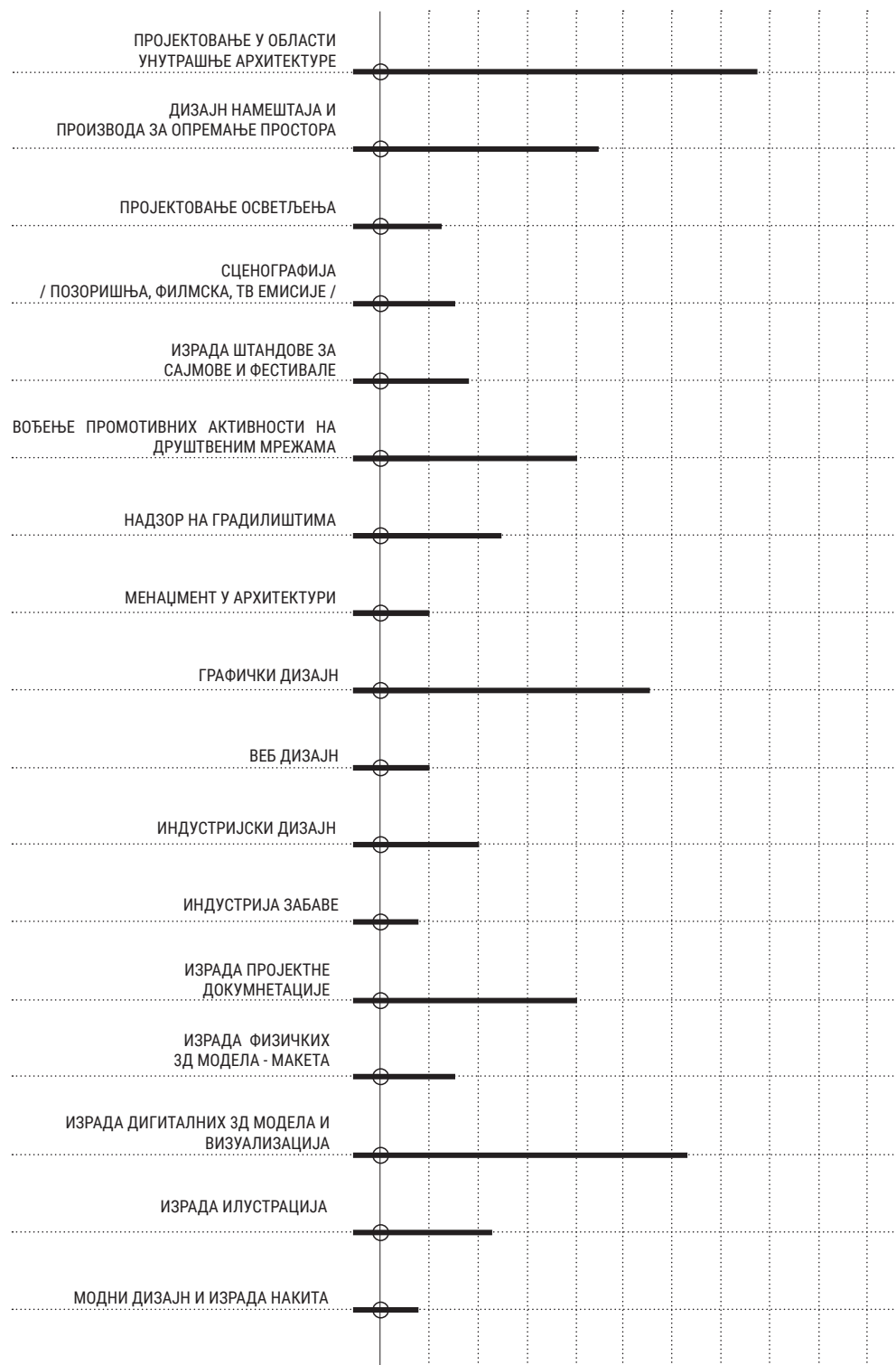
Студентске радионице представљају један од практичних облика организације сарадње са привредним субјектима и јавним институцијама. Конципиране као ваннаставне активности, радионице као основни циљ имају додатно образовање студената. Фокус ових радионица је на темама у оквиру делатности привредних субјеката

– организатора радионица, што пружа могућност за ширење спектра знања у специфичним сферама деловања мастер инжењера унутрашње архитектуре. С друге стране, радионице Архитектонског факултета које се конципирају у сарадњи са јавним институцијама обрађују теме од јавног интереса и често у фокус стављају друштвену заједницу. Њихов резултат представља и јавни допринос, чиме се продубљује свест студената о утицају струке на шири друштвени контекст.

Студијска путовања и екскурзије, као саставни део наставних курикулума, за циљ имају упознавање са различитим просторним и културним контекстима, као и професионалним деловањем у пројектантским оквирима и у привредној сфери, кроз упознавање са тржиштем које нуди разнолики спектар производа. Посете сајмова, на првом месту традиционалног годишњег сајма намештаја, као и сајма грађевинарства у Београду, саставни су део курикулума на првој години студијског програма.

Стручна пракса, као обавезан предмет у оквиру студијског програма, нуди студентима непосредно искуство рада у привреди. Овај облик сарадње омогућава тестирање стечених знања у професионалном окружењу, али и стицање нових вештина кроз практични рад. Стручне праксе остварују се у архитектонским бироима и у компанијама које се баве дизајном и производњом елемената за опремање простора, али и у предузећима која се баве извођењем радова и пројектантским надзором на градилишту. Студенти самостално аплицирају за праксу у жељеним пројектантским бироима или компанијама које су фокусиране на делатности у оквиру области архитектуре и дизајна. Архитектонски факултет, током протеклих година, посвећено шири мрежу привредних субјеката (архитектонских бироа, компаније и локална предузећа) и институција који у оквиру свог пословања уводе редовне праксе за студенте УБ-АФ. Такође, студенти Универзитета у Београду имају прилику да стручну праксу, преко организације IAESTE, остваре у архитектонским бироима у иностранству.

Студентски конкурси представљају још један облик сарадње са привредом и другим институцијама, на националном и на међународном нивоу. Конкурси, иако поспешују такмичарки дух, пружају могућност за истраживачки рад и представљање стечених вештина стручној и широкој јавности. Архитектонски факултет је често место покретања и промовисања студентских конкурса компанија и институција када је неопходно изнаћи архитектонска решења или

Исходи Едукативног модела УБ-АФ МУАД – Заступљеност специфичних делатности након УБ-АФ МУАД, приказ расподеле на основу резултата анкете

осмислити дизајн производа. Са циљем да се тестирају стечена знања и вештине у професионалном контексту, унапређење праксе студентских конкурса постаје све видљивије у наставном процесу имплементацијом актуелних конкурса у курикулуме предмета који су апликативног карактера. С друге стране, студентски конкурси на теме реконструкција и адаптација простора, као и дизајна производа за опремање и уређење простора, често се спроводе као ваннаставне активности.

Посебан циљ сарадње Архитектонског факултета са привредом је и стварање могућности за запошљавање и покретање програма стипендирања студената УБ-АФ. Поменути облици сарадње могу се унапредити и формирањем дигиталне платформе која би омогућила умрежавање студената са компанијама које потражују знања и вештине у области унутрашње архитектуре и дизајна.

Култура остварује значајну улогу при формирању специфичног идентитета места, као и процесу разумевања и опажања окружења од стране корисника.

(Спасеновић, Ракоњац, 2019:392)

3.3.2. УБ-АФ МУАД АЛУМНИ

Рефлексије стеченог знања и вештина представљене су приказом ангажовања и креативних пракси, што пружа увид у разноврсна професионална деловања студената који су похађали УБ-АФ МУАД. Мултидисциплинарност у ангажовањима бивших студената сведочи о компетенцијама које су постигнуте у области архитектуре и дизајна, као и предузетничким подухватима који су допринели афирмацији младих стручњака кроз креативне праксе у широј друштвеној заједници.

Приказ креативних пракси конципиран је на основу упитника на који су бивши студенти одговорили уз прилагање графичког материјала који илуструје њихова остварења у области архитектуре и дизајна, као и сродним делатностима. У оквиру упитника *Креативне праксе*, бивши студенти су поред приказа ангажовања (у професионалном и/или академском контексту), истакли и рефлексију личних остварења у односу на исходе Едукативног модела УБ-АФ МУАД. У наставку су представљени неки од резултата упитника кроз одговоре бивших студената као илустрација мултидисциплинарности исхода учења у професионалном деловању мастер инжењера унутрашње архитектуре.

Глупо је често добро, само није готово.

Лазар Станојчић

Китов реп, Папирологија

Лазар Станојчић

година уписа студија: **2014/15**

година завршетка студија: **2015/16**

тренутно актуелна делатност/фирма/организација:

Папирологија

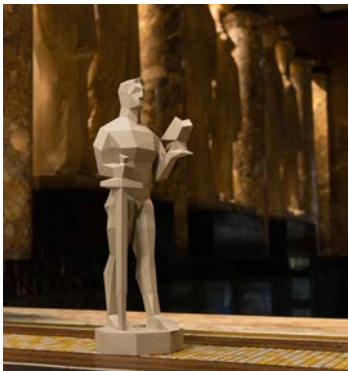
линк: <https://www.instagram.com/papirologija/>

Опис делатности (из упитника *Креативне праксе*):

Моја тренутна делатност је израда папирних шаблона и пратећих упутстава/ шема склапања, али понуда ће ускоро бити обogaћена израдом још много различитих папирних производа.

Када сам завршио студије једино што сам сигурно знао је да се архитектуром нећу бавити, само зато што архитекта увек зависи од инвеститора. Прво сам радио као фриленс графички дизајнер / ЗД дизајнер, а затим у маркетиншкој агенцији као графички дизајнер. Оба посла заједно са студијама су ме на неки начин усмерила на ово што сада радим.

Када сам почео да се бавим израдом модела од папира то је било из хобија, првенствено из жеље да видим своје дигиталне моделе уживо. Ускоро сам приметио да велики број људи око мене ужива у сецкању и лепљењу модела које правим, а из жеље да то пружим и другим људима се родила и идеја о покретању Папирологије... Овај посао нема много везе са унутрашњом архитектуром, али су размишљање и процес стварања у великој мери повезани.

Победник, Папирологија

Вук, Папирологија

Рефлексија у односу на студије (из упитника *Креативне праксе*):

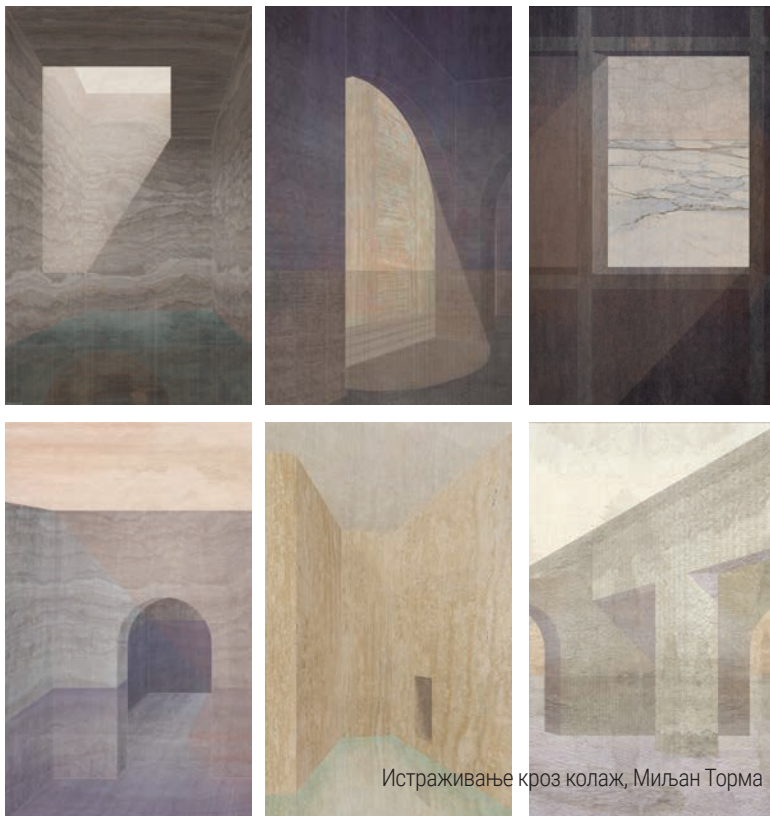
Док сам био на студијама нисам могао да претпоставим да ћу покренути бренд и бавити се прављењем ствари од папира. Сада је очигледно да су знања и искуство које сам стекао на Архитектонском факултету одиграла битну улогу у обликовању онога што данас радим.

Колико год неке предмете, асистенте, професоре, задатке које смо добијали волео или не, прибојавао се консултација и рушења снешка ког сам направио, свако од њих је на много начина утицао на оно чиме се данас бавим.

Технички аспекти архитектуре и папирног стваралаштва прилично се разликују, али искуство у прављењу макета, критичко размишљање према ономе што радим и вештине које сам стекао током студија су се показале јако вредним. Често се суочавам са сложеним дизајнерско-инжењерским проблемима који захтевају креативан приступ, као и стављање у улогу корисника, а то су изазови који јако личе на оне које сам имао на студијама.

Архитектура је/и манипулација. Обликовани простор својим елементима и структуром обликује нас.

Миљан Торма

Истраживање кроз колаж, Миљан Торма

Миљан Торма

година уписа студија: **2014/15**

година завршетка студија: **2015/16**

тренутно актуелна делатност/фирма/организација:

**дизајн и пројектовање ентеријера и намештаја
наставник ликовне културе, Гимназија „Сава Шумановић“, Шид**

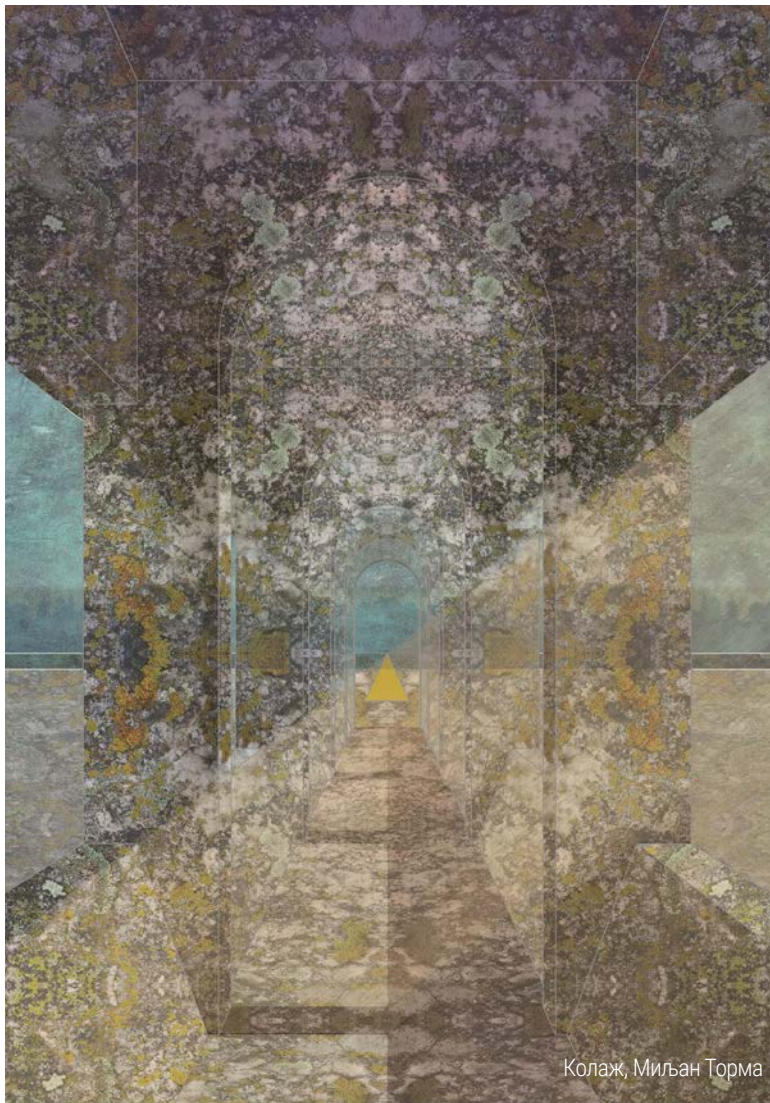
Опис делатности (из упитника *Креативне праксе*):

Разноврсни послови, везани за унутрашње просторе, њихов дизајн и опремање реализују се кроз самостални ауторски рад, или кроз сарадњу са другим колегама – углавном архитектама, архитектонским студијима, бироима и занатским радионицама. У зависности од врсте клијената и њихових потреба, пројекти варирају од једноставнијих везаних за предлоге дизајна, израде идејних решења, разраде и припреме за производњу преузетих пројеката до оних комплекснијих и обухватнијих. Такви, који поред свих ових фаза захтевају сарадњу са другим специфичним струкама и занатлијама, усклађивање сопствене документације са осталим комплексним и мање познатим елементима пројекта, су увек изазов и драгоцен процес учења за сваког архитекту. Посебно бих, као значајна искуства и изазове, издвојио пројекте ентеријера типских соба и апартмана неколико хотела и реконструкцију ентеријера јахте.

Најзаступљенији су пројекти ентеријера стамбених простора, затим разни типови угоститељских и пословних простора. Како посао архитекте, често превазилази оквире струке, неретко, овакви пројекти угоститељских објеката, захтевају од архитекте као аутора просторног решења да буде и аутор или сарадник на изради лога и других елемената везаних за визуелни идентитет објекта.

Рефлексија у односу на студије (из упитника *Креативне праксе*):

Упис на мастер студије, није уследио одмах након завршених основних студија унутрашње архитектуре. Током основних студија, теме којима сам се бавио односиле су се на могућности корисника простора да мења и прилагођава унутрашњи простор и његове елементе себи и својим потребама. Преиспитивањем односа унутрашњег и спољашњег простора, односа корисник-простор-елементи простора као и модалитетима просторне перцепције, истраживао сам методе којима ми као крајњи корисници дефинишемо тренутни/ефемерни изглед унутрашњег простора и њему припадајућих елемената. Пар

Колаж, Миљан Торма

година рада у струци, кроз конкретне пројекте, наметнуте и дефинисане пројектне задатке и захтеве условљене потребом производње појединих елемената, утицало је да теме којима сам се бавио, ипак постану скрајнуте и сведене на лични, интимни део пројектантског процеса. Повратак на студије, овога пута мастер студије унутрашње архитектуре на Архитектонском факултету, дозволио је поновну слободу за истраживање поменутих тема.

У структури програма мастер студија унутрашње архитектуре, препознајем данас, за себе, неколико битних елемената. Први је управо описана могућност, да упоредо са наставком рада на конкретним пројектима, задржим пројектантски процес примарно заснован да филозофском и креативном мишљењу, развијању пројекта кроз идеје и слободно, самостално дефинисане концепте. У фокусу истраживања односа корисник-простор, сада су могућности унутрашњег простора да својим елементима и принципима структурирања дефинише наш доживљај простора и утиче на наше понашање. Манипулативни потенцијал унутрашњег простора тема је којом се бавим кроз своје истраживање постојећих, али и сопствено замишљених простора. Управо током студија, усвајам дигитални колаж као најзначајнији медијум за приказивање и преиспитивање кадрова унутрашњег простора, његових елемената и принципа њиховог структурирања.

Сет знања и вештина, који се од нас очекивао и који смо могли да усвојимо током студија, представљао је складан однос уметничких, филозофских и техничких знања. Кроз рад на студентским пројектима, захтевала се велика спремност за решавањем конкретних техничких и конструктивних проблема. Захтеви пројектовања, израде и реализације појединих просторних елемената наметали су потребу за упознавање са произвођачима, за ширим истраживањем материјала, могућности и ограничења њихове обраде, решавање детаља конструкције, спојева...

За мене, посебно важни били су стрпљење које су наши руководиоци смера имали за нас, наше проблеме, остале пословне обавезе... смиреност и спремност да нас слушају, разумеју, саветују... поверење и толеранција да ме оног чудног октобра 2014. задрже и не избаце са факултета.

Три пут сечем – опет кратко.

Тијана Срдановић

Сенке над Балканом, 2018/19.

Тијана Срдановић

година уписа студија: **2014/15**

година завршетка студија: **2015/16**

тренутно актуелна делатност/фирма/организација:

Тијана Срдановић ПР Агенција за сценографске услуге ARCH & STUFF

линк: https://www.imdb.com/name/nm10342642/?ref_=nv_sr_srsq_0

Опис делатности (из упитника *Креативне праксе*):

Бавим се сценографијом за филмове, серије, рекламе. Иницијална жеља ми је била да радим у позоришту. То су била маштања која су ми се јављала пред крај основних академских студија. Тада сам разматрала да упишем студије на ФПУ. Срећом, баш те године се отворио програм МУАД, који је нудио знања и вештине које (ће се испоставити врло брзо) су изузетно употребљиве у сценографској пракси. Од цртања, свести о димензијама, начина савладавања простора, до намештаја и употребних предмета. Промишљање је потпуно исте природе,

За 7 година рада учествовала сам на неколико пројеката. И то на различитим позицијама. Некада у служби асистента, некад сценографа опреме, некад сценографа. Угрубо бих могла да поделим посао: Фаза 1 – Тумачење пројекта. Састанци са ауторима. Предлагање просторних и ликовних решења. Фаза 2 – Прецизно дефинисање послова који су предвиђени у периоду припрема. Формирање timeline реализације према цртежима и по задатом плану снимања. Фаза 3 – Док су у току радови на изградњи или адаптацији објеката, потражња за свим елементима сценографске опреме. Фаза 4 – Након снимања следи демонтажа, паковање, рушење објеката.

Рефлексија у односу на студије (из упитника *Креативне праксе*):

Још када сам као асистент сценографа, пред сам крај мастер студија, одлазила у студио и радионицу у којој се припремала једна серија, све то ми је изгледало као директна примена онога што смо ми на нашем програму. учили и радили. Речи које могу да сажму оно како ја посматрам сценографију су ОД ИДЕЈЕ ДО РЕАЛИЗАЦИЈЕ. И оно што је чини додатно узбудљивом јесте што се тај пут догађа за релативно кратко време, овде и сада. Захвална сам што сам имала прилике да похађам МУАД. Јер сам ту искусила тај пут, тај процес. Да је могуће и да је циљ онога што радимо да заиста дођемо до неког решења који је у размери 1:1. Такође студирајући сам се борила и са разним успонима и падовима мотивације који су касније нормални да се догађају и у пракси. Научила сам да, иако понекад пут јесте трновит, стрпљењем и упорношћу могу да стигнем тамо где сам наумила, увек. Налазим да су то за мене биле кључне лекције нашег студијског програма.

Мање је више.

Лудвиг Мис ван дер Роје (Ludwig Mies van der Rohe)

МЕТЕОР Lux, Модуларни систем осветљења унутрашњих простора, 2017,
аутор МЕТЕОР студио (И. Ракоњац, М. Оташевић, Б. Иванковић)

Милица Оташевић

година уписа студија: **2014/15**

година завршетка студија: **2015/16**

тренутно актуелна делатност/фирма/организација:

МЕТЕОР /Meteor studio, Meteor Lux/

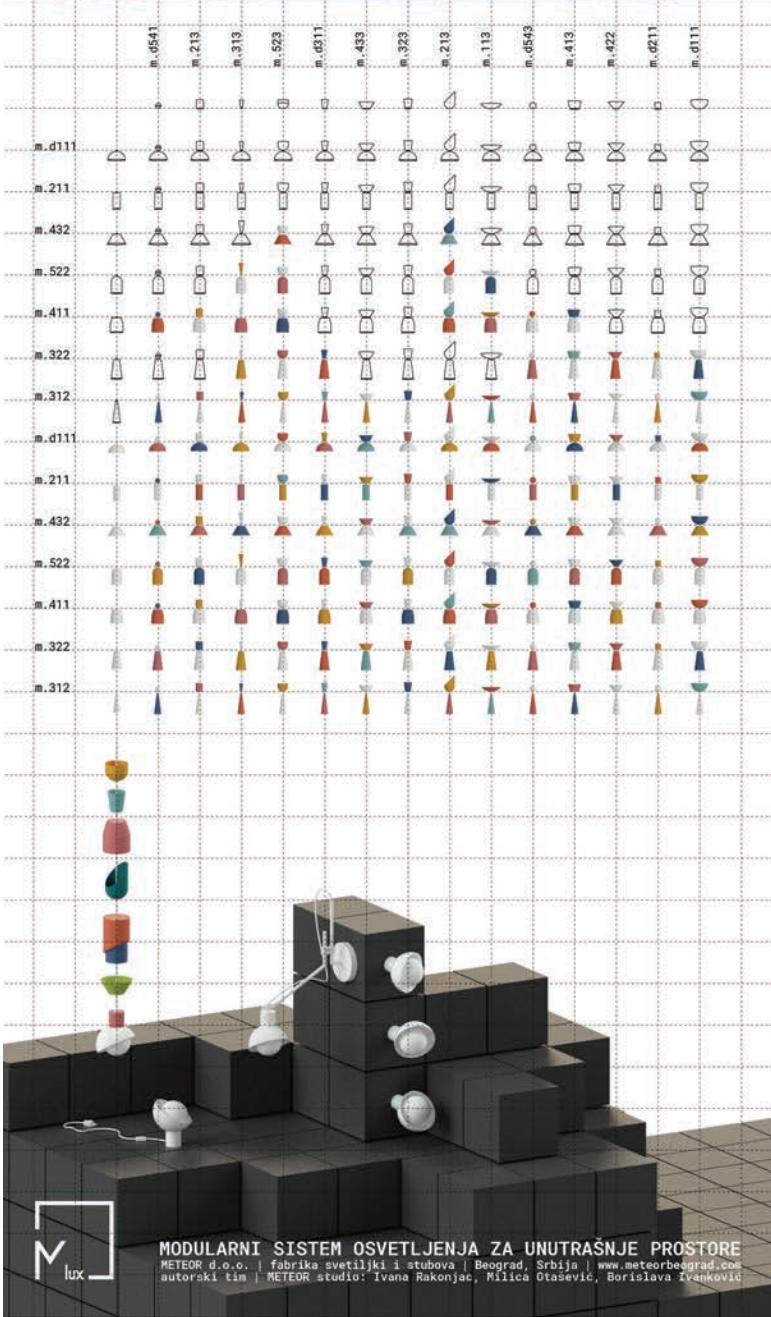
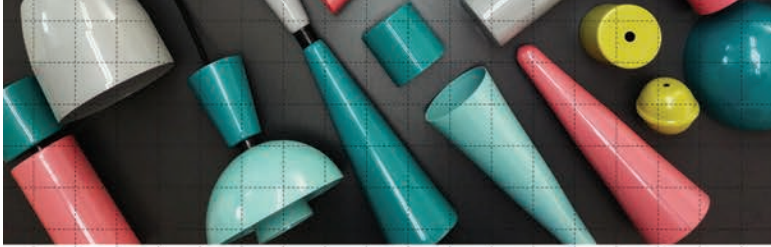
линк: www.meteorbeograd.com

https://www.instagram.com/meteor_lux/

Опис делатности (из упитника Креативне праксе):

Након завршених Мастер академских студија Унутрашња архитектура моје прво радно ангажовање било је у оквиру МЕТЕОР студија, мултидисциплинарног сектора компаније МЕТЕОР из Београда. Поред рада на пројектима реконструкција и адаптација простора различите намене, један од тежишних пројеката представљао је развој новог брэнда (METEOR Lux) у оквиру Компаније, који фокус поставља на осветљење унутрашњих простора. Основа КОЛЕКЦИЈЕ М успостављена је на модуларном систему који пружа флексибилност у креирању завршног производа. Комбинација понуђених елемената / модула/, као и варијабилност у начину њиховог повезивања, али и завршна обрада омогућавају безброј различитих модела светилки. Елементи могу бити различитих облика, димензија и боје, док се једноставним уклапањем елемената добија жељени изглед светилке. Флексибилност комбиновања омогућава кориснику да и сам утиче на дизајн производа што резултује реализацијом уникатних светилки у складу са афинитетом наручиоца. Светилке могу бити произведене као: плафонске /висилице/, зидне или као стоне, односно подне. Овакав вид конципирања финалног производа у великој мери може помоћи пројектантима приликом израде ентеријера различитих карактера, имајући у виду да могу искомбиновати јединствену светилку.

METEOR Lux, Модуларни систем осветљења унутрашњих простора – Концепција, 2017, аутор METEOR студио (И. Ракоњац, М. Оташевић, Б. Иванковић)

Процес дизајна је подразумевао различите фазе истраживања: конципирања новог производног програма, сарадњу са другим инжењерским струкама, проверу кроз израду прототипа, па до саме реализације финалног производа. Креативно размишљање подразумевало је разматрање могућности производње у оквиру самосталних капацитета Компаније, али и проверу финалних производа испитивањем уклапања у просторе различите намене. Захтеви током пројектантског процеса су се смењивали, од оних који се баве естетским карактеристикама, преко техничких и употребних, али и до истраживања тржишта и изналажења идентитета новог система елемената за опремање унутрашњег простора у контексту тржишта у Региону. Такође, пласирање новог производа на тржиште подразумевало је и осмишљавање концепције презентовања, како кроз израду паковања и додатног рекламног материјала, тако и кроз конципирање интернет странице (www.meteorlux.com).

Рефлексија у односу на студије (из упитника Креативне праксе):

Знања и вештине које сам стекла током мастер студија омогућиле су ми да сагледам целовитост процеса пројектовања, од препознавања идеје која се може преточити у снажан архитектонски концепт, па све до саме реализације архитектонског дела. Кроз професионално ангажовање, имала сам прилику да радим на пројектима разноликих размера – од разраде детаља у 1 на 1 кроз дизајн производа, преко рада на пројектима архитектуре унутрашњег простора, као и на пројектима објеката, све до размера на нивоу интервенција на урбанистичком плану. Завршене Мастер академске студије Унутрашња архитектура припремиле су ме за призму делатности којима је могуће бавити се у области архитектуре. Поред знања и вештина које су неопходних за пројектовање простора, мастер студије су ми помогле да сагледам и разумем значај детаља који представља основу за бављење индустријским дизајном. Такође, у фазама пласирања производа на тржиште, графички дизајн је неизоставни сегмент у формирању идентитета. Настава на МУАД, кроз инсистирање на промишљању начина на који се визуализује процес развоја идеје је значајно допринела успостављању снажне основе за даље усавршавање у области дизајна.

Artists can do it all night.

Марко Рибошкић

Уметник у атељеу, Триптих инсталација

Марко Рибошкић

година уписа студија: **2016/17**

година завршетка студија: **2019/20**

тренутно актуелна делатност/фирма/организација:

Слободни уметник

линк: www.markoreeboskic.com

Опис делатности (из упитника *Креативне праксе*):

Унутрашњи нагон за стварањем ми је увек давао правац кретања у животу, а романтична идеализација архитектуре ме је одвела на студије. Након завршених мастер студија у Београду, похађао сам једногодишњи ликовни курс на Институту Уметности у Индонезији. Имао сам потребу да мало искорачим из стандардне архитектонске праксе, вероватно због интензивног мастер програма, а ликовна уметност јесте нешто што ме одувек интересовало. Период живота у Индонезији и саме студије ме јесу преусмерили на ликовну уметност, а на крају крајева, мислим да ја друштву и ближој заједници могу много више допринети као ликовни уметник него као архитекта.

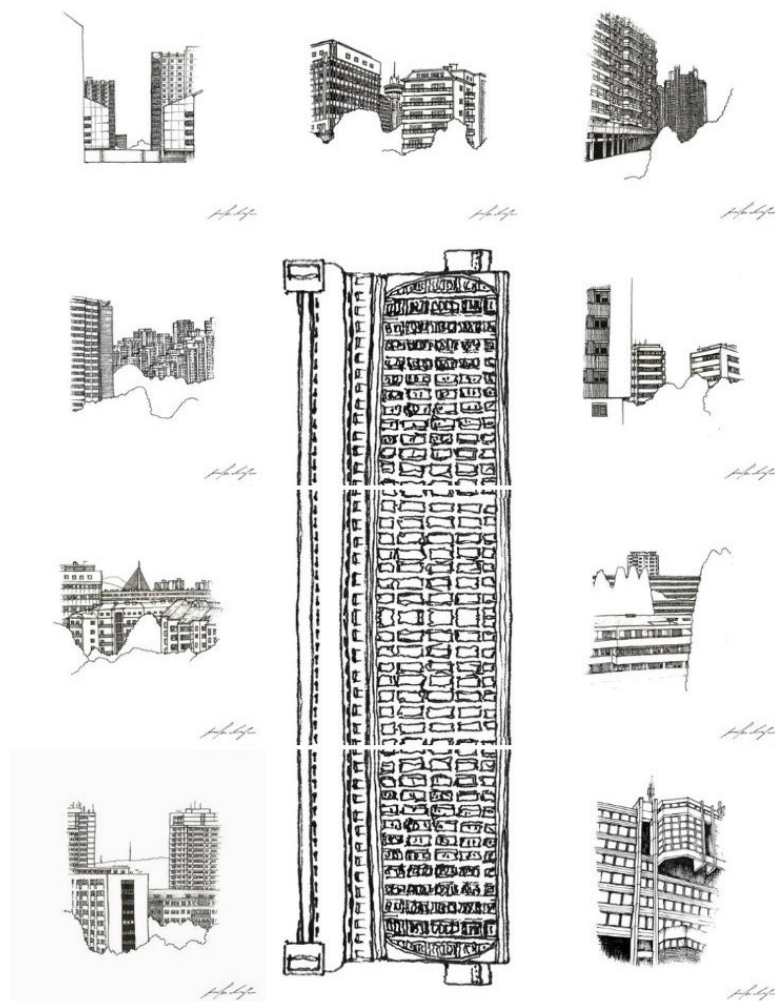

Рефлексија у односу на студије (из упитника *Креативне праксе*):

Уметност и архитектура имају дубоку везу. Могу бити инспирисан архитектуром и обликовати архитектуру у слику, а исто тако, као архитекта могу бити под утицајем одређеног стила у сликању и преобликовати га у зграду. Ниједна соба није потпуна без боје (слике) и ниједна слика није потпуна без позадине, а позадина игра ритам. Сваком ликовном пројекту приступам на начин на који бих пројектовао зграду, што смо и, између осталог, усавршавали на студијама кроз теорију, методологију, експеримент.

Водим се само својим унутрашњим осећајем и жељом да прикажем тежину, снагу и поруку коју наша бруталистичка архитектура носи.

Јована Радујко

Брутализам и ренесанса, инстаграм страница

Јована Радујко

година уписа студија: **2015/16**

година завршетка студија: **2017/18**

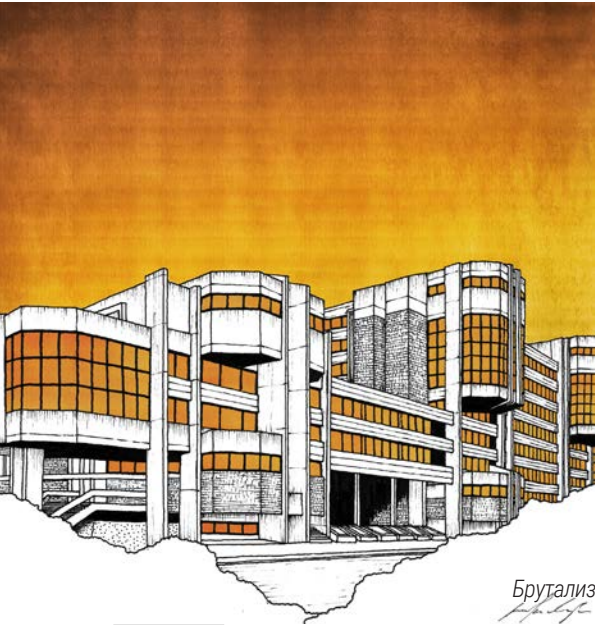
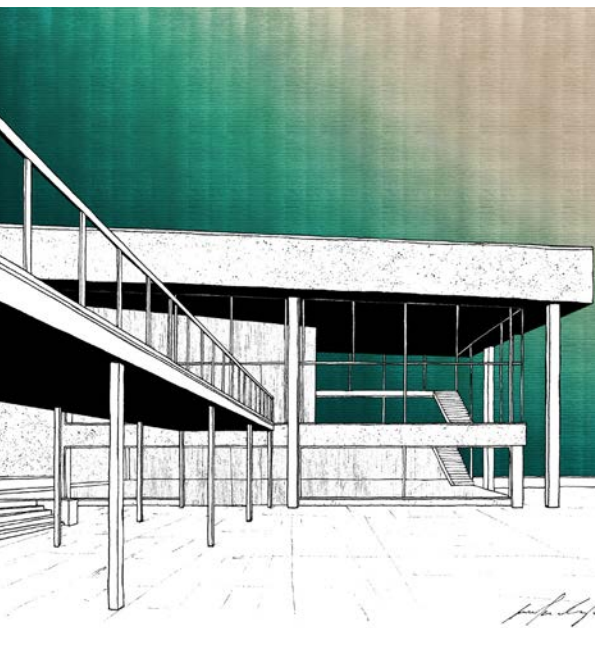
тренутно актуелна делатност/фирма/организација:

Брутализам и ренесанса

линк: https://www.instagram.com/brutalizam_i_renesansa/

Опис делатности (из упитника Креативне праксе):

Пројекат Брутализам и ренесанса настао је 2018. године као својеврсни вид одговора на архитектуру Новог Београда. Иницијална идеја била је жеља аутора да кроз серију слободоручних цртежа прикаже јединствене кадрове и лични доживљај краја у ком живи – да у свој цртеж упише меморије и осећај припадности, и покаже амбијенте и атмосфере карактеристичне за Нови Београд кроз дебљине линија, детаље и боје. Пројекат се даље развијао кроз истраживање архитектуре специфичне за наше просторе, кроз питања форме, облика, детаља карактеристичних за брутализам/модернизам, односа пуно-празно; боје; празнине и пре свега – утиска. Пројекат тренутно броји више од 200 илустрација, укључујући јавне објекте, објекте становања, споменике са простора бивше Југославије, као и ручно цртану мапу Новог Београда. Процес израде радова састоји се, испрва, од пажљивог бирања кадрова, најчешће сегмената свакодневног живота. Након тога, прелази се на цртање – контуре и габарити скицирају се обичном оловком, а цртежи се затим израђују црним ролерима, након чега се скенирају и дигитално обрађују, како за потребе интернет презентације, тако и за потребе припреме различитих типова штампе.

Брутализам и ренесанса, објаве и производи на инстаграм страници, 2022.

Рефлексија у односу на студије (из упитника *Креативне праксе*):

Студије на Архитектонском факултету умногоме су ојачале и додатно потврдиле све моје склоности и способности у домену креативног стваралаштва. На Мастер студијама сам добила прилику и могућност да научим вештину каналисања и артикулације својих креативних импулса, и да их кроз сет егзактних параметара преточим у јасне форме и пројекте. Савладала сам велики број дигиталних алата, у циљу што јаснијег приказивања и објашњавања својих идеја. Разноликост предмета у оквиру структуре студијског програма дала ми је могућност да исте теме провучем кроз много различитих аспеката, и да их сагледам из различитих тачака – што ми је додатно проширило тенденцију ка анализи, али последично и синтези својих идеја. Слобода коју сам имала у оквиру бирања теме за мастер тезу и мастер рад, омогућила ми је да се бавим стварима које су ме увек интересовале – кроз призму архитектуре, али и додирних области – уметности, психологије и филозофије, и да дубље и прецизније истражим начин на који функционишем и долазим до креативних решења.

Our work is characterized by the sincerity of our design. It is a continuous labor of searching the beauty of comfort and the power of serenity. Our design is based on experimentation, on investigation and through affirmation. Going beyond the assignment itself and putting your desires first. We work from the idea to the concept, giving you the Total Project. Each aspect is thoroughly designed and any element and any detail is part of the whole. We look forward to making your visions come to life!

Ида Милачић

La Giostra - логотип, Ида Милачић

Ида Милачић

година уписа студија: **2018/19**

година завршетка студија: **2019/20**

тренутно актуелна делатност/фирма/организација:

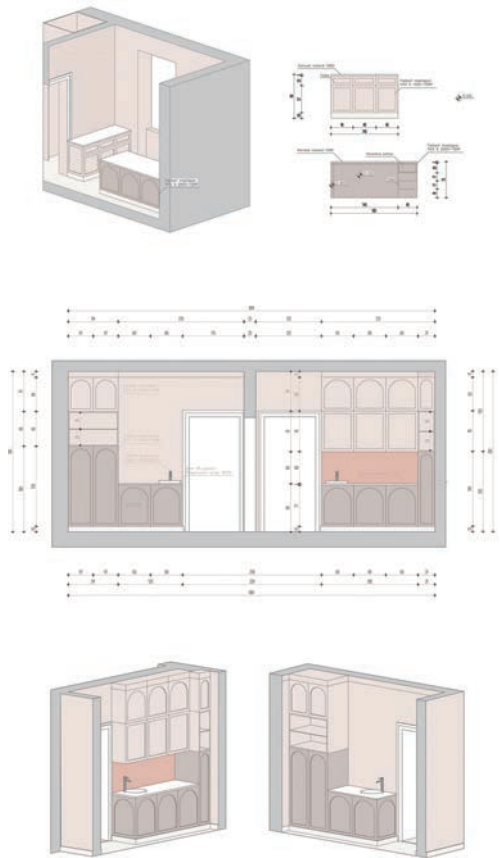
La Giostra Architecture

линк: <https://www.instagram.com/lagiostraarchitecture>;
<https://www.instagram.com/lagiostraarchitectureidamilacic>

Опис делатности (из упитника *Креативне праксе*):

На дан одбране свог мастер рада, дакле, по његовом завршетку, отишла сам на своје прво градилиште. Сада, скоро 3 године касније, са великом срећом могу да кажем да од тада са градилишта никада нисам ни отишла. Данас, развијам свој фриленс студио, који већ броји десетак успешно изведених пројеката, са великим надама и знацима да ускоро постане и званична фирма. Уско се специјализујем за унутрашњу архитектуру и трудим се да не ширим превише своје поље интересовања и пословања, иако ми то долази природно, с обзиром на велики спектар опција које ми је завршени Мастер програм омогућио. „Брендинг“, односно „ре-Брендинг“ и све што та два појма подразумевају су били нешто у чему сам се опробала у пар наврата и нешто у чему сам поред архитектуре уживала. С обзиром на то да Архитектура није била мој први избор за факултет, као други, дошла је промишљено и одлучно и показала се као најисправнија одлука у мом професионалном животу. Спој (прецизности и тачности) – Истине, са (уметношћу и историјом) – Емоцијом, је оно што ме је и привукло овој професији, као и оно што ме чини надахнутом сваким наредним пројектом.

In scientia veritas, In arte probitas!

Esthetic Gynecology Office Frenchvanilla, Ида Милачић

Penthouse Price, 2021, Ида Милачић

Рефлексија у односу на студије (из упитника *Креативне праксе*):

Са количином искуства које сам до сада стекла, сматрам и често у професионалном животу и споменем како су ми знање и вештине које носим са студија у многоме помогле како у пројектантској пракси тако и у самом стварању осећаја за сналажење у јако комплексним индустријама као што су грађевинска и дизајн индустрија.

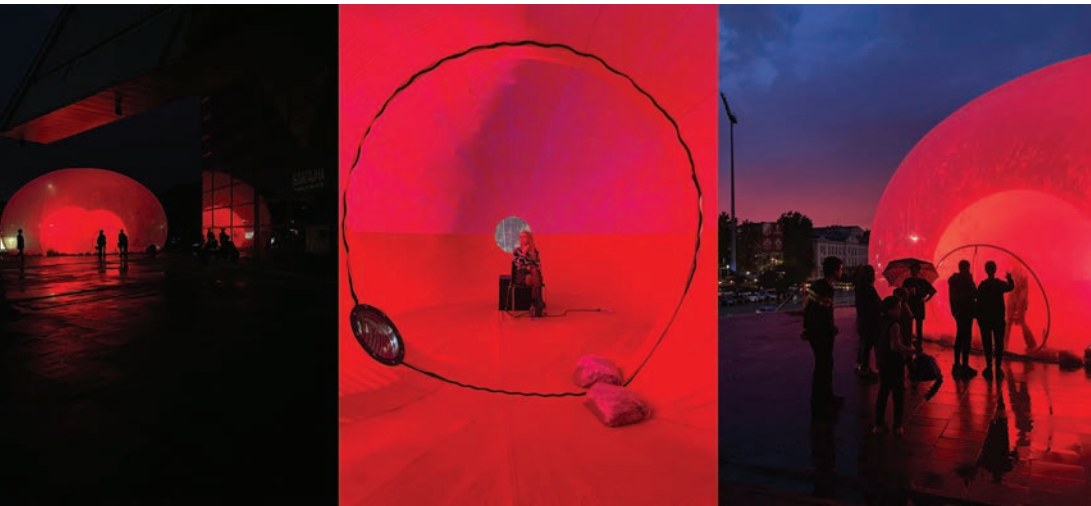
Свеобухватна струка која од својих извршиоца захтева пре свега велику машту и још већу дисциплину и посвећеност, којима нас је факултет учио кроз неисцрпан бунар идеја, пројеката, ситуација, задатака и што је најбитније – решења, је прави избор за особу жељну константног усавршавања!

Одабиром Унутрашње архитектуре за даље школовање након основних студија, наизглед сам себи ограничила број пословних могућности, што се у даљој пракси, на моју велику срећу, али не и изненађење, показало као потпуно нетачно.

Препознатљиви идентитет и самосталност коју сам изградила током и уз помоћ студија сматрам једним од својих највећих достигнућа, а с обзиром да сам тек на почетку, радујем се сваком наредном успеху!

Привилегија експресије даје ритам стварности – покретачка сила се голим оком не види.

Сенка Радовић

Design Week Novi Sad, 2022, Сенка Радовић

Сенка Радовић

година уписа студија: **2018/19**

година завршетка студија: **2019/20**

тренутно актуелна делатност/фирма/организација:

Унутрашња архитектура, архитектонско пројектовање, илустрација, просторне инсталације

линк: https://www.instagram.com/sjena_

Опис делатности (из упитника *Креативне праксе*):

Од завршетка мастер студија унутрашње архитектуре до данас сам имала прилику да своја интересовања и праксу развијам у неколико различитих поља сродних дисциплина које су увек у мањој или већој мери подразумевале схватање простора и потреба корисника. У том смислу могу да кажем да сам имала довољно среће и упорности да и након студија наставим са усавршавањем вештина и стицањем нових знања у струци.

Поред пројектовања и дизајна унутрашњих простора на које сам тренутно највише фокусирана, бавим се илустрацијом и графичким дизајном, кустоским пројектима у пољу просторних инсталација, као и повременим излагањем сопствених инсталација које су углавном производ заједничког рада са колегама.

Веза са унутрашњом архитектуром је у мом случају директна, а одабир конкретног програма мастер студија је утврдио већ присутну свест о свеобухватности и бројним могућностима за професионално усавршавање које ова професија пружа.

Илустрација, Сенка Радовић

Design Week Novi Sad, 2022, Сенка Радовић

Šumice Apartment, Сенка Радовић

NBG Apartment, Сенка Радовић

Рефлексија у односу на студије (из упитника Креативне праксе):

За разлику од основних студија, на којима је приступ пројектовању углавном био апстрактнији, мастер студије унутрашње архитектуре су у том смислу биле практичније и прилагођене размери са којом имамо прилику да се сретнемо у самосталном раду. Од студената се у сваком семестру очекивало да савладају принципе пројектовања различитих типологија – углавном стамбених објеката са пратећим програмом. Чињеница да се интервенисало у оквирима задате опне је утицала на свест о наслеђеном простору и начину на који уведени програм са њим функционише, што је значајно, с обзиром на чињеницу да већина пројеката ентеријера подразумева адаптацију постојећих простора. Поред знања и вештина неопходних за струку, код већине студената се, захваљујући дијапазону предмета на програму, развија ауторски став који ће им током професионалног развоја бити значајан при изради пројеката и рада са клијентима. Аспект ентеријера који бих издвојила као нешто што нисам узела у обзир при одабиру професије јесте неопипљиви слој интимности и потпуног разумевања потреба и животних навика клијената. Поред прилике за интерпретацију многобројних идеја и схватања одређеног простора и његове динамике, велики је изазов остати доследан сопственим тенденцијама у дизајну.

Дизајнирам игре, нешто што људима доноси забаву и срећу.

Илија Пантелић

Илија Пантелић

година уписа студија: **2018/19**

година завршетка студија: **2019/20**

тренутно актуелна делатност/фирма/организација:

Ubisoft

линк: <https://creekstudio.pb.design/> и <https://archilija.pb.studio/>

Опис делатности (из упитника *Креативне праксе*):

На позицији сам UI Art/Design. Бавим се дизајном, интеграцијом и анимацијом корисничких интерфејса за видео игре. Кориснички интерфејс служи да играчу детаљније опише тренутно стање различитих информација везано за игру и представља спону између симулације и стварног света. Презентација информација може бити разнолика, потпуно уклопљена у игру и тему исте, готово не приметна или јасно одвојена од тродимензионалних елемената. Графички дизајн је основа неопходна за ову позицију, која захтева не само осећај за складност визуелних елемената већ пре свега комуницирање информација. Информација и читљивост су приоритет.

Архив Идеја, 2020. УБ-АФ МУАД, Мастер завршни рад,
Илија Пантелић, ментор: др Ивана Ракоњац, доцент

Рефлексија у односу на студије (из упитника *Креативне праксе*):

Мислим да је најбитнија карактеристика смера то што нас ни у једном тренутку није ограничавао. Архитектура контекстуализује најразличитије аспекте живота а унутрашња архитектура то ради са изузетном детаљношћу. Студије су ми омогућиле да истражујем и да се усавршавам у смеру који ми је био пријемчив. Иако дизајнирање корисничког интерфејса нема много додира са архитектуром, оба позива су идентична у циљу крајњег продукта дизајнираног за корисника ко год да је корисник. При дизајнирању интерфејса мислимо и на слабовиде особе, особе које не перципирају боје и градимо крајње решење тако да буде доступно свима, и као у пројектовању, постоје правила и смернице које дизајн мора да испуњава.

На интервјуу за позицију сам поред портфолија на тему дизајна показао и архитектонски портфолио зато што сам сматрао да је мој визуелни израз читљив и кроз прилоге са факултета. Током мастер студија сам се коначно осећао као да прилоге правим за себе а да су професори ту да помогну у стварању. Ту лежи моћ овог мастер програма, унутрашња архитектура може бити било шта па чак и сајберпанк научнофантастична зграда која у себи садржи предвиђања прошлости која се никад нису обистини.

Као архитекта, ви дизајнирате за садашњост, са свешћу о прошлости
за будућност која је суштински непозната.

Норман Фостер (Norman Foster)

Аамбијентални приказ, Ана Комненић

Ана Комненић

година уписа студија: **2018/19**

година завршетка студија: **2019/20**

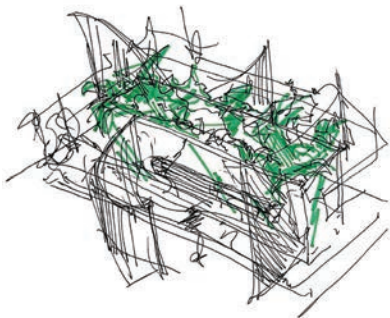
тренутно актуелна делатност/фирма/организација:

рад у архитектонском бироу ПролетАРХиат

Опис делатности (из упитника *Креативне праксе*):

Рад у тренутном архитектонском бироу сам започела одмах након завршетка мастер студија. С обзиром на то да се биро поред самог пројектовања бави и истраживачким, уметничким и филозофским аспектима архитектуре, чинио се као исправан и одговарајући пут ка архитектонској пракси којом желим да се бавим.

Рад са тимом у већем броју различитих архитектонско-урбанистичких конкурса је значајно допринео личном развоју потребних способности и вештина визуелних комуникација, како кроз пројектовање и стварање концепта, тако и кроз рад на 3Д моделима и визуализацијама. Усавршавање одговарајућих софтвера за израду рендера који довољно брзо производе слике амбијенталних простора, омогућило ми је да упоредо развијам лични архитектонски израз кроз брзе 3Д скице имагинарних простора и рендера утопијских амбијената које су касније преведени у постере и плакате. Са друге стране, те исте вештине су ми служиле за рад на другим комерцијалним пројектима ентеријера и архитектуре.

3Д прикази, Амбијентални прикази и илустрације
Ана Комненић

Рефлексија у односу на студије (из упитника *Креативне праксе*):

Поред основног практичног знања које се неминовно стиче, сматрам да је код овог програма најзначајније то што се кроз сваки пројекат провлачи свестраност као карактеристика архитектуре и ентеријера. Дата је могућност да кроз различите делатности испитујемо исте теме, и тиме на крају, кроз студио пројекат сагледамо и свеобухватно објединимо првобитну идеју и замисао. Такав почетак у свету архитектуре знатно олакшава даљем опредељењу тачне позиције у оквиру струке после студија, с обзиром на то да је на већини поља већ саграђен бар неки темељ.

Током мастер студија развила сам интересовања за теме које раније нисам видела као значајне, а које су данас неизоставни сегмент моје личне архитектонске праксе.

Taking it one day at a time.

Димитрије Прелић

Макета Генералштаба Војске Србије, 1:125, Београд 2022.
Димитрије Прелић

Димитрије Прелић

година уписа студија: **2018/19**

година завршетка студија: **2019/20**

тренутно актуелна делатност/фирма/организација:

Макетарски студио MV Atelier

линк: https://www.instagram.com/mv_atelier___/

Опис делатности (из упитника *Креативне праксе*):

Архитектонско макетарство је занат чији основни циљ јесте да представи потенцијални или постојећи архитектонски пројекат/објекат (или неки његов део или аспект) кроз продукцију његове просторне, материјалне и апстраховане имитације, у размери која омогућава једновремено сагледавање истог у целости. Архитектонске макете се, у начелу, могу сврстати у две категорије: истраживачке или радне макете, које представљају саставни део процеса пројектовања и најчешће не напуштају радни простор аутора пројекта, и презентационе макете, које имају за циљ да искомуницирају природу пројекта некое изван ауторске групе.

Студио MV Atelier (раније макетарски одсек фирме Натура Ентеријери) бави се израдом презентационих макета за архитектонске студије и инвеститоре широм света од средине деведесетих година прошлог века. Макете које производимо су махом комерцијалног карактера - користе се као средство представљања пројеката широј јавности или продаје некретнина потенцијалним купцима (прилози 1 и 2). Своју сарадњу са студиом сам започео као студент прве година мастер студија, упознавши вођу тима у приватном контексту, те сам по завршетку школовања ту сарадњу и наставио.

Израда макета за мене представља, пре свега, једну медитативну активност, чијим упражњавањем се вежбају стрпљење, концентрација и дивергентно мишљење, неопходно за решавање проблема које сваки пројекат поставља. Наравно, посебно задовољство ми представља рад на ретким али вредним „уметничким“ макетама, које начелно остављају простор за слободнији приступ изради.

Макета комплекса
West65,
1:125,
Београд, 2019.
Димитрије Прелић

Макета хотелског комплекса CrownPeaks, 1:250, Копалоник, 2021.
Димитрије Прелић

Рефлексија у односу на студије (из упитника *Креативне праксе*):

Студијски програм МУАД је специфичан по разноликости тема које се на њему обрађују, те стога омогућава полазницима разумевање широког спектра концепата, како у архитектури, тако и у уметности и дизајну. Ипак, оно што се испоставило као значајно за читав скуп обрађених пројеката, а на чему је наставни тим редовно инсистирао, јесу тактике адекватне презентације пројекта, тј. како најефикасније искомуницирати садржај пројекта са публиком.

Презентациона макета је, пре свега, средство комуникације. Одабир размере, материјала, нивоа детаљности и апстрахованости, као и других њених карактеристика, зависи од тога коме ће макета и са којом намером бити представљена, а да би информације значајне за пројекат наишле на разумевање, њен презентациони језик мора бити близак језику публике.

Иако сам током студија умногоме проширио своје разумевање појма пословне комуникације и у извесној мери изградио презентационе вештине, при сусрету са реалним клијентима закључио сам да се професионални контекст ипак драстично разликује од академског, у коме се готово сви служе истим или сличним језиком и тиме умањују могућност грешке у комуникацији.

Суштина се очима не да сагледати. Лепота је у процесу стварања.

Ђина Шврака

Идејни пројекат ентеријера. Просторни приказ. Аутори: Б. Бурмаз, Ђ. Шврака, 2022.

Ђина Шврака

година уписа студија: **2019/20**

година завршетка студија: **2020/21**

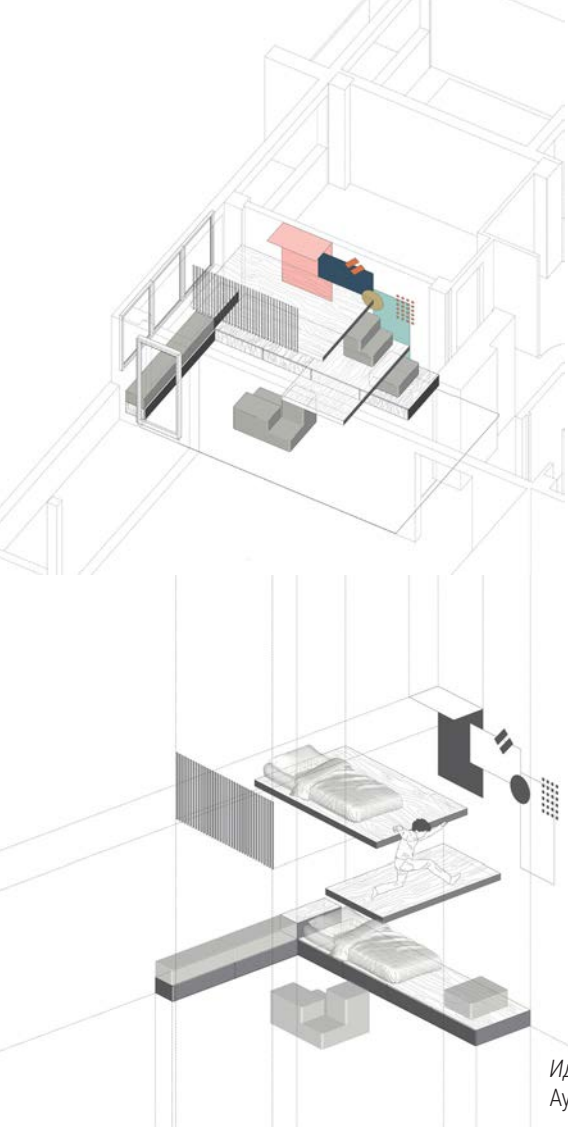
тренутно актуелна делатност/фирма/организација:

Ауторски атеље Спајић

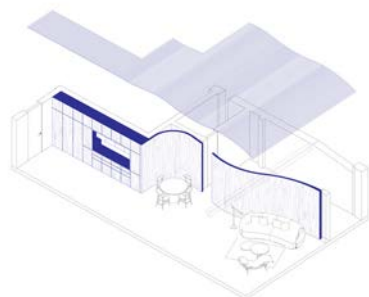
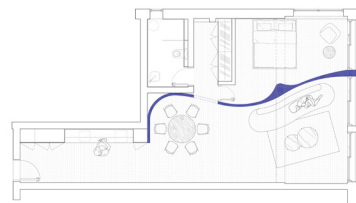
Опис делатности (из упитника *Креативне праксе*):

Након завршетка студија имала сам прилику да радим са архитектором Бранком Бурмазом на пројектима ентеријера. Наш заједнички рад је био значајно искуство у мом професионалном развоју, упознала сам се са самим послом и стекла нове вештине које су крочијалне за рад. Тренутно сам запослена у архитектонском бироу Ауторски атеље Спајић. Мој посао обухвата пројектовање идејних и извођачких пројеката ентеријера, учествовање у извођењу радова, комуникација са извођачима пројеката и клијентима, као и разрада пројектне документације и цртежа. Поред пројектовања и креативног дела посла, посао обухвата и склапање понуда и решавања проблема у ходу. Приликом ангажовања на градилишту, увидела сам до којих све проблема може да дође током процеса реализације пројеката ентеријера, и како их решавати на лицу места. Јако ценим различите начине размишљања, те мислим да је и рад у колективу диван, јер је размена идеја и знања битна, како за индивидуални напредак, тако и за доношење до нових и јединствених решења у послу. Током скоро две године рада у струци дефинитивно мислим да сам се пронашла у овом послу. Иако су се јављале разне препреке, сумње и преиспитивања себе, сматрам да је то нарочито у почетку саставни део учења, напретка и проналажења себе, и да ми је помогло да будем боља у ономе што радим.

Идејни пројекат ентеријера
стамбеног простора.
Аутори: Б. Бурмаз, Ђ. Шврака, 2022.

Идејно решење стана на Копаонику.
Аутори: Б. Бурмаз, Ђ. Шврака, 2021.

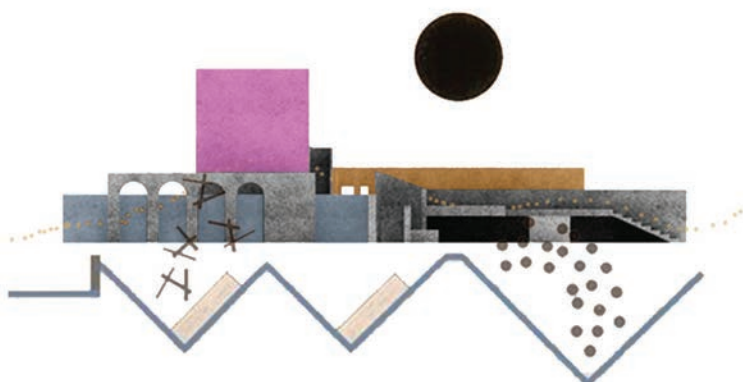
Визуелни приказ идејног решења стана на Копаонику.
Аутори: Б. Бурмаз, Ђ. Шврака, 2021.

Рефлексија у односу на студије (из упитника *Креативне праксе*):

Искуство стечено на студијском програму *Унутрашња архитектура*, сматрам великим фактором у одлуци да свој професионални пут наставим у струци. Иако сам своје афинитете развијала у различитим уметничким делатностима, студије су ми пружиле могућност да спојим све своје страсти и изразим себе. Једна од битних вештина које сам стекла током студија мислим да је интерпретација идеја и мисли и сам процес размишљања, методологија рада у којој од идеје долазимо до концепта. Такође сам увидела важност истраживачког рада у самом процесу дизајна, као средство за долажење до квалитетних, заснованих и креативних решења. Током студија пружена ми је могућност да надоградим и развијем своје способности, да стекнем нова пријатељства и упознам изванредне људе који су препознали мој сензибилитет, и помогли ми у артикулацији и развијању своје креативности, остајући при томе искрена свом изразу.

Карактеристике социо-културолошких односа, преносе се на поље архитектуре и саставни су део сваког почетка промишљања, али и разлог донесених архитектонских одлука. Архитектура у сталној потреби да одговори на друштвене потребе, инкорпорирајући традицију и искуства прошлости у народном градитељству наглашава хуманистичко опредељење, поред техничко-технолошке основе на којој се развија.

(Локас, Ракоњац, 2022:376)

Токови култура, 2021. УБ-АФ МУАД, Мастер завршни рад,
Ива Локас, ментор: др Ивана Ракоњац, доцент

Ива Локас

година уписа студија: **2019/20**

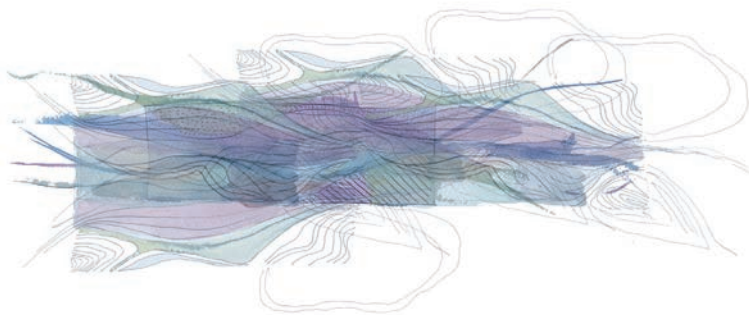
година завршетка студија: **2020/21**

тренутно актуелна делатност/фирма/организација:

**Докторске студије Архитектура и Урбанизам,
Универзитет у Београду – Архитектонски факултет**

Опис делатности (из упитника *Креативне праксе*):

Фокусну тачку мог професионалног живота представља научно-истраживачки рад на Докторским академским студијама – Архитектура и Урбанизам на Универзитету у Београду – Архитектонском факултету, где сам тренутно студента друге године. Испитивањем корелације трансформације архитектонске дијалектике под утицајем културолошких токова започела сам током мастер студија на почетку рада на Мастер завршном раду. Инициране теме током истраживања кроз мастер тезу фокусирале су се на културолошки контекст, прецизније трансфер културе. Испитујући субкултуру „гастарбајтера“, истраживање тежи приказу рефлексije миграција становништва на обликовање простора. Циљ истраживања усмерен је ка дефинисању новоформираних образаца у обликовању простора који су условљени трансфером културолошких вредности препознатих током дугорочног боравка у иностранству у контекст матичне културе. Испитивање тежи дефинисању утицаја промена друштвених токова на трансформације детаља архитектонског израза кроз стамбену архитектуру, али и рефлексije на урбано планирање.

Токови култура, 2021. УБ-АФ МУАД, Мастер завршни рад,
Ива Локас, ментор: др Ивана Ракоњац, доцент

Паралелни ток мог професионалног ангажовање усмерен је и на едукацију млађих колега, имајући у виду да учествујем у настави у оквиру Мастер академских студија Унутрашња архитектура на Студио пројекту и на изборном предмету у групацији Професионални контекст.

Рефлексија у односу на студије (из упитника Креативне праксе):

Студије унутрашње архитектуре су допринеле развијању креативног мишљења, али и формирању критичког става и проблематизовању опште прихваћених тема. Сматрам да овај студијски програм, као и ментори са којима сам сарађивала, имају велики значај за мој академски напредак и побуђивање интересовања за истраживачким радом у области архитектуре. Током мастер студија, константно усмеравање од стране професора о значају контекста за обликовање унутрашњег простора оставило је велики утицај на мој мисаони ток. Стога, релације детаља и целине, као и односа унутрашњег простор и окружења, постале су тежишни елементи мог истраживања. Интересовање за утицај контекст, као и културолошких образаца на обликовање простора резултат су вишегодишњег испитивања ових аспеката кроз истраживачки рад, али и тестирања кроз пројектантски процес током студија на Архитектонском факултету.

04

ИСКУСТВА ЕДУКАТИВНОГ МОДЕЛА УБ-АФ МУАД
Рефлексије исхода учења на могућности унапређења едукативног
модела

УБ-АФ
МУАД

Након овога, неминовно је замислити се и поставити питање које у жижу ставља архитекту и његово тумачење позива којим се бави, као и жељу да себе, у околностима у којима се налази, стави на место онога ко би требало да учи и да образује, да буде одговоран себи и друштву, креативан и афирмативан, да истражује и проналази, и на крају, да буде онај који може дефинисати своје препознатљиво „ауторско ја“.

(Rajković, Zorić, 2015:79)

4. ИСКУСТВА ЕДУКАТИВНОГ МОДЕЛА УБ-АФ МУАД РЕФЛЕКСИЈЕ ИСХОДА УЧЕЊА НА МОГУЋНОСТИ УНАПРЕЂЕЊА ЕДУКАТИВНОГ МОДЕЛА

Седмогодишње искуство примене Едукативног модела УБ-АФ МУАД указало је на веома широк спектар знања и вештина студената након успешне финализације наставног процеса. Стога је један од основних доприноса монографије отварање области пројектовања унутрашњег простора ка другим додирним дисциплинама и представљања свеобухватности рада архитекте. Циљ је, пре свега, информисање јавности о значењу и обухвату дисциплине архитектонског пројектовања унутрашњег простора, али и приказ начина на који она повезује знања из различитих области и потенцијала за оснаживање креативних пракси. Поред тога, монографија пласира ново едукативно штиво будућим студентима које им омогућава да се подробније упознају са процесом и исходима рада на студијском програму Мастер студија Унутрашња архитектура.

УБ-АФ МУАД, заснован на идеји рада у малим групама, омогућава сналажење будућих професионалаца у раду на тимским пројектима. Основни бенефит рада у малим групама јесте могућност константног и посвећеног увида наставника у рад и развој студената током целог образовног процеса, као и јасније препознавање специфичности сваког појединца за формирање одговарајуће методологије рада. С друге стране, савладив обим пројектантских задатака на студијама и бржи развој пројекта, у складу са специфичношћу архитектуре

унутрашњих простора, омогућава овладавање пројектантским процесом од идеје до реализације, чиме студенти већ у току студија стичу самосталност у раду, али и препознају своје ауторско ја. Овакви задаци, будући да се односе не само на различите типове унутрашњих простора, већ и на специфичне социо-културне контексте у којима ови простори постоје, циљано подстичу аналитички и критички приступ пре свега пројекту, а затим и будућим реалним просторним изазовима у пракси. На тај начин Мастер студије Унутрашња архитектура обликују архитекту као свестраног аутора.

Едукативни модел УБ-АФ МУАД, базиран на три линије знања: знање/теорија, пракса/контекст, иновација/креација, омогућава разнолика знања током процеса учења, а такође отвара и различите перспективе након финализације студијског програма.

Прва линија – **знање/теорија** – током учења даје увид у проблеме савременог контекста, док по завршетку студија омогућава академско усавршавање, истраживачку каријеру и даљи рад у области теорије културе. Овакав начин рада шири сазнајни капацитет студената, подстиче критичко размишљање и формира информациону базу која се у наредној линији знања проверава кроз практичну примену.

Друга линија знања – **пракса/контекст** – представља проширено поље архитектуре у којем студент учи које су могућности интердисциплинарног деловања. За разлику од прве линије знање/теорија студент на малим задацима учи кроз практиковање у интердисциплинарном контексту, као што су индустријски дизајн, графички дизајн, сценографија, уметност, индустрија забаве (*gaming industry*), мода и томе слично. Ова линија најдиректније интерпретира изазове будуће професије.

Трећа линија знања – **иновација/креација** – замишљена је као поље за истраживачки и практични допринос архитекте у пројектовању архитектуре унутрашњег простора, подстичући свест о свеобухватности контекста деловања и иновативност реаговања на њега. Циљ ове линије је да синтетише сва знања претходне две линије и подстакне креативно мишљење неопходно за адекватно реаговање на променљивост савремених услова живота, превазилажење сопствених граница ауторског деловања и, напослетку, еволуцију дисциплине у целости.

Искуства дипломираних студената, сагледана на основу спроведене анкете и приказа креативних пракси, показују да процес образовања на програму Мастер студија Унутрашња архитектура студенте врло фокусирано усмерава на деловање у пракси, кроз стицање представе о обухвату пројектантског деловања, знања о процесу пројектовања и алата за самостални инжењерски рад. Тиме овај едукативни модел студенте оспособљава за професионалну одговорност, самостални рад и предузетничка ангажовања, што сматрамо основном вредношћу едукативног процеса. С тим у вези, компетенције студената испољавају се мултидисциплинарношћу њихових знања и вештина у области архитектуре и дизајна.

Евалуацијом УБ-АФ МУАД остварен је увид у снаге и слабости едукативног модела. Различите перспективе анализа исхода учења, кроз процес самовредновања, анкетања бивших студената и разговоре са привредним субјектима који ангажују мастер инжењере унутрашње архитектуре у оквиру својих делатности, допринеле су сагледавању компетенција студената у односу на потребе професионалног контекста који дефинише и тржиште рада. Највећи број дипломираних студената је, захваљујући знањима и вештинама које су стекли током студија, ангажован за рад у пројектантским бироима. Велики број њих је такође у делатностима које се баве дизајном елемената за уређење и опремање простора, али и у другим креативним праксама које се фокусирају на пројектовање сценографија за просторе спектакла, како у реалном, тако и у дигиталном простору. Велики број студената, након неколико година професионалног рада, опредељује се за покретање самосталних креативних пракси црпећи потенцијале из вештина и знања стечених на УБ-АФ МУАД. Снаге Едукативног модела огледају се у компетенцијама које одликује спремност студената да одговоре на потребе савремене праксе.

С друге стране, извесна слабост овог едукативног модела је мали обим сарадње Архитектонског факултета са привредним сектором која подразумева локална и инострана предузећа која би студентима, након завршетка студијског програма и дипломирања, понудила запослење. Сарадња Факултета са националним институцијама спроводи се кроз процес наставе у виду радионица и ангажовања на семестралним пројектима који доприносе унапређењу локалне

заједнице. Напредне концепције ових видова сарадње могуће је остварити покретањем пројеката чија реализација доприноси развоју појединих аспеката у сфери побољшања употребне вредности простора. Затим, учешће у међународним истраживачким пројектима једна је од активности у коју се све више укључује и програм Мастер академских студија Унутрашња архитектура. Посебан допринос у развоју компетенција студената могуће је остварити и покретањем размене студената у оквиру програма *Erasmus* која, иако предвиђена наставним планом и програмом, у претходном периоду није у потпуности остварена.

Развој овог програма, као и свих осталих програма УБ-АФ, доживљава посебне потешкоће у периоду пандемије ковида-19, који је утицао на потпуну трансформацију одржавања наставе. Ограничења наметнута новим обрасцима комуникације и физичком дистанцом, одразила се на облике спровођења наставе – традиционални процес учења трансформисан је у мешовите (хибридне) облике или чак, у потпуности, у учење на даљину. Међутим, насупрот ограничењима који су отежали праћење и директан увид у развој студената, као и квалитетније препознавање њихових ауторских специфичности, овај период имао је и позитивне ефекте на образовање. Наиме, у околностима немогућности презентовања сопственог рада уживо, када предавања нису могла бити одржана непосредно, студенти су били принуђени да развију способност онлајн комуникације. У овим ситуацијама, задатак студената је имао фокус на концепцију презентације остварених резултата како би пружили адекватан увид у квалитет рада и без вербалне презентације. Студенти су показали флексибилност у новонасталим околностима, као и велику зрелост у самосталном истраживачком раду, али и у решавању пројектантских проблема кроз рад са наставницима и сарадницима посредством презентација уз сугестије које су добијали онлајн. Последња генерација дипломаца (школска 2020/2021) на УБ-АФ МУАД своје школовање је финализовала у поменутих околностима. Имајући у виду ограничавајуће околности, Екстерна комисија УБ-АФ препознала је успешне резултате у Мастер завршном раду. Три рада ове генерације номинована су за аплицирање за престижне награде у области архитектуре: *Inspireli Awards*, *UnIADA '21 Unfuse International Architectural Dissertation Awards* и *Tamayouz International Award*.

С обзиром на претходно истакнуто, искуство у наставном процесу у време пандемије ковида 19 указало је на еластичност едукативног модела УБ-АФ МУАД за прилагођавање неочекиваним околностима и употребу савремених видова комуникације у образовању. Ово искуство осветлило је могућности примене савремених концепата и метода едукације у области архитектуре унутрашњег простора и дизајна. Напредовањем дигиталних видова презентовања резултата наставног процеса и резултати рада на Мастер студијама Унутрашња архитектура стекли су запажено место на дигиталним факултетским платформама (*ISSUU, Facebook, Instagram*), у годишњим публикацијама Факултета (*УБ-АФ Годишњак студентских радова, AF Files*) и побудили интересовање на виртуелним сајмовима.

Студијски програм Унутрашња архитектура даље се развија и прилагођава студентима полазницима и актуелним условима савременог живота. Формирање аутономних, солидарних и одговорних младих аутора у ширем пољу креативних дискурса који ће разумети изграђену и неизграђену стварност и допринети развоју материјалне културе, остаје циљ програма и опредељење наставника који у њему учествују.

ЛИТЕРАТУРА

Abercrombie, S. (1990). *A philosophy of interior design*. New York: Harper & Row.

Ainley, R. (Ed.). (1998). *New frontiers of space, bodies and gender*. London: Routledge.

Архитектонски факултет у Београду – наставни план и програм (1998) Универзитет у Београду – Архитектонски факултет.

Архитектонски факултет у Београду – наставни план и програм Основних студија (2000) Универзитет у Београду – Архитектонски факултет.

Badiou, A. (2007). *The Desire for philosophy and the Contemporary World*. Online Journal for Lacan.com: The Symptom, Preuzeto sa <http://www.lacan.com/badesire.html>

Bachelard, G. (1964). *The Poetics of Space*. New York: Orion Press.

Belenky, M. F., Clinchy, B. M., Goldberger, N. R., & Tarule, J. M. (1997). *Women's ways of knowing: The development of self, voice and mind*. New York: Basic.

Bessing, J. (2007, July 1) Interview with Mark Wigley. 032c. <https://032c.com/magazine/mark-wigley>

Broadbent, G., & Ward, A. (1969). *Design methods in architecture*. London: Lund Humphries.

Burns, R. (2003). *Space, Place, Design and the School Library*, *The Research Window*, 17(2), 1-7.

Butterworth, I. (2000). *The Relationship Between The Built Environment and Wellbeing*. Victorian Health Promotion Foundation.

Vaikla-Poldma, T. (2003). *An investigation of learning and teaching processes in an interior design class: an interpretive and contextual inquiry*. Montreal, Canada: McGill University.

Grosz, E. (2001). *Architecture from the outside. Essays on Virtual and Real Space*. Minnesota: Massachusetts Institute of Technology.

De Botton, A. (2006). *The Architecture of Happiness*. New York: Pantheon Books.

Desmet, P.M.A. & Pohlmeier, A.E. (2013). *Positive Design: an introduction to design for subjective well-being*, *International Journal of Design*, 7(3), 5-19.

Dickinson, J., & Marsden, J. (2009). *Informing design*. New York: Fairchild.

Djokic, V., Ristic Trajkovic, J., Nikezic, A., Koridic, M. (2019) *Biophilic Architecture: Nature-Based Design Solutions for Health and Well-being in Living Spaces*. ARCHDESIGN '19. VI. International Architectural Design Conference Proceeding, Istanbul: Metin Copy Plus, pp. 171-188.

Djokic, V., Ristic Trajkovic, J., Nikezic, A., Koridic, M. (2018) *Bringing nature indoors: Design and development of indoor living spaces in harmony with nature for active and healthy ageing in urban environments*. In J. Kaner, P. Lameski, S. Tomsone, M. Burnard, and F. Melero (eds.) *First sheld-on conference meeting Proceedings Book*, Riga: Cost action CA16226, p. 6.

Edwards, C. (2011). *Interior Design. A critical introduction*. Oxford: Berg Publishers.

Jones, J. C. (1970). *Design Methods (2. Izd.)*. London: John Wiley & Sons.

Kopec, D. (2006). *Environmental psychology for design*. New York: Fairchild Publications.

Kordić, M., Todorović, D. (2015). Enterijer galerije kao mogućnost novog razumevanja umetnosti, U D. Jelenković, (Ur.), X UAD Umetnost, Arhitektura, Dizajn 2015 (str. 32-71), Pančevo: Kulturni centar Pančevo.

Lang, J., Burnette, C., Moleski, W., & Vachon, D. (1974). Designing for human behaviour; architecture and the behavioural sciences. Stroudsburg, PA: Dowden, Hutchinson & Ross.

Levebvre, H. (1991). The Production of Space, Oxford UK: Blackwell.

Lokas, I., Rakonjac, I. (2022, December) Influence of cultural trends and population migration on change of the traditional architectural expression of residential architecture. In R. Bogdanović (ed.) On Architecture: Philosophy of Architecture. 10th International Conference, Belgrade, Serbia. STRAND, (pp. 368-377).

Malnar, J. M., & Vodvarka, F. (1992). The interior dimension: A theoretical approach to enclosed space. New York: John Wiley.

Merriam, S., & Associates. (2002). Qualitative research in practice: Examples for discussion and analysis. San Francisco: Jossey-Bass.

Milovanović, A., Kostić, M., Zorić, A., Đorđević, A., Pešić, M., Bugarski, J., Todorović, D., Sokolović, N., Josifovski, A. (2020). Transferring COVID-19 Challenges into Learning Potentials: Online Workshops in Architectural Education. Sustainability, 12(17), 1-21.

Milovanović, A., Kostić, M., Zorić, A., Đorđević, A., Pešić, M., Bugarski, J., Todorović, D., Sokolović, N., Josifovski, A. (2020). Transferring COVID-19 Challenges into Learning Potentials: Online Workshops in Architectural Education. Sustainability, 12(17), 1-21.

Mitchell, C. T. (1993). Refining designing: From form to experience. New York: Van Nostrand Reinhold.

Nasar, J., Augustin, S. (2007). Visual Quality by Design. Conference Paper for NeoCon World Trade Fair.

Nelson, H. G., & Stolterman, E. (2003). The design way: Intentional change in an unpredictable world. Englewood Cliffs, NJ: Educational Technology Publications.

Perolini, P.S. (2011). Interior Spaces and the Layers of Meaning. Design Principles and Practices: An International Journal, 5(6), 163-174.

Petermans, A., Pohlmeier, A. (2014). Design for subjective well-being in interior architecture. Proceedings of the 6th Annual Architectural Research Symposium in Finland 2014, Peer-reviewed article, 206-218. Oulu: University of Oulu – Department of Architecture.

Покрајац, М. (2021). Београдски архитекта Миљивоје Тричковић (1895-1981), Наслеђе, 22, 37-58.

Poldma, T., & Wesolkowska, M. (2005). Globalization and changing concept of timespace: A paradigm shift for interior design? The Journal of Architecture, Design, and Material Culture, 5, 54-61.

Poldma, T. (2010). Transforming Interior Spaces: Enriching Subjective Experiences Through Design Research. Journal of Research Practice, 6 (2), 1-12.

Rajković, I., Radosavljević, U., Zorić, A. (2016) Sketch Book as an Architectural Instrument of Cognitive Creation of Quality of Place, Proceedings of the 3rd International Academic Conference on Places and Technologies, P&T 2016: Keeping up with technologies to create cognitive city by highlighting its safety, sustainability, efficiency, imageability and livability, str. 573-580. Belgrade: University of Belgrade, Faculty of Architecture.

Rajković, I., Zorić, A. (2015). Promišljanje galerije - 16 pogleda na isti prostor, U D. Jelenković, (Ur.), X UAD Umetnost, Arhitektura, Dizajn 2015 (str. 74-118), Pančevo: Kulturni centar Pančevo.

Рајковић, И., Милојевић, М., Ракоњац, И. (2018). Промоција резултата наставног процеса путем веб и аналогне изложбе. Београд: Универзитет у Београду - Архитектонски факултет.

Ракоњац, И. (2016) Феномен границе отвореног јавног простора и допринос осветљења наглашавању њеног значаја. [докторска дисертација] Универзитет у Београду – Архитектонски факултет.

Ракоњац, И. (2019) Однос према градској целини у В. Лојаница. и М. Драгишић, (ур.), Омнибус: Кратке приче на стамбене теме. Београд: Универзитет у Београду – Архитектонски факултет, 90-137.

Rakonjac, I. (2023) Post-Covid arhitektura. Promišljanje prostora nakon pandemije. 45. Salon arhitekture – Salon dijaloga, 28. – 30.03.2023, MPU, Beograd.

Рашковић, И., Судимац, Б., Крстић, В. (2018). Успостављање сарадње са привредом у реализацији наставних програма. Београд: Универзитет у Београду – Архитектонски факултет.

Rose, G. (2001). Visual methodologies. London: Sage.

Rothschild, J. (Ed.). (1999). Design and feminism: Re-visioning spaces, places and everyday things. Piscataway, NJ: Rutgers University Press.

Silverstein, L.K. (1993). Interior Design Theory and Action, Journal of Interior Design Education and Research 18 (1-2), 79-86.

Skinner, B. F. (1971). *Beyond freedom and dignity*. Indianapolis, IN: Hackett.

Spain, D. (1992). *Gendered spaces*. Chapel Hill, NC: The University of North Carolina Press.

Спасеновић, В., Ракоњац, И. (2019) Мапирање културно-историјских амбијенталних целина Београда: Применљивост психогеографских метода. У Мандић Б., Атанасијевић Ј. (ур.) Рођење у музици *New Born Art*, Књига III – XIII Међународни научни скуп ФИЛУМ, Српски језик, књижевност, уметност, Крагујевац: Универзитет у Крагујевцу, Филолошко-уметнички факултет, 391-399.

Spruybroek, L. (2009): *The Architecture of Continuity: Essays and Conversations*, Rotterdam: nai010 publishers.

Статут Архитектонског факултета Универзитета у Београду (1966) Универзитет у Београду – Архитектонски факултет.

Статут Архитектонског факултета Универзитета у Београду (1980) Универзитет у Београду – Архитектонски факултет.

Studije po evropskim standardima (2006) Univerzitet u Beogradu - Arhitektonski fakultet.

УБ-АФ Годишњака студентских радова 2020-2021 (2023) И. Ракоњац (ур.), Београд: Универзитет у Београду, Архитектонски факултет.

Univerzitet u Beogradu – Arhitektonski fakultet (2018) Istorija fakulteta. <http://www.arh.bg.ac.rs/istorija-fakulteta/?pismo=lat>

Универзитет у Београду (2023) Настанак Универзитета у Београду. <http://bg.ac.rs/files/sr/univerzitet/NastanakRazvojUB.pdf>

Hall, E. T. (1969). *The interior dimension*. New York: Anchor.

Havenhand, L. (2004). *A View from The Margin: Interior Design*. *Design Issues*, 20(4), 32-42.

Hildebrandt, H. (2001). *The rise of a profession: The evolution of interior design*. *Perspective. Journal of the International Interior Design Association*, 6(2), 74-81.

Hildebrandt, H. (2004). *The Gaps Between Interior Design and Architecture*. *Design Intelligence*. Preuzeto sa https://www.academia.edu/1963353/The_gaps_between_interior_design_and_architecture

Huppert, F.A. & So, T.T.C. (2013). *Flourishing Across Europe: Application of a New Conceptual Framework for Defining Well-Being*. *Social Indicator Research*, 110, 837–861.

Code, L. (1991). *What can she know?* Ithaca, NY: Cornell University Press.

Creswell, J. W. (1998). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Cys, J. (2006). [un] disciplined. *IDEA Journal* 2006, 7(1), 14-25.

Школска књига Архитектонског факултета у Београду (1972-73) Универзитет у Београду – Архитектонски факултет.

Школска књига Архитектонског факултета у Београду (1973-74) Универзитет у Београду – Архитектонски факултет.

Школска књига Архитектонског факултета у Београду (1985) Универзитет у Београду – Архитектонски факултет.

Студентски радови, Семинар M01 – Тело и перцепција, 2017/18,
аутор фотографије Ивана Ракоњац

УБ-АФ МУАД

Школа архитектуре унутрашњег простора

ПРИЛОГ

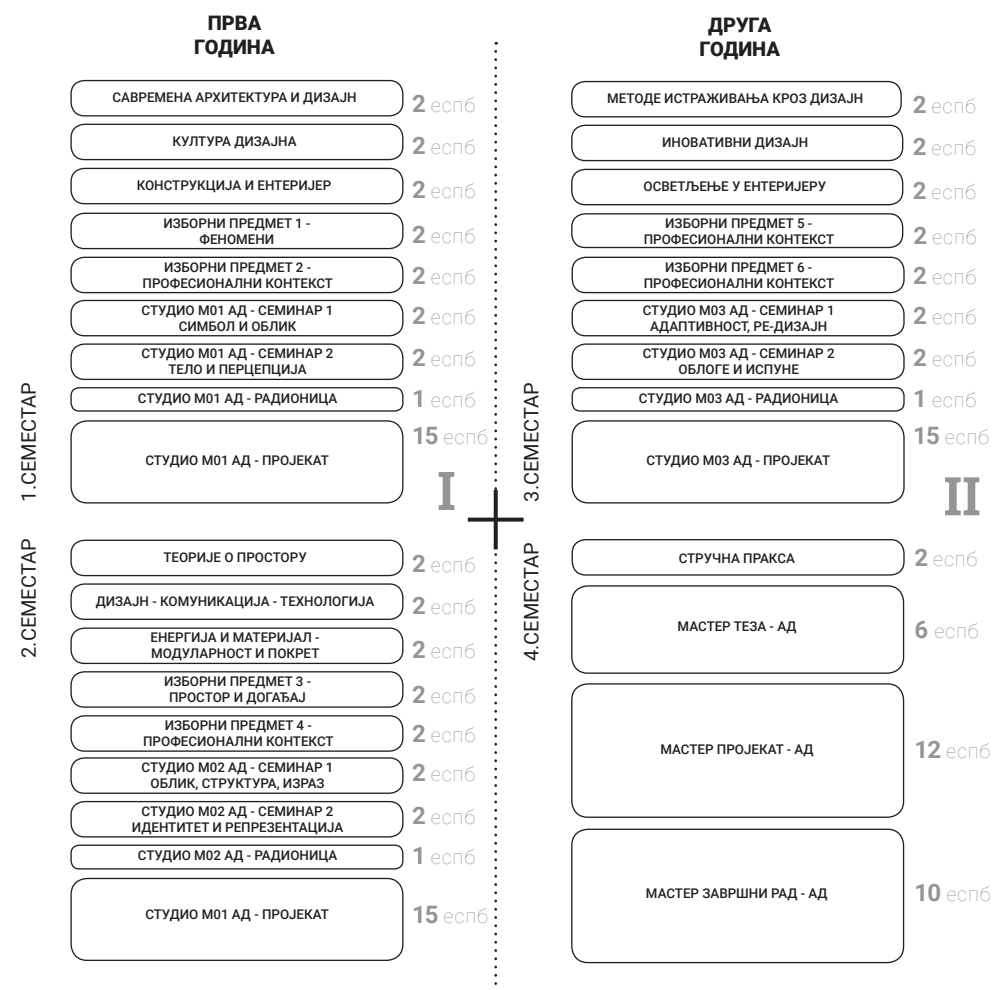
Садржај предмета и приказ резултата наставе

Сав материјал који илуструје резултате наставе кроз студентске радове је у изворном облику који су доставили аутори пројеката. Описи предмета објављени су у складу са садржајем који је наведен у курикулумима предмета.

УБ-АФ МУАД – ПРОГРАМ НАСТАВЕ

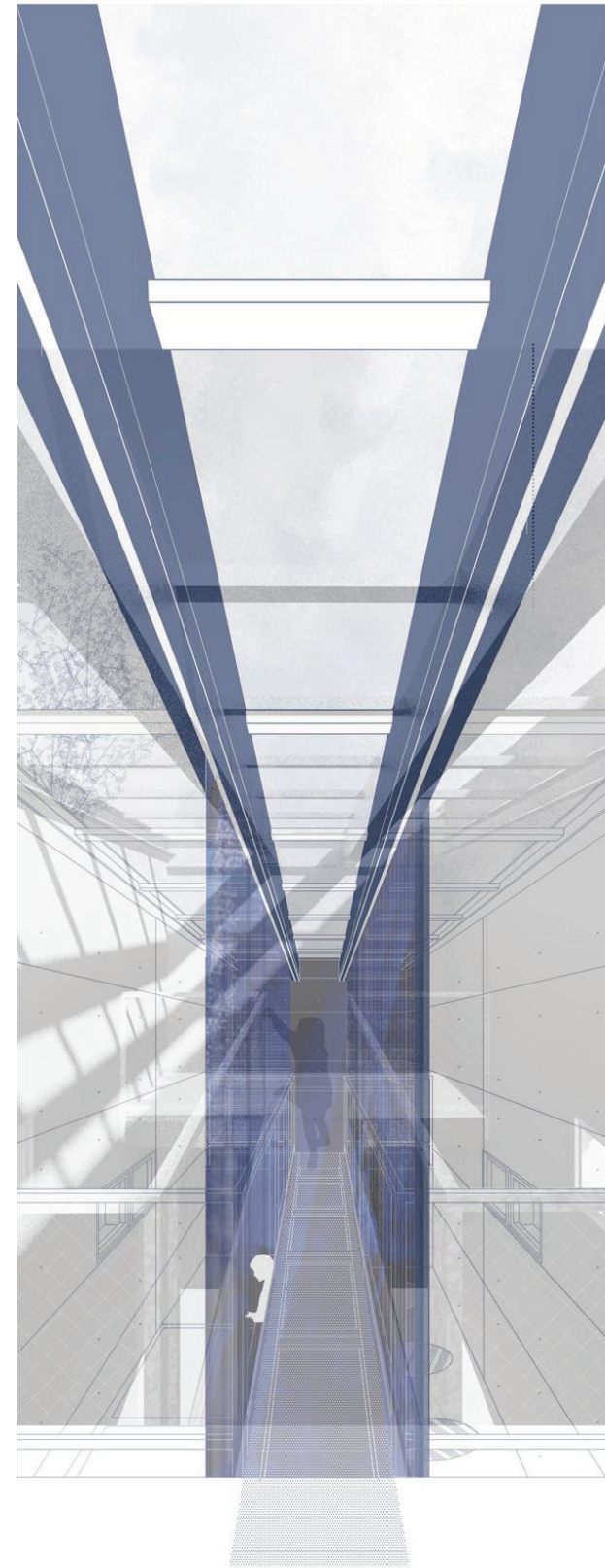
Изложба „Бело 115“, Галерија-легат Чолаковић, 2015,
аутор фотографије Дејан Тодоровић

Дијаграм структуре Едукативног модела УБ-АФ МУАД
(Радна група за унапређење квалитета репрезентације и промоције – РЕПАФ)

I ГОДИНА – I СЕМЕСТАР
ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ

Савремена архитектура и дизајн
Култура дизајна
Конструкција и ентеријер

Јована Поткоњак, сегмент семинарског рада на предмету Савремена архитектура и дизајн, 2017/18.

САВРЕМЕНА АРХИТЕКТУРА И ДИЗАЈН

наставник: др Владимир Мако, професор
сарадник: др Милена Кордић, доцент

ЦИЉ

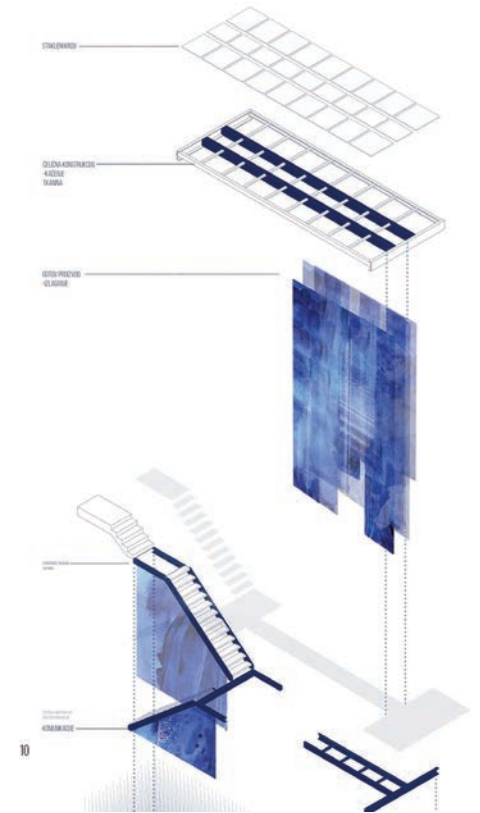
Циљ предмета је сагледавање историјског развоја дискурса Унутрашње архитектуре и дизајна, као неопходног ослоња у разумевању савремених пројектантских/дизајнерских проблема и задатака. Студенту се представља традиција развоја дисциплине и њена улога у формулисању савремених пракси.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Кроз серију предавања приказују се преломна места у развоју архитектонских и дизајнерских парадигми, као и узроци, генеза и последице ових прелома. Велика научна открића, промене друштвених односа и односа индивидуе и заједнице мењају коренито фундаменте на којима почивају и теорија и пракса Унутрашње архитектуре и дизајна. Као полазиште за разумевање савремених парадигми дисциплине, узима се модернистичка идеја о јединству уметности, заната и архитектуре кроз школу Баухаус. Осим студије услова у којима ова школа настаје и развија се, посебна пажња посвећује се последицама ове мисли, односно утицајима које до данас остварује кроз разне области људског деловања. Студенти формулишу сопствене истраживачке задатке повезујући теоретске платформе дате на предавањима и пројектантске проблеме постављене кроз задатке на предмету Студио Пројекат у текућем семестру. Спроведена истраживања презентују у облику семинарског рада.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Предавања типа екс катедра, дискусије и консултације.

Kultivisanje regionalne arhitekture

"То је парадокс - како постати савремен а вратити се својим изворима?"¹

Na samom prelazu modernizma ka postmodernizmu dolazi do sukoba između racionalnosti tehnike i iracionalnosti simbolike. Regionalistička teorija -pre praksa nego stil - predstavlja kritičku kategoriju koja doprinosi razumevanju tradicije i kulture i teži ka svesnoj kultivaciji arhitekture. Vodi se reinterpretacijom elemenata lokalnog kao osnovnim principom. Neposrednim putem povezuje korisnika i arhitekturu -polazi od čovekove memorije i kreira situaciju odnosno indirektno ga upućuje na zaboravljena osećanja. Čak se može reći i da ulazi u sferu nadrealističnog gde asocijacija igra ključnu ulogu. Suprotnostima je nekritički primenjenim stilovima se jasno ogleda u arhitekturi Meksikanca Luisa Barragana koji se već u vreme gradnje prve kuće izdvojio iz područja internacionalnog stila. Pristup kojim se vodi je pre svega taktilan i vizuelan. Akcenat je na samom doživljaju ambijenta-gradivni elementi atmosfere postaju boja,površina tekstura,svetlost,zvuk... Arhitektonski protest -potiče iz sfere podsvesnog-arhitektura biva rekonstruisana u memoriji. Cilj mog istraživanja se svodi na shvatanje suštine njegovih principa; pronalazak načina njihovog implementiranja u savremen kontekst, odnosno njihovu primenu u projektu M01 gde je akcenat na radnom prostoru u okviru kuće Azuma (arh.Tadao Ando)

¹ Paul Bossau, "Universal Civilization and National Culture", 1961, Keesen Freysson Moderna arhitektura-istorija i teorija, prevod: Marko Nikšić, Beograd, Oblik art, 2004, 314

КУЛТУРА ДИЗАЈНА

наставник: др Мариела Цветић, в. професор

ЦИЉ

Основни циљ наставе је да се студенти упознају са дизајном као културним феноменом, „дизајном у доба културе“, односима: визуелне културе, материјалне културе и културе дизајна, као и студија дизајна. Такође, на часовима се истражује однос дизајнера према другим академским дисциплинама: студијама културе, антропологији, материјалној култури, визуелној култури, политичкој економији.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Настава на предмету се одвија кроз почетна предавања екс катедра која прелазе у дискусије, анализе и дијалоге. Предвиђена је и пројекција филмова који отварају дебату о истраживаном проблему. На читалачким часовима студенти читају, дискутују и говоре о изабраним темама. Завршним радом студенти сублимирају знања стечена на предавањима. Циљ предмета да студенти савладају основне теоретске поставке дизајна као дисциплине и односе студија дизајна са осталим студијама и дисциплинама, као и да буду способни да о одређене теме (критички дизајн, партиципаторни дизајн, активистички дизајн, дизајн изложби, дизајн и свакодневни живот, дизајн и мода, мода као комуникацијско средство, дизајн и/на филм/у, класна природа културе и дизајна, графички дизајн као комуникацијско средство,

Ирис Главаш, сегмент семинарског рада на предмету, 2017/18.

место дизајна у визуелној култури, етика и дизајн, дизајн-политичка пропаганда, дизајн – рекламе, култура-политика-дизајн, дизајн и идеологија, дизајнер као продуцент, репрезентација жена у дизајну: историјски преглед, дизајн и биополитика, дискриминација дизајном, дизајн и савремене технологије, тело као објекат дизајна, дизајн и нови медији, дизајн и интернет, дизајн као средство контроле свакодневног живота, апропријација у дизајну) из оквира дизајна проблематизују, контекстуализују и дискутују самостално као и да произведу критички текст.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Предавања екс катедра, дискусије, анализе, пројекција филмова, читалачке часове.

КОНСТРУКЦИЈА И ЕНТЕРИЈЕР

наставник: др Ненад Шекуларац, в. професор
учесници у настави:

др Јелена Ивановић Шекуларац, професор,
др Јасна Чикић Товаровић, в. професор, др Невена Дебљовић Ристић

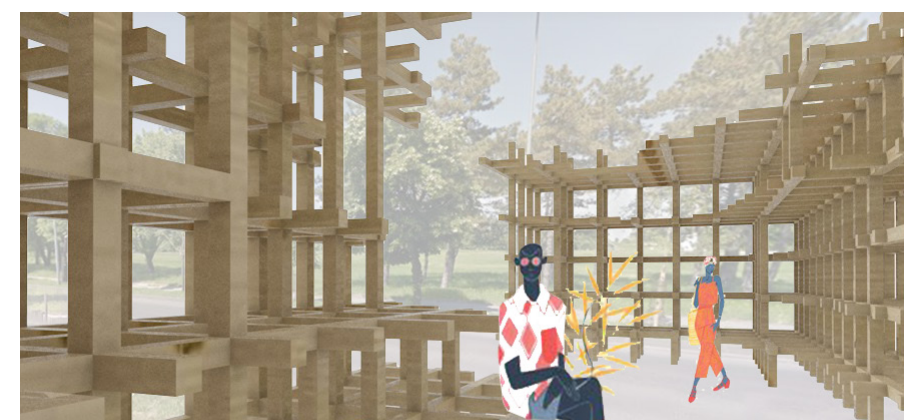
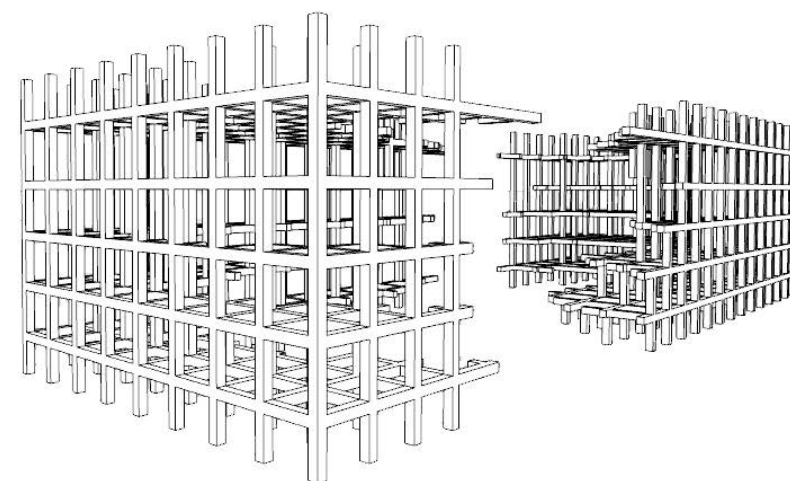
ЦИЉ

Циљ наставе је упознавање са разним типовима конструкција, Конструкција и ентеријер – видна и скривена. Како конструкција утиче на пројектантску слободу. Реконструкција и ентеријер. Могућност интервенција на постојећој конструкцији у циљу добијања нових ентеријерских решења. Начин решавања везе конструкције и ентеријерске облоге у

зависности од типа конструкције и врсте облоге. Циљ наставе на овом предмету је упознавање са елементима примарне конструкције и како они утичу на пројектантско решење ентеријера. Кроз наставу на овом предмету студент унапређује постојеће и стиче нова знања из области архитектонског инжењерства. Добијена знања на овом предмету омогућиће студенту успешно савладавање наставног програма.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Утицај примарне конструкције на архитектонску форму. Могући проблеми при реконструкцији објеката и давање препорука и смерница како на правилан начин решити ентеријер водећи рачуна о елементима конструкције (пријему и преношењу оптерећења, савладавању великих распона и могућност и ограничења формирања нових отвора и проширења постојећих на елементима конструкције, могућност уклањања постојећих елемената конструкције). Утицај ентеријерских решења на конструкцију објекта како постојећих тако и нових објеката у фази пројектовања.

Ива Локас, сегмент семинарског рада на предмету, 2019/20.

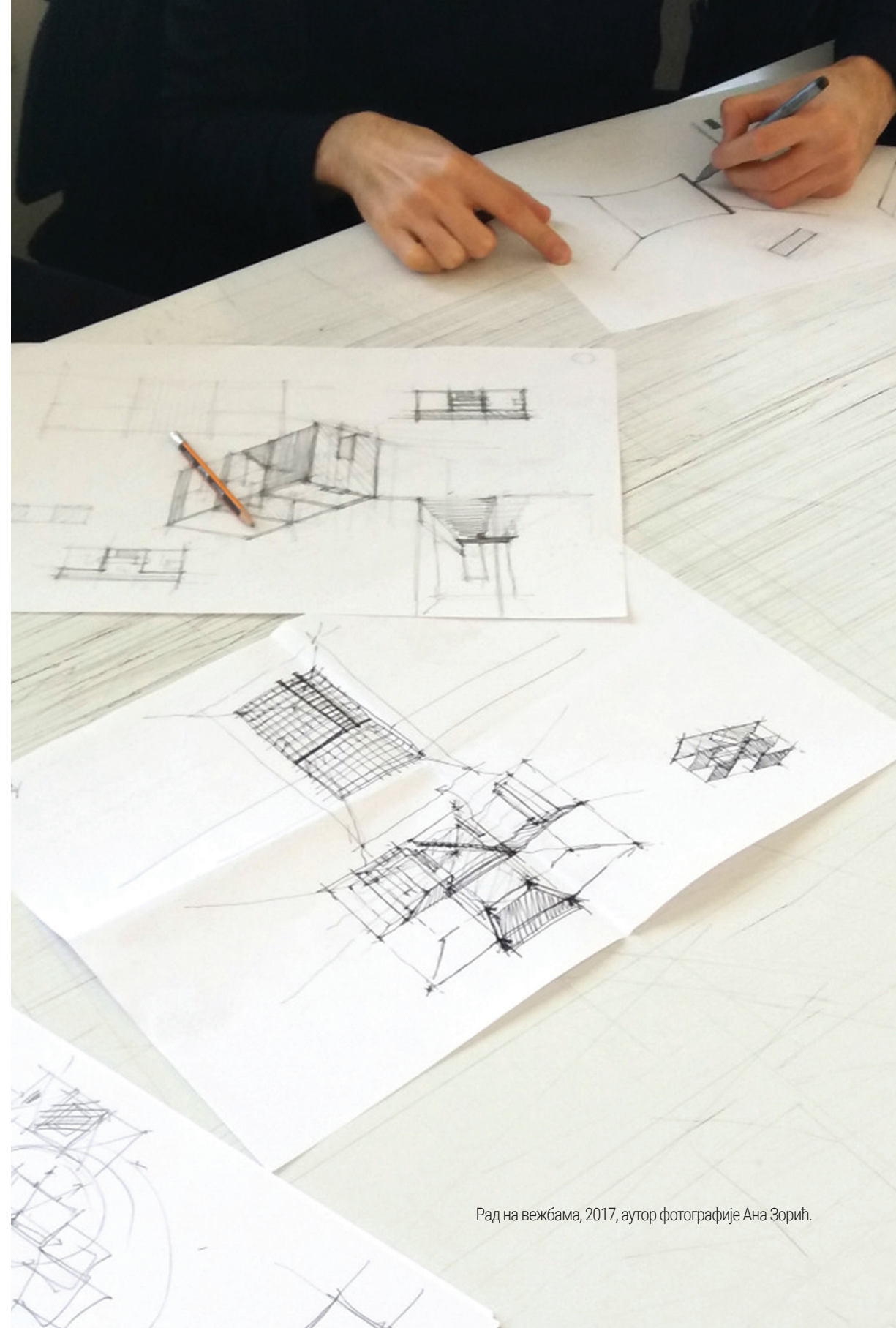
Настава се одвија кроз комбинацију више разноврсних облика рада као што су предавања, екс катедра, анализа случајева, интерактивни облици наставе, активно учешће у дискусијама, рад на изради семинарских радова и графичких прилога (индивидуално или групно – два члана)

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Предавања екс катедра, анализа случајева, интерактивни облици наставе.

ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТ 1
ФЕНОМЕНИ

Потези архитекте
Архитектонско дело

Рад на вежбама, 2017, аутор фотографије Ана Зорић.

ПОТЕЗИ АРХИТЕКТЕ

наставник: арх. Игор Рајковић, доцент
сарадник: м. арх. Ана Зорић, асистент

ЦИЉ

Основни циљ је развијање креативности и латералног односа према пројектантском процесу. У оквиру наставе испитује се значај цртежа у пројектантском процесу, од концепције до реализације и као стимуланса креативног мишљења, тако и технике креативног изражавања у простору.

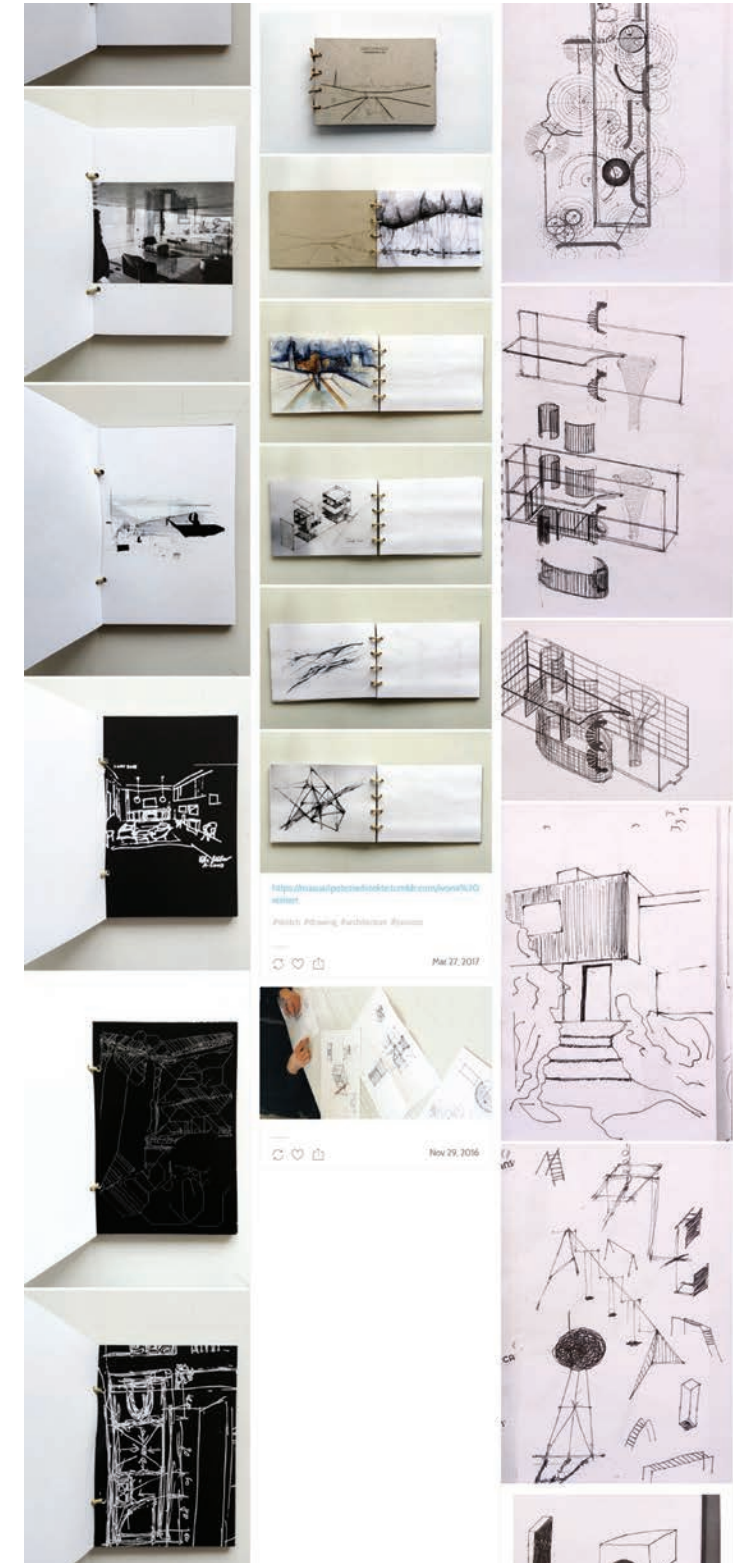
ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Предавања на предмету базирају се на теорији цртежа као незаобилазне технике изражавања архитектуре, али и његове улоге у креативном процесу. Теоријска настава прожета је практичним радом који подразумева увођење слободоручног цртања у процес рада на задацима Студио пројекта. Кроз низ задатака који се надовезују на предавања, цртање у склопу процеса на студију стимулише инстинктивно изражавање идеја и доживљаја у простору, прати и преиспитује ток пројекта, утиче на формирање сопственог, препознатљивог рукописа архитектуре и напослетку показује есенцију идеје и намере аутора архитектонског дела.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Комбиновани метод, предавања, интерактивна дискусија и вежбе.

Резултати рада претходних генерација: <https://masuai1poteziarhitekta.tumblr.com/>

УБ-АФ МУАД промоција резултата програма Мастер Унутрашња архитектура

АРХИТЕКТОНСКО ДЕЛО

наставник: арх. Милан Ђурић, в. професор
учесник у настави: Александар Бобић
сарадник: др Снежана Веснић, асистент

ЦИЉ

Предмет курса представља концептуализација материјалистичке теорије Субјекта у односу на стварање у Свету архитектуре. Циљ предмета је да се студенту обезбеди фондус специфичних теоријско-филозофских знања везаних за процес стварања. Сврха предмета представља развој критичко-полемичног мишљења у односу на сложеност процеса стварања пресудног у остваривању активне улоге ствараоца у Свету, овде и сада.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Силабус предмета Архитектонско дело са становишта спекулативног материјализма теоријски разматра појмове: Свет, Ситуација, Догађај, Траг догађаја, Тело. Посебан фокус истраживања се односи на разумевање материјалистичке теорије Субјекта Алена Бадијуа (Alain Badiou) и то: Субјект-процес, субјективизација, а у вези са процедуром (протоколом) Истине у поступку стварања. Са онтолошке тачке гледишта архитектонско дело се разуме као биће-овде у Свету. На

Subjekt: Bauhaus primer enterijera ¹²

Subjekt: Primer "burzoazijskog" enterijera

¹² slike preuzete sa :
https://www.google.rs/search?q=bauhaus+interior&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwju85e5m_nRAhXIVxoKHalBAMEQ_AUICCgB#tbn=isch&q=original+bauhaus+interior

Катарина Милановић, истраживање на предмету, 2016/17.

практичном нивоу, силабусом је предвиђено разматрање питања места и улоге промене, односно Новог у Свету архитектуре, као и питање конституисања Субјекта архитектуре (низ дела) а у контексту историје ситуације. Задатак студента је да на основу критичко-полемичног разматрања препозна са становишта објективне феноменологије (низ) архитектонских дела (биће-овде), односно Траг Догађаја и Тело, те њиховог довођења у везу са конституисањем Субјекта. (График: Ален Бадију, 2005.)

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Предавање: критичко-полемичко излагање;
Вежбе: критичко-полемичка дискусија.

ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТ 2
ПРОФЕСИОНАЛНИ КОНТЕКСТ

Стратегија дизајна
Фотографија и архитектура

Катарина Сакић, рад на предмету Стратегија дизајна, 2017/18.

СТРАТЕГИЈА ДИЗАЈНА

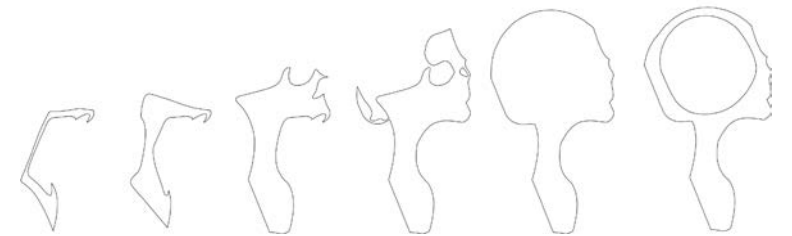
наставник: др Милена Кордић, доцент
учесник у настави: мр Драган Јеленковић, професор
сарадник: м. арх. Дејан Тодоровић, асистент

ЦИЉ

Основни циљ наставе је развијање специфичних начина унапређења квалитета дизајна, кроз поступке архитектонског пројектовања. Испитивање унапређења се спроводи на случају процеса обликовања предмета свакодневне употребе. Настава обухвата стицање знања о проширеном пољу пројектовања предмета које чине друштвеноекономски, технолошки, политички, културолошки и еколошки условни фактори. У контексту овог проширеног поља, од студената се очекује да дефинишу нове концепте употребе предмета и у односу на њих формулишу стратегије обликовања кроз израду малог пројекта.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Први део наставе посвећен је упознавању са спектром релевантних теорија дизајна и анализи стратегија заступљених у савременим праксама дизајна кроз серију предавања, дискусија и студија случаја. Током самосталних студија случаја, студент се темељно упознаје са физичким својствима одабраног објекта дизајна, али и (ре) конструише идеје и стратегије које учествују у његовој производњи. Након успостављања веза између идеја, пројектантских поступака

Ања Чоловић, рад на предмету Стратегија дизајна, 2017/18.

и карактеристика проучаваних предмета дизајна, студент истражује могуће односе у оквиру рада на задатку. Задатак се састоји из три дела: избора предмета свакодневне употребе који припада његовом личном простору, измештања предмета у другачији контекст и, најзад, формулације стратегије пројектовања предмета која настаје као последица претходног измештања.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Екс катедра предавања, дискусије, презентације и консултације.

ФОТОГРАФИЈА И АРХИТЕКТУРА

наставник: др Милорад Младеновић, в. професор

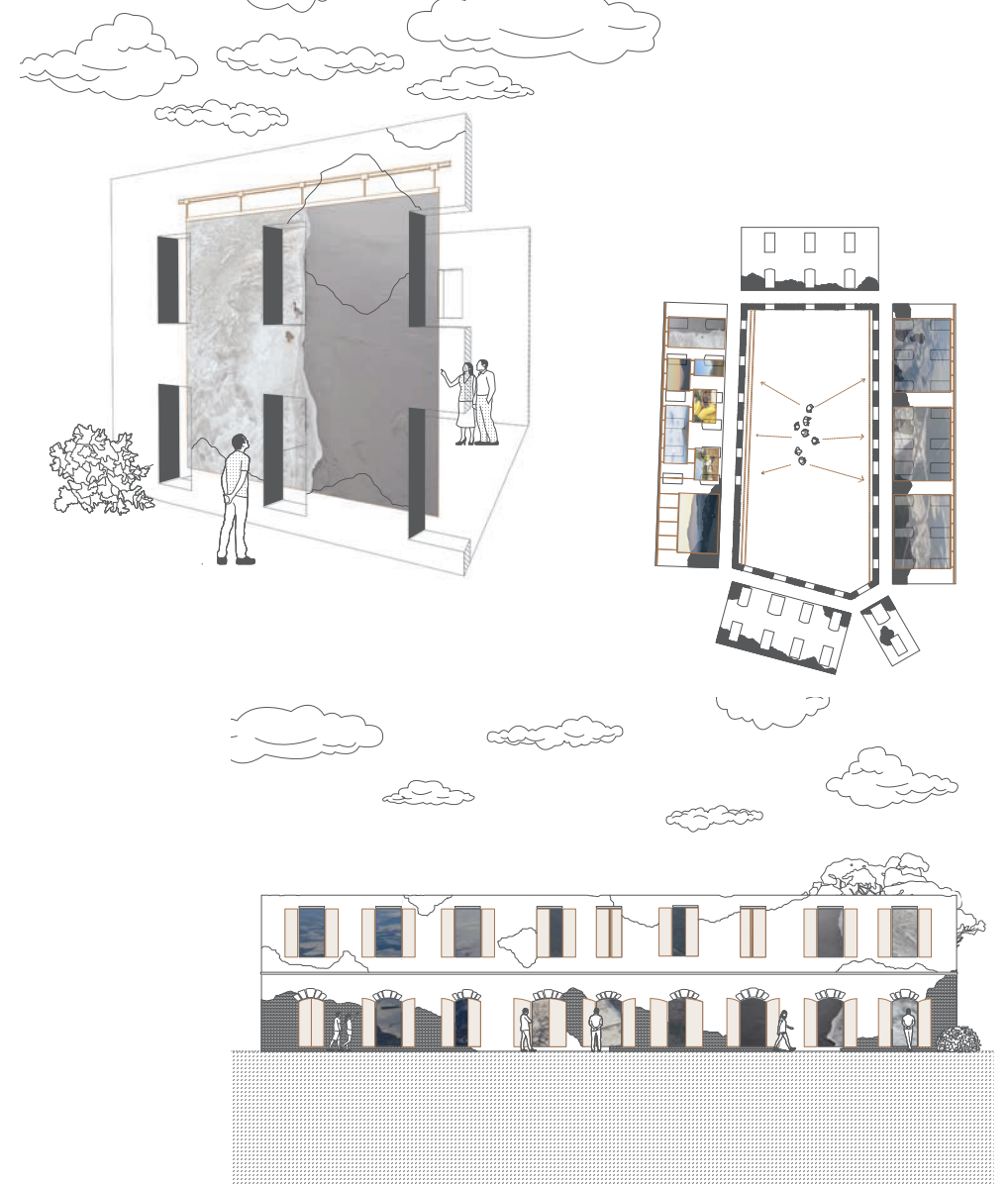
ЦИЉ

Циљ предмета је да се у оквиру интердисциплинарних мастер А + Д студија оствари могућност избора предмета у коме се истражују могућности употребе фотографског медија у оквиру реализације архитектонског концепта, пројекта и архитектонске реализације. Циљ предмета је да студенти изуче могућност интеграције фотографског и архитектонског медија не само на нивоу фотографске презентације архитектуре већ и кроз употребу фотографије као медија који може да битно утиче на саму структуру и реализацију архитектонског простора.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Теоријска настава спроводи се на бази досадашњих искустава у промишљању и реализацији интегративних пројеката у којима се на непосредан начин спајају праксе фотографије и архитектуре. У оквиру практичног рада студенти истражују појединачне и групне могућности обликовања јединственог и аутентичног интердисциплинарног концепта који кроз вежбања артикулишу у реалистичан пројекат, презентацију, изложбу или инсталацију која тематизује интеграцију архитектонског контекста и фото-медијских интервенција.

Исход предмета треба да буде пројекат или реализација синтезне, вишемедијске архитектонске и фотографске интервенције која се припрема за конкретан простор и његов сложени (формални, естетски, социјални и други) контекст. Од студената се очекује потпуно овладавање елементима интеграције архитектонских и фото-медијских пракси на основу промишљања и утврђивања јединственог концепта рада.

Ђина Шврака, рад на предмету Фотографија и архитектура, 2019/20.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Настава се реализује кроз почетна и уводна предавања која постављају оквир који омогућавају савремене стратегије рада у области синтезе фотографије и архитектуре као и оквир пројектантске реализације одређеног усвојеног концепта. Поступно се, током семестра тежиште рада повећава ка концепирању и пројектантској реализацији. У оквиру програма дефинише се огледно подручје на коме је могућ боравак групе и рад на заједничком пројекту за реализацију у конкретним условима.

I ГОДИНА – I СЕМЕСТАР
СТУДИО M01 АД

Студио M01 АД – Пројекат
Студио M01 АД – Семинар 1 – Симбол и облик
Студио M01 АД – Семинар 2 – Тело и перцепција
Студио M01 АД – Радионица – Симбол и облик

Студио пројекат M01, МУАД 2017/18, аутор фотографија Ивана Ракоњац

СТУДИО M01 АД – КАДАР РАДА

наставник: арх. Игор Рајковић, доцент
сарадник: м. арх. Ана Зорић, асистент

ЦИЉ

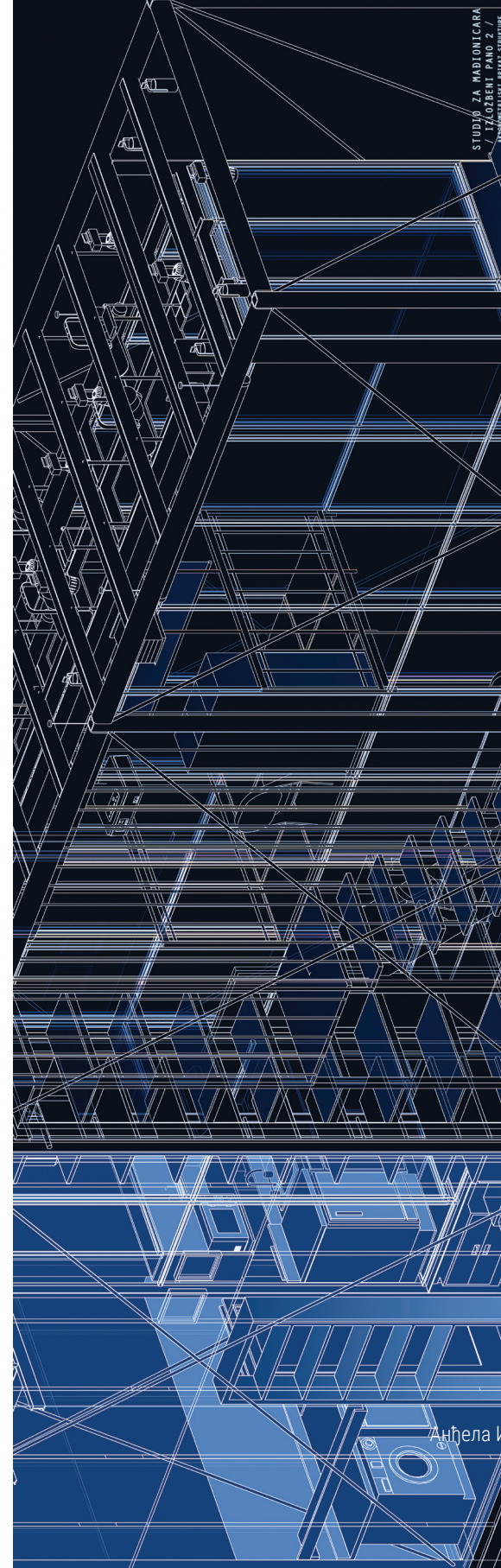
Основни циљ наставе је да студенте упозна са градивним елементима унутрашње архитектуре и методологијом архитектонског пројектовања унутрашњег простора. Фокус студија је на мултидисциплинарности, односно освајању широког спектра знања од концептуалних до професионално специфичних.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Кроз серију предавања, студенти се упознају са основним градивним елементима унутрашњег простора. Елементи се кроз први задатак истражују и анализирају кроз серију „малих“ пројеката. Они студентима помажу да на поједностављен начин себи појасне улогу сваког од њих. Други задатак студенте уводи у методологију архитектонског обликовања унутрашњег простора. Проанализирани и савладани елементи из првог задатка се доводе у логичну релацију. Њима се задати простор правилно дефинише, а фокус рада представља развијање индивидуалних потенцијала студента. Студент се кроз програм студија усмерава на истраживање савремене архитектонске праксе, просторних и пројектантских решења ове тематике кроз моделовање и креирање сопственог виђења унутрашњег простора.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Рад на појединачним пројектима и рад у форуму.

Анђела Ивковић, Студио пројекат M01 – Кадар рада, 2017/18.

СТУДИО M01 АД – КАДАР КОНТЕКСТА

наставник: др Ивана Ракоњац, доцент

ЦИЉ

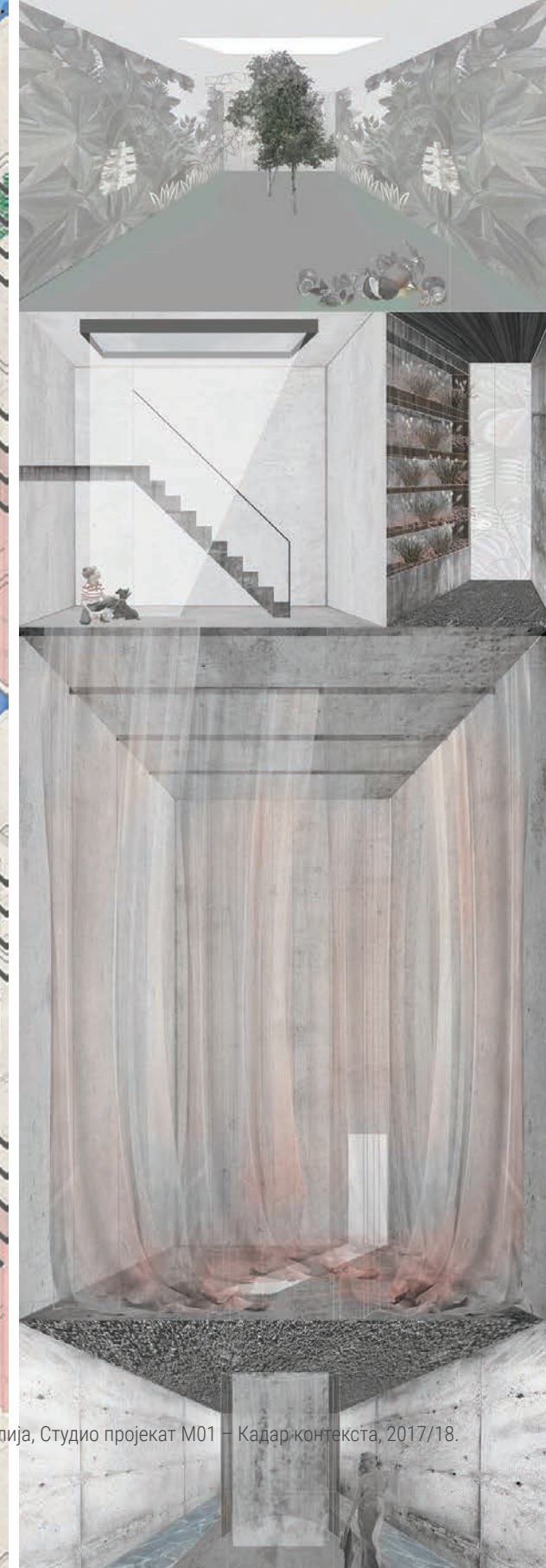
Основни циљ наставе је да студенте упозна са градивним елементима унутрашње архитектуре и методологијом архитектонског пројектовања унутрашњег простора. Фокус студија је на мултидисциплинарности, односно освајању широког спектра знања од концептуалних до професионално специфичних.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Серијом предавања, студенти се упознају са основним градивним елементима унутрашњег простора. Кроз први задатак студенти стичу нова пројектантска знања о размери које намеће близак однос корисника и простора у процесу пројектовања унутрашњег простора. Након успостављања референтне информатичке базе за пројектовање унутрашњег простора, фокус рада представља развијање индивидуалних потенцијала студента кроз други задатак. Студенти се кроз методологију архитектонског обликовања унутрашњег простора усмеравају на истраживање савремене архитектонске праксе, просторних и пројектантских решења ове тематике кроз моделовање и креирање сопственог виђења унутрашњег простора намењеном раду. Фокус је на формирању аутентичног радног простора који кроз транспоноване и обликовање елемената окружења пружа решење простора у складу са тенденцијама и трансформацијама начина живота у савременом добу.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Рад на појединачним пројектима и рад у форуму.

Јелена Королија, Студио пројекат M01 – Кадар-контекста, 2017/18.

СЕМИНАР 1 – СИМБОЛ И ОБЛИК

наставник: мр Бранко Павић, професор
учесник у настави: др Иван Шулетић, доцент
сарадник: Сава Кнежевић, асистент

ЦИЉ

Циљ предмета је да пружи увид у подручје уметности и културе дводимензионалног дизајна кроз изучавање универзалних принципа обликовања. Да развија спознајне, креативне и технолошке могућности студената. Да код студената кроз експеримент и истаживање употребом савремених материјала и концепција развије индивидуалност у реализацији задатака као и вештину његовог теоријског и критичког тумачења.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Повезивање знања из области уметности (графика), примењених уметности (дводимензионалног дизајна) и архитектуре које омогућава проширивање пројектантских техника и алата у области унутрашње архитектуре и дизајна.

Исходи предмета подразумевају обogaћивање визуелног мишљења, развијање способности разумевања и тумачења савремених уметничких концепција.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Предавања, интерактивна настава кроз јавне презентације студената, индивидуалне и јавне консултације, практичан рад и израду семестралног рада.

СЕМИНАР 2 – ТЕЛО И ПЕРЦЕПЦИЈА

наставници: арх. Игор Рајковић, доцент
др Ивана Ракоњац, доцент
учесници у настави: арх. Горан Војводић, в. професор
м. арх. Ана Зорић, асистент

ЦИЉ

Циљ предмета је да студенту обезбеди фондус специфичних знања везаних за пројектантски проблем који се обрађује у студију. Предмет представља студенту сложен однос знања и вештина, мишљења и стварања, који је пресудан да би креативне дисциплине оствариле активну улогу у савременом животу. Експериментисањем односом теорије и праксе у изучавању просторних питања, гради се баланс између практичних и концептуалних учења, неопходан да би се идеја реализовала кроз материјал архитектуре и дизајна.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

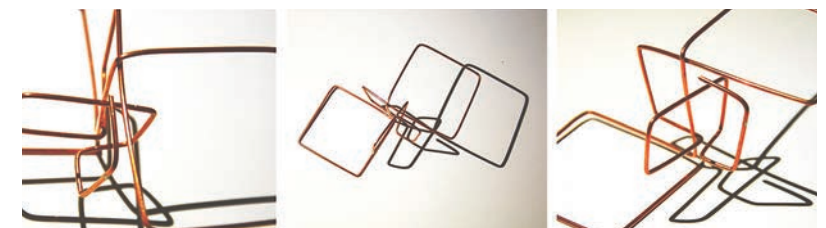
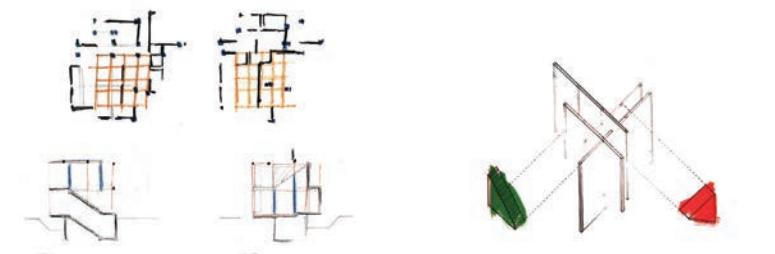
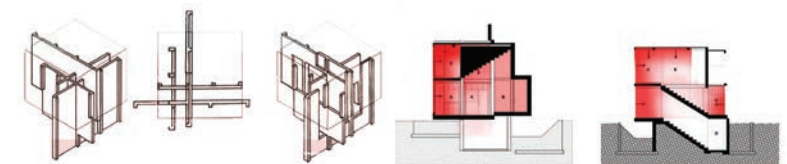
Семинар 2 Студија М01 посвећен је савладавању специфичних теоријских знања и истраживачких поступака из области које су у директној вези са темом задатка у Студију М01. Садржај предмета разматра сложене односе тела и простора и питања перцепције тела и простора од значаја за разумевање архитектонског простора и дизајна. Приказује се широк спектар аспеката у којима се овај однос показује од физичких и ергономских, до феноменолошких и егзистенцијалних. Посебна пажња посвећује се питањима односа (покрета) тела и простора као и услова перцепције динамичких система.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Предавања, интерактивна настава и јавне презентације студената.

"The real architecture only exists in the drawing. The real building exists outside all drawings. The difference here is that "architecture" and "building" are not the same"

РАДИОНИЦА – СИМБОЛ И ОБЛИК

АНАЛИЗА, ТУМАЧЕЊЕ И ГРАФИЧКО ОБЛИКОВАЊЕ ВИЗУЕЛНИХ
МОТИВА

наставник: мр Бранко Павић, професор
учесник у настави: др Иван Шулетић, доцент
сарадник: Сава Кнежевић, асистент

ЦИЉ

Развијање индивидуалних изражајних способности кроз практичну реализацију задатака употребом различитих савремених материјала и концепција.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Практичним радом, кроз експеримент и истраживање, креирањем већег броја малих уметничких форми студенти обликују завршни пројекат. Стицање практичног знања у области концепирања и израде малих дводимензионалних форми.

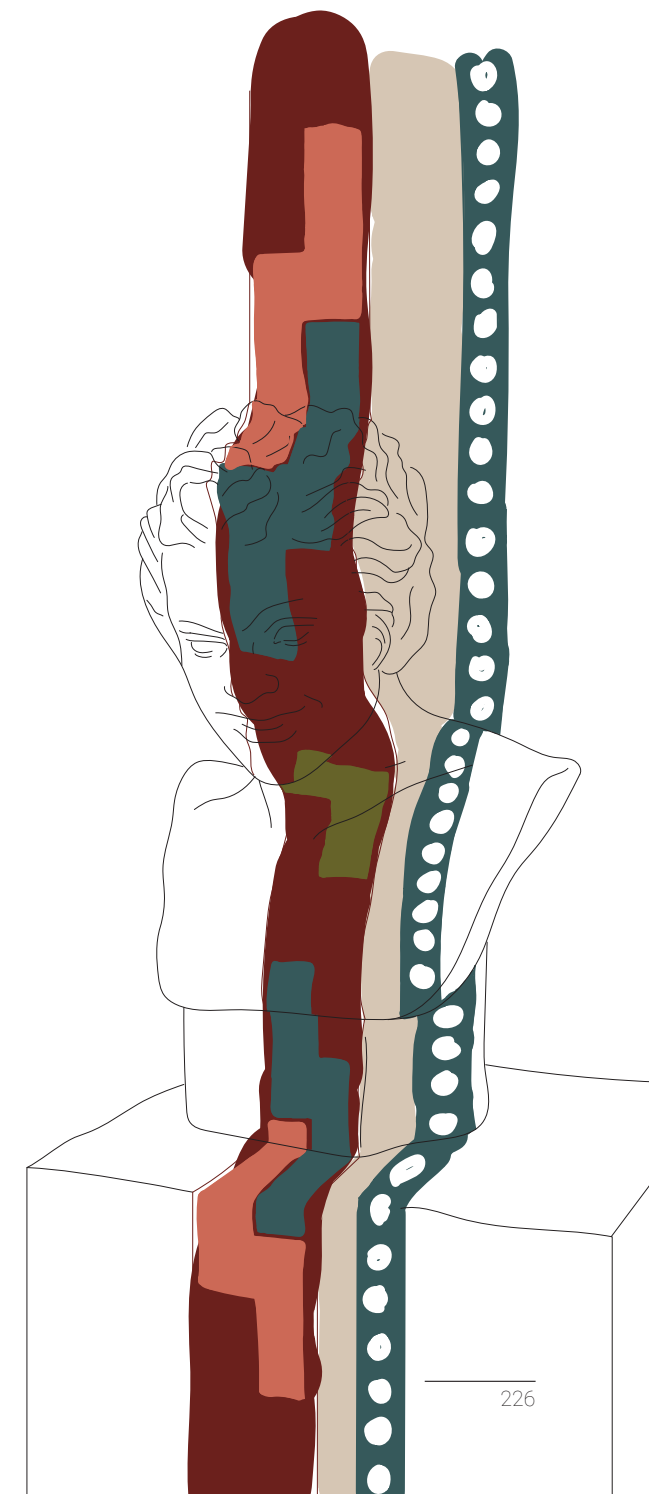
МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Вежбе и практичан рад.

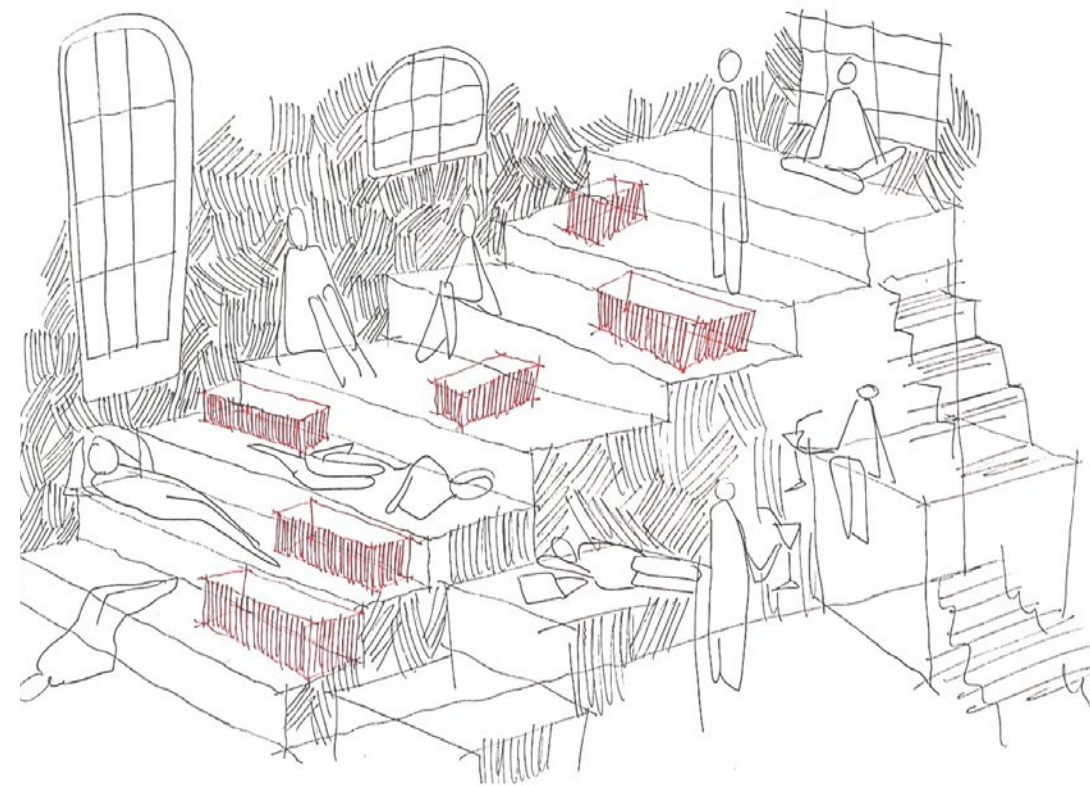
Студентски радови на предмету, 2019/20.

Дигитални цртеж –
репродукција патерна у просторној композицији
Ђина Шврака, 2019/20.

I ГОДИНА – II СЕМЕСТАР
ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ

Теорије о простору
Дизајн – комуникација – технологија
Енергија и материјал – модуларност и покрет

Ђина Шврака, рад на предмету Теорије о простору, 2019/20.

ТЕОРИЈЕ О ПРОСТОРУ

наставник: др Милена Кордић, доцент
сарадник: м.арх. Петар Цигић, асистент

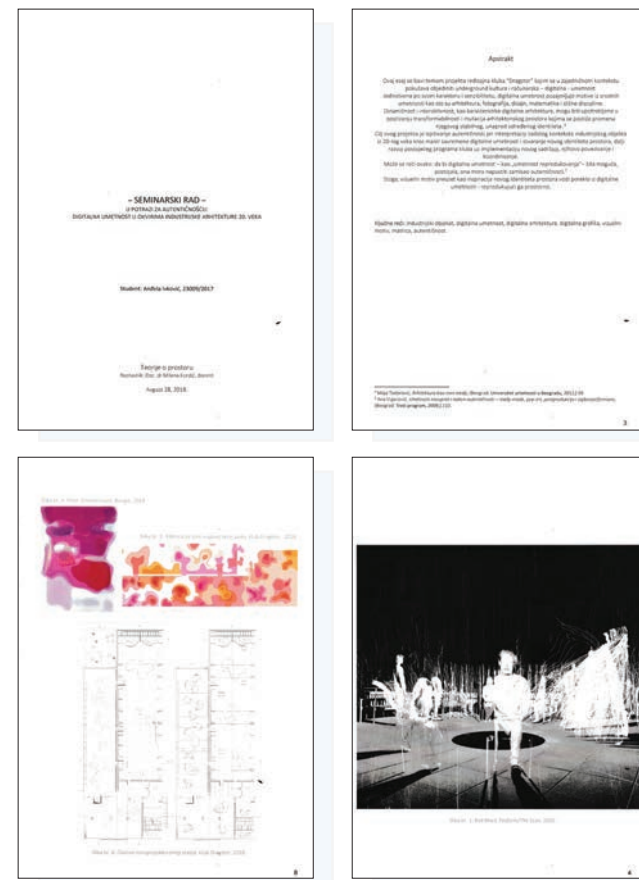
ЦИЉ

Циљ предмета је сагледавање контекста у којем настају архитектура унутрашњег простора и дизајн кроз приказ теоријских дискурса који играју улогу у његовом формирању. Студенту се овиме омогућава увид у позицију дисциплине у ширем друштвеном контексту као и карактер међузависности знања опште.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Исход предмета је разумевање савремених теоријских одредница и њихове улоге у пројектантском поступку. Обогаћивањем мисаоне основе проширују се могућности за креативно понашање у односу на актуелне теме савременог архитектонског контекста унутрашње архитектуре и дизајна. Студент формира капацитет критичког мишљења о пракси дискурса и критички вреднује сопствене ставове. Приказују се специфичности теорије унутрашње архитектуре и дизајна као простора пресека архитектонских, естетичких, филозофских и психолошких теорија. Настава се одржава кроз предавања, презентације и анализу кључних текстова о одређеним темама, дискусије о њима, самостални истраживачки рад студената и презентацију његових резултата.

Истраживањем литературе и паралелним прикупљањем података о савременим архитектонским праксама у Србији, студенти се оспособљавају за тумачење архитектонских пројеката у односу на теме којима се бави теорија архитектуре.

Анђела Ивковић, семинарски рад на предмету, 2017/18.

Садржај наставе је у вези са израдом Мастер тезе у последњем семестру Мастер академских студија, а њен значај се састоји у томе што омогућава кандидату да позиционира сопствену истраживачку тему у односу на токове савремене архитектонске теорије и праксе.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Предавања типа екс катедра, домаћи задаци, колоквијуми, консултације, семинарски рад.

ДИЗАЈН, КОМУНИКАЦИЈА, ТЕХНОЛОГИЈА

наставник: арх. Зоран Лазовић, професор
учесници у настави: м.арх. Владан Стевовић; м.арх. Немања Кордић;
арх. Владимир Анђелковић; м.арх. Никола Милановић;
м.арх. Марија Зечевић; др Миодраг Грбић

ЦИЉ

Процес пројектовања је постављен кроз учење на основама повезивања стваралачких процеса у архитектури са елементима и концептима у уметности и дизајну, унапређењем знања и вештина процеса пројектовања саобразно процесима интеракције, комуникације и технологија као основи и исходишту стваралачког процеса. Упознавање са сличностима и разликама стваралачких процеса различитих области и схватање значаја односа креативног и технолошког. Успостављање слободног креативног и отвореног односа према стварности и јасних потреба за њеном трансформацијом. Дизајн као динамичан механизам развоја стратегија, система знања, пословних, образовних и културних структура и социјалне с(а)вести.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Предавања и интерактивна настава на тему утицаја технологија и комуникација на дизајн, а дизајна на савремени живот. Концепт истраживања постављен је кроз пројектовање и истраживање кроз дизајн. Материјални и нематеријални дизајн, интерфејс, креативност, серендитипи, игре, интердисциплинарност и мултидисциплинарност, интерактивност, тимски рад и вођство. Архитектура, дизајн и уметност појединачно и упоредно. Креативан и нестереотипски приступ стварности и њеној промени кроз процесе пројектовања и дизајн. Партиципација и колаборативни дизајн. Дизајн, интерактивност и медији. Алгоритам и генеративни процеси. Реално и виртуално. Динамичност и додатна вредност. Промена и догађај у архитектури.

Ђина Шврака, сегмент рада на предмету, 2019/20.

После сваког предавања следи задатак везан за тематско подручје који треба да се изради као мали рад код куће до следећег часа. На крају семестра студенти све мале задатке стављају у свеску – књигу коју одштапају и бране на завршном испиту. Сам испит се састоји од решавања малих задатака постављених на материји коју су студенти слушали на предавањима.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Предавања, истраживачка, интерактивна и креативна настава.

ЕНЕРГИЈА, МАТЕРИЈАЛ, МОДУЛАРНОСТ И ПОКРЕТ

наставник: др Будимир Судимац, в. професор

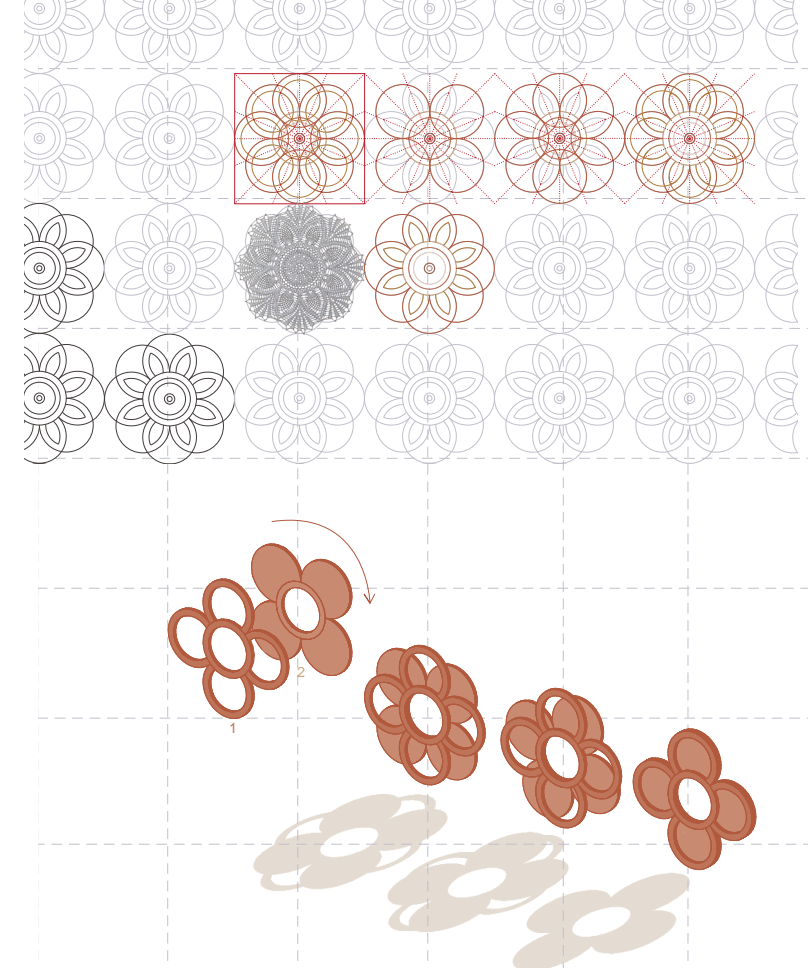
ЦИЉ

Циљ предмета је упознавање студената са дизајнерским и технолошким решењима компонената архитектуре и њихово повезивање, као средство за постизање варијабилности у архитектонском објекту преко дистрибуције smart и активних материјалних система. Студенти стичу знања о сложеним аспектима идентификовања, тумачења, откривања и апстрактовања природних појава и елемената као део процеса укупне енергетске оптимизације архитектонског објекта или простора унутар кога технолошки развој омогућава коришћење садашњих и будућих природних потенцијала. Усаглашавање и градација саставних елемената архитектуре, њихов дизајн и проналажење технолошких иновативних елемената и склопова у стратегији оптимизација целине.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Тежиште наставе је у анализи различитих тенденција у концепирању и дизајнирању елемената архитектуре. Кроз анализу различитих концепата истражују се могућности стварања интегративних система као делова структуре објеката као и система који дозвољавају лако рашчлањавање. Настава се одвија кроз комбинацију више разноврсних облика рада, као што су интерактивни облици наставе, анализа случајева, индивидуални пројекти, истраживачки пројекти, презентације.

Исход предмета је у истраживању бионичког приступа проучавању принципа организације и функционисања живих система и њихова практична примена у дизајну. Уочавање савремених мултидисциплинарних тенденција у дизајну и реализацији техничких

Ђина Шврака, сегмент рада на предмету, 2019/20.

решења које је природа обезбедила живим организмима вековним еволутивним усавршавањем. Едукација студената да кроз истраживачки рад унапреде дизајнерски и енергетски аспект пројектовања елемената архитектуре обједињујући и интегришући научне дисциплине на основу сличности и основних принципа управљања живим и неживим елементима кроз естетски, пројектантски и технолошки аспект дизајна. Разумевање одговарајућих филозофских приступа који воде откривању и разумевању природних појава и законитости у процесу технолошког редизајна. Развијање способности код студената да генеришу и систематски преиспитују, анализирају и процењују дизајнерска решења, и извлаче закључке кроз које се јасно виде методолошка и теоријска правила. Способност да прикупи информације, дефинише проблеме, примени анализе и критичко просуђивање.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Едукација студената да кроз истраживачки рад.

ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТ 3
ПРОСТОР И ДОГАЂАЈ

Излагање
Феномен боје у архитектонском простору

...и тада сам схватила, да потенцијал није исто што и реалност.

МИА ДАВИД

Катарина Сакић, графички прилог из испитног елабората, Излагање, 2017/18.

ИЗЛАГАЊЕ

наставник: др Павле Стаменовић, доцент
сарадник: м. арх. Маја Моршан, студент докторских студија

ЦИЉ

Циљ курса је упознавање студената са комплексним процесом продукције и постпродукције излагања кроз разноврсне начине комуникације изложених информација и публике; Развијање способности за практичну примену стеченог знања из области излагања – архитектуре изложбе – од програмске поставке, тематизације и развоја концепта до разраде и реализације.

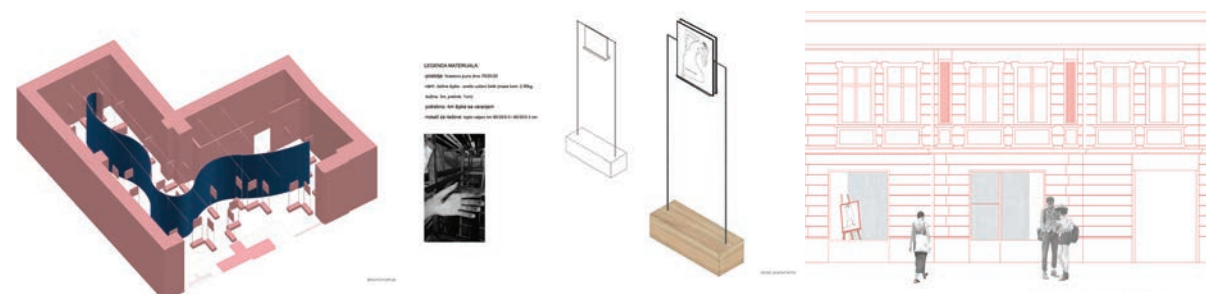
ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Анализом искустава формалних и неформалних архитектонских, уметничких пракси, у складу са темом курса, обрађиваће се теоријске поставке, теме и концепти, те продукције и реализације које се односе на архитектуру излагања. Такође, тема курса отвара питања архитектонског уметничког (просторног) деловања.

Упоредо са истраживачким радом, серијама разговора и кратким практичним радионицама са различитим актерима у излагачком процесу, студенти ће индивидуалним теоријским и практичним радом, и интересовањима самостално утицати и усмеравати програм, поље и ниво деловања.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Студија случаја, критичка анализа, дискусија, практични пројектантски рад.

Марко Рибошкић, рад на предмету, 2017/18.

ФЕНОМЕН БОЈЕ У АРХИТЕКТОНСКОМ ПРОСТОРУ

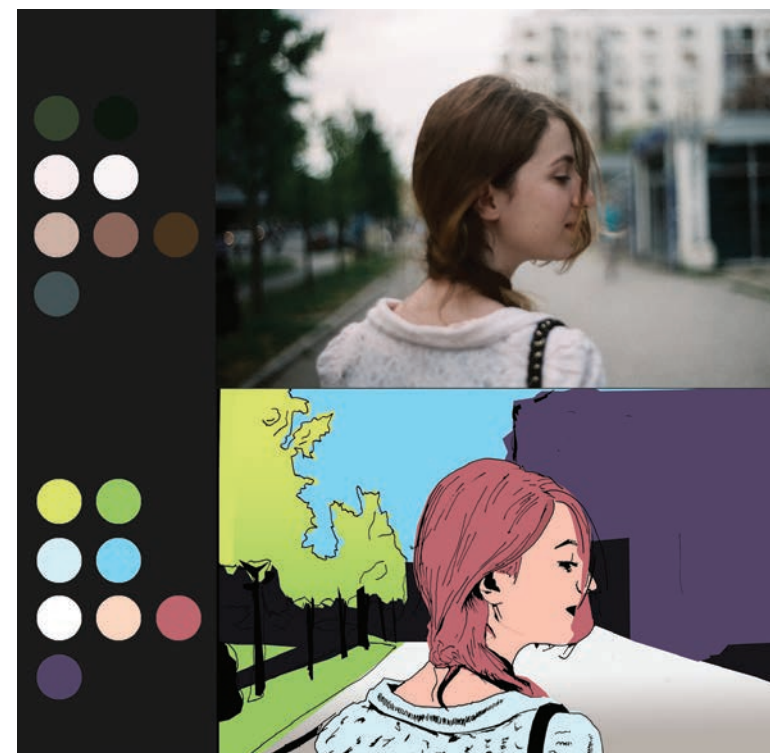
наставник: др Драгана Васиљевић Томић, в. професор
сарадник: др Драгана Ћирић, асистент

ЦИЉ

У оквиру наставе испитују се односи боје, корисника и простора, као и употреба боје као информације и средства визуелне комуникације. Развој критичког мишљења у датој области. Дискусије о настанку колористичке културе, употреби боје, проблемима историчности и значаја боје у уметности креирања простора, функционалне боје у креирању простора, његове атрактивности, приступачности и начина његовог оживљавања са акцентом на трансформацију кроз улогу у обликовању релације архитектонског простора и човека, и стварања новог амбијента.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Предавања и вежбе одвијају се симултано и интегрисано кроз интерактивну дискусију у којој се на основу полчасовне експлоатације предметне теме, изабраног проблема или феномена, дискутује, расправља и дебатује. Дискусије су груписане према јединицама и хронолошки се надовезују према унапред утврђеном распореду. Студенти до концепцијских поставки долазе кроз самостални рад и истраживање, групне дискусије, читајући препоручену литературу и анализирајући угледне примере, а све у циљу преиспитивања, препознавања и систематизације потенцијала простора са становишта изабраног тематског оквира новог амбијента.

Софија Митровић, сегмент рада на предмету, 2014/15.

Концепт – разумевање сложене структуре постављене теме; систематично постављен критички став који интегрише друштвени, просторни и теоријски аспект истраживања.

Интерпретација – Комплексност садржаја у смислу разумевања односа између човека и његовог окружења; отвореност и приступачност, јасна препознатљивост концепта просторне интервенције.

Резултати рада претходних генерација: <http://landscapestruktura.blogspot.com/>

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Комбиновани метод, предавања (екс катедра / студија случаја), интерактивне дискусије.

ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТ 4
ПРОФЕСИОНАЛНИ КОНТЕКСТ

Дизајн и професионални контекст
Графичка комуникација

Бина Швака, графички прилог из испитног елабората, Графичка комуникација, 2019/20.

ДИЗАЈН И ПРОФЕСИОНАЛНИ КОНТЕКСТ

наставник: арх. Игор Рајковић, доцент
сарадник: м.арх. Ана Зорић, асистент

ЦИЉ

Предмет дефинише везу архитектуре унутрашњег простора и контекста у коме она настаје. Објашњењем те везе, успоставља се правилан однос према дизајну као процесу стварања који за циљ има разрешење контекстом постављених проблема. Стицање нових теоретских и практичних знања која шире спектар пројектантских вештина применљивих у савременој архитектонској пракси.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Теоријском наставом се дефинише употребна вредност контекстом условљеног дизајна. Кроз серију разговора отвара се питање колико су дизајн као стваралачки процес и архитектонска ликовност условљени контекстом, а колико су слободни у својој изражајности. Контекст се посматра кроз историјски, друштвени, економски и социјални аспект, док се употребна вредност „дизајнираног“ испитује са психолошког и физичког аспекта.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Практична настава: вежбе, други облици наставе, студијски истраживачки рад.

Миљан Торма, сегмент рада на предмету, 2014/15.

ГРАФИЧКА КОМУНИКАЦИЈА

наставник: др Ивана Ракоњац, доцент

ЦИЉ

Циљ наставе представља унапређење самосталног истраживачког рада студента кроз развој графичког изражавања у области архитектуре и дизајна. Током теоријског и практичног процеса извођења наставе, студенти се упознају са начинима формирања концепта визуелног идентитета простора, што представља и основни циљ предмета Графичка комуникација.

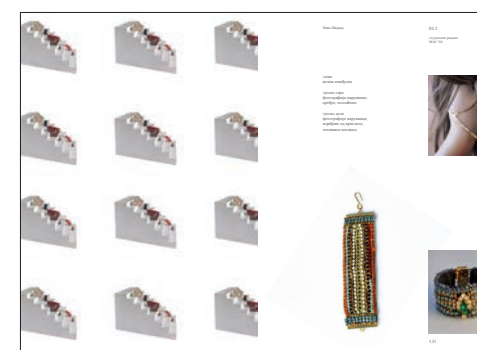
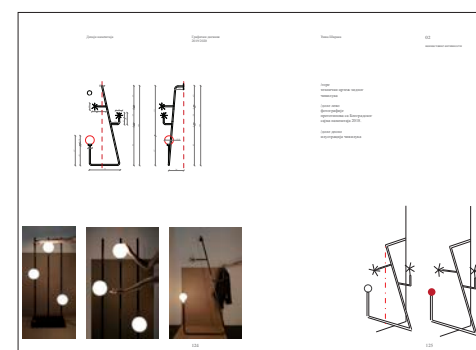
Тежиште рада је на савладавању начина изражавања кроз архитектонски пројекат у процесу дефинисања визуелног идентитета простора пројектованог на предмету СТУДИО М02 АД (истраживање различитих приступа презентовања дела у односу на концепт пројекта).

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Пројектовање простора и графичка комуникација пројектом – Нивои сложености и информативности архитектонског пројекта.

У истраживачком сегменту предмета, студенти се упознају са изабраном проблематиком путем непосредног истраживачког поступка кроз серију малих задатака који прате теме уведене на предавањима.

У креативном сегменту предмета студенти, на основу стечених знања и искустава, формирају ауторски концепт визуелног идентитета простора који је тема рада на Студију М02 АД.

Ћина Шврака, рад на предмету, 2019/20.

У извођачком сегменту предмета студенти, кроз различите начина графичког представљања, документују свој истраживачки поступак. Завршни елаборат оформљен је у виду ПОРТФОЛИЈА ПРОЈЕКТА који је тема рада на Студију М02 АД.

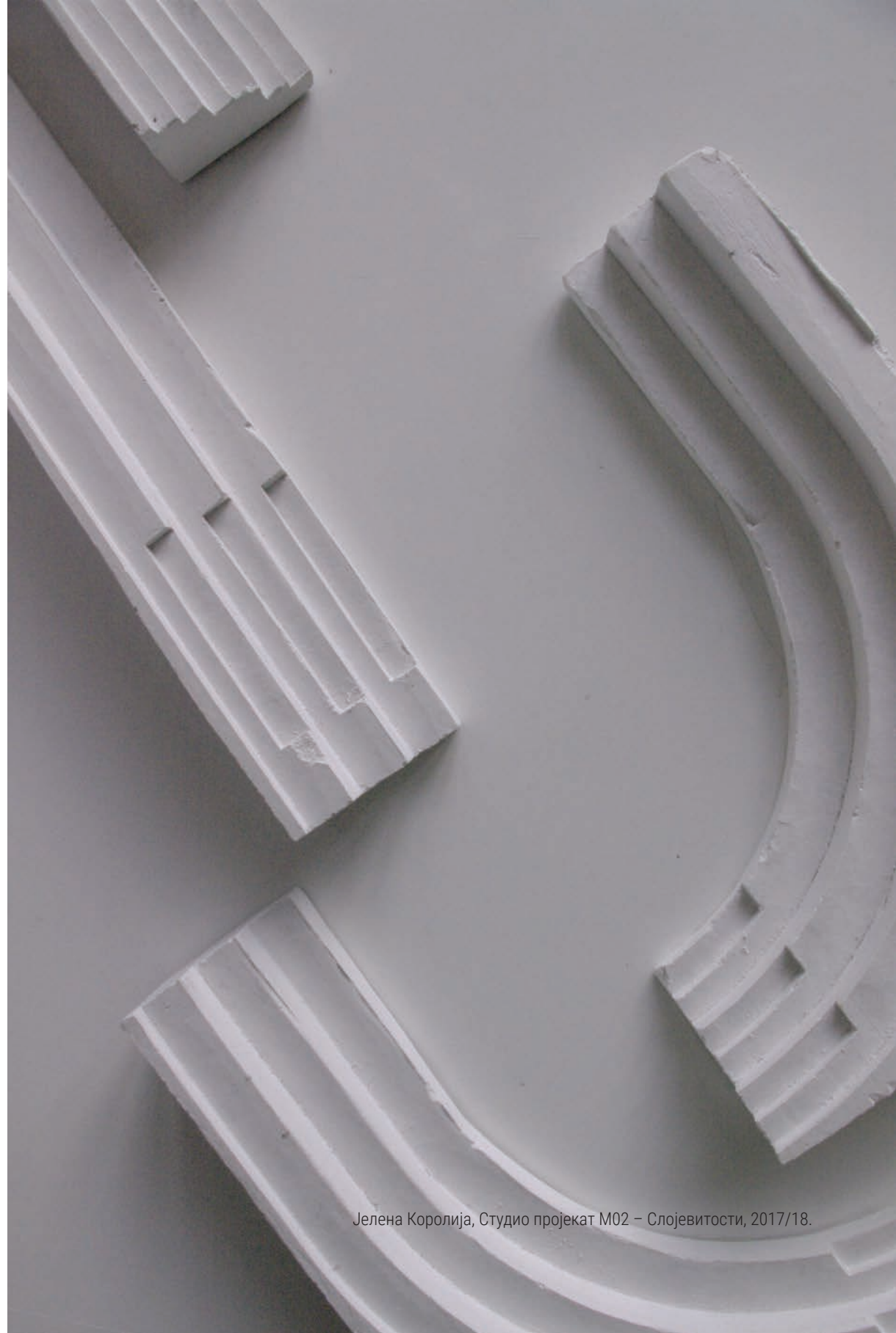
МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Предавања, дискусије, самостални рад студента, презентације.

I ГОДИНА – II СЕМЕСТАР
СТУДИО M02 АД

Студио M02 АД – Пројекат
Студио M02 АД – Семинар 1 – Облик, структура, израз
Студио M02 АД – Семинар 2 – Идентитет и репрезентација
Студио M02 АД – Радионица

Јелена Королија, Студио пројекат M02 – Слојевитости, 2017/18.

СТУДИО M02 АД – (ЕКС)ТЕНЗИЈЕ

наставник: др Милена Кордић, доцент
сарадник: м. арх Дејан Тодоровић, асистент

ЦИЉ

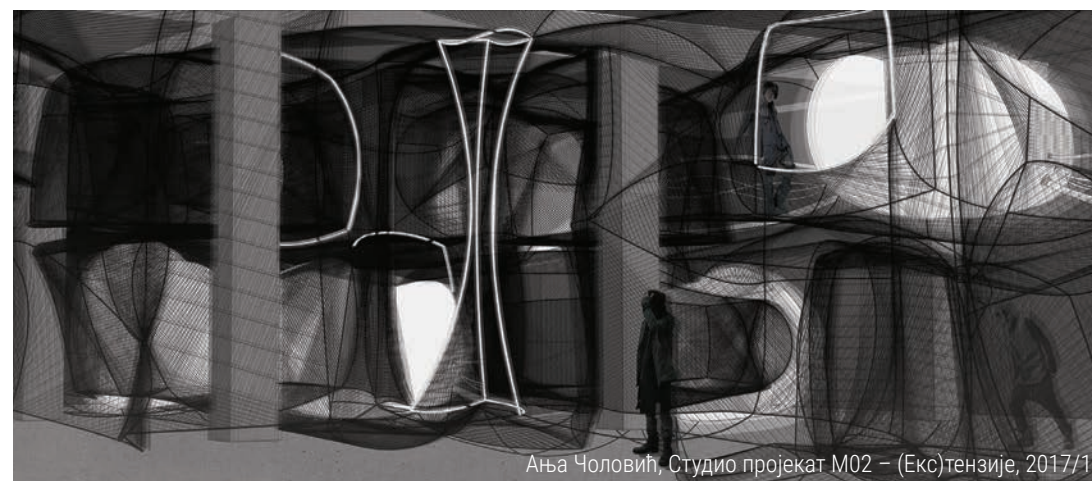
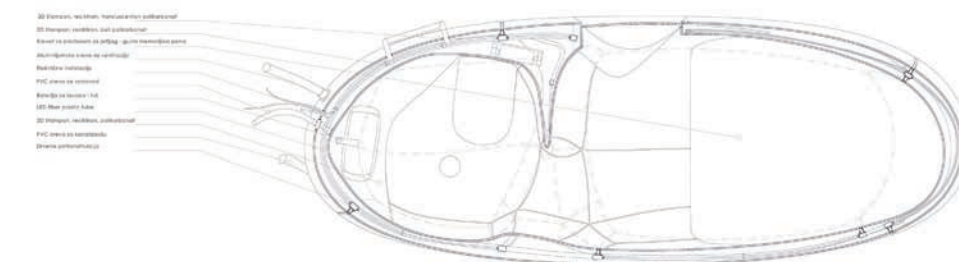
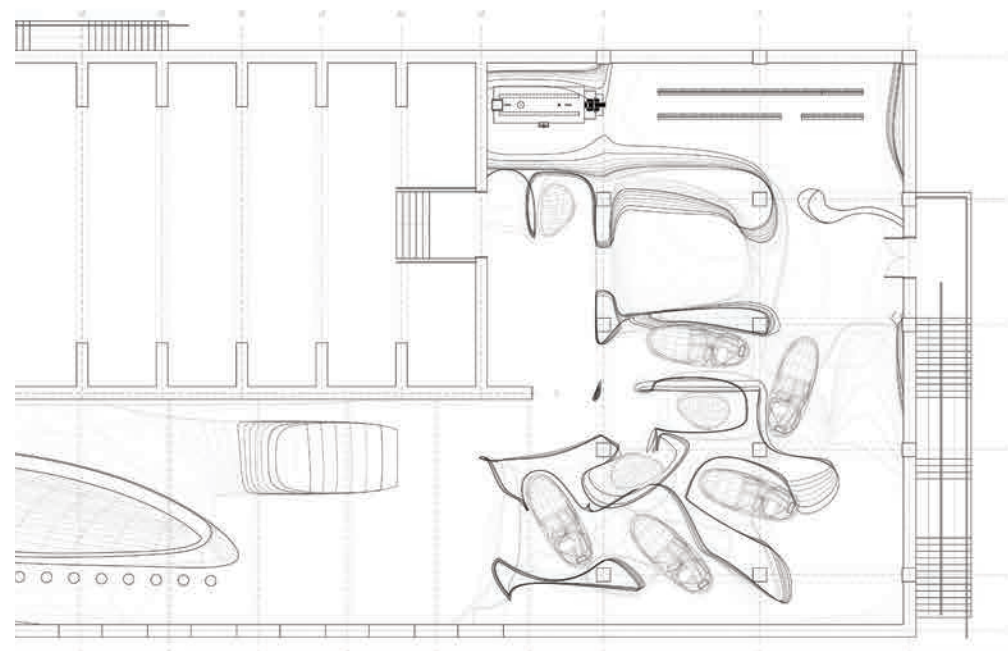
Основни циљ наставе је да се баланс између концептуалних и практичних учења усмери овог семестра ка савладавању прагматичних вештина у области пројектовања ентеријера, па и уз помоћ апстрактних модела мишљења. Настава ће се паралелно фокусирати на охрабривање заузимања индивидуалног и креативног става, али и на способност провере, односно формирања критичког сагледавања сопственог рада и постојеће пројектантске праксе.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Карактер наставе се огледа у учењу кроз рад чиме се пројектантске вештине усавршавају и везују за професионални контекст. Програм задатка у студију обухвата један основни пројекат и један мали пројекат који представља одвајање од основног задатка да би се он изнова сагледао из нове перспективе. Програм курса охрабрује радозналост и самосталност у пројектовању. Настава у студију користи се успостављањем веза између теорије и праксе у изучавању просторних питања, где се увођењем већег броја сетова вредности, савладава сложеност пројектантских стратегија. Истражују се модели анализе, истраживања и производње у области дизајна кроз различите медије, који омогућавају процесе интеграције елемената пројекта у природно и друштвено окружење.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Практична настава: вежбе, други облици наставе, студијски истраживачки рад

Ања Чоловић, Студио пројекат M02 – (Екс)тензије, 2017/18.

СТУДИО M02 АД – СЛОЈЕВИТОСТИ

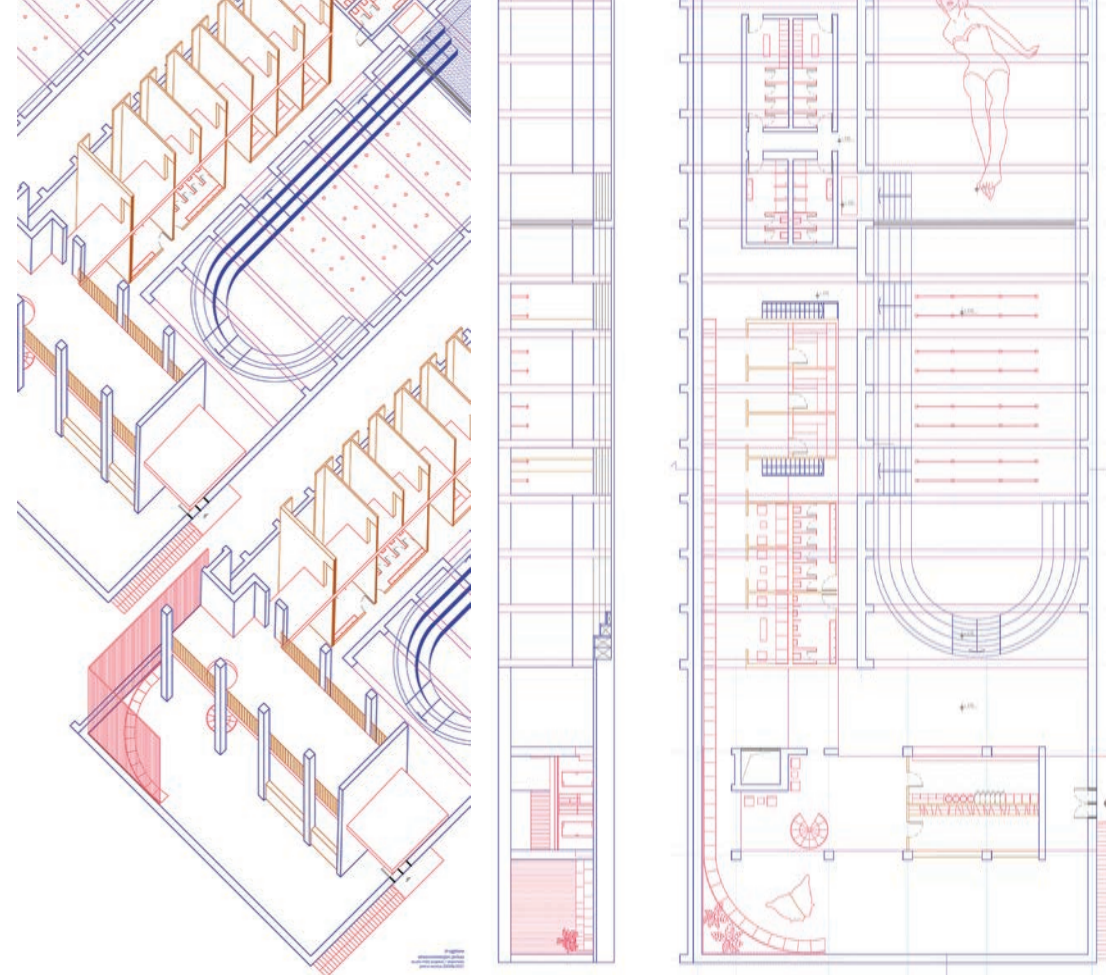
наставник: др Павле Стаменовић, доцент
сарадник: м. арх. Петар Цигић, асистент

ЦИЉ

Основни циљ наставе је савладавање практичних вештина пројектовања ентеријера у корелацији са теоријским принципима пројектовања и конкретним условима задатка. Циљ наставе се остварује тако да се, кроз упознавање са теоријским, друштвеним и физичким контекстом пројекта – прегледом литературе, анализом примера, дијалогом са могућим корисницима простора, самосталним пројектантским радом и консултацијама са наставником – формирају и испитају оригиналне претпоставке студената у форми детаљних архитектонских репрезентација будућег простора.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Карактер наставе се огледа у учењу кроз рад чиме се пројектантске вештине усавшавају и везују за професионални контекст. Програм задатка у студију обухвата један основни пројекат и један мали пројекат који представља одвајање од основног задатка да би се он изнова сагледао из нове перспективе. Програм курса охрабрује радозналост и самосталност у пројектовању. Настава у студију користи се успостављањем веза између теорије и праксе у изучавању просторних питања, где се увођењем већег броја сетова вредности, савладава сложеност пројектантских стратегија. Истражују се модели анализе, истраживања и производње у области дизајна кроз различите медије, који омогућавају процесе интеграције елемената пројекта у природно и друштвено окружење.

Јелена Королија, Студио пројекат M02 – Слојевитости 2017/18.

Везујући се за методолошки принцип облагања (нем. *Bekleidung*), иницијално формулисан у архитектонској теорији Готфрида Земпера (Gottfried Semper, 1803–1879), а потом вишеструко транспонован и редефинисан у архитектури двадесетог и двадесет првог века, током анализе примера и рада на задатку развија се разумевање спреге атмосфере простора са функционалним и техничким аспектима пројектовања. У процесу наставе, који подразумева истраживачко-аналитички и пројектантско-синтетички приступ, простор за излагање програмира се као доживљај и ближе одређује дефиницијом смислених функционалних и техничких склопова.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Практична настава: вежбе, други облици наставе, студијски истраживачки рад.

СЕМИНАР 1 – ОБЛИК, СТРУКТУРА, ИЗРАЗ

наставник: др Драган Јеленковић, професор
сарадник: др Иван Шулетић, доцент

ЦИЉ

Циљ семинара Облик, структура, израз је да се студенти упознају са феноменима савремене ликовне уметности као и са проблематиком објеката који имају функционалну и нефункционалну употребу у окружењу.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Програм семинара Облик, структура, израз, оспособљава студенте да стекну аналитичност при тумачењу савременог пластицитета, такође, студенти развијају свест и стичу знања о токовима и теоријама савремене уметности и дизајна. Повезивање знања из области уметности, вајарства, примењених уметности – тродимензионалних производа – и архитектуре које омогућава проширивање пројектантских алата и техника у области унутрашње архитектуре и дизајна.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Настава се одвија кроз предавања, интерактивну наставу кроз јавне презентације студената, индивидуалне и јавне консултације, практичан рад и израду семестралног рада. У настави ће као гости, учествовати уметници, дизајнери и теоретичари млађе генерације. Завршни рад представља елаборат, мапу са 10 самосталних радова. После семинара предвиђена је и радионица у трајању од 7 дана током које се финализује завршни изглед и садржај елабората.

Ања Чоловић, Облик, структура, израз, 2017/18.

СЕМИНАР 1 – ИДЕНТИТЕТ И РЕПРЕЗЕНТАЦИЈА

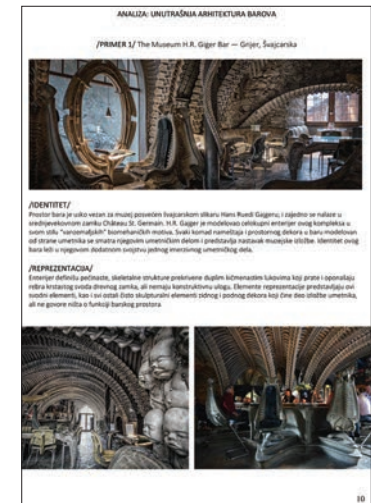
наставник: арх. Милан Ђурић, в. професор
сарадник: Александар Бобић

ЦИЉ

Циљ предмета је да се студенту обезбеди фондус специфичних знања везаних за пројектантски проблем који се обрађује у студију. Сврха предмета представља развој критичког мишљења у односу на сложеност процеса стварања, које је пресудно да би креативне дисциплине оствариле активну улогу у савременом животу.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Семинар Идентитет и репрезентација са становишта новог материјализма теоријски разматра појмове: Свет, ситуација и стање ситуације, Догађај-Траг догађаја-Тело, Субјект и субјективност, презентација и репрезентација и савремени идентитет. Фокус овог разматрања представља теорија догађаја Алена Бадијуа (Alain Badiou) и у вези с тим логика Света архитектуре. Сврха овог разматрања огледа се у разумевању архитектонског дела као бића-овде (being-here) и његовог места и улоге унутар конституисања Субјекта, те односа презентације и репрезентације, односно пасивног и генеричког идентитета. На практичном нивоу семинар разматра место и улогу појединца (однос пасивног и генеричког идентитета), питање проблема сингуларности (метафоре личних и колективних историја ситуације), питање логике појављивања различитих елеменат из светова (лични свет, свет професије и сл.) у Свету архитектуре, питање конституисања Субјекта архитектуре (метафоре низова дела), питање репрезентације (метафоре укључивања презентованог) и сл.

Анђела Ивковић, семинарски рад на предмету, 2017/18.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Предавање: критичко-полемишко излагање;
Вежба: критичко-полемишка дискусија.

РАДИОНИЦА

наставник: др Драган Јеленковић, професор
сарадник: др Иван Шулетић, доцент

ЦИЉ

Циљ радионице Облик, структура, израз је да се студенти упознају са феноменима савремене ликовне уметности као и са проблематиком објеката који имају функционалну и нефункционалну употребу у окружењу, такође и финализовање рада на семинару Облик, струкура, израз.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

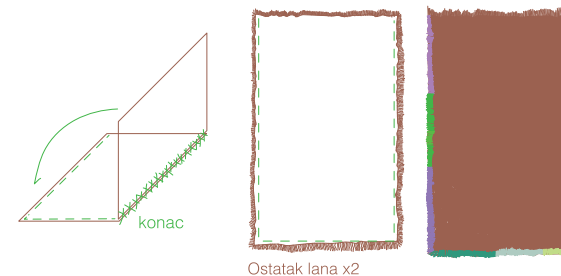
СТИЦАЊЕ ПРАКТИЧНОГ ЗНАЊА У ОБЛАСТИ КОНЦИПИРАЊА И ИЗВОЂЕЊА ПРИЛАГОДЉИВИХ СТРУКТУРА ОБЛИКА МАЛИХ ДИМЕНЗИЈА ЗА ПОТРЕБЕ ИЗЛАГАЧКИХ, И ПРЕЗЕНТАТИВНИХ МАНИФЕСТАЦИЈА

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Брзе, садржајне и временски ограничене креативне вежбе из области архитектуре или других техника и уметности усмерених ка архитектури.

Одабрани предмет представља фотографију која поседује сентиментални значај. Одело има заштитну улогу, чува фотографију од руба времена. Одрастајући поред мајке, која се често бавила шивењем, одело је симболично скројено од остатка њене ланене хаљине и њеног конца у различитим бојама. Идеално место за фотографију је у џепу од ташне, јер је увек носим са собом.

Бина Шврака, сегмент рада на предмету, 2019/20.

II ГОДИНА – III СЕМЕСТАР
ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ

Методе истраживања кроз дизајн
Иновативни дизајн
Осветљење у ентеријеру

Самир Рогти, сегмент рада на предмету Иновативни дизајн, 2015/16.

МЕТОДЕ ИСТРАЖИВАЊА КРОЗ ДИЗАЈН

наставник: др Владимир Миленковић, в. професор
учесник у настави: др Драгана Васиљевић Томић, в. професор

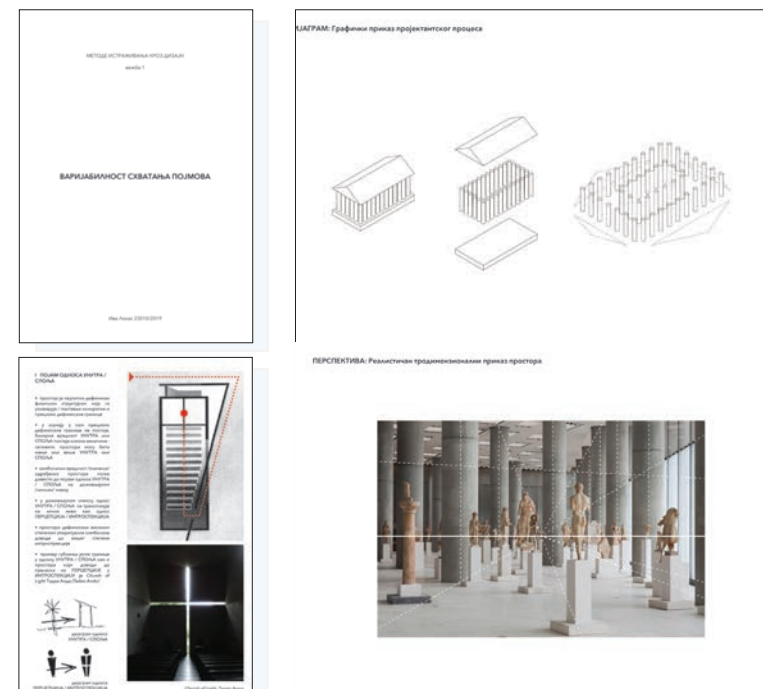
ЦИЉ

Развијање способности за формулисање, анализу и синтезу структуре пројекта којим се ствара тематско радно-оперативно окружење за истраживање кроз дизајн. Током курса студент се обучава да од елемената и склопова формира методолошки апарат од значаја за: концепт и начин израде тезе, формулацију односа теоријског и практичног аспекта истраживања чије је јединство пројект – интегрална верзија производа материјализације идеје о архитектури и дизајну. Посебна пажња биће посвећена значају архитектуре у систему превођења вредности дизајна у ширем контексту савремених просторно-појавних концепција.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Курс је у тесној вези са програмирањем мастер тезе и пројекта, а има за циљ да се студенти оспособе са за разумевање, тумачење и управљање истраживачким поступком у односу на индивидуално формулисани контекст пројекта.

Самосталност студента у формулисању поља рада и развијању методолошког концепта у складу са захтевима пројекта; успостављање аналитичко-синтетичких веза током продукције и материјализације идеје о пројекту којим се афирмише капацитет за истраживање и контингентност дизајна: семинарски рад (5 400 карактера) у форми есеја и усмена одбрана рада.

Ива Лок, сегмент семинарског рада на предмету, 2020/21.

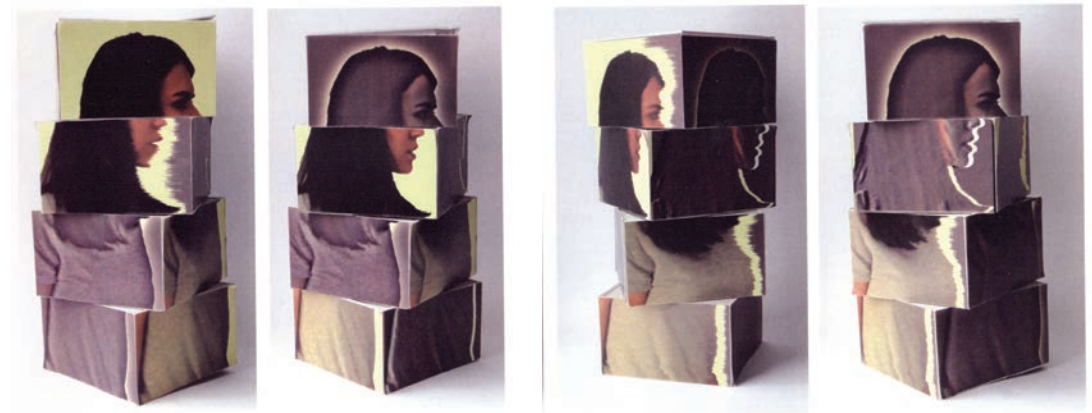
МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Централни метод у извођењу наставе на предмету су предавања типа екс катедра. Осим тога планирани су и домаћи задаци, колоквијуми, консултације, семинарски рад и његова усмена одбрана у форми испита.

ИНОВАТИВНИ ДИЗАЈН

наставник: др Драган Јеленковић, професор
сарадник: др Иван Шулетић, доцент

ЦИЉ

Циљ предмета Иновативни дизајн је упознавање студената са иновацијама у дизајну и у уметности, које су се показале као значајне у историјском и теоријском смислу.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Студенти формулишу сопствене истраживачке задатке повезујући теоретске платформе дате на предавањима и пројектантске проблеме постављене кроз задатке на предмету Студио пројекат у текућем семестру.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Предавања која обухватају анализе разнородних иновативних решења и поетика савремених дизајнера, уметника и њихових дела и дијалог са студентима о њиховим ставовима приказаним примерима.

Нина Кљајевић, сегмент рада на предмету, 2016/17.

ОСВЕТЉЕЊЕ У ЕНТЕРИЈЕРУ

наставник: др Лидија Ђокић, професор
сарадник: др Александра Чабаркапа, асистент

ЦИЉ

Разумевање основних појмова неопходних за рад у области осветљења. Разумевање ефеката који се у ентеријеру могу постићи осветљењем. Способност дефинисања критеријума који постављају корисници, материјали и простор за који се тражи решење. Реализација жељених ефеката.

Упознавање са условима и принципима пројектовања осветљења у ентеријеру. Анализирају се критеријуми за пројектовање осветљења, кроз захтеве корисника, функције, примењених материјала, као и физичких одлика простора. Утицаји на квалитет осветљења се сагледавају у оквиру опште архитектонске концепције.

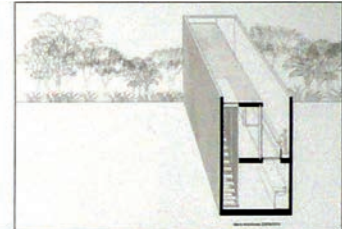
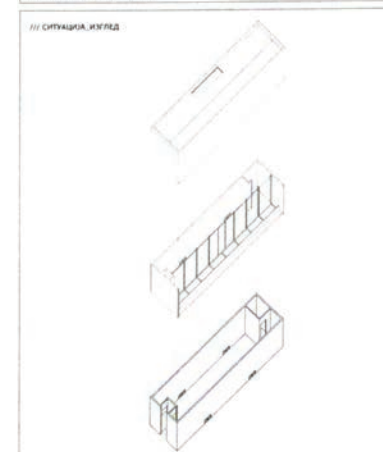
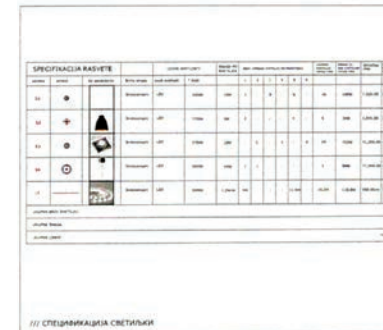
ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Теоријска настава се фокусира на параметре квалитета осветљења у ентеријеру, изворе светлости и светиљке, аспекте квалитета осветљења, као и на анализу и критику конкретних решења.

Практична настава ће се одвијати на локацији ван Архитектонског факултета. Ту ће студенти моћи практично да се упознају са опремом и реалним решењима.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Предавања екс катедра, презентација, анализа и дискусија, практична настава на локацији ван Архитектонског факултета.

Марта Мркобрада, рад на предмету, 2016/17.

ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТ 5
ПРОИЗВОД

Теорија индустријског дизајна
Интердисциплинарни пројекат / Визуелне уметности и архитектура

Ђина Шврака, дигитални цртеж: репродукција патерна у дигиталној композицији, Радионица, 2019/20

ТЕОРИЈА ИНДУСТРИЈСКОГ ДИЗАЈНА

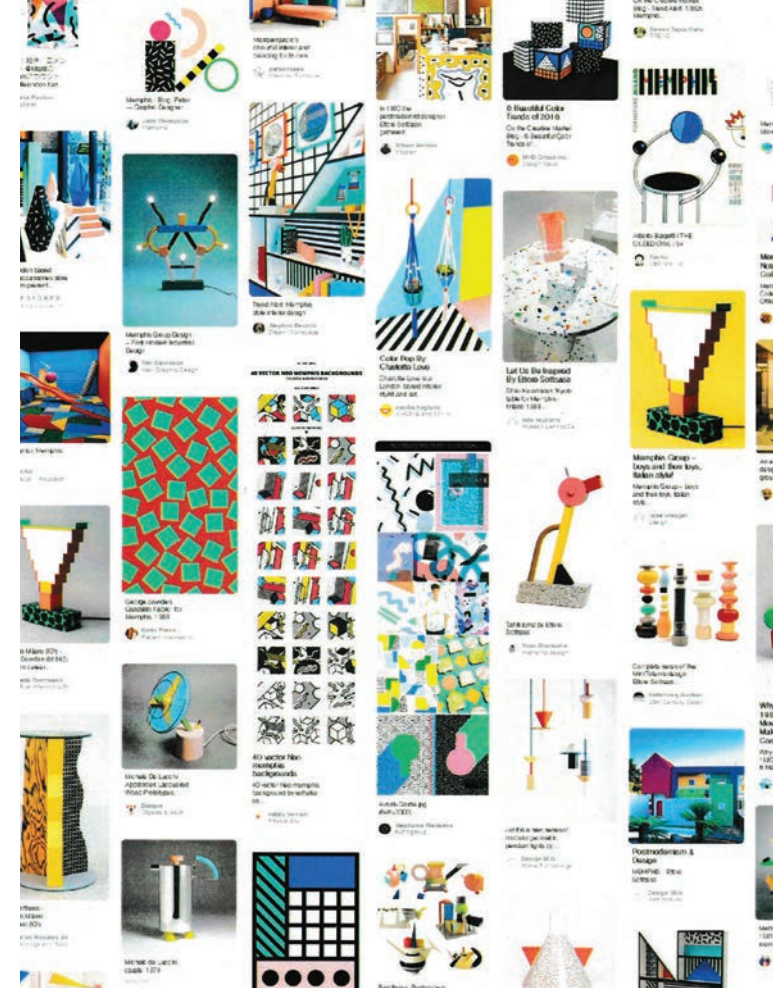
наставник: др Владимир Мако, професор
сарадник: др Милена Кордић, доцент

ЦИЉ

Циљ предмета је упознавање и разумевање кључних теорија двадесетог века које су успоставиле и развиле индустријски дизајн као дисциплину. Током предавања студенти се упознају са интерактивним односима који владају између архитектуре и индустријског дизајна. Настоји се да се критички и и естетски размотре дела из разних области дизајна пратећи уметнички и теоријски развој архитектонских стилова. Разматра се близак однос архитектуре и индустријског дизајна пратећи условне факторе развоја као што су економски, технолошки, друштвени, политички, културолошки и многи други.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Кроз предавања излажу се и разматрају интерактивни односи архитектуре и индустријског дизајна. Разматрају се услови који су довели до настанка индустријског дизајна од доба индустријске револуције до данас. Развија се способност разумевања фундаменталних аспеката теоријског развоја индустријског дизајна, активирајући теоријске аспекте мисли двадесетог века, што омогућава формирање критичког приступа у разматрању пракси и процедура на којима је заснован, развијан и мењан индустријски дизајн. На овај начин студенти ће открити праву природу индустријског дизајна и путем истраживања културних, социјалних и естетичких аспеката, биће у стању да формирају сопствене идеје, позиције и системе вредновања својих и туђих производа, као и да развију нове приступе у дизајн

Милица Наумовић, Наталија Радосављевић, семинарски рад на предмету, 2016/17.

процесу као креативном чину. Предавања настоје да испитају развој дизајна који је уско повезан са развојем архитектуре и уметности још од индивидуалистичког схватања дизајна Вилијема Мориса и покрета Arts and Crafts, затим немачког Werkbund-a и Bauhaus-a као струја које су водиле стандардизацији индустријских производа, до данас еминентних дизајнера и дизајнерских корпорација које дизајн схватају на унапређен и естетски комплексан начин са становишта прилагођености новим материјалима и техникама уз поштовање кардиналних принципа функционалности, економичности, једноставности одрживости, еколошке исплативости и заштите животне околине и станишта.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Предавања екс катедра према претходно утврђеном плану и програму, уз сталне једнонедељне консултације са студентима.

ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНИ ПРОЈЕКАТ / ВИЗУЕЛНЕ УМЕТНОСТИ И АРХИТЕКТУРА

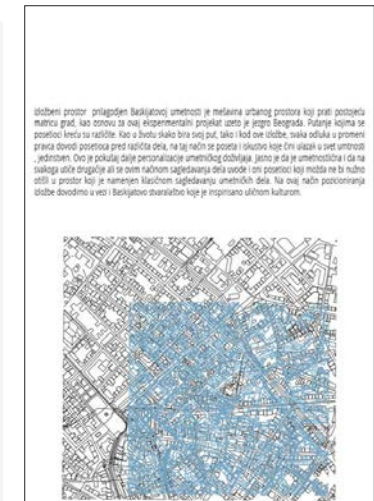
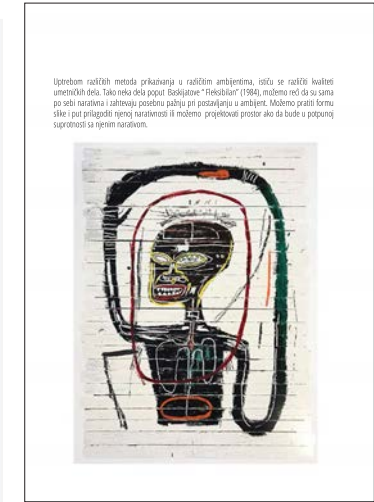
наставник: др Милорад Младеновић, професор

ЦИЉ

Циљ предмета је да се у оквиру интердисциплинарних мастер А + Д студија оствари могућност избора предмета као специфичног (реалистичног) пројектантског или изложбеног производа у којим се изучава непосредна интеграција архитектуре и различитих уметничких пракси визуелних уметности које, саме по себи, могу бити вишемедијске а унутар архитектонског простора остварују потпуну синтезу и јединствен интердисциплинарни резултат. Циљ предмета је да се студенти непосредно упознају са савременим начинима интеграције архитектонских стратегија и стратегија визуелних уметности.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Теоријска настава спроводи се на бази досадашњих искустава у промишљању и реализацији интегративних пројеката у којима се на непосредан начин спајају праксе визуелних уметности и архитектуре. У оквиру практичног рада, студенти истражују појединачне и групне могућности обликовања јединственог и аутентичног интердисциплинарног концепта који кроз вежбања артикулишу у реалистичан пројекат или инсталацију која тематизује интеграцију архитектонског контекста и интервенција визуелних уметности.

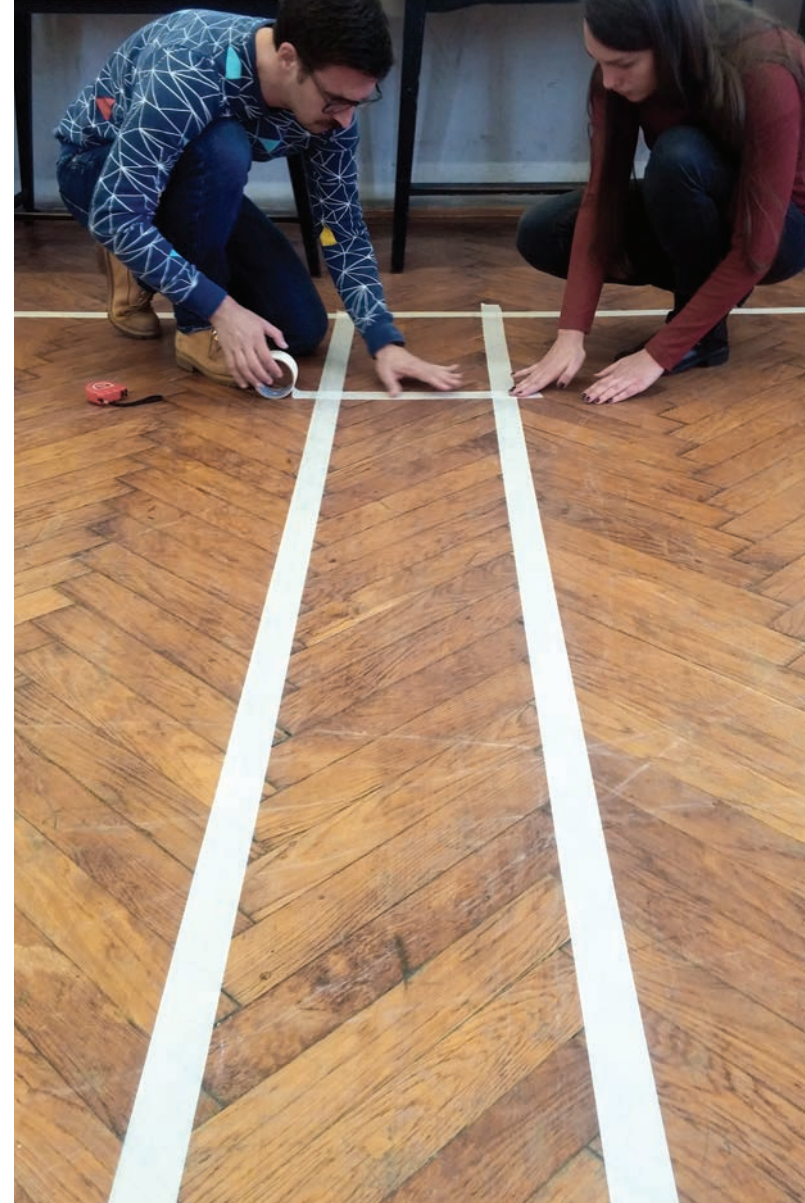
Ива Локац, сегмент семинарског рада на предмету, 2019/20.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Настава се реализује кроз почетна и уводна предавања која постављају оквир који омогућавају савремене стратегије рада уметника и архитеката као и оквир пројектантске реализације одређеног усвојеног концепта. Поступно се, током семестра тежиште рада повећава ка конципирању и пројектантској реализацији. У оквиру програма дефинише се огледно подручје на коме је могућ боравак групе и рад на заједничком пројекту за реализацију у конкретним условима.

ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТ 6
ПРОФЕСИОНАЛНИ КОНТЕКСТ

Идеја / Реализација
Дизајн кроз детаљ

ИДЕЈА / РЕАЛИЗАЦИЈА

наставник: арх. Игор Рајковић, доцент
сарадник: м.арх. Ана Зорић, асистент

ЦИЉ

У настави се дефинишу фазе пројектантског процеса које прате пројекат од идеје до реализације. Новостечена теоретска и практична знања ревидију, надограђују и унапређују постојеће пројектантске вештине везане за стамбени простор и чине их применљивим у савременом поимању архитектуре унутрашњег простора. Акцент у раду представљају елементи унутрашњег простора који омогућавају мултифункционално коришћење мале стамбене јединице.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Теоријска настава се одвија кроз серију предавања која апострофирају важност фазног рада у пројектантском процесу. Правилно дефинисање кључних тачака у процесу пројектовања идеју усмеравају ка квалитетној реализацији. Материја обухвата све фазе пројекта, од истраживања у коме се јавља идеја, до финализације пројекта кроз детаљ који омогућава реализацију. Свака од фаза се графички, ликовно и вербално презентује. На самом крају, сви делови пројекта на једном месту представљају елаборат који даје могућност студентима да сагледају свој пројектантски процес у целини. Практична настава се одвија кроз вежбе.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Комбинација више разноврсних облика рада, као што су предавања, интерактивни облици наставе, анализа случајева, презентације.

Миљан Торма, семинарски рад на предмету, 2016/17.

ДИЗАЈН КРОЗ ДЕТАЉ

наставник: арх. Небојша Фотирић, в. професор
сарадник: м.арх. Бојана Јерковић Бабовић, асистент

ЦИЉ

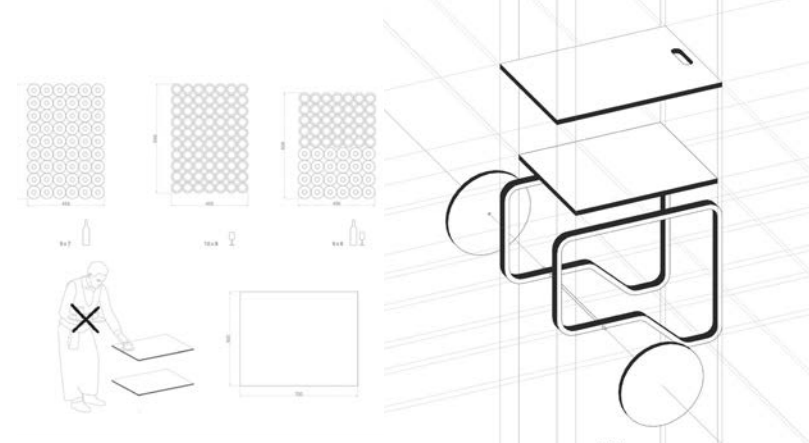
Предмет има за циљ да студентима приближи савремено поимање детаља у дизајну ентеријера и упозна их са специфичним вештинама потребним за трансформацију идеја у пројекат кроз разраду ентеријерског детаља, а затим материјализовање кроз процес реализације. Студенти стичу знања која им омогућавају актуелну, стручну и одрживу предност приликом дизајна ентеријера.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Теоријска настава је усмерена у правцу сагледавања специфичности примене различитих материјала у дизајну ентеријера. Материја има за циљ упознавање студената са различитим струкама са којим се пројектант среће током креирања детаља, као и дефинисање позиције и улоге архитекте у настајању истих.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Предавања, интерактивни облик наставе, студија случаја, презентација, дискусија.

Андреја Милановић, рад на предмету, 2016/17.

II ГОДИНА – III СЕМЕСТАР
СТУДИО М03 АД

Студио М03 АД – Пројекат
Студио М03 АД – Семинар 1– Адаптивност / редижајн
Студио М03 АД – Семинар 2 – Облоге и испуне
Студио М03 АД – Радионица – Дијаграм као алат

Студио М03, 2015/16, аутор фотографије Бојана Јерковић Бабовић

СТУДИО М03 АД
ПРИВРЕМЕНО СТАНОВАЊЕ ЗА ГОСТУЈУЋЕ ПРЕДАВАЧЕ /
ПРЕНАМЕНА ИНДУСТРИЈСКОГ У СТАМБЕНИ ПРОСТОР

наставник: арх. Небојша Фотирић, в. професор
сарадник: м.арх. Бојана Јерковић Бабовић, асистент

ЦИЉ

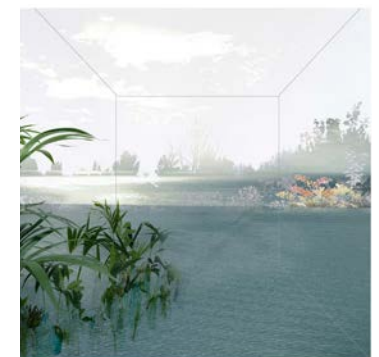
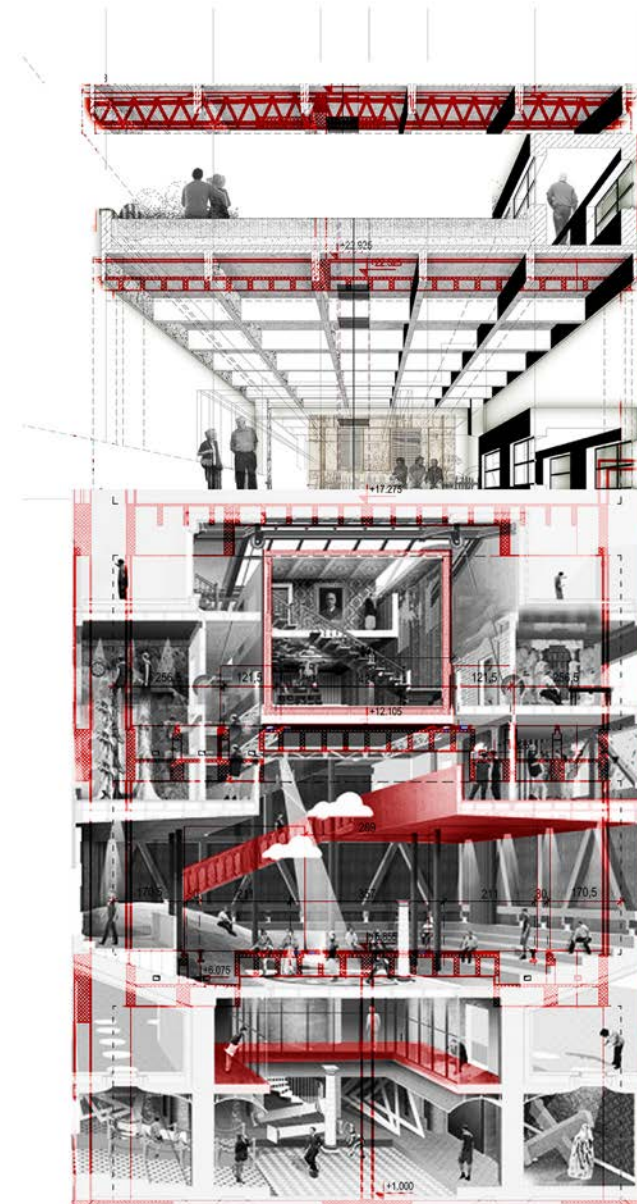
Студент савладава технике пројектовања у комплексној проблематици пренамене простора индустријског објекта у стамбени простор. Специфичност пројектантског поступка, од уочавање проблема различите волуметрије, преко прилагођавања новој намени, до креирања новог стамбеног простора у духу времена, омогућава студенту даљи развој у пројектовању ентеријера.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Кроз предавања, дискусије, интерактивне облике наставе, студију случаја и рад у студију, програм се развија од упознавања студената са пројектантским проблемом и локацијом, до финално пројекта ентеријера. Студенти у односу на контекст постављају концепт пројекта, а затим кроз функционалну шему улазе у даљу разраду пројекта ентеријера. Финални пројекат представља свеобухватни приказ, од идеје до завршног елабората, са свим неопходним приказима и детаљима.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Предавања, интерактивни облик наставе, студија случаја, презентација, дискусија.

Милица Оташевић, Студио М03 – Привремено становање, 2014/15.

**СТУДИО М03 АД
СТАНОВАЊЕ ЗА (НЕ)ПОЗНАТЕ /
ПРЕНАМЕНА ИНДУСТРИЈСКОГ У СТАМБЕНИ ПРОСТОР**

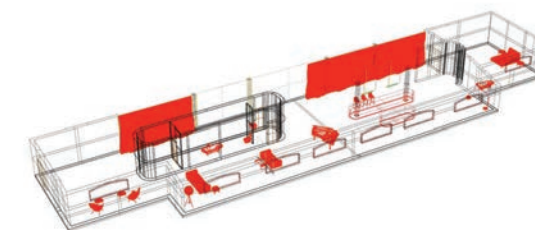
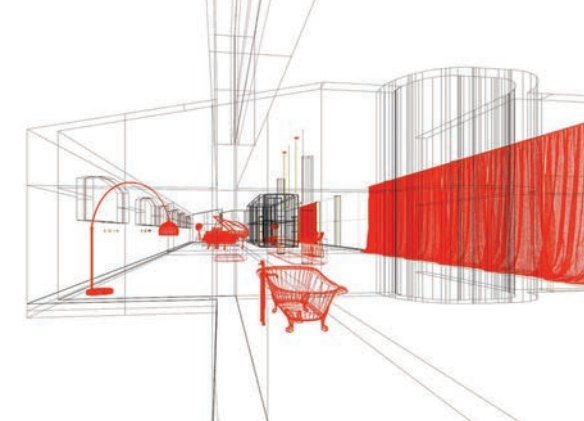
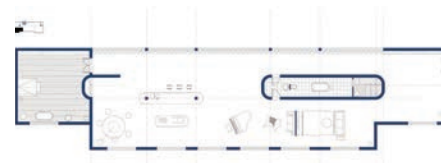
наставник: арх. Весна Цагић Милошевић, професор
сарадник: м.арх. Јелена Илић, асистент

ЦИЉ

Основни циљ наставе је упознавање студената са принципима и техникама пројектовања унутрашњег архитектонског простора кроз рад на комплексном задатку реконструкције и пренамене индустријског / пословног објекта у објекат чија је примарна намена становање. Специфичност пројектантског поступка, од уочавање проблема различите волуметрије, преко прилагођавања новој намени, до креирања стамбеног простора у духу времена и у складу са претпостављеним потребама будућих корисника, омогућава студенту унапређење стечених и стицање нових знања и вештина у области пројектовања ентеријера.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Предмет рада је пројекат ентеријера који укључује реконструкцију, адаптацију и пренамену постојећег индустријског/пословног објекта у стамбени простор. Упознавања студената са пројектантским проблемом, постојећим стањем, свим аспектима и проблемима који чине контекст, као и анализа и разумевање индивидуалних и друштвених потреба будућих корисника представљају полазиште у процесу рада на пројектном задатку.

Нина Крчум, Студио М03 – Становање за (не)познате, 2020/21.

Реализација постављеног задатка одвија се кроз следеће тематске целине:

- истраживање теоријских, програмских, просторних и физичких одредница задате теме;
- дефинисања проблема, формирања критичког става и на основу њега уобличавање пројектног програма;
- креирања решења, развој, вредновање и разрада свих потребних аспеката решења;
- презентација финалног елабората – пројекат ентеријера приказан кроз све неопходне прилоге, потребне детаље и физички модел уз приказ развоја пројекта – од фазе иницијалних истраживања до финалног елабората.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Настава у студију и на терену и обухвата различите методе рада: предавања, самостални истраживачки рад, дискусије, интерактивни облици наставе, консултације.

СЕМИНАР 1– АДАПТИВНОСТ / РЕДИЗАЈН

наставник: др Марија Милинковић, доцент

сарадник: м. арх. Соња Дедић, асистент

учесник у настави: арх. Бранислав Митровић, професор емеритус

ЦИЉ

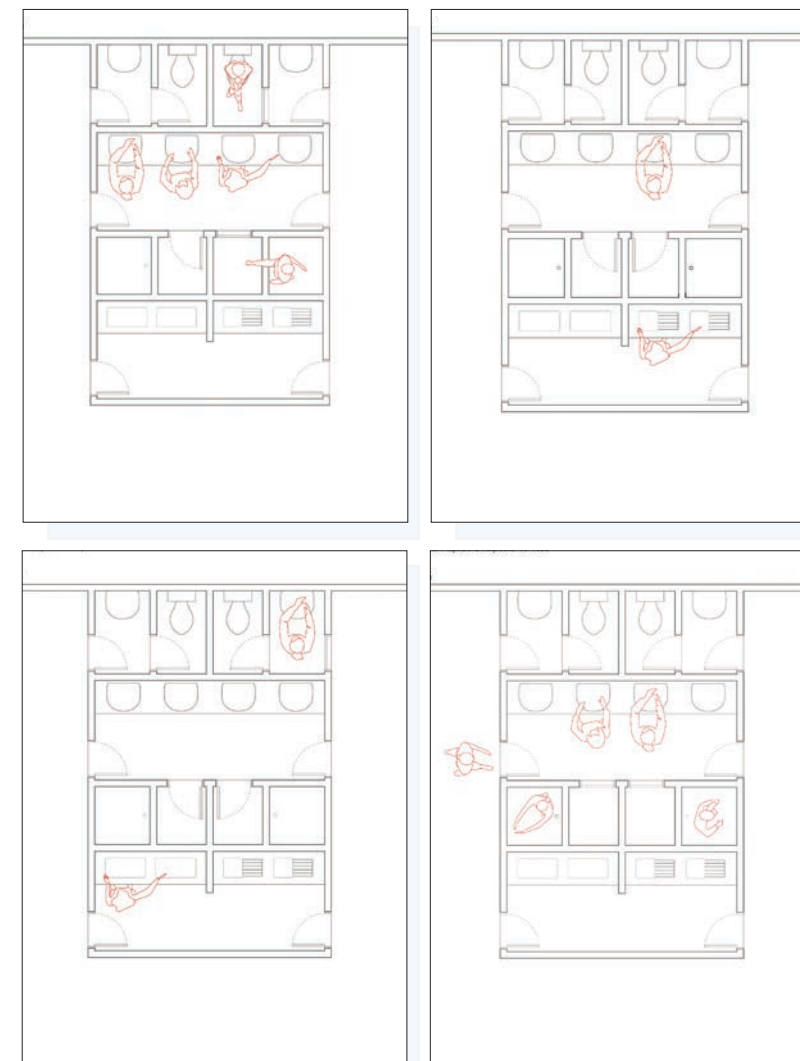
Студент се упознаје са могућностима развоја нових просторних концепција кроз анализу и дискусију о реконструкцији и адаптацији постојећих грађених структура. Рад на семинару доприноси оспособљавању студената за архитектонско деловање у затеченим/напуштеним/екстремним окружењима, у односу на ограничења и потенцијале који су одређени условима постојеће ситуације, и омогућава даљи развој претходно стечених знања и вештина пројектовања унутрашњег архитектонског простора.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Кроз предавања и интерактивну наставу, као и индивидуалним истраживачким радом, студенти ће проширити стечена знања у области пројектовања и развијати критички однос према градитељском наслеђу и ширем друштвено-политичком и историјском контексту. Завршни рад представља синтезу знања стечених током рада на семинару. Током рада на предмету, студенти постепено током семестра формирају Елаборат истраживања, који је комплементаран пројекту у Студију и чини његов саставни део – сепарат.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Предавања екс катедра, самосталан истраживачки рад, студентске презентације и интерактивни облици.

Тијана Петровић, истраживање на семинару, 2016/17.

Raskoljnikova soba

Fjodor Mihajlovič Dostojevski, odlomak iz knjige "Zločin i kazna"

"То је заправо била крлетка пет-шест корака у дужину. Са својим пожутелим, прањавим и одлепљеним тапетима врло је бедно изгледала и била је тако ниска да је у њој сваки мало виши човек осјећао зезбу и све му се чинило да ће главом ударити у таваницу. И намештај је био у складу са станом: три не баš исправне старе столице, у углу обојен сто, на коме се налазило неколико тека и књига; већ само по томе колико је на њима било праšине, могло се видети да их већ одавно није дотакла нијачија рука; и, најзад, гломазна софа, некад пресвућена цичом, а сад сва у ритма која се пружила готово дуž читавог зида и заузимала половину ширине целе собе.

То је била Raskoljnikova постелја. Често је он на њој спавао онако како би дошао, не свлачећи се, без деке и покривајући се старим, изношеним студентским капутом, са јастуком под главом, под које је подметао све рубље што је имао – и прљаво и чисто – да би му узглавље било више. Испред софе је стајао мали сто.

СЕМИНАР 2 – ОБЛОГЕ И ИСПУНЕ

наставник: др Душан Игњатовић, в. професор
учесници у настави: др Наташа Ђуковић Игњатовић, доцент;
др Будимир Судимац, в. професор; др Ивана Ракоњац, доцент

ЦИЉ

Циљ предмета је развијање критичке свести студената према проблематици материјализације унутрашњих простора, односно корелацији између техничко-технолошких елемената куће и завршних облога у савременом дизајнерском контексту.

Сагледавањем вишезначних релација који однос примарне конструкције, одговарајућих потконструкција, техничких система и облога имају на укупан доживљај унутрашњег простора студенти стичу вештине неопходне за адекватно решавање питања одабира и примене различитих материјала и производа.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Студенти се кроз низ предавања екс катедра упознају са различитим аспектима и међуодносима који карактеришу питања адекватне материјализације унутрашњих простора.

Полазиште наставе се базира на самом дефинисању унутрашњег простора, степена његове детерминисаности као и зависности од укупне структуре (конструкције) самог објекта. Кроз студије случаја анализирају се различити приступи и могућности споја технолошких аспеката материјализације и визуелних реперкусија у складу са постављеним теоретским концептима од потпуне изложености до негирања. Условљеност и сложеност односа финализованог простора и његове структуралне логике се рашчлањује имајући у виду

UVOD

Cilj ovog rada je analiza i prezentacija konstrukcije specifičnog elementa enterijera sopstvenog projekta privremeno smetaja za gostujuće predavače. Predmetni element konstruisan je kao niz ploča povezanih međusobno slobodnim stepenišnim kracima, koji se neprekidno proteže kroz strukturu nekadašnjeg industrijskog objekta ED8-a. Premda je ovaj element zamišljen kao drven, njegova geometrija zahteva čeličnu konstrukciju, pa tako drvo predstavlja tek završnu oblogu. U nastavku rada dat je pregled osnovnih karakteristika čelika kao materijala, njegove upotrebe u konstrukciji i enterijeru, kao i detaljna analiza sklopa gornjemenog elementa.

O ČELIKU KAO KONSTRUKTIVNOM MATERIJALU

Čelik je u građevini počeo da se koristi krajem devetnaestog veka, u SAD, dok je svoju ekspanziju, u kontekstu popularnosti, doživio u dvadesetom veku. Karakteristike koje su ga učinile jednim od osnovnih konstruktivnih materijala u modernoj i savremenoj arhitekturi mahom se odnose na mogućnost ostvarivanja velikih raspona uz pomoć linjskih elemenata, te tako čelične konstruktivne sisteme odlikuju velika rasponanja stubova, mali poprečni preseci elemenata (u poređenju sa, na primer, armiranim betonom), velika visina objekata i visoka nosivost, kao i mala težina nosioce konstrukcije. Prend toga, čelične konstrukcije omogućavaju i jednostavno vođenje instalacija, kao i veliku fleksibilnost prostora. U kontekstu postupka ugradnje, čelik se ugrađuje momentom prefabrikovanih elemenata, što rezultuje kratkim vremenom građenja i omogućava preciznu montažu, nezavisnu od vremenskih prilika. Još jedna prednost ovog materijala je u tome što je moguća reciklaža elemenata koji više nisu u upotrebi, što je značajna karakteristika u savremenom globalnom etičkom kontekstu.

"Čelik se dobija kao rezultat dvostepnog prečišćavanja (refinancije) gvozdene rade – magnetit (Fe3O4), hematit (Fe2O3), karbonat (Fe2CO3), pirit (FeS2). U prvom etapu iz rade dobija se sirovo gvožđe tj. legura gvožđe-ugljenik sa više od 2% ugljenika, dok se u drugom etapu ovaj sadržaj smanjuje ispod 2% i tako dobija sastav koji odgovara čeliku. Sirovi čelik

Čak i od komada lima konzolno je povezan sa zidom, dok je sa druge bočne strane stepeništa instalisana staklena ograda bez nosača. U ovom slučaju, kako je praktično čitavo stepenište instalisano od jednog konstruktivnog elementa, čelik je ujedno i element konstrukcije i svršni sloj, mada obloga u klasičnom smislu ne postoji.

Illustracija 1 – Originalni stubovi, Bill Phillips Architects

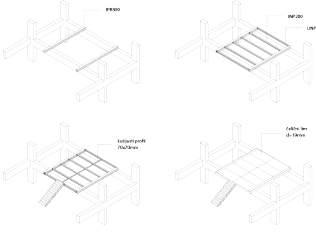
Interesantna interpretaciju stepeništa predstavio je arhitektonski studio *Close to Bone* svom projektu vidikovca *Vlooyberg Tower* u Belgiji. Konstrukcija maigled statički omogućuje strukturu izrađena je od sistema čeličnih rešetki, pokriivenih korterom, te se iz toga može zaključiti da je čelik u izradi ovog stepeništa korišćen i kao konstruktivni materijal i kao obloga, međutim, u ovom slučaju, to su dva različita elementa.

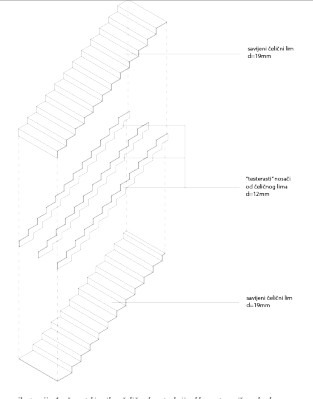
Illustracija 2 – Vlooyberg Tower, Close to Bone

Kako su čelični materijali skloni promeni fizičkih karakteristika pri visokim temperaturama, neophodno bi bilo obilježiti čitavu dobijenu strukturu protivpožarnom oblogom, u skladu sa propisima (prilog 7).

Završna obloga čitavog ovog sistema predstavlja ploče medijapana, debljine 16mm, (MDF ploča) horgradskog proizvođača Plankon d.o.o. (prilog 8), oplemenjenim laminom Sintex Palsunder horgradskog proizvođača Alpo d.o.o. (prilog 9). Ova ploča bila lepljena za protivpožarnu oblogu.

Illustracija 3 – Lematski prikaz čelične konstrukcije obloga "ploče"

Illustracija 4 – Lematski prikaz čelične konstrukcije sklopa stepenišnog kraka

Ива Локац, сегмент семинарског рада на предмету, 2020/21.

изузетно повећање потребе за технолошким системима савремених архитектонских објеката.

Анализом могуће примене најчешће коришћених материјала указује се на изузетан плурализам приступа који директно утичу на дефиницију а самим тиме и доживљај простора.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Предавања екс катедра, интерактивни облици наставе, анализа случајева, презентације, семинарски радови.

РАДИОНИЦА – ДИЈАГРАМ КАО АЛАТ – МАПИРАЊЕ ПРОСТОРНИХ СЦЕНАРИЈА ИЗАБРАНОГ АРХИТЕКТОНСКОГ ОБЈЕКТА

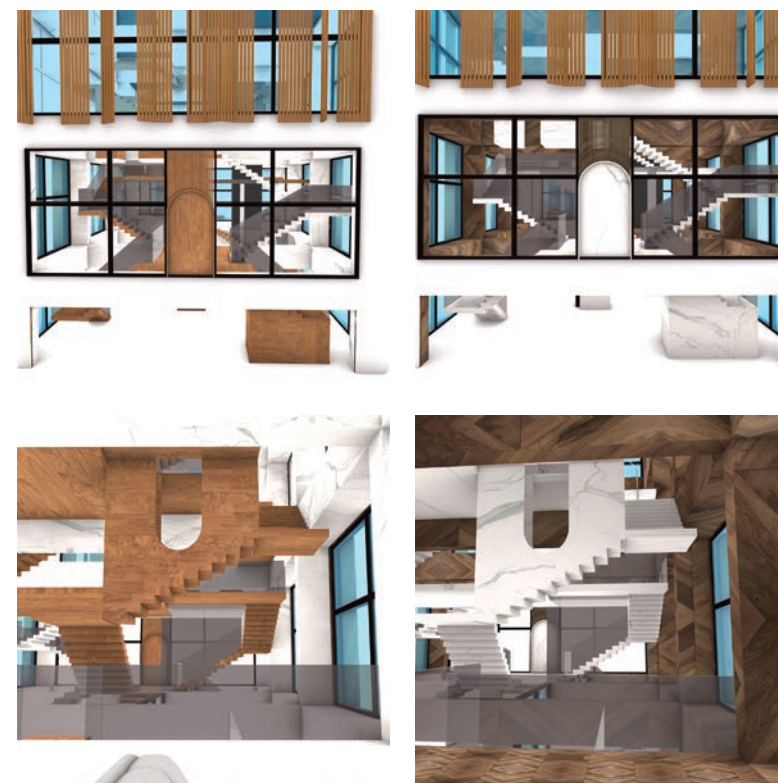
наставник: др Ксенија Пантовић, научни сарадник

ЦИЉ

Основни циљеви радионице односе се на идентификацију различитих материјалних и нематеријалних својстава одређеног просторног оквира који утичу на креирање карактеристичног амбијента у пројектовању унутрашњег простора. Анализом ових својстава, затим преиспитивањем начина на који се артикулишу и примењују, студенти се упознају са могућностима различите формулације истог простора. Један од циљева радионице се односи и на креативно унапређивање сопственог пројекта на студију, кроз испитивање могућности нове интерпретације или трансформације одређених сегмената рада.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Теоријска настава је базирана на анализи различитих теоријских концепата који утичу на генерисање специфичности амбијента у пројектовању унутрашњег простора. Већи део радионице је базиран на практичном раду студената кроз израду графичких прилога по избору. Просторни оквир за извођење радионице се односи на одабрани карактеристични амбијент у оквиру пратећег пројекта на студију МОЗ. Студенти анализирају потенцијале и могућности различитих формалних, програмских или материјалних аспеката. Идеја је издвојити карактеристичне елементе или својства (функција, различити сценарији коришћења, конструктивна својства или материјали, употреба боје, атмосфера, итд.), и кроз њихову реинтерпретацију

Ива Локац, сегмент семинарског рада на предмету, 2020/21.

дати нови (визуелни) идентитет одређеном просторном амбијенту. Резултат радионице су прикази карактеристичног амбијента који се представљају кроз слободан избор графичких прилога (основе, пресеци, изгледи, тродимензионални прикази) на потребном броју А3 формата.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Консултације и израда графичког елабората.

II ГОДИНА – IV СЕМЕСТАР
МАСТЕР РАД

Стручна пракса
Мастер теза АД
Мастер пројекта АД
Мастер завршни рад АД

Одбрана мастер рада, сала 301, 2017/18, аутор фотографије Дејан Тодоровић

СТРУЧНА ПРАКСА

наставник: арх. Игор Рајковић, в. професор

ЦИЉ

Циљ стручне праксе је примена стечених знања и њихова провера у пракси. Стицање непосредних практичних знања и искустава у пројектним бироима, у реализацији архитектонских објеката, у јавним и другим институцијама или у процесу научно/уметничко истраживачког рада. Стицање искуства у тимском раду у процесу архитектонског пројектовања и реализације архитектонских објеката унутрашње архитектуре и дизајна у архитектонском контексту.

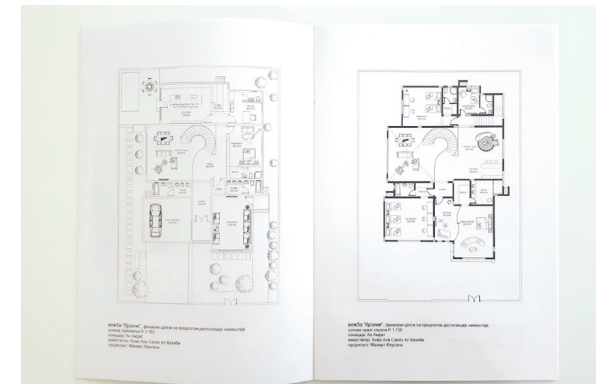
ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

По завршетку стручне праксе од студента се очекује способност непосредне примене научних, уметничких, стручних и теоријских знања и практичних поступака: Разумевање актуелне праксе архитектонског пројектовања и дизајна у архитектонском контексту; Разумевање друштвеноекономског оквира архитектонских интервенција; Способност интеграције стечених знања; Примена стечених вештина; Способност тимског рада; Свест о улози архитекте у савременом друштву; Разумевање професионалне етике и кодекса понашања.

Садржај предмета се формира за сваког студента посебно, у зависности избора бироа, организације, институције или градилишта где се обавља стручна пракса.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Студент сам бира пројектни биро, јавну или другу институцију, градилиште или одговарајућим научноистраживачким институцију у којој ће обавити стручну праксу (у земљи или иностранству). Израда дневника стручне праксе и семинарског рада.

Тамара Милијановић, Стручна пракса – семинарски рад, 2017/18.

МАСТЕР ТЕЗА РЕАФИРМАЦИЈА@БАР-КОД

наставник: арх. Драган Стаменовић, доцент
менторска комисија: мр Милорад Младеновић, в. професор,
мр Будимир Судимац, доцент

ЦИЉ

Мастер теза обухвата истраживање и проверу могућности реafirмације објекта трговине који су у континуитету променили свој иницијални програмски и просторни тип. Теоретски рад обухвата упоредну анализу свих програмских, просторних и обликовних фактора и дефинише основне премисе и концепт у изради пројекта ентеријера у оквиру Мастер пројекта и Мастер завршног рада.

Тематски простор задатка налази се у склопу простора трговине у робној кући на углу улица Кнеза Михаила и Обилићевог венца у Београду, која је као манифест активног модерног урбаног живота изведена 1934. године са применом савремених метода у изградњи нових архитектонских објеката.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Робне куће у Београду су изгубиле свој доминантан положај у савременом периоду и, као објекти трговине са одабраном понудом, више не нуде одговарајућа квалитетна и оригинална архитектонска решења. Друштвени и економски услови диктирали су нове неадекватне и редуковане приступе у концепту и организацији простора. Структура предвиђених садржаја које је требало пројектовати, изградити и отворити у што краћем временском периоду све мање задовољава услове за овај тип трговачких објеката.

Јелена Манојловић, сегмент Мастер тезе, 2017/18.

Тема рада односи се на активну реafirмацију просторних квалитета у оквиру двестираног ентеријера робних кућа.

Теоријско истраживања обухвата више области у склопу одабраног приступа и разради теме на припреми пројектног задатка: Упоредна анализа генезе и еволуције робних кућа у односу на контекст. Артикулација простора у односу на типологију актуелних трговачких објеката. Могућности у формирању активног садржаја и амбијента. Реafirмација квалитета у архитектури објекта и њихови односи у контексту. Антиципација будућих типова трговине и формирање одговарајућих модела.

Обим рада на мастер тези у оквиру истраживања обухвата текстуално образложење са илустрацијама и одговарајућим графичким приказима.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Предавање, истраживачки самостални рад, дискусије, презентације.

МАСТЕР ПРОЈЕКАТ РЕАФИРМАЦИЈА@БАР-КОД

наставник: арх. Драган Стаменовић, доцент
менторска комисија: мр Милорад Младеновић, в. професор;
мр Будимир Судимац, доцент

ЦИЉ

Циљ наставе на предмету Мастер пројекат је провера просторно-програмског концепта који произлази из претходног рада на Мастер тези.

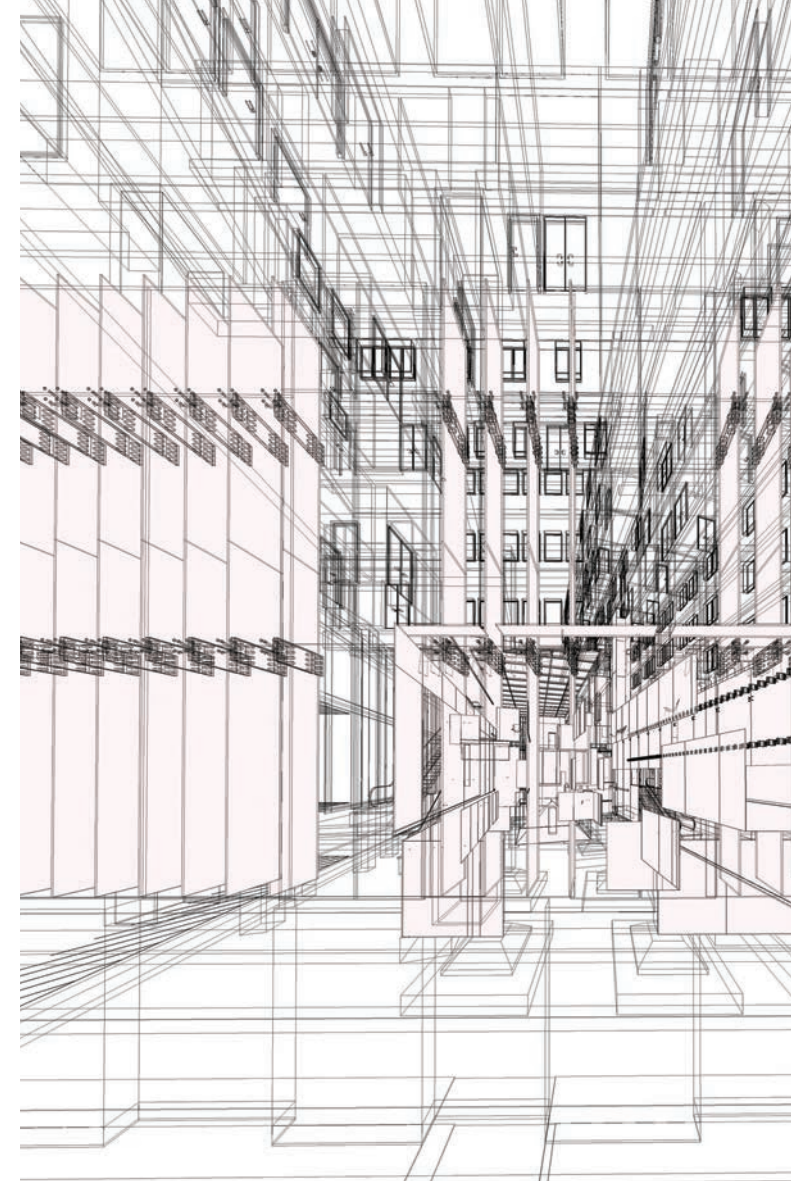
Студент испитује теоријске претпоставке и поставља основне елементе идејног решења унутрашњег архитектонског простора кроз рад на комплексном задатку интерпретације нових програмских садржаја у оквиру постојећих архитектонских објеката.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Мастер пројекат обухвата скуп вредности формираних кроз мастер тезу и практичног рада који обухвата даље истраживање и проверу одабраног концепта.

Провера испитаних ставова и афирмација за рад на пројекту у оквиру области Унутрашња архитектура манифестује се у блоку практичног рада и артикулацијом елемената у процесу пројектовања на одабраној теми.

Елементи пројектовања и дизајна, визуелне и вербалне презентације пројекта и синтеза већ стечених знања у току рада на идејном решењу, обухваћене су у склопу рада на Мастер пројекту.

Јелена Манојловић, сегмент Мастер пројекта, 2017/18.

Тематски простор задатка налази се у склопу простора трговине у робној кући на углу улица Кнеза Михаила и Обилићевог венца у Београду. Обим рада на мастер тези у оквиру истраживања обухвата текстуално образложење са илустрацијама и одговарајућим графичким приказима.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Самостални рад, консултације са ментором и члановима менторске комисије; студентске презентације.

МАСТЕР ЗАВРШНИ РАД РЕАФИРМАЦИЈА@БАР-КОД

наставник: арх. Драган Стаменовић, доцент
менторска комисија: мр Милорад Младеновић, в. професор;
мр Будимир Судимац, доцент

ЦИЉ

Циљ рада на Мастер завршном раду је обједињавање резултата истраживачког и пројектантског рада на мастер тези и мастер пројекту, кроз израду идејног решења са елементима идејног пројекта ентеријера.

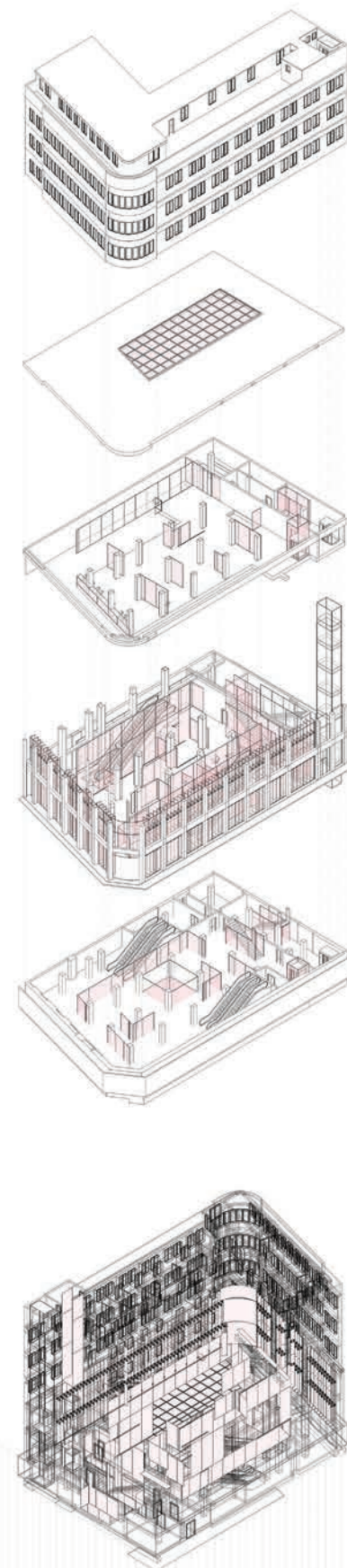
ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

У овом сегменту Мастер програма, студенти раде самостално на изради завршног елабората и финалној презентацији мастер тези и мастер пројекта.

Тематски простор задатка налази се у склопу простора трговине у робној кући на углу улица Кнеза Михајла и Обилићевог венца у Београду. Обим рада на Мастер тези у оквиру истраживања обухвата текстуално образложење са илустрацијама и одговарајућим графичким приказима.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Самостални рад и јавна усмена одбрана пред члановима менторске комисије.

Јелена Манојловић, сегмент Мастер завршног рада, 2017/18.

МАСТЕР ТЕЗА КАБИНЕТ КУРИОЗИТЕТА

наставник: др Милена Кордић, доцент
менторска комисија: мр Драган Јеленковић, професор;
арх. Зоран Степановић, доцент

ЦИЉ

У оквиру предмета Мастер теза студент проширује фондус знања у односу на који може да формира идеје о пројектовању ентеријера. Читањем текстова из области теорије архитектуре, ентеријера, литературе и теорије културе обогаћује се мисаона основа која отвара нове могућности креативног понашања у односу на актуелне теме пројектовања ентеријера и дизајна у архитектонском контексту. Студент на овај начин формулише полазишта за своје пројектантске одлуке.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Настава се одвија кроз презентацију и анализу текстова из области релевантних за тему задатка (теорија архитектуре и ентеријера, теорија културе и литература), кроз дискусију и самостални истраживачки рад студената. Читање текстова повезиваће се са вежбама експерименталног писања, које ће омогућити студентима да писање схвате као саставни део методологије истраживања кроз пројекат. У оквиру овог дела задатка, формулише се теоријски (текстуални) део упоредног пројектантског поступка, који истражује услове и методе стваралачких поступака. У овој фази рада, текст се истражује као

(do)živeti prostor: fenomenologija percepcije

Mudar arhitekta radi celim svojim telom i osećajem sebe.²

Fenomenologija percepcije je neizbežno polazište ovog istraživanja, s obzirom da ćemo se složiti sa stavom fenomenologa koji smatraju da stvari razumevamo u obliku *slika*. One su posledica našeg opažanja. Na ovaj način objekat percipiramo kao sliku videnu kroz prizmu ličnog iskustva te on ustvari postaje produžetak subjekta, našeg *ja*. Posmatranjem ovih slika možemo analizirati nastajanje prostora u našem opažanju. Oči su organski prototip filozofije, one mogu da vide sebe kako gledaju, što im daje prednost u odnosu na ostale čulne organe. Dobar deo filozofija je ustvari samo očni refleks, očna dijalektika, *videti-sebe-kako-gledam*. Međutim, pravi fenomenolog se neće zaustaviti samo na *posmatranju*. Shvatanje i poimanje prostora i životne sredine nije samo putovanje mrežnjače.³ Da bismo se misaono koncentrisali, vizuelna dekoncentracija je neophodna jer *misli putuju sa odsutnim i zamućenim pogledom*.⁴ Jedan od najznačajnijih fenomenologa koji je na polju arhitekture doprineo svojim teorijskim uvidima, Juhani Palasma, tvrdi da je evidentno da arhitektura koja unapređuje život mora da se bavi svim čulima simultano, tako pomažući u spajanju naše *slike sebe* sa doživljajima sveta. Ključni mentalni zadatak objekata jeste akomodacija i integracija. Oni projektuju naše, ljudske mere, i osećaj reda u bezmeran i besmislen prirodni prostor. Arhitektura nas ne prisiljava na naseljavanje svetova puke izmišljotine i mašte; ona artikuliše iskustvo našeg bića-u-svetu i jača naš osećaj stvarnosti i sebe.⁵ Arhitektura je primarni instrument pomoću kog uspostavljamo odnos prostora i vremena, i koji daje dimenzijama ljudsku meru. Ona odmaćuje i pripitomljuje beskonačan prostor i bezgranično vreme ne bi li ih ljudski rod tolerisao, nastanio i razumeo.

Predmeti koji okružuju moje telo reflektuju moguće delovanje moga tela na njima.⁶

Međutim, ne postoji opažanje koje nije prožeto sećanjima. Sa neposrednim i prisutnim datostima koje dobijamo od čula, mešamo hiljade i hiljade detalja iz našeg minulog iskustva. Ta sećanja najčešće istiskuju naša stvarna opažanja, o kojima tada pamtimo samo nekoliko naznaka, jednostavnih *znakova* namenjenih tome da nas podsete na nekadašnje slike. Subjektivnost čulnih kvaliteta se sastoji od neke vrste sažimanja stvarnog u *izvedbi našeg pamćenja*.⁷ Pošto smo ovako *zapamtili* da živimo u prostoru, da bismo doprineli poboljšavanju kvaliteta života, možda je sada trenutak da tu *lekciju* pokušamo da zaboravimo. A možda je ipak, s druge strane, bolje te *slike-sećanja* nekog ili svih prostora obuhvatiti u jednu veliku, *sveobuhvatnu sliku*? Slavoj Žižek ovu situaciju stavlja u kategoriju *nepoznatog poznatog*.⁸ Drugim rečima, to je ono što ne znamo da znamo.

Филип Маринковић, сегмент мастер тезе, 2016/17.

поступак за формулисање пројектантске намере. Писање текста има за циљ прикупљање знања и развијање модалитета размишљања, у сврху креативног превазилажења несагласних услова пројектантског задатка. Обим рада на мастер тези у оквиру истраживања обухвата текстуално образложење са илустрацијама и одговарајућим графичким приказима.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Предавања, анализа текстова, дискусије, самостално истраживање и презентације студената.

МАСТЕР ПРОЈЕКАТ КАБИНЕТ КУРИОЗИТЕТА

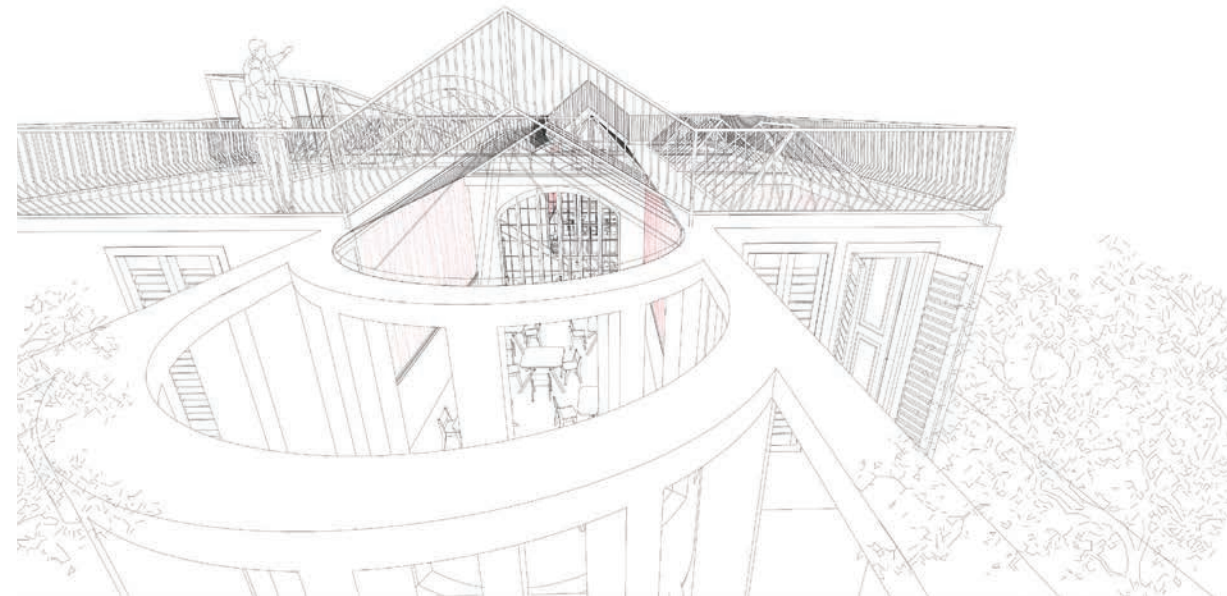
наставник: др Милена Кордић, доцент
менторска комисија: мр Драган Јеленковић, професор;
арх. Зоран Степановић, доцент

ЦИЉ

У оквиру предмета Мастер пројекат студент тему истраживања испитује кроз алате архитектонског пројектовања. Повезивањем прочитаних текстова из области теорије архитектуре, ентеријера, литературе и теорије културе са креативним импулсима, студент испитује нове аспекте сопствених намера и пројектантских становишта, и формира методе доношења пројектантских одлука. Обједињавање учења кроз прикупљање знања (*learning by knowing*) и учења кроз практиковање (*learning by doing*) врши се у циљу савладавања вишезначности архитектонског простора и програма.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

У оквиру наставе настава провежбава се упоредни поступак истраживања кроз пројекат на овом сегменту рада кроз графичке прилоге. Практична и теоријска компонента истраживања кроз пројектовање обједињује се кристализовањем пројектантске концепције кроз два паралелна приступа. Први приступ подразумева прикупљање и обраду релевантних знања и изучава се кроз предмет Мастер теза, а други је практичан рад на пројекту који се изучава кроз Мастер пројекат. Формулисана изјава/став/концепција се представља

Филип Маринковић, сегмент мастер пројекта, 2016/17.

кроз два (неодвојива) сегмента архитектонско-дизајнерског пројекта: писаног и практичног, а кроз овај предмет се провежбава његов практични (графички) део.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Менторски рад са студентом (кандидатом). Ментор организује менторску комисију са три до пет чланова, од којих најмање три, укључујући ментора су наставници са Архитектонског факултета.

МАСТЕР ЗАВРШНИ РАД КАБИНЕТ КУРИОЗИТЕТА

наставник: др Милена Кордић, доцент
менторска комисија: мр Драган Јеленковић, професор;
арх. Зоран Степановић, доцент

ЦИЉ

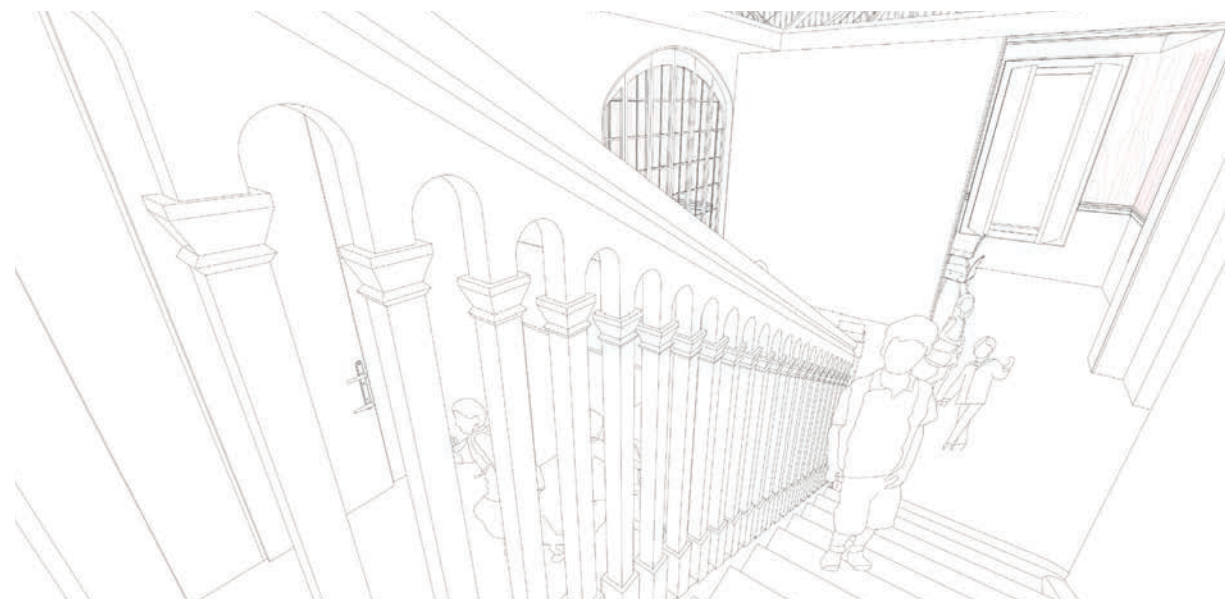
Завршни рад студијског програма Мастер академских студија унутрашње архитектуре обједињава рад у оквиру предмета Мастер теза и Мастер пројекат кроз процес израде идејног решења са елементима идејног пројекта ентеријера. Студент самостално повезује сва стечена знања и вештине у току рада на Мастер програму. Радом у последњем семестру студент показује да влада целокупним пројектантским процесом који обухвата разноврне фазе од истраживања и концептуализације намера, преко пројектовања простора и програма до материјализације елемената архитектонских и ентеријерских целина.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Самостални практични рад на изради графичких и писаних делова елабората идејног решења са елементима идејног пројекта, кроз који се студент суочава са конвенцијама за комуникацију струке са корисницима производа знања и вештина изучаване дисциплине.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Менторски рад са студентом (кандидатом). Усмена јавна одбрана мастер пројекта пред менторском комисијом.

Филип Маринковић, сегмент мастер завршног рада, 2016/17.

МАСТЕР ТЕЗА ПРОСТОР И МЕСТО: СТАРА ШЕЋЕРАНА

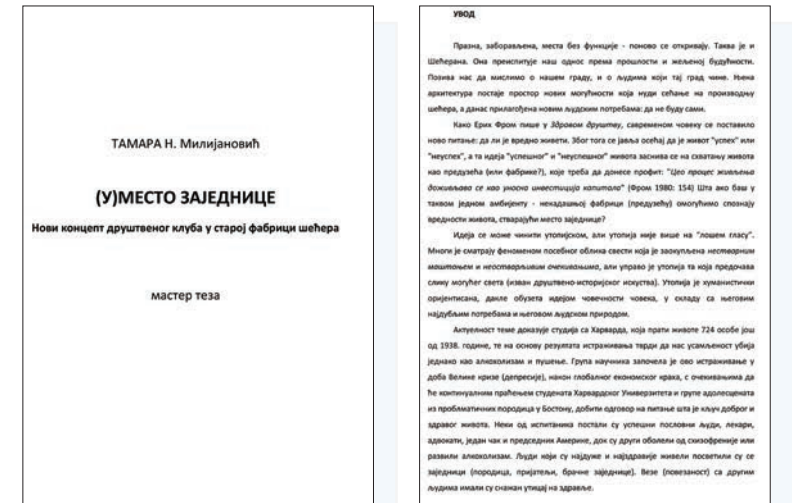
наставник: др Милан Максимовић, доцент
менторска комисија: арх. Драган Марчетић, в. професор;
др Милорад Младеновић, в. професор

ЦИЉ

Циљ рада на мастер тези је успостављање пројектантских позиција и концептуалне основе за рад на изради мастер пројекта и мастер завршног рада. Задатак кандидата је да на основу избора индивидуалне истраживачке теме, кроз теоријска разматрања и тумачења, успостави сопствене ставове и критеријуме за артикулацију архитектонске концепције.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Полазна основа наставе представља истраживање усмерено на два међусобно повезана тока, односно тематска питања. Прво питање односи се на „простор“ схваћеног у феноменолошком погледу, односно начину како појединац сагледава, осећа и доживљава одређен просторни оквир. Друго питање односи се на „место“ схваћеног као параметар дефинисања идентитета и обележја карактера у коме се артикулише дизајн унутрашњег простора. Место чини не само физичка форма простора, већ и његова намена и начин коришћења, односно догађаји који се у њему артикулишу.

Тамара Милијановић, сегмент мастер тези, 2016/17.

Наставу чини неколико међусобно повезаних аспеката рада:

- мапирање унутрашњег простора старе хале фабрике шећера, као и њеног постојећег и планираног контекста у ширем просторном оквиру;
- концептуализација намене и карактера будућег коришћења простора хале у односу на специфичност места;
- анализа теоријских текстова релевантних за тему;
- студија случаја компаративних примера из литературе;
- синтеза и креативна интерпретација резултата истраживања у оквир писаног рада.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Радионица на локацији, читање и анализа текстова, студија случаја, програмирање и синтеза пројектног програма.

МАСТЕР ПРОЈЕКАТ ПРОСТОР И МЕСТО: СТАРА ШЕЋЕРАНА

наставник: др Милан Максимовић, доцент
менторска комисија: арх. Драган Марчетић, в. професор;
др Милорад Младеновић, в. професор

ЦИЉ

Основни циљ рада на предмету представља формирање новог просторно-програмског концепта у физичком оквиру руиниране хале у некадашњој фабрици шећера у Радничкој улици у Београду. Пројектантским средствима испитују се теоријске претпоставке настале у раду на мастер тези и постављају елементи новог идејног решења унутрашњег архитектонског простора кроз рад на комплексном задатку реконструкције и адаптације старе хале у нови користан простор.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Рад на мастер пројекту представља фазу у којој се пројектантским процесом преиспитују поставке претходног теоретског рада на Мастер тези. У практичном погледу то подразумева процес истраживања кроз пројекат који обухвата међусобно повезане фазе рада:

- дефинисање програма и просторног концепта;
- израду идејног решења задатог простора као просторне целине;
- обликовање, моделовање и разраду карактеристичног дела просторне целине.

Тамара Милијановић, сегмент мастер пројекта, 2016/17.

Основа програма и функција новог пројектованог простора треба да произађе из појединачне теме и поставки Мастер тези, адекватног просторном оквиру и контекстуалном месту. Намена простора може варирати различите изабране облике коришћења (истраживачки центар, пословни хаб, бизнис инкубатор, развојни центар или различити облици активних хибридних простора).

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Менторски рад са кандидатом. Истраживање кроз пројекат.

МАСТЕР ЗАВРШНИ РАД ПРОСТОР И МЕСТО: СТАРА ШЕЋЕРАНА

наставник: др Милан Максимовић, доцент
менторска комисија: арх. Драган Марчетић, в.професор;
др Милорад Младеновић, в. професор

ЦИЉ

Радам на тези, пројекту и завршном раду, кроз процес формулације, конципирања и развоја пројекта, студент самостално повезује сва стечена знања и вештине и показује да влада целокупним пројектантским процесом који обухвата разнородне фазе од истраживања и концептуализације намера, преко пројектовања простора и програма до материјализације елемената архитектонских и дизајнерских целина.

Циљ завршног рада је формирање елабората идејног решења са елементима идејног пројекта које одговара на пројектантски задатак и концепцију развијане и формулисане кроз предмете Матер теза и Мастер пројекат.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Мастер завршни рад представља корак којим се заокружује целокупан рад на Мастер студио пројекту, у коме студент показује степен савладаних знања и вештина које одговарају постављеном задатку.

Рад се састоји из целокупно јавно приказаног пројектантског процеса преко изложених текстуалних, графичких, моделских истраживања и закључака. Потребно је јасно дефинисати три целине које чине

Ивона Ремерт, сегмент мастер завршног рада, 2016/17.

комплетан рад, а оне се односе на мастер тезу, мастер пројекат и мастер завршни рад. У склопу излагања, посебан елемент представља вербална презентација процеса, која приказује савладану вештину преношења промишљеног процеса финалним корисницима.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Менторски рад са кандидатом, самосталан рад.

МАСТЕР ТЕЗА

ГРАД ГОЛУБАЦ: СТУДИЈЕ УНУТРАШЊЕ АРХИТЕКТУРЕ

наставник: др Марија Милинковић, доцент
менторска комисија: др Миодраг Младеновић, в. професор;
др Наташа Ђуковић Игњатовић, доцент
гостујући професор: др Марко Николић, доцент УС

ЦИЉ

Циљ рада на мастер тези је студиозно и креативно изграђивање пројектантских позиција на којима студент заснива израду мастер пројекта, односно мастер завршног рада. Средњовековно утврђење Голубац, на десној обали Дунава и обронцима Хомољских планина, представља полазну тачку истраживачке експедиције чији је резултат мапирање унутрашњих простора старог и новог града и избор индивидуалне истраживачке теме и локације.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Настава је организована тако да подстакне аналитичко и критичко мишљење и обезбеди почетна сазнања потребна за рад на мастер пројекту. Састоји се из три фазе: претходних истраживања (1), радионице in situ (2) и поставке Мастер тезе (3).

Поред читања и анализе текстова релевантних за тему задатка, рад на тези обухвата и снимање на терену, као и анализу и креативну интерпретацију резултата истраживања. Студијско путовање, које је планирано током треће недеље наставе, представља кључни део наставног процеса. У непосредном контакту са местом и локалним становништвом, на релацији између остатака средњовековног утврђења Голупца, који се тренутно налази у процесу рестаурације и ревитализације, и савременог насеља и његових јавних, полујавних и приватних простора, којима је такође потребна реконструкција и ревитализација, студенти се упознају са контекстом и дискутују о проблемским аспектима задатка.

Наталија Радосављевић и Милица Наумовић, мастер теза, 2016/17.

Самостални и групни рад на поставци мастер тезе прате јавне презентације резултата рада и различити облици интерактивне наставе.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Предавања и гостујућа предавања; студентске презентације и интерактивни облици наставе; студијско путовање; јавне и индивидуалне консултације.

МАСТЕР ПРОЈЕКАТ
ГРАД ГОЛУБАЦ: СТУДИЈЕ УНУТРАШЊЕ АРХИТЕКТУРЕ

наставник: др Марија Милинковић, доцент
менторска комисија: др Миодраг Младеновић, в. професор;
др Наташа Ђуковић Игњатовић, доцент
гостујући професор: др Марко Николић, доцент УС

ЦИЉ

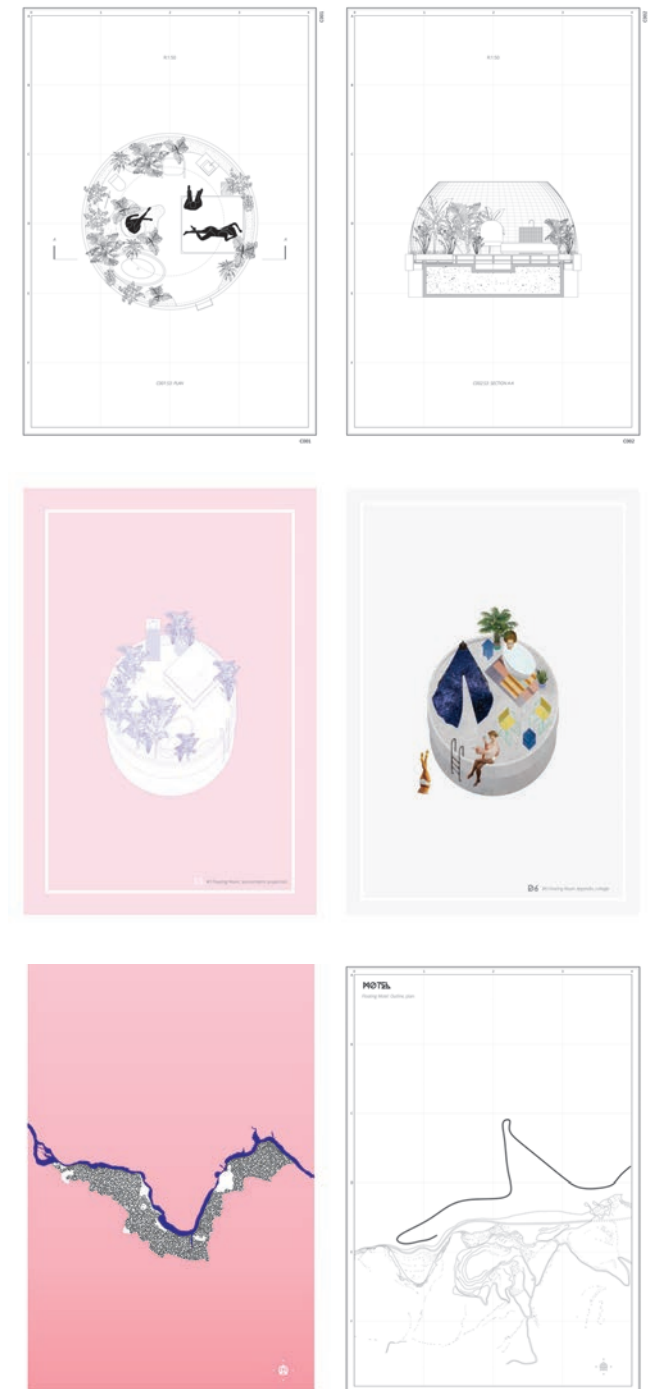
Основни циљ наставе на предмету Мастер пројекат је формирање просторно-програмског концепта који произлази из претходног рада на мастер тези. Пројектантским средствима, студент испитује теоријске претпоставке и поставља основне елементе идејног решења унутрашњег архитектонског простора кроз рад на комплексном задатку реконструкције и/или адаптације постојећих архитектонских објеката и просторних целина.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Теоријска и практична настава се у овом сегменту рада међусобно преплићу и обухватају различите методе рада: од предавања и гостовања еминентних стручњака из различитих области архитектонске теорије и праксе, преко самосталног истраживачког рада студената (истраживање кроз пројектовање), до различитих облика интерактивне наставе. Предмет рада студенти одређују самостално, у оквиру заједничког просторног и тематског оквира.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Рад у форми консултација са ментором и члановима менторске комисије; студентске презентације и интерактивни облици наставе.

Наталија Радовановић, сегмент мастер пројекта, 2016/17.

МАСТЕР ЗАВРШНИ РАД
ГРАД ГОЛУБАЦ: СТУДИЈЕ УНУТРАШЊЕ АРХИТЕКТУРЕ

наставник: др Марија Милинковић, доцент
менторска комисија: др Миодраг Младеновић, в. професор;
др Наташа Ђуковић Игњатовић, доцент
гостујући професор: др Марко Николић, доцент УС

ЦИЉ

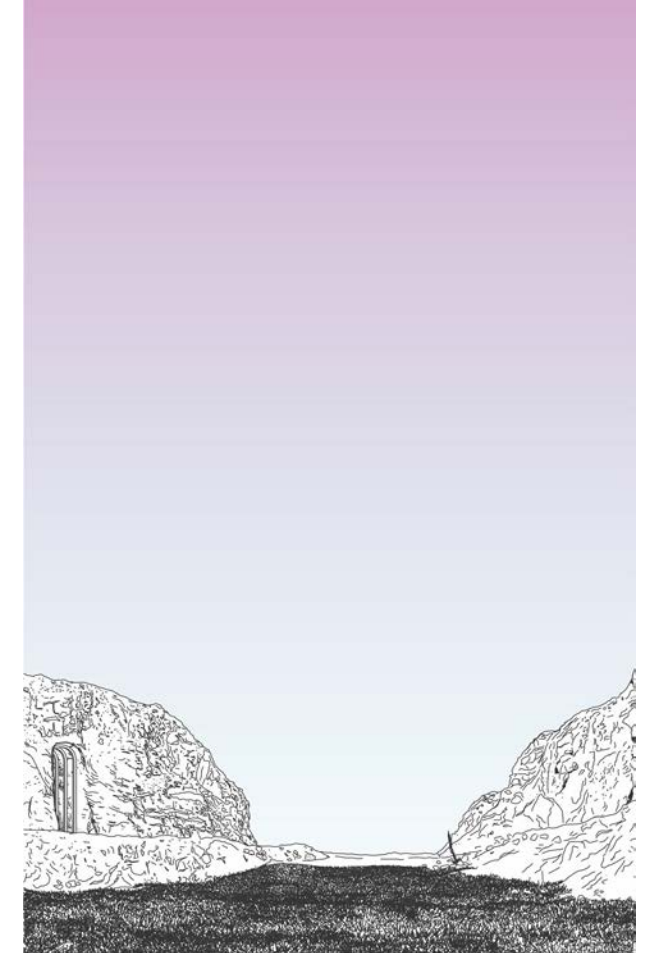
Циљ рада на мастер завршном раду је обједињавање резултата истраживачког и пројектантског рада на мастер тези и мастер пројекту, кроз израду идејног решења са елементима идејног пројекта ентеријера.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

У овом сегменту Мастер програма, студенти раде самостално на изради завршног елабората и финалној презентацији мастер тезе и мастер пројекта.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Самостални рад и јавна усмена одбрана пред члановима менторске комисије.

Милица Наумовић, сегмент мастер завршног рада, 2016/17.

МАСТЕР ТЕЗА САВРЕМЕНИ СПЕКТАКЛ – КУЛТУРА И ЗАНАТСТВО

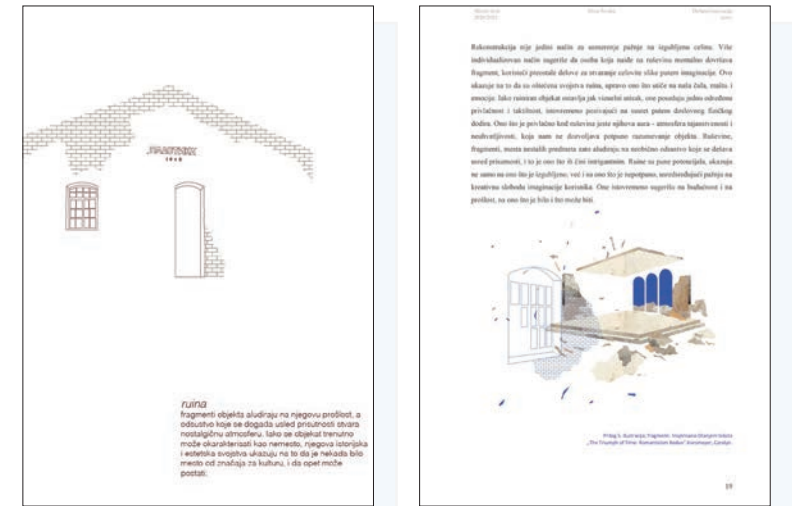
наставник: др Ивана Ракоњац, доцент
менторска комисија: др Јелена Милошевић, доцент;
др Милорад Младеновић, професор

ЦИЉ

Циљ рада на Мастер тези представља развијање способности препознавања програмских садржаја контекста. Истраживањем савремених архитектонских принципа у односу на друштвене појаве и новоформиране потребе, кроз анализу и синтезу, студенти препознају сложеност процеса пројектовања. Конципирањем одговора на тему реконструкције и адаптације простора некадашње ливнице „Скулптура“ на углу улица Цариградске и Кнез Милетине у Београду, студенти формулишу полазишта за пројектантске одлуке које ће дефинисати ток рада на мастер пројекту.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Теза мастер пројекта подразумева истраживање контекста и анализу свих специфичних аспеката задатка, као и дефинисање програмске структуре и теме пројекта. Формирањем критичког става, анализом теоријских позиција, као и студијом случаја релевантних примера из савремене архитектонске праксе, студенти успостављају полазишта за даљу артикулацију својих намера интервенције у задатом просторном оквиру.

Ђина Шврака, сегмент мастер тезе, 2020/21.

Теза мастер пројекта обухвата:

- разматрање теоријског оквира теме и релевантне литературе;
- анализу контекстуалних условљености задатог просторног оквира;
- компаративну анализу примера из архитектонске праксе;
- метод истраживања кроз пројекат;
- синтезу програмско-пројектних аспеката.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Истраживачки рад, самостални рад, дискусије, презентације.

МАСТЕР ПРОЈЕКАТ САВРЕМЕНИ СПЕКТАКЛ – КУЛТУРА И ЗАНАТСТВО

наставник: др Ивана Ракоњац, доцент
менторска комисија: др Јелена Милошевић, доцент;
др Милорад Младеновић, професор

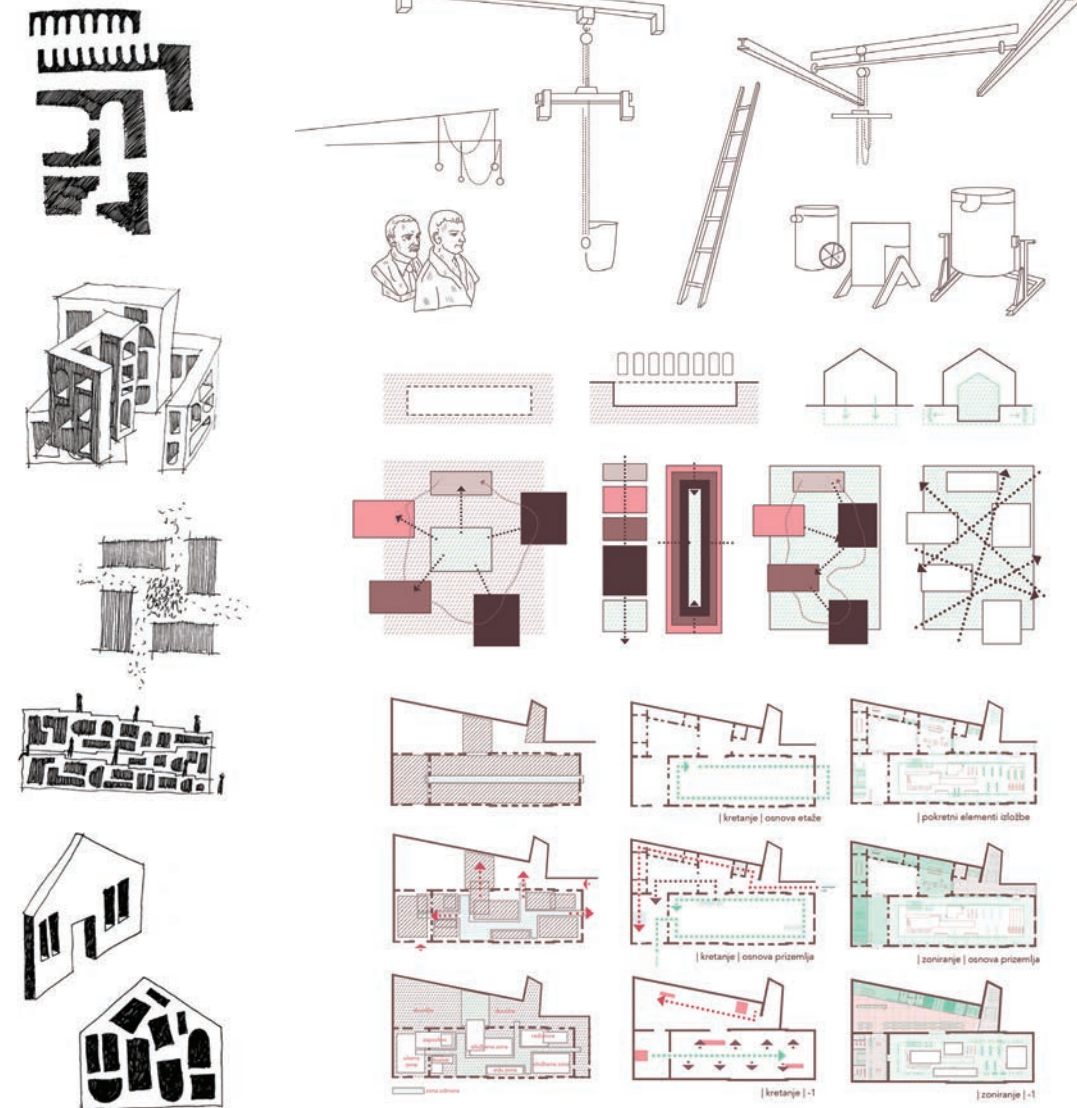
ЦИЉ

Циљ рада представља иницирање аналитичког размишљања, развијања способности сагледавања карактера, особености и могућности трансформације задатог просторног оквира некадашњег производног погона. Формирањем критичког става према задатом контексту, креира се програмска и просторна реафирмација објекта старе ливнице. Испитивањем културолошких сила иновација у односу на постојеће друштво, тежи се дефинисању одговора на атмосферу града испољену у сфери јавног живота. Фокус рада је на дефинисању нових слојева као надоградње постојећих функција савременог града који одликује процес сталне трансформације

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Тежиште рада је на изналажењу одговора на актуелни друштвени и културолошки тренутак, са циљем задовољење потреба корисника простора и успостављања новог епицентра активности у старом градском језгру Београда. Кроз креативну „конструкцију ситуација“ које би могле евоцирати значај и улогу старих заната у развоју друштва, тежи се интегрисању различитих аспеката градског живота у континуитет хибридних функција /култура, едукација, занати, угоститељство, рекреација итд./, истовремено негујући свакодневни живот задовољства и догађања.

Основни циљ рада на предмету представља одговора на тему реконструкције и адаптације простора некадашње ливнице „Скулптура“ на углу улица Цариградске и Кнез Милетине у Београду. Иницирањем индивидуалних тема у оквиру задатог оквира, тежи се концепирању

Ђина Шврака, сегмент мастер пројекта, 2020/21.

новог (овременог) идентитета простора дефинисаног снажним наслеђем, али и савременим тенденцијама развоја градова. Мастер пројекат подразумева истраживање кроз пројекат, моделовање, обликовање и структурирање програма и концепта пројекта. Резултат истраживања кроз пројекат представља формиран концепт сагласан Мастер тези, идејно решење које је основ за израду Мастер завршног рада.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Менторски рад са кандидатом.

Истраживање кроз пројекат, самостални рад, дискусије, презентације.

МАСТЕР ЗАВРШНИ РАД САВРЕМЕНИ СПЕКТАКЛ – КУЛТУРА И ЗАНАТСТВО

наставник: др Ивана Ракоњац, доцент
менторска комисија: др Јелена Милошевић, доцент;
др Милорад Младеновић, професор

ЦИЉ

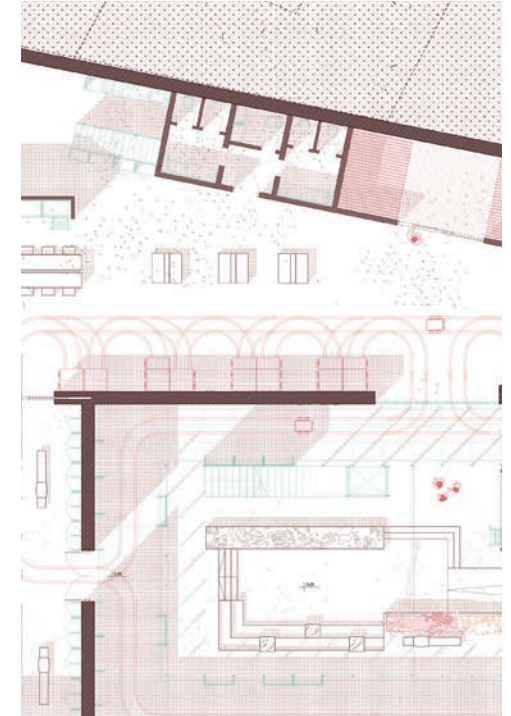
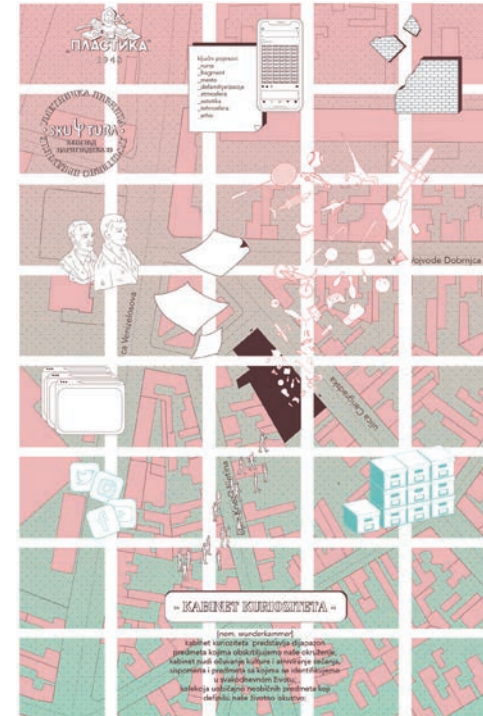
Мастер завршни рад представља финални рад који се базира на истраживању и синтези стечених знања. Резултат рада на највишем степену наставе заокружује синтетни мастер студио пројекат у ком студент кроз самостални ангажман показује степен савладаних знања и вештина са Мастер студијског програма, као одговор на претходно постављену тезу и мастер пројекат.

ТЕОРИЈСКА И ПРАКТИЧНА НАСТАВА

Мастер завршни рад представља финални корак на мастер студијама, који подразумева и јавну презентацију целокупног процеса коју прати вербална презентација. Степен савладаних вештина и знања, студенти презентују кроз елаборат који се састоји из графичких прилога, модела завршног пројекта и мастер свеске која обухвата три јасне целине: тезу, истраживање кроз пројекат и завршни пројекат.

МЕТОД ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ

Менторски рад са кандидатом, самосталан рад.

Тина Шврака, сегмент мастер завршни рад, 2020/21.

О АУТОРИМА

Игор Рајковић

Игор Ж. Рајковић (1970), дипломирао је на Архитектонском факултету у Београду (1996). Раду у настави на истом факултету започиње (1996) на Катедри за архитектонско и урбанистичко пројектовање. Тренутно је у звању ванредног професора на Департману за архитектуру и руководилац Мастер академских студија Унутрашња архитектура на Универзитету у Београду – Архитектонском факултету.

Паралелно са педагошким, бави се и стручно-уметничким радом у оквиру СТУДИА д.о.о. (од 2003, оснивач са Н. Фотирићем). Аутор је великог броја архитектонско-урбанистичких пројеката, у које спада неколико десетина изведених објеката и реконструкција, као и готово 300 реализованих ентеријера и простора за излагање у земљи и иностранству. Добитник је награда и признања на међународним и домаћим архитектонско-урбанистичким конкурсима, као и награда на међународним смотрема архитектуре и урбанизма на којима редовно излаже. Објекат Air and Space Museum (Пекинг, Кина) је награђен Повељом Удружења архитеката Србије за изведено дело наших архитеката које је реализовано у иностранству за 2015. годину (аутори: Б. Хетзел, Н. Фотирић и И. Рајковић). Пројекат Masterplan Beijing futura city (Пекинг, Кина) је награђен првом наградом у категорији Урбанистички пројекти и реализације (2012) на 22. Салону урбанизма у Нишу (аутори: Б. Хетзел, Н. Фотирић и И. Рајковић).

Аутор је и писаних дела. Своје радове објављује како у стручним публикацијама и периодичи, тако и у научним часописима и на међународним скуповима. Један је од аутора стручне монографије Х (2009, са Н. Фотирићем). Свој допринос развоју уметничко-научне области архитектуре остварио је и кроз чланства у струковним организацијама, као и чланством у савету Универзитета у Београду – Архитектонског факултета.

Милена Кордић

Милена С. Кордић дипломирала је, магистрирала и докторирала на Архитектонском факултету Универзитета у Београду, на ком ради као доцент на Департману за архитектуру. Научни и истраживачки рад позиционира у областима теорије архитектуре и епистемологије пројектовања са посебним интересовањем за проблеме архитектонског деловања у унутрашњем простору. Аутор је монографије *Међупростор* (Београд: Задужбина Андрејевић, 2012), више поглавља у монографијама и научних радова који су објављивани у научним часописима и излагани на међународним научним конференцијама.

Поред научног и педагошког рада, бави се стручним радом у области архитектонског пројектовања. На Четвртм црногорском салону архитектуре 2020. године добија Награду салона за пројекат Бутик хотела и хостела на Жабљаку у категорији Пројекти. Редовно учествује на националним и интернационалним конкурсима, на којима добија више од 15 награда и признања, међу којима су прва награда на отвореном арх-урб. конкурс за шире подручје Хиподрома у Београду и неколико других награда на архитектонским конкурсима: за идејно решење дипломатско-конзуларног представништва Републике Србије у Канбери; за Три централна трга у Београду и за Реконструкцију и доградњу Народног музеја у Београду. Аутор је неколико изведених објеката и већег броја јавних ентеријера (као што су Ресторан Green City у пословном центру Airport City на Новом Београду, Нова стална поставка Музеја савремене уметности у Београду и Поликлиника др Зејниловић у Бару, за који добија Награду Балканског архитектонског бијенала 2019. године) и већег броја стамбених ентеријера у Београду, Паризу и Берлину. Стручне радове излагала је на више националних и интернационалних архитектонских изложби. Од 2004. године води самосталну пројектантску праксу, а 2010. године оснива пројектантски студио S.O.B.A. (<https://soba.cloud/>).

Ивана Ракоњац

Ивана М. Ракоњац (1983), завршила је основне, мастер и докторске студије на Архитектонском факултету Универзитета у Београду, где је одбранила докторску дисертацију (2016). Тежиште научно-истраживачког рада је на испитивању утицаја осветљења на амбијенталне и архитектонске вредности простора, док се циљ огледа у перманентном унапређењу процеса пројектовања. Аутор је радова објављених у научним часописима и излаганих на научним скуповима. Учесник је научноистраживачких пројеката националног и међународног значаја.

Поседује вишегодишње искуство у раду у настави на УБ-АФ на Департману за архитектуру (од 2007), тренутно је у звању доцента (од 2017) у ужој научној односно уметничкој области Архитектонско пројектовање. Професионално ангажовање Иване Ракоњац усмерено је на архитектонско и урбанистичко пројектовање. Пројектантску каријеру започиње (2007), а потом оснива архитектонску праксу МЕТЕОР студио (2016). Поседује лиценцу одговорног пројектанта Инжењерске коморе Србије (2011). Пројектантски опус садржи велики пројекат различитих намена и обима од којих је преко четрдесет реализованих пројеката унутрашње архитектуре, неколицина реализованих објекта, реализован отворени јавни простор – трг, као и мноштво реализованих пројеката осветљења, тематског и графичког дизајна. Активна је у области индустријског дизајна кроз реализацију решења светилки и намештаја. Учесник на великом броју манифестација струке на националном и међународном нивоу. Добитник је Признања 43. Салона архитектуре у категорији публикације као аутору поглавља „Однос према градској целини“ у Лојаница, В. и Драгишић, М. (ур.), *Омнибус: Кратке приче на стамбене теме* (УБ-АФ, 2019). Уредник је УБ-АФ Годишњака студентских радова (од 2022). Члан је националних струковних удружења, управног одбора Института за архитектуру и урбанизам Србије (од 2018) и Програмске комисије за промоцију и популаризацију науке и технике ЦПН-а (2018-2021).

Ана Зорић

Ана М. Зорић, рођена је 1990. године у Новој Вароши, где завршава основну и средњу школу. Архитектонски факултет Универзитета у Београду уписује 2009. године, где завршава Основне академске студије (2012) и Мастер академске студије – Архитектура (2014). На истом факултету докторира 2021. године. Од 2013. године је активан учесник у настави, а од 2016. године је асистент на Департману за Архитектуру, Универзитета у Београду – Архитектонског факултета. У периоду од 2016. године до данас, ангажована је у настави на Студио-пројектима и Изборним предметима у оквиру програма ОАСА, ИАСА, МАСА и МАСУА.

Од 2018. године је истраживач научноистраживачког пројекта Истраживање и систематизација стамбене изградње у Србији у контексту глобализације и европских интеграција у циљу унапређења квалитета и стандарда становања Министарства просвете, науке и технолошког развоја. Учесник је међународних научноистраживачких пројеката HERSUS и SUSER, и истраживач научноистраживачких лабораторија Архитектонског факултета Витална места и Урбана оаза. Члан националног огранка међународне радне групе Do.co.mo.mo у Србији и Међународног удружења за Естетику (IAA). Као учесник више научних скупова међународног и националног значаја, аутор је великог броја научних радова.

У оквиру стручно-уметничких остварења издвајају се бројна излагања, више признања на међународним изложбама архитектуре, као и награде на урбанистичко-архитектонским конкурсима. У оквиру доприноса широј академској заједници учествује у изради неколико факултетских публикација, у реализацији више радионица, изложби и пројеката у оквиру Архитектонског факултета. Поред професионалног усавршавања у области архитектуре, активна је и у области ликовног стваралаштва, излагањем на више колективних смотри, једној самосталној изложби и освајањем више признања.

Универзитет у Београду - Архитектонски факултет